

TAMPEREEN YLIOPISTO

Mia Hemming

AATEHISTORIALLINEN TUTKIMUS NÄLÄSTÄ

Yleisen historian pro gradu – tutkielma

Tampere 2003

Opinnäytteen aihe on aatehistoriallinen tutkimus nälästä. Aatehistorialla tässä tarkoitetaan sitä, miten nälän näkijät ja kokijat ovat nälän nähneet ja kokeneet ja minkälaista tarinaa muusta elämismaailmasta tuo nälän näkeminen ja kokeminen kertoo. Nälkää ei tässä ole rajattu minkäänlaisten syiden mukaan, jotka nälkää ovat aiheuttaneet, vaan kaikenlaisten syiden aiheuttama nälkä on otettu huomioon.

Aiheen voi ymmärtää myös toisin (toisen ollen nälän näkeminen ja kokeminen) ja se on sallittua. Kautta koko opinnäytteen kuljetan mukana, milloin eksplisiittisesti ja milloin implisiittisesti, myös reflektiota historian tutkijasta ja historian tutkimuksesta ja historian tutkimuksen tekemisestä ja kohteen ymmärtämisestä. Näin ollen opinnäytteen aiheena on myös itse tutkimuksen tekemisen reflektointi.

Tutkimustehtävä on selvittää, miten nälän näkijät ovat nälän nähneet ja kokeneet ja minkälainen tarina tuohon nälän näkemiseen ja kokemiseen liittyy. Näin ollen tutkimustehtävä kertoo myös näkijöiden ja kokijoiden elämismaailman muista sisällöistä, jotka ikään kuin kontekstoivat nälän näkemistä ja kokemista.

Tutkimuksen aineiston muodostavat pääosin kaunokirjallisuus, jokunen tietokirja ja jokunen artikkeli. Kaunokirjallisuus ja tietokirjallisuus ovat nykyajan keskiamerikkalaisten ja 1800-luvun englantilaisten tuottamia, artikkelit ovat nykyajan suomalaisista lehdistä.

Tutkimuksessa kirjoitan esiin teosten ja artikkelien sisältämää tarinaa nälästä referoimalla teoksia ja artikkeleita suhteessa tuohon teemaan. Kun olen näin lainannut teoksia ja artikkeleita, kirjoitan sitten auki omia mietteitäni siitä tarinasta, jota luen teoksista ja artikkeleista suhteessa nälkään ja sen yhteydessä esiintyvään muuhun elämismaailmaan. Rakennan koko ajan sitä tarinaa, missä nälkä esiintyy ja rakennan tarinaa siitä elämismaailmasta mitä nälkä tutkijalle näyttää. Keskiamerikkalaisten ja englantilaisten elämismaailmaa vertaan toisiinsa, jotta molempien erityisyys ja ominaispiirteet tulisivat vielä selvemmin hahmotetuiksi.

Keskeiset tutkimustulokset ovat siinä, miten tietty ilmiö liittyy näkijänsä ja kokijansa muuhun elämismaailmaan, kuinka tietyn ilmiön tutkimisen kautta voidaan tehdä näkyväksi laajemmin näkijänsä ja kokijansa elämismaailmaa. Keskeistä on myös kaunokirjallisten, tietokirjallisten ja artikkelikirjallisten tekstien rinnastaminen niin, että kaikille esitetään sama kysymys ja kaikki tekstit voidaan saada vastaamaan tuohon kysymykseen. Täten tutkimustulokseksi hahmottuu myös tekstien luonne todellisuutta rakentavina tapahtumina. Keskeistä on myös tutkijan lähtökohtaisen asetelman reflektoinnin kautta tapahtuva aiheen käsittelyn syventäminen.

Jotta tutkimustulosten merkittävydestä voisin tässä puhua, minun täytyisi puhua yleensä historiatutkimuksen merkityksestä. Tyydyn tässä vain sanomaan, että se on minulle tapa toteuttaa subjektiani ja en osaa sitä tällä hetkellä asettaa vähempiarvoiseksi subjektin toteuttamisen tavaksi suhteessa muihin tapoihin. Mutta jos yritän kuitenkin jotain muuta merkityksestä sanoa, voisin sanoa, että mielestäni ihmisten mielen ymmärtäminen on matkan tekoa kohti eheää ihmisyyden kokemusta.

1. Kehä	5
1.1. <i>Nälän tutkimusperinteestä</i>	7
1.2. <i>Kohteet ja lähteet</i>	10
1.3. <i>Tie, jota kuljen</i>	13
2. Keski-Amerikka	14
2.1. <i>Lähteet</i>	15
2.2. <i>Tie, jota kuljen</i>	15
2.3. <i>Rikkauksien, hedelmien, jalokivien ja jokien maa</i>	18
2.3.1. <i>Macario</i>	18
2.3.2. <i>Emiliano</i>	19
2.3.3. <i>Ticha ja Eusebio</i>	22
2.3.4. <i>Pedro, Jacinto ja Juana</i>	26
2.3.5. <i>Lucia</i>	31
2.3.6. <i>Manlio</i>	33
2.4. <i>Laulujeni maa, rakastettu kotimaani</i>	34
2.4.1. <i>Lavinia</i>	34
2.4.2. <i>Itza ja Felipe</i>	35
2.4.3. <i>Gioconda</i>	38
2.5. <i>Köyhien sissiarmeija</i>	38
2.5.1. <i>Sissit</i>	38
2.5.2. <i>Fonseca</i>	41
2.5.3. <i>Mario</i>	42
2.6. Runonlaulaja	43
2.6.1. <i>Isä ja runoilija</i>	43
2.6.2. <i>Roberto</i>	44
2.7. <i>Tuhansia lapsia nälkäkuoleman partaalla</i>	45
2.7.1. <i>Kuivuutta ja maquila -teollisuutta</i>	45
2.7.2. <i>Nälänhätää ja köyhyyttä</i>	47
2.7.3. <i>Ulkomaista apua sekä liikehdintää ja levottomuuksia</i>	47
2.7.4. <i>Kansainvälisyyttä ja lapsityöläisiä</i>	50
2.7.5. <i>Korruptiota ja Reilua kauppaa</i>	51
2.7.6. <i>Artikkelien subjektit</i>	52
3. Englanti	53

3.1. Lähteet	53
3.2. Tie, jota kuljen	54
3.3. Jäsenenä pienemmässä ja suuremmissa yhteisöissä	55
3.3.1. Nälkäisiä asukkaita	56
3.3.2. Tehtailija Robert Moore	58
3.3.3. Herrasmies Hiram Yorke ja kirkkoherran veljen tytär Caroline Helstone	62
3.3.4. Työmies William Farren	64
3.3.5. Perijätär Shirley Keeldar ja vanhapäikän neiti Ainley	65
3.3.6. Kirkkoherra herra Matthewson ja hänen veljensä leski, rouva Pryor	67
3.3.7. Hyväosaisen osa	68
3.4. Ulkopuoliset	69
3.4.1. Kaupunginlähetti Toby Veck	69
3.4.2. Neuvosmies Cute	71
3.4.3. Työtön Will Fern	72
3.4.4. Sekatavarakaupan omistajatar rouva Anne Tugby	74
3.4.5. Ompelijatar Lilian Fern ja sepän leski Margaret (Meg)	76
3.4.6. Köyhän osa	77
3.5. Mukana suuressa kertomuksessa	78
3.5.1. Sivistyneet väestöt ja ihmisen varhaiset kantaisät	79
3.5.2. Sivistymättömät rodut	81
3.5.3. Ihminen	83
3.5.4. Ihmisen osa	85
3.6. Pimeydessä vaeltajat	86
3.6.1. Taiteilijan ja oopperatyön orpo tytär neiti Rebecca Sharp	86
3.6.2. Maalaiherra Pitt Crawley ja tukkukauppias John Osborne	89
3.6.3. Vararikon tehneen kauppiaan vaimo rouva Sedley ja hänen tyttärensä rouva Amelia Osborne	91
3.6.4. Kirkkoherran vaimo rouva Bute Crawley ja Rebecca Crawleyn (os. Sharp) keittäjä	93
3.6.5. Säädettömän osa	95
3.7. Totuudessa vaeltajat	96
3.7.1. Vuokralainen herra Lockwood ja vuokraisäntä herra Heathcliff	96
3.7.2. Taloudenhoitaja Nelly Dean	98
3.7.3. Rouva Catherine Linton, Herra Heathcliffin vaimo Isabella Heathcliff ja neiti Catherine Linton	100
3.7.4. Sankarin osa	102

3.8. Maailmasta toiseen	104
3.8.1. Dorlcoten myllyn isännän tytär Maggie	104
3.8.2. Dorlcoten myllyn isännän poika Tom Tulliver, käskyläinen Bob Jakin, köyhän joulu ja liikemies herra Deane	106
3.8.3. Eroavan osa	108
3.9. Lasten tähden	110
3.9.1. Grassdalen kartanon emäntä rouva Helen Huntingdon ja herrasmiesmaanviljelijä Gilbert Markham	110
3.9.2. Äidin osa	112
3.10. Vallankumoukselliset	113
3.10.1. Älykkäät ja yhteiskunnallisesti asennoituneet miehet sekä mies ja vaimo	113
3.10.2. Irlannin kansa	116
3.10.3. Radikaalin osa	117
3.11. Ensimmäinen teollisuuskansa	118
3.11.1. Työväestön unelmia ja toimenpiteitä	119
3.11.2. Käsiteollisuutta ja teollisuuden edistystä	122
3.11.3. Irlantilaisia maahanmuuttajia ja Irlannin nälänhätää	125
3.11.4. Teosten subjektit	126
4. Maailmojen välissä, sisällä, ulkopuolella	127
4.1. Nälän historia	128
4.2. Nälän tarina	131
5. Epilogi	133
Lähdeluettelo	134

1. Kehä

Miksi nälkä? Valintaani luultavasti vaikuttivat omakohtaiset kokemukseni nälästä. Kokemuksilla tarkoitan sekä niitä, kun nälkä on kurninut omassa vatsassani että niitä kokemuksia, joista olen saanut lukea ja kuulla muiden kokemuksina. Kylläisyys ei ole ollut itsestään selvyys minun fyysisenä tilana eikä liioin näkemissäni ja kuulemissani tarinoissa maailman muista ihmisistä. Nälkä on myös attribuoitunut minun elämäni henkilökohtaisina kokemuksina erilaisiin syihin, ja niin on nälkä attribuoitunut erilaisiin syihin, kun olen kohdannut sitä muiden kokemuksena. Muiden kokemuksena nälkä on usein esiintynyt ympäristössä, jossa nälkä ei johdu ruoan puutteesta, vaan jostain muusta ja tuo havainto on aikoinaan ollut ilmiötä minulle problematisoiva tekijä. Nälkä on näyttäytynyt minulle problemaattisena ja ei lainkaan itsestään selvänä ilmiönä. Siksi se kaiketi minua rupesi kiehtomaan tutkielmankin teon verran, minkälainen olisi nälän tarina, nälän historia. Voisiko nälällä olla historia niin, että se näyttäytyisi aina erilaiselta riippuen positioista, missä se sijaitsee ja henkilöstä, joka sitä kokee? Mitä nälkä on merkinnyt kokijoilleen? Minkälaisiin tarinoihin se liittyy, mitä tarinoita nälkä kertoo?

Miksi aatehistoria? Aatehistorialla ymmärrän tutkimusta siitä, miten ihmiset ovat jonkin 'asian' nähneet ja kokeneet¹. Ymmärtääkseni Markku Hyrkkänen korostaa paljon omassa aatehistoriallisessa tutkimusotteessaan mielekkyyttä tutkia ihmisten käsityksiä olosuhteistaan. Tuo 'aatehistorian mieli' kulkee hänen tässä mainitsemisani teoksissa läpi niiden olemisen ja aatehistorian mielen käsittäminen edellä mainitulla tavalla on myös minulle läheinen tutkimusote, jolloin Hyrkkäsen kirjatkin olivat minulle itseymmärrystäni auttavia.

Lisäksi Hyrkkäsen tässä mainitsemani teokset pureutuvat myös minua kiinnostavaan kysymykseen eli aatehistorialliseen metodiin. Tätäkin tutkimusta tehtäessä minua on kovasti askarruttanut, miten 'saavutan' tiedon tai tulkinnan tutkimuskohteestani ja miten tutkimuskohteeni määrittää siihen kohdistuvaa metodia. Taipuvatko kohteeni saman metodin alle, pitäisikö niiden taipua saman metodin alle, jos ne eivät taivu, miksi ne eivät taivu? Onko kyse kohteiden oikeudesta itsemäärittelyyn ja autonomiseen olemiseen, jota minun tutkijana täytyy kunnioittaa? Ja mitä kohteet kertovat itsestään määrittäessään sitä tapaa, millä niitä voi käsitellä?

¹ Ks. enemmän aatehistoriasta näkemisen ja kokemisen prosessina esim. Hyrkkänen, 2002; Hyrkkänen 1984.

Vielä Hyrkkäsen esiin nostama problematiikka konteksteista ja niiden rakentamisesta on kulkenut minunkin ajattelussani mukana pohtimista aiheuttavana probleemana. Tässä tutkielmassa kontekstoin teemaani lähinnä teosten sisältämillä tarinoilla, joita teeman tutkiminen tekee näkyväksi ja ymmärrettäväksi ja jotka taasen tekevät näkyväksi ja ymmärrettäväksi tutkimaani teemaa. Molemmat ovat minulle siten tutkimuskohteita, kontekstit ja 'varsinaiset' kohteet, kontekstien ollen enemmän tutkimustuloksia, jotka tekevät siten ymmärrettäväksi 'varsinaista' kohdettani. Kohteet ja kontekstit sulautuvat toisiinsa niin, että kohteita ei voi rajata ulos konteksteistaan, sillä kohteiden edes alustava ymmärtämiseen perustuva havaitseminen edellyttää niiden näkemistä kontekstissa.

Tässä tutkimuksessa nälkä on tuo jokin, jota ihmiset näkevät ja kokevat, ja sitä näkiessään ja kokiessaan he kertovat samalla tarinaa elämismaailmastaan, merkitysten maailmastaan, joka on ikään kuin edellä hahmottelemani konteksti heidän nälän näkemiselleen ja kokemiselleen ja tutkimalla heidän nälän näkemistään ja kokemistaan tulee samalla ymmärtäneeksi ja rakentaneeksi tuota kontekstia, missä nälän näkeminen ja kokeminen tapahtuu. Miksi minua kiinnostaa ihmisten näkeminen ja kokeminen? Minä taidan uskoa maailmaan, joka tulee todeksi ihmiselle ihmisen siihen suhteutuessa, ihmisen merkityksellistäessä ilmiöitä itselleen koettaviksi ilmiöiksi². Erna Oesch ymmärtääkseni puhuu teoksessaan myös siitä, kuinka tuo merkityksenanto on se tapa, millä ihminen todentaa itseään itselleen ja mistä muut voivat häntä 'lukea'. Yksilö itsessään on ilmaisematon, ilmaistessaan itseään hänen olemisensa muuttuu jo toiseudeksi. Toiseuden teemasta ja subjektista, joka tulee olevaksi itselleen tekstien tuottamisen kautta, on Julia Kristeva myös puhunut muun muassa teoksessa *Puhuva subjekti – tekstejä 1967 – 1993*. Tuon käsityksen subjektista, joka tulee olevaksi itselleen ja muille merkityksenantojen kautta olen tässä tutkielmassa säilyttänyt siten, että tutkin sitä subjektia, joka tulee olevaksi teksteissä. En tutki sitä subjektia, joka olisi itsenäisenä entiteettinä olemassa jossain tekstin ulkopuolella.

Ihmisen merkitysmaailman tutkiminen on minulle ihmisen maailmassa olemisen tutkimista ja tutkimalla tuota maailmassa olemista minä tutkin ihmisyyttä, sen olemusta³. Mikko Lehtosen kirja kertoo merkityksen muodostamisesta ja niiden tutkimisesta. Näin ollen kyseinen teos oli minulle suureksi avuksi tässä tutkielmassa, jossa pyrin samoista teemoista sanaseni sanomaan. Lehtosen kirja puki sanoiksi

² Ks. merkityksestä tietoisuuden ominaisuutena enemmän esim. Oesch, 1994.

³ Ks. enemmän todellisuuden katsomisesta itsensä altistamisena muutosprosessille esim. Lehtonen, 1996.

kokemuksiani ja hänen teoksen avulla pystyin todentamaan käsityksiä itselleni, se oli siten avuksi minulle itseymmärryksessäni. Minun ja Lehtosen teokset puhuvat paljon eri asioista suhteessa teoksiemme sisältöihin, mutta teemojen ja tutkimuskohteiden ja –otteiden samankaltaisuudet ovat kenties kuitenkin ilmeisiä.

Ihmisen mielen ymmärtäminen on minulle ikuinen prosessi, josta en tunnu saavan tarpeekseni, koska ihmisen mieli näyttäytyy minulle usein käsittämättömältä enkä loppujen lopuksi ole varma, mitä tuolla käsittämällä tavoittelen. Ehkä tavoittelen ihmisen mielen käsittämällä ihmisen tarkoituksen tavoittamista. Ehkä pyrin eheyteen, jossa tarkoitus tapahtuu.

1.1. Nälän tutkimusperinteestä

Luon tässä vain vilkaisunomaisen katsauksen tutkimusperinteeseen nälän historiassa. Tähän olen valikoinut teoksia, joiden ajattelin jollakin tavalla voivan käsitellä nälkään näkemisen ja kokemisen – problematiikan kautta. Mutta suurimmalta osin teokset kuitenkin osoittautuivat käsittelevän nälkää muusta kuin tuosta näkökulmasta käsin ja tässä keskitynkin teoksia kommentoimaan omasta positiostani käsin, miten minä käsitteisin teoksen tutkimuskysymyksiä tai miten teoksen ongelman käsittelytapa eroaa omastani, teosten sisältämät tutkimukselliset näkökulmat. Siten tämäkin osio tekee samalla tutkimustani tutummaksi, tutkimuskysymyksiäni ja soveltamaani tutkimuksellista näkökulmaa. Kaikkia mahdollisia teoksia en tässä käsittele, esimerkin kaltaisesti vain muutamia.

“Historiankirjoitus voikin vain kertoa ihmiskunnan yrityksistä torjua vitsauksia ja eri kulttuurien tavoista sopeutua niihin unohtamatta myöskään vitsauksia itseään, sitä, missä ja milloin ne ovat riehuneet ja ketkä niistä ovat kärsineet.”⁴ Minun historiankirjoitukseni ei paljon kerro edellä mainituista asioista, minä keskityn muihin asioihin. Toki edellä mainittuja asioita minäkin sivuan, mutta tutkimusintressini on kuitenkin muissa seikoissa. Joka ei tarkoita sitä, ettei mielestäni yllä mainittuja asioita olisi arvokasta tutkia, toki näin on, mutta mielestäni nälkää näkevien ja kokevien ihmisten kokemusmaailma on myös tutkimisen arvoista. Esimerkkinä mainittakoon, että minusta ko. teoksessa usein mainitut ilmestyskirjan ratsastajat ovat jo mielenkiintoinen pohdinnan aihe suhteessa kertojiansa kokemusmaailmaan. Nälänhätää ei koskaan ole tuotu ymmärtääkseni koko kansan ylle, vaan aina on tietty eliitti niiltä säästynyt, mutta

⁴ Marjomaa, Nurmiainen & Weiss, 11.

ilmestyskirjan ratsastajia kuitenkin tulkitaan ikään kuin nälänhädät tulisivat koko kansan ylle. Mielestäni jo tuo problematiikka olisi tutkimisen arvoinen. Luulivatko kirjoittajat, että nälänhädät kohtaavat kaikkea kansaa, luulivatko he, että ne kerran kohtaavat kaikkea kansaa, vai luulivatko he, että ne kohtaavat köyhempiä kansalaisia ja miksi silloin rikkaammat niiltä säästyisivät? Ja jos nälänhätää esitetään uhkana ja jos ne kuitenkin säästävät vallanpitäjät koettelemuksiltaan, niin ketkä kokevat nälänhädät uhkaksi? Mikä on vallanpitäjien suhde köyhempiin kansalaisiin, jos nälänhädät esitetään heille uhkaksi? Miksi vallanpitäjät säästyvät nälänhädiltä? Miksi köyhiä uhkaava nälänhätä esitetään heille uhkaksi? Jos nälänhädät esitetään tulevaisuudeksi todellakin kaiken kansan ylle, niin minkälaista muutosta ajatellaan tulevan sisältävän, jotta kaikki rikkaus poistuisi maailmasta? Mielestäni tuollaiset kysymykset olisivat ko. teoksen tematiikan aatehistoriallista pohdintaa, tai sellaista pohdintaa, jonka minä kokisin omakseni, jos tekisin aatehistoriallista tutkimusta nälästä ko. teoksen teemojen puitteissa. Mutta ko. teos ei tee aatehistoriallista tutkimusta, joten siksi en mene esittämään ehdotustani kritiikiksi ko. teosta kohtaan.

*“How we can both serve those we know we must serve while at the same time finding a way to serve those strangers who are in need may well be one of the great moral dramas of our time.”*⁵ Minun historiatutkimukseni ei myöskään edellä mainittua problematiikkaa pohdi, jos pohtisi, niin se alkaisi pohtia perusteluja jaottelulle meihin ja heihin ja siihen pohdintaan luultavasti jämähtäisin. Kenties on luonnollista ajatella, että äiti tai isä ensiksi ravitsee omat lapsensa ja vasta sen jälkeen miettii, voiko auttaa muiden vanhempien nälkäisiä lapsia. Mutta mielestäni tuo kokemus ei ole suoraan sellaisenaan siirrettävissä globaaleihin yhteyksiin, siksi tuollaisen jaottelun esittäminen ja ylläpitäminen olisi minulle mahdoton tutkimuskysymys, jonka pohjalta ryhtyä tutkimusta tekemään. Osaltani minäkin korostan nälkä – keskustelun ajankohtaisuutta ajassamme yrittäessäni tutkimuksellani siihen osallistua, mutta toisaalta kiistan nälän moraalisen problematiikan sivuuttaessani kysymykset oikeuden- ja epäoikeudenmukaisuudesta suhteessa nälän olemassaoloon ja keskityn sen sijaan ymmärtämään ihmisiä, jotka näkevät ja kokevat nälkää. En tämänkään teoksen kohdalla sano, ettei moraalisten kysymysten ja ratkaisujen tutkiminen ja pohtiminen olisi arvokasta nälkä – ilmiön kohdalla, päinvastoin, myönnän niiden tärkeyden kaikella kunnioituksella. Mutta minun otteeni historiantutkimukseen on intohimossa ymmärtää

⁵ Callahan, xiv.

ihmisen mieltä ja kokemusmaailmaa, minun intohimoni historiantutkijana ei ole löytää oikeita toimintamalleja, mutta perustaa toimintamallien pohdinnalle katson olevani luomassa yrittämällä ymmärtää erilaisia ihmisiä erilaisissa tilanteissa. Tätäkään argumenttia en tarjoa kritiikiksi kyseessä olevalle teokselle, koska teos ei yritä olla aatehistoriallinen tutkimus nälästä.

*“Syksyllä 1984 oli eri tiedotusvälineissä käyty kiihkeää keskustelua Etiopian nälänhädästä. Aihe oli kiinnostanut meitä kaikkia – myös seminaarin kouluttajaa, Ulla-Maija Koivulaa. Seminaarimme ensimmäisessä keskustelutilaisuudessa tuli esille kysymys: kuinka Etiopian nälänhätä tuotiin esille eri lehdissä?”*⁶ Tutkimuksen lähtökohta kyseisen teoksen toimittajilla oli sama kuin minulla – julkinen keskustelu. Mutta sen jälkeen tiemme eroavatkin. Kyseinen teos ryhtyy käsittelemään varsin ansiokkaasti nälän perusteita, aliravitsemuksen fysiologisia seurauksia, nälän ja köyhyyden yhteen kietoutumista, Etiopian nälkää historiasta nykypäivään, Etiopian maantieteellisiä ja väestöllisiä olosuhteita, Etiopian historiallista kehitystä sekä sen taloudellisia ja poliittisia oloja, kansainvälistä elintarvikeapua ja lehdistön reaktioita nälänhätään. Samanlaista käsittelyä minäkin olisin voinut soveltaa tutkimuksessani. Mutta en soveltanut. Jätin itse asiassa lähes tyystin huomioimatta kyseiset teemat ja keskityinkin vain nälän näkemiseen ja kokemiseen ja subjekteihin, jotka kertovat tarinoita nälästä ja tarinoihin, joita nälkä kertoo. Artikkeleitakin käsittelen syventääkseni teoksen tarinoita ja hahmotan niistä artikkelien tarinoiden subjekteja. Olisin voinut aikaansaada ansiokkaan tutkimuksen samanlaisella käsittelytavalla kuin mitä tässä kommentoimani teos soveltaa. Mutta, tulkoon vielä kerran sanotuksi, minun tutkimusintressini ovat muualla.

*“It is my hope that Drèze and Sen’s work will lead to greater awareness and motivation, particularly by bringing out the social and political ramifications of the problem of world hunger.”*⁷ Mitä minä haluan aikaan saada tutkimuksellani? Kyllä minuakin motivoi yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden osoittaminen ja julkituominen, mutta minua motivoi myös tehdä nälkää näkevät ja kokevat ihmiset Ihmisiksi, samanlaisiksi kuin nälästä kärsimättömät ihmiset. Samanlaisuudella tarkoitan sitä, että ihmiset, joiden jokapäiväinen elämä on täynnä kamppailua hengissä säilymiseksi, ovat kokemusmaailtaan ja mielenmaisemiltaan yhtä monipuolisia, tavoittamattomia, hallitsemattomia ja määrittelemättömiä kuin ihmiset, joiden arkipäiviä

⁶ Saarnio, 1987.

⁷ Jayawardena, vi.

eivät huolet toimeentulosta rasita. Minua on myös kiehtonut nälän näkeminen erilaisissa yhteyksissä, ei pelkästään äärimmäisen köyhyyden yhteydessä vaan myös yhteyksissä, joissa siihen johtanut elämän tilanne on oman valinnan tulosta. Missä tilanteissa ihmiset aineelliset tai luonnolliset tarpeet väistyvät muiden tarpeiden tieltä?

Vilkaisu kirjaston nälkä – asiasanalla avautuvaan luetteloon osoittaa, että nälkää on enimmäkseen tutkittu yhteiskunnallisena ja poliittisena ongelmana, nälän kautta avautuva ihmisten elämismaailma on jäänyt tutkimuksissa vähemmälle huomiolle. Nälkää on tutkittu sekä menneiden aikojen yhteiskunnissa olevana että nykyisissä yhteiskunnissa olevana ilmiönä. Sitä on tutkittu sekä menneissä että nykyisissä yhteiskunnissa myös aikalaiskuvausten kautta. Sitä on tutkittu myös sillä näkökulmalla, että minkälaisia selityksiä nälälle on annettu sekä sillä näkökulmalla, että mitkä ovat ’todelliset’ nälän syyt, näitä tutkimuksia on useita. Nälkää on tutkittu lehtikirjoittelujen kautta. Suomessa on 90-luvulla ilmestynyt aihetta käsitteleviä tutkimuksia, jotka tutkivat nälkää meidän yhteiskunnassa 90-luvulla. Tuohon teemaan olisin minäkin voinut vaikkapa esseen kirjoittaa.

Kaikien kaikkiaan sanoisin, että tutkimusperinteeseen tuntuu vielä mahtuvan aatehistoriallinen tutkimus nälästä. Näin varsinkin, kun kyseessä on samalla tutkimus itseään olevaksi tekevästä subjektista.

1.2. Kohteet ja lähteet

Tutkimustani aloittaessa päätin valita sen kohteeksi jonkun esimerkin nykyajasta ja jonkun menneestä ajasta. Tuolloin ajattelin, että nykyaika kiinnostaa minua ja siinä olevat ilmiöt sen verran, etten halua jättää tuota puolta kokonaan pois tutkimuksestani. Myöhemmin tulin ajatelleeksi, että ajoilla ei ole mitään merkitystä,⁸ kyse on vain kahden intertekstuaalisen kudelman tutkimisesta. Jorma Kalela puhuu teoksessaan siitä, kuinka historiantutkija tutkii ensisijaisesti vierasta kulttuuria, jonka ei välttämättä tarvitse olla historiantutkijan kulttuuria ajallisesti edeltävä kulttuuri vaan se voi hyvin sijaita toisessa samanaikaisessa kulttuurissa. Minä en niinkään tässä työssä puhu ’kulttuureista’ vaan enemmän tekstikudelmista, mutta käsityksen ajasta olen työntänyt taka-alalle tutkimuskohteitani minulle määrittävänä tekijänä. Minua ei itse asiassa kiinnosta menneessä ajassa tapahtuneet tapahtumat, mutta sen sijaan ajattelen ’historian’

⁸ Ks. enemmän tutkimuskohteen mahdollisuudesta sijaita toisessa samanaikaisessa kulttuurissa esim. Kalela, 2000.

merkityksessä jonkin ilmiön moninaiset merkityksentavat, mahdolliset merkityksenannot, jonkin ilmiön näkeminen ja kokeminen aina erilaisena riippuen näkijästä ja kokijasta ja tarinoiden tutkiminen, joita tuo ilmiö tekee näkyväksi, joissa ilmiö esiintyy. Siten 'historia' minulle tässä yhteydessä merkitsisi tarinakudosta.

Intertekstuaalisella tarkoitan sitä, että teosten tarinat lainaavat muita kuulemiaan tarinoita ja tekevät muiden tarinoiden kautta ymmärrettäväksi omaa elämismaailmaansa. Siten samoja elementtejä on löydettävissä eri tarinoista, joissa ne ovat tulleet osaksi omaa tarinaa niiden tarjotessa kertojille sellaisia elementtejä, jotka helpottavat heidän suhteutumistaan asioihin, tarjoavat tapoja tehdä asioita ymmärrettäviksi. Lähellä sijaitseminen tarkoittaisi näin ollen tarinoiden toisiaan lähellä sijaitsemista. Kudelman olisi nimitys näille tarinoille, jotka sijaitsevat toisiaan lähellä niin, että niiden elementit osoittavat itsensä ulkopuolelle, kutovat yhteen jatkumoa toisiin tarinoihin⁹. Tutkimalla kahta kudelmää, voisin tehdä ymmärrettävämmäksi tutkimaani ilmiötä sen tullessa positioiduksi edes kahteen kudelman yhden sijasta. Roland Barthes puhuu teoksessaan tekstistä kulttuurin tuhansista kehdoista rakentuneena lainauksen kudoksena. Häntä mukaillen minäkin tutkin kudosta, ja tutkimalla siinä vain yhtäkin teemaa, se laajenee kohteena rajattomaksi, ja väläyttää näkyväksi kudosta, josta tähän tutkielmaan on siirtynyt osa. Barthes puhuu myös lukijasta tuona kudoksena, lukijakin rakentuu tekstien yhteydessä, jolloin hänen tutkimansa kudoksen ei voi olla rajattu objekti, kudoksen on aina rajaton. Sen siirtäminen tutkimuksen osaksi ei tarkoita sen haltuunottoa, sillä se rönsyilee yli kaikkien rajojen.

Tutkimukseni kohteiksi tuli nykyajasta Keski-Amerikka ja 'menneestä ajasta' 1800-luvun Englanti, ja niiden valituksi tulemista olen erikseen selostanut kyseisten osioiden johdannoissa.

Lähteinä halusin käyttää enimmäkseen kaunokirjallista materiaalia ja vähemmän, mutta kuitenkin jonkin verran, tietokirjallista materiaalia. Alun perin ajatuksenani taisi olla kaunokirjallisuuden käyttö senkin tähden, että koin sen olleen väheksyttävässä asemassa lähteenä historian tutkimuksissa. Mutta kaunokirjallisuus ja tekstin tuottaminen minulle merkitsee subjektin tapahtumista, jolloin pidän tekstejä mitä parhaimpina lähteinä tutkittaessa ihmisen kokemusmaailmaa ja maailman merkityksellistämistä. Halusin myös kokeilla tietokirjallisen materiaalin kanssa, voiko sille esittää saman tutkimuskysymyksen näin näkemisestä ja kokemisesta kuin

⁹ Ks. enemmän tekstistä lainausten kudoksena esim. Barthes, 1993.

kaunokirjallisuuden kohdalla ja minkälainen olisi vastaus. Ajatuksiksi sittemmin tuli, että niin kaunokirjallisen kuin tietokirjallisenkin tekstin tuottaminen merkitsee tuottajalleen subjektinsa toteuttamista ja itseydestään tunnon saamista. Joten nuo molemmat tekstityypit puhuvat joidenkin asioiden näkemisestä ja kokemisesta ja kysymysten esittäminen niille joidenkin asioiden näkemisestä ja kokemisesta on mielekästä. Tekstien tuottaja suhteutuu tekstin tuottamisella kokemaansa maailmaan ja merkityksellistää sitä, pyrkii tulemaan olemassa olevaksi tekstin tuottamisella ja pyrkii tekstin tuottamisella ymmärtämään maailmaa ja siinä olemistaan.

Molemmat kirjallisuuden lajit todentavat subjektia, joka rakentuu tekstin tuottamisessa, niin tieto- kuin kaunokirjallinen materiaali rakentaa itsessään subjektia, jota voi niistä lukea, tuon subjektin olemista maailmassa. Tietokirjallisuus ei puhu koskaan pelkästään kohteestaan vastatessaan tutkimuskysymykseen, se rakentaa koko ajan tekstin tuottavaa subjektia. Kaunokirjallisuus ei puhu pelkästään kohteestaan rakentaessaan koherenttia fiktiivistä maailmaansa, se rakentaa koko ajan tekstin tuottavaa subjektia. Kenties nuo kirjallisuuden lajit eroavat toisistaan tavassaan käsittää kohteensa, josta ne kertovat, mutta tavassaan rakentaa tekstin subjektia ne eivät eroa toisistaan. Näin minä niitä ainakin tässä tutkielmassa käsittelen.

Kysymys niiden molempien olemuksesta ja siitä, mitä ne todentavat inhimillisessä olemisessa on mielestäni relevantti ja tähän tutkimukseen olen vain rajannut niiden olemuksesta jotakin minun tarpeitani palvelevia tämän tutkimuksen yhteydessä. Eli tässä tutkimuksessa asetan nuo molemmat kirjallisuuden lajit samalla jatkumolle vastaamaan kysymykseen niissä rakentuvista subjekteista tarkasteltuna tietyn teeman kautta. Kysymys noiden kirjallisuuden lajien merkityksestä inhimilliselle olemiselle menee tämän tutkimuksen ulkopuolelle, mutta itse ainakin yritän välillä kysymystä tykönäni miettiä kysymällä itseltäni, että minkälainen olisi kokemuksemme elämästä ja maailmasta ilman noita kirjallisuuden lajeja. Tuon kysymyksen pohtimisen kautta ainakin minulle hetkittäin valkenee siihen vastaamisen yletön vaikeus. Ja samalla problematiikan yletön viehkeys, joka vetää puoleensa, jota kenties ei pysty vastustamaan.

Lähteistä kerron vielä enemmän molempien osioiden johdannoissa.

1.3. Tie, jota kuljen

Aloitin Keski-Amerikan tutkimuksella tarkoittaen sen intertekstuaalisen kudelman hahmottamista, jonka ajattelen olevan läsnä teoksissa. Johdannon jälkeen käsittelen teoksista ensimmäisenä El Salvadorilaisen teoksen, hahmotan siitä nälän tarinan, joka kertoo aina enemmän kuin pelkästä nälästä nälän liittyessä erilaisiin elämismaailmisiin¹⁰. El Salvadorilaisen teoksen jälkeen käsittelen nicaragualaisen teoksen hahmottaen siitä sen sisältämän nälän tarinan. Nicaragualaisen teoksen jälkeen on vuorossa guatemalalainen tietokirjallinen teos, josta siitäkin hahmotan nälän kertoman tarinan. Guatemalaisen teoksen jälkeen käsittelen vielä hondurasilaisen teoksen, josta jälleen hahmotan sen nälän tarinan. Teosten käsittelyn jälkeen käsittelen artikkelit, jotka ovat uutisoineet Keski-Amerikan nälänhädästä.

Keski-Amerikan osion johdannon aluksi myös jokaiseen lukuun on oma johdanto, teosten käsittelylukujen johdantojen ollen vain lyhyitä muistutuksia tutkimuskysymyksestäni.

Keski-Amerikan tutkimuksen jälkeen siirryn käsittelemään Englantia, tarkoittaen jälleen sen intertekstuaalisen kudelman hahmottamista, jonka ajattelen teoksissa olevan läsnä. Johdannon jälkeen käsittelen teokset teos teokselta, jokaisen teoksen ollen eri kirjailijan tuottama. Tietokirjallisten teosten tuottajat ovat Charles Darwin ja John Stuart Mill. Teosten käsittelyn jälkeen käsittelen lyhyesti vielä tutkimuskirjallisuutta, niiden sisältämien teemojen saman- tai erikaltaisuutta suhteessa käsittelemieni teosten teemoihin. Tutkimuskirjallisuudestakin hahmota osion lopuksi niiden kertovat subjektit.

Englanninkin osion alun johdannon lisäksi myös jokaiseen lukuun on oma johdantonsa. Varsinainen osion johdanto on lyhyempi kuin Keski-Amerikka – osion johdanto, sillä en enää uudestaan toista sitä, mikä pätee Englanti – osioonkin vaan mainitsen lähinnä asiat, jotka eroavat Keski-Amerikka – osiosta.

Keski-Amerikka ja Englanti – osioiden jälkeen asetan kohteet vierekkäin ja tarkastelen niitä hetken tuosta positiosta käsin. Asetan sekä teosten nälän kertoman tarinat vierekkäin että asetan artikkelit minun lähtökohtana tutkimukselleni ja tutkimukseni lopputuleman vierekkäin ja reflektoin hetken tuota kuljettua matkaa.

¹⁰ Elämismaailmalla tarkoitan oikeastaan näkemyksiä ja kokemuksia erilaisista asioista, elämismaailma olisi merkitysten maailma. Viitattessani muuhun elämismaailmaan viitataan tuon elämismaailman sisältämiin merkityksiin suhteessa kulloiseenkin käsitellyssä olevaan asiaan.

Tässäkin tapauksessa on kyse intertekstuaalisesta kudelmosta, jossa tutkijan kudost on kutoutunut mukaan tutkittavaan kudokseen.

Kaiken päätteeksi pohdin vielä hetken, minkälaiseen positioon tämä tutkimus jättää minut tutkijana, mihin voisin tästä jatkaa, minkälaista problematiikkaa tämä tutkimus on minulle raottanut, josta tiedonjanoisena haluaisin enemmän tulla tietämään.

Teoksia tulkitsen liittämällä niiden sisältämiä merkityksiä yhteen omien merkityksenantojeni kanssa ja yritän tuota kautta lukea teoksista sellaista, mitä niissä ei eksplisiittisesti sanota, mutta mitä merkityksiä minä niistä luen. Käyn keskustelua siten teosten sisältämien elämismaailmojen ja oman elämismaailmani kanssa, pyrin ymmärtämään kohdettani itseymmärryksen kautta. Hajotan kunkin teoksen aina ensiksi osiin ja osiin hajottamisen myötä rakennan teoksen tarinaa nälästä, jota kertoo teoksen subjekti, joka kertoo itsestään ja elämismaailmastaan kertoessaan tarinoitaan. Tuon subjektin kertomaa tarinaa elämismaailmastaan vertaan aiempien teosten tarinoihin. Kerron siten ensiksi kertovasta subjektista ikään kuin samalla lailla kuin se kertoo itsestään, teoksen henkilöiden kautta ja tuon kertomisen jälkeen palaan tuohon kertovaan subjektiin ja hänen tarinaansa. Muuta materiaalia käytän niin, että katson niiden kertovan jotain kohteistani, kuvailevan niitä ja siten vertaan niiden kertomien tarinoiden elementtejä teosten tarinoiden elementteihin. Muun materiaalin käytön tarkoitus on lähinnä syventää teosten tarinoiden käsittelyä monipuolistamalla sitä. Muun materiaalin kanssa luon lopuksi myös vertailua niiden subjektien kertomien tarinoiden ja teosten tarinoiden kanssa. Asetan siten kaikenlaisen kirjallisuuden samalle jatkumolle, kaikessa materiaalissa subjekti tekee itseään olevaksi ja tuohon subjektiin pyrin tutustumaan valitsemani teeman kautta. Käsittelyn erovaisuuksia kohderyypäideni välillä selostan myöhemmin tutkimuksessani. Tutkimukseni on samalla prosessin kaltainen, jossa loppua kohden etenen samalla kohti seuraavaa tutkimuskysymystä, joka on tullut minua kiehtomaan tämän tutkimusprosessin myötä.

2. Keski-Amerikka

Aikoinani valitsin nykypäivän esimerkiksi nälän näkemisestä ja kokemisesta Keski-Amerikan sen esiinnyttyä siinä sanomalehdessä, jonka mahdollisuuksien mukaan joka aamu luen. Itselleni oli yhdentekevää, missä paikallisesti sijaitsee se konteksti, jonka nälkää tulen tutkimaan, joten otin kohteekseni sen, josta minun kommunikatiivisessa ympäristössä keskustellaan. Takana tässä valitsemistavassa häämötti ajatus kohteen

valitsemisesta sen mukaan, että se esiintyy meidän yhteiskuntamme arjessa, siitä käydään keskustelua ja sen kautta yritetään herättää keskustelua. Ajattelin tutkimuksellani osallistua tuohon keskusteluun ja syventyä edes joihinkin niihin teemoihin, joista ympärilläni keskustellaan, minkälainen tarina kulkisi minun ympäristöni keskusteluista siihen kokemukselliseen todellisuuteen, joita keskustelun kohteen toimijat elävät todeksi.

2.1. Lähteet

Keski-Amerikka esiintyi lehdessä ryppäänä nimeltään Keski-Amerikka sillä tarkoittaen maita El Salvador, Guatemala, Honduras ja Nicaragua. Joten siirsin tuon ryppään myös tutkimukseeni ja otin kyseiset maat niiksi, joita edustavat kirjat etsin käsiini. En asettanut teosten valikoitumiselle lähteikseni muita ehtoja muuta kuin, että niiden täytyy sisältää enemmän kuin yhden nälkäviitteen kussakin teoksessa. Lisäksi minulla oli ajatuksena ottaa kaunokirjallisten teosten joukkoon yksi dokumenttiteos ja senkään kohdalla minulla ei ollut vaatimuksia tai ehtoja, mikä se teos voisi olla, muita kuin yllä mainitsemani ehto. En siis valinnut teoksia esimerkiksi sen mukaan, mihin sosioekonomiseen asemaan kirjoittajat kuuluvat, mitä sukupuolta he ovat, minkälaista poliittista suuntausta he edustavat. Ainoa ehto oli teoksen sisältämät nälkäviitteet.

Dokumenttiteos on guatemalalainen teos, käsittelen sitä samalla lailla kuin muitakin teoksia. Ainoana poikkeuksena, että sen päähenkilö on monta henkilöä, ikään kuin kollektiivi, joten tuo kollektiivi on minullakin päähenkilönä. Mutta esitän sen henkilöille saman kysymyksen nälän näkemisestä ja kokemisesta ja esitän teoksen subjektille saman kysymyksen nälän näkemisestä ja kokemisesta kuin muiden teosten kohdalla olen esittänyt. Teoksen päähenkilö tarkoittaa sitä roolia, jonka teoksen kirjoittaja on tietoisesti teokseen rakentanut ja teoksen subjekti tarkoittaa sitä subjektia, joka tulee olevaksi kerronnan myötä, teoksen subjekti ei ole yhtä kuin kirjailija eikä teoksen subjekti ole yhtä kuin teoksen päähenkilö, päähenkilö on rooli, subjektilla ei ole rooleja, mutta roolit tekevät subjektia olevaksi.

2.2. Tie, jota kuljen

Olen jokaisen teoksen referoinut nälkä – viittausten kautta. Referaatit eivät siis ole teosten referaatteja vaan referaatteja siitä tarinasta, jota kerrotaan nälkä – viittausten yhteydessä. Jokaisessa teoksessa on löydettävissä päähenkilö ja tuon päähenkilön olen

säilyttänyt myös referaattien päähenkilönä luoden siten koherenttisuutta ja sitä kautta lukijaystävällisempää tekstiä. Alaluvut liittyvät näin päähenkilön kautta toisiinsa. Referaattien alaviitteissä esiintyy tilan säästämisen vuoksi monta sivunumeroa. Koska referaattien kaikki teksti pohjautuu lähdeoteksiini, ei viitteiden vähäisempi lukumäärä tulisi aiheuttaa sekaannusta minun ääneni ja teosten äänten välillä, vaikka viitemerkinnöissä olenkin säästellyt.

Jokaista henkilöä referoinnin jälkeen käsittelen erikseen, omana yksilönään. Kysyn jokaisen kohdalla, miten hän näkee ja kokee nälän ja tuon näkemisen ja kokemisen analysoinnin kautta viittaa myös henkilön muuhun elämismaailmaan, jota nälän näkeminen ja kokeminen tekee näkyväksi ja joka taas tekee ymmärrettäväksi nälän näkemistä ja kokemista. Ei ole kuitenkaan kyse syy-seuraus – suhteista, vaan pikemmin on kyse tarinoista, jotka ikään kuin sijaitsevat lähekkäin. Tarinoista, joiden yhteydessä esiintyy nälkä, tarinoista, jotka liikkuvat yhdessä, joita vasten nälkä piirtyy ja jotka piirtyvät tarinoissa nälästä. Syy-seuraus – suhteiden hahmottaminen ja määrittäminen olisi vastoin intertekstuaalisen kudelman lukemisen mieltä, sillä kudelman muotoon kuuluu tietämättömyys alusta ja lopusta ja rajoista ilmiöiden (ja tarinoiden) välillä.

Kun olen teoksen referoinut ja analysoinut, päätän lukuun, jossa rakennan sitä subjektia, joka rakentuu teoksessa, hänen nälän näkemistään ja kokemistaan. Tuo subjekti ei puhu itsestään minä – muodossa vaan subjekti puhuu itsestään tarinoiden kautta. Subjekti ei siten viittaa itseensä vaan se kertoo itsestään kertomalla elämismaailmastaan, sen merkityssisällöistä, tavoista nähdä ja kokea erilaisia asioita. Teoksen subjektilla tarkoitan lisäksi sitä, että en yritä sanoa, että teoksen analysoinnin kautta teen tietäväksi miten kukin kirjailija näkee ja kokee nälän, puhun siitä subjektista, joka tulee minulle tutuksi teoksessa. Subjekti tulee tutuksi sen suhtautuessa asioihin, se kertoo itsestään suhteutuessaan asioihin, merkityksellistäessään ilmiöitä. Minä en tiedä, olisiko kukin kirjailija ja hänen suhtautumisensa nälkään sellainen pysyvä entiteetti, jonka voisin ottaa haltuun ja määritellä. Tässä työssä käsittelen subjekteja aina rakentuviksi teoksissa, subjekti näin ollen tapahtuisi, ja tapahtumaksi ymmärrän kunkin teoksen, jossa subjekti tapahtuu.

Tässä osiossa teosten subjektit eivät esitä itseään kohteina lukijalle, he kertovat itseään ja tekevät kertomisella itseään olevaksi. Siksi voin säilyttää teosten henkilöt niinä henkilöinä, joihin tutustun teosten käsittelyjen kautta, sillä henkilöitä ei esitetä vaan heidät kerrotaan oleviksi, he tapahtuvat. Teosten subjektit sallivat lähelle pääsyn,

sillä he eivät rajaa itseään entiteetteinä, vaan ovat pikemmin olemassa liikkeessä, prosessina, tapahtumana. He tapahtuvat kussakin henkilössä, eivät esitä henkilöitä, he eivät esitä muita kohteina eivätkä itseään kohteina.

Myös kunkin teoksen käsittelyn viimeisessä luvussa viitataan nälän näkemisen ja kokemisen lisäksi sen tutuksi tekemään muuhun elämismaailmaan, joka tulee nälän näkemisen ja kokemisen kautta näkyväksi, tarinoihin, jotka liikkuvat nälän kanssa, ovat kenties mielenmaisemaa kontekstina nälälle ja joille nälkä on kontekstia.

Ensimmäisen teoksen käsittelyn jälkeen rakennan seuraavien teosten käsittelyjen viimeiset luvut suhteessa edeltävien teosten käsittelyjen viimeisiin lukuihin eli vertailen niitä keskenään, etsin niistä yhteisiä teemoja ja teemoja, jotka poikkeavat toisistaan. Säilyttäen edelleen teoksen subjektin näkijänä ja kokijana sekä pitäen mukana viittaukset muuhun elämismaailmaan, joka on olemassa nälän vieressä ja jota nälkä tekee näkyväksi.

En lopuksi luo vielä erikseen yhteenvetoa nälän näkemisestä ja kokemisesta Keski-Amerikassa, oikeastaan ajattelen senkin kohdalla samoin kuin teosten subjektien suhteessa kirjailijoihin kohdalla. Eli en yritä kertoa, miten Keski-Amerikassa nähdään ja koetaan nälkä, en tiedä, olisiko sellaista kollektiivista entiteettiä olemassa kuin nälkään suhtautuminen Keski-Amerikassa. Minä aloitan tutkimukseni Keski-Amerikasta, mutta en päädy sinne. Sen olemassaoloa pysyvänä entiteettinä en pysty ymmärtämään, ymmärrän sen ainoastaan välineellisenä keinona viittaamaan johonkin, jota en enää löydä pilkottuani sen¹¹ osiin. 'Keski-Amerikan' korvaan intertekstuaalisen kudelman hahmottamisella, jota luen ja rakennan lähdeteoksistani.

Yhteenvetoa rakennan kussakin teoksen viimeisessä käsittelyluvussa, joka aina kommentoi edeltäviä teoksia. Kenties niiden kautta kumuloituu jonkunlainen kokonaiskuva suhteessa nälän näkemiseen ja kokemiseen ja joiltakin osin myös muuhun elämismaailmaan, jotka eivät yhdessäkään teoksessa ole samanlaisia elementeiltään. Kaikki teokset eroavat toisistaan joiltakin osin ja ovat osin samankaltaisia keskenään. Niiden osittainen samankaltaisuus selittynee niiden sijainnista toisiaan lähellä, ne ovat intertekstuaalisia. Mutta intertekstuaalista kudelmaa ei voi koskaan sellaisenaan ottaa haltuun, rajata ja määritellä, se jatkuu aina loputtomiin.

¹¹ Voitaisiin ajatella, että Keski-Amerikka on se, mikä on tullut pilkotuksi osiin, joten se olisi osissakin jäljellä, mutta mielestäni se ei ole osissa jäljellä, se katoaa osiin pilkkomisen myötä. Osista voi sen sijaan rakentaa kudoksen, sillä kudos pitää sisällään aina osia olemuksellisesti.

Lähdettyäni liikkeelle uutisartikkelista koskien Keski-Amerikan nälänhätää, käsittelen tässä työssä tämän osion lopuksi artikkeleita koskien Keski-Amerikan nälkää. Niiden käsittelyyn on oma johdanto kyseisen luvun alussa. Niidenkään jälkeen en luo lopuksi yhteenvedoa niiden ja teosten yhteydestä, sillä olen tuota vertailua tehnyt kunkin artikkelin analysoinnin yhteydessä. Yhteenvedon luon ainoastaan artikkelien subjektien muodossa.

2.3. Rikkauksien, hedelmien, jalokivien ja jokien maa

Teoksen päähenkilö on Lucia ja muut henkilöt suhteutuvat häneen, ovat häneen yhteydessä, ovat osa hänen tarinaansa. Heidän kautta tutustumme teoksen kertovaan subjektiin ja siihen tarinaan, jota teos kertoo suhteestaan nälän näkemiseen ja kokemiseen.

2.3.1. Macario

Lucian isoisoisissa Macario ei tiedä, kuinka kauan heidän suvussa on tehty jauhinkiviä. Hyvin kauan, mutta kukaan ei osaa sanoa varmaksi sen täsmällisempää aikaa. Kivien ansiosta heidän ei tarvinnut ansaita koko leipäänsä työskentelemällä indigotehtailla ja siten ne pelastivat heidät varmalta ja tuskalliselta kuolemalta. Ennen indigotehtaita heidän maansa tarjosi runsaasti elämisen edellytyksiä, mutta tehtaiden tulon myötä moni joutui turvaamaan niihin hankkiakseen elantonsa ja sai kuolemaan johtavan sairauden. Macariokin työskenteli tehtaassa ollessaan lapsi, mutta onnekseen pääsi sieltä ajoissa pois. Värjäämöistä tuleva savu ei ehtinyt myrkyttämään hänen vertaan ja keuhkojaan ja sitä myöten tuomaan hänen ruumiiseen hiljalleen alaa valtaavan kuoleman. Indigotehtaat tarjosivat myös työksi kasvien leikkaamista viljelmillä, joka ei ollut vaarallista terveydelle, kunhan pysytteli poissa savun ulottuvilta.

Macario vanheni kumartuneena työnsä ylle, hän oli aina tekemässä siunattuja kiviä. Hän ei koskaan lopettanut työntekoa, paitsi eräänä päivänä, jolloin ilmoitti olevansa väsynyt. Kukaan ei muistanut hänen ennen valittaneen väsymystä ja tämän ilmoitettuaan hän asettui makuulle kuolemaan. Hän otti viimeisen hengenvetonsa unelmoiden ruoasta, sillä loppujen lopuksi hänen elämänsä päättyi nälkäkuolemaan.¹²

¹² Argueta, 85, 195, 196.

Miten Macario näkee ja kokee nälän?

Macariolle työnteko on ainoa mahdollisuus välttää nälkä. Työteko perinteisin menetelmin tuntuu mielekkäämmältä kuin työnteko, joka ei kuulu omaan perinteeseen. Pitäytyminen perinteessä tarjoaa aineksia identiteetin jatkuvuuden kokemiseen, mitä perinteestä irrottautuminen uhkaisi. Pitäytyminen perinteisissä työmenetelmissä pitää Macarion ikään kuin omassa maailmassa, astuminen oman elämismaailman ulkopuolelle olisi astumista vikaan. Indigotehtaat kuuluvat toiseen maailmaan, eivät omaan maailmaan, johon kuuluvat tahkokivet ja niiden avulla ansaittu elanto.

Macariolla on jatkuvasti nälkä. Ruoka ja ravinto pyörivät hänen mielessä, kun nälkäinen vatsa muistuttaa ihmisen luonnollisesta tarpeesta. Nälälle ei voi sen enempää, kun sille voi. Omat keinot eivät riitä sen poistamiseen. Sen kanssa on vain elettävä ja voi vain unelmoida asioiden toisin olemisesta.

2.3.2. Emiliano

Lucian isoisosä Emiliano muistelee lapsuutensa nälkäisiä päiviä, jolloin yksi tortilla piti jakaa muiden veljesten kanssa. Jos tortillataikinaan ei ollut edes suolaa laittaa, niin silloin asiat tuntuivat olleen todella huonosti.

Aikuisena Emiliano kuitenkin toteaa, että ennen asiat eivät olleet puoleksikaan niin pahasti kuin nyt. Ajat ovat muuttuneet, mutta pahinta on, ettei ole huomannut välittää. Heidäthän on vain tarkoitettu olemaan köyhiä, siinä kaikki. Antoiko Jumala todellakin heille elämän siinä kaikkea siunaten, siunaten siis myös kärsimyksen ja epäoikeudenmukaisuuden? Josko edes läheisten kuolema avaisi heidän silmänsä, laittaisi heidät miettimään tilannettaan. Nyt katsotaan kaikkea niin kuin kaikki nähty olisi aivan normaalia. On totuttu epäoikeudenmukaisuuteen ja kaltoin kohteluun.

Täytyy vain etsiä uusia tapoja jäädä henkiin. Täytyy vaeltaa paikasta toiseen saadakseen elantonsa ja kun ei saa työtä, on ravinnoksi tarjolla juuria, lehtiä ja kukkia. Mutta ei niillä pysy elossa. Ja jos vaellat kaupunkiin, niin olot ovat siellä vain pahemmat. Joskus jotkut vaeltavat Hondurasiin, mutta siellä saat kestää samat kaltoin kohtelut kuin täälläkin. Siellä ne vaan tuntuvat monin verroin pahemmilta, koska siellä sinulla ei ole ketään tuttua, jonka puoleen kääntyä hädässä ja kun kuolet, kukaan ei rukoile puolestasi. Ja niin sielusi saa vaeltaa kuolemankin jälkeen ikuisessa tuskassa.

Joskus jos sattuu löytämään siemeniä, ne säästetään ja kun sade tulee, ne kylvetään, ja jos onni suosii, niistä saadaan sato. Täytyy tehdä jotain sen sijaan, että

odottaisi kädet ristissä jotain tapahtuvaksi. Täytyy uskoa Jumalaan, mutta ei voi kuitenkaan odottaa mannan satavan taivaasta. Aina on etsitty tapoja jäädä henkiin ja yhä he ovat täällä.¹³

Emiliano katselee lapsenlapsiaan ja miettii, mahtavatko he jäädä henkiin kasvaakseen aikuiseksi vai kuolevatko he lapsena monien muiden lailla. Hän toivoisi heille parempaa elämää kuin mitä hän ja hänen lapsensa ovat eläneet. Heistä vain vahvimmat ovat selvinneet, tai sitten Jumalan suosimat, mutta Emilianon mielestä lapset eivät saisi kuolla. Jotakin täytyisi tehdä. Vielä joskus heilläkin täytyy olla annettuna edellytykset elämään edellytysten kuolemaan sijaan.

Nyt he elävät väkivaltaisessa maailmassa ja välillä näkevät maissipeltonsa tuhottavan, joita ilman he eivät ole mitään. Maissi on koko elämä. Tuhoajat eivät välitä, onko heillä tarpeeksi jokapäiväiseen leipään vaan tuhoavat kaiken. Ikään kuin heidän ei tarvitsisi syödä. Tuhoajat sanovat, että muuten he myyvät sitä tuhoajien vastustajille. Ikään kuin sitä jäisi myytäväksi oman perheen ruokkimisen jälkeen. Mutta siinä he ovat oikeassa, että jos tarvitseva tulee pyytämään tortillaa, hän sen saa, sillä sen epäminen olisi synti.

He ovat viljelleet koko elämänsä ja sato auttaa heitä selviämään kuukausista, jolloin muuta ruokaa ei ole tarjolla. Kun pellot poltetaan, elämä muuttuu painajaiseksi. He eivät tiedä, kuinka kauan voivat kestää tällaista. Nälällä on kuoleman kasvot.

Niin monta henkeä perheestä onkin kuollut ja niin moni ystävä. Kaikki ratkeaa kuolemassa. Kuolema vie nälän pois. Kuolema vie valituksen pois, sillä jos kerrot olevasi nälkäinen, sinut tapetaan. Kuolema vie vaatimukset pois, sillä jos oikeuksiasi peräät, sinut tapetaan. Kuolema on vastassa kaikkialla.

Emiliano elää kroonisessa aliravitsemuksen tilassa ja on vanhana langanlaiha ja tulee tapetuksi pojanpoikansa edessä, joka on korpraali, ja joka ei voi tunnustaa sukulaisuuttaan.¹⁴

Miten Emiliano näkee ja kokee nälän?

Emiliano muistelee, kuinka lapsena ei saanut itse syödä yhtä kokonaista tortillaa, vaan se piti jakaa muiden kanssa. Tuo muisto on jäänyt Emilianon mieleen, kenties hän silloin tuli tietoiseksi elämään jatkuvasta kuuluvasta nälästä. Emiliano ei voi unohtaa nälkäistä lapsuuttaan, mutta toivoisi nälän jääneen sinne nyt asioiden ollen toisin, mutta

¹³ Ibid, 47, 98, 103, 195, 217.

¹⁴ Ibid, 29, 101, 103, 188, 190, 191, 216, 222.

nälkä onkin vain pahentunut Emilianon tultua tietoiseksi sen lähes lainomaisuudesta. Kenties Emiliano muistelee itseään lapsena surullisena, ajatellen, että edes lapsuuden tulisi kulkea nälättä. Mieluummin sitä aikuisena muistelisi lapsuudessa koettuja kylläisiä päiviä, ja saisi hetken lohdutusta muistojen tuomasta mielen virkistyksestä. Mutta sen sijaan joutuu aikuisena katsellessaan elämäänsä taaksepäin näkemään siellä samat kokemukset kärsimyksestä, kuin mitkä ovat läsnä tänäänkin ja näyttävät olevan läsnä myös huomenna. Mikään ei tunnu muuttuvan.

Emiliano suree sitä, että nälkä näyttää kuuluvan luonnolliseen maailmanjärjestykseen ja hän suree sitä, että he ovat huomaamatta tottuneet epäoikeudenmukaisuuteen ja kaltoin kohteluun. Kaltoin kohtelijat ovat jossain muualla kuin Emilianon maailmassa, he ovat jossain ulkopuolella ja ovat sieltä käsin tuoneet epäoikeudenmukaisuuden Emilianon maailmaan. Nälkä ei Emilianon mielestä kuulu hänelle luonnollisena osana, nälkä on väärin. Mutta Emiliano ei osaa sen tarkemmin osoittaa vääryyden aiheuttajaa, hän kokee tilanteen epäoikeudenmukaisena, mutta ei osaa sanoa, miten vääryys on tapahtunut ja mitkä olisivat hänen oikeudet. Hän vain suree ja alistuu, vaikka sisimmässään tietää, etteivät asiat ole kohdallaan.

Kun Emiliano miettii erilaisia tapoja välttää nälkää, kaikki näyttävät tuhoon tuomituilta. Väliaikaista helpotusta ne tuovat, mutta pidemmän päälle mikään ei ole kestävä. Emilianolle tulevaisuus näyttäytyy samanlaisena kuin nykyisyydenkin, hänellä ei ole toivoa minkäänlaisesta muutoksesta. On vain yritettävä kestää. Emilianolla on vain suvun parissa kulkenut muisto entisistä paremmista ajoista, muuta mallia hänellä ei paremmin turvattuun elämään ole.

Emiliano ei voi vain jättää Jumalalle huolta hänen elannostaan, hänen on itse tehtävä kaikkensa se turvataksaan. Emiliano uskoo kuitenkin Jumalaan, elämä kärsimyksissä ei vaikuta niin, että hän kadottaisi uskon. Jumala on olemassa ja Hän myötäelää kärsimyksissä. Emiliano ei kärsi yksin eikä hänen kärsimyksensä jää huomioimatta. Elämä kärsimyksissä ei anna oikeutta moraalittomuuteen, vaan kärsimyksissäkin täytyy vaalia sydämensä ja sielunsa puhtautta.

Emilianoa surettaa nälkäisten lasten näkeminen ja hän tuntee, että jotain täytyisi tehdä, jotta nälkä ei kohtaisi lapsia. Mutta Emiliano ei tiedä, mitä hän voisi tehdä, hän vain tietää, että joku päivä elämän on pakko muuttua helpommaksi heille. Hän ikään kuin odottaa hetkeä, jolloin hän voisi tehdä jotain, odottaa murrosta, joka laittaisi liikkeelle suuremmat muutosvoimat. Hän on valmis toimimaan heti, kun aika on valmis toimintaan. Jonakin päivänä jotakin on pakko tapahtua.

Emilianon maailmassa tuhoa aiheuttavat hänen kaltaiset ihmiset, jotka kuitenkin eivät ole hänen kaltaisiaan. Ikään kuin he olisivat jotakin tyystin eri lajia. Emilianon maailmassa käyvät vierailulla ihmiset, jotka eivät tunnusta Emilianon ihmisarvoa. Eivätkä he tunnusta niitä elementtejä, jotka ovat kaikki kaikessa Emilianon maailmassa, he vain tuhoavat ne. He ovat pyhähäpäisijöitä tuhotessaan heiltä maissin, maissi on elämä ja elämän antaja.

Emiliano näkee, kuinka häneltä tuhotaan ainoa keino turvata elanto. Hän näkee, kuinka ihminen vie ihmiseltä kaiken toivon eikä osoita minkäänlaista sääliä eikä empatiaa toiselle ihmiselle. Jo pelkkä maissin palamisen näkeminen riittäisi syösemään Emilianon mielen raastaviin syövereihin, mutta lähes sietämätöntä tuskaa aiheuttaa tietoisuus siitä, että maissi on tahallaan sytytetty palamaan, ihmisen toimesta. Emilianolle tuttuja ovat ainoastaan hänen maailmansa ja arvonsa jakavat ihmiset, muut ihmiset ovat hänelle tuntemattomia ja käsittämättömiä. Emilianon kannattaa entistä tiukemmin pitäytyä oman maailman tarjoamiin perinteisiin ja tarinoihin, sillä muuten hekin voivat joku päivä hajota ja muuttua ihmisiksi, joita ei tunnista ihmisiksi.

Kuolema on armelias silloin, kun se armahtaa nälästä, mutta kuolema on vältettävä asia silloin, kun se tapahtuu toisen ihmisen aiheuttamana. Kuolema on alituisen läsnä, koskaan ei tiedä, milloin elimistö ei vain kestä jatkuvaa heikkouden tilaa tai milloin sanot väärin tai teet väärin ja saat rangaistuksena kuoleman. Usein saa kuulla tiedon jonkun tutun kuolemasta, usein saa kuulla, kuinka elämä oli taas liian raskas kannettavaksi, kuinka elämä taltutti sinnikkään yrittäjän. Tuttavia kuolee nälkää ja tuttavien tapetaan. Sellaisessa maailmassa Emiliano elää.

2.3.3. Ticha ja Eusebio

Lucian isoäiti Ticha pysähtyy välillä ajattelemaan kaikkia niitä esivanhempia, jotka kestivät nälkää ja janoa. He ovat selvinneet tuhansista vuosista, eivätkä ole kadonneet maan päältä. He ovat yhä täällä.

Lucian isoisä Eusebio työskenteli indigotehtaila lapsena ollessaan, kunnes ymmärsi, että joko hän kuolee nälkään surkeiden palkkojen johdosta tai sitten hänen keuhkonsa saisivat tappavan taudin. Hänen perheestään moni kuolikin keuhkosairauksiin, kuten myös moni muu sen alueen ihmisistä. Tuohon aikaan indigotehtaila työskentely oli kuitenkin ainoa tapa ansaita leipänsä ja vaikka ihmiset siellä ovat tänäkin päivänä hyvin köyhiä, niin olot ovat paremmat kuin indigotehtaiden

aikaan. Sairauteen kuoleminen taitaa olla pahempaa kuin nälän näkeminen, sillä nälkäisenä voit poimia kukkia, kerätä lehtiä, metsästää eläimiä tai jopa kalastaa, mutta sairaana et voi tehdä mitään tullaksesi terveeksi, et voi muuta kuin katsoa vierestä, kun riudut pois.

Aikuisenakaan Eusebio ei suostu tekemään töitä sellaisilla palkoilla, joilla näkee nälkää vaan mieluummin vaeltaa paikasta toiseen ruoan perässä. Joskus vaeltaessa joku löytää kuoleman ruoan sijaan, mutta silti on parempi pysyä liikkeessä, sillä elämä kuluu vaeltaessa niin, ettei sitä edes huomaa.

Eräänä päivänä Eusebio sai tarpeekseen raatamisesta nälkäpalkalla ja lähti perheensä luota sanoen palaavansa heti, kun hänellä olisi taskuissaan hieman rahaa. Hän ei koskaan palannut.¹⁵

Tichan ja Eusebion mielestä lapset ovat siunaukseksi, sillä kasvaessaan he auttavat taloudenhoidossa ja tienaaavat kaiken ruokansa itse. Ruokansa lisäksi kaikki, mitä he tuovat taloon, on avuksi koko perheelle, ettei se näkisi nälkää. Lasten mahdollinen lähtö pois kotoa merkitsee tuon avun sekä heidän panoksen taloudenhoitoon menettämistä.

Tichan lapset joutuvat silloin tällöin tukaliin tilanteisiin ja äitinsä iloitsee sydämestään, kun saa heidät hengissä takaisin luokseen. Hän kehottaa lapsia jättämään tukalien tilanteiden synnyttämän katkeruuden ja vihan Jumalan huomaan. Täytyy olla kärsivällinen elämässään ja luottaa Jumalaan. Hän ei salli lasten epäilevän Jumalaa, jotka välillä luopuvat toivosta Hänen huolenpidon suhteen.

Ticha jäi yksin isänsä ja nuoremman poikansa kanssa, kun kaksi vanhempaa pakotettiin liittymään armeijaan ja kumppaninsa oli lähtenyt etsimään parempaa työtä. Kun lapsetkin poistuivat, hiipi pelko selviytymisestä taloon. Kun he siihen mennessä olivat tulleet nipin napin toimeen, niin kuinka siitä eteenpäin? Mutta jälleen Ticha piti kiinni uskosta selviytymiseen, kyllä he kolmisinkin tulevat pärjäämään nälkää näkemättä. Pelkällä maapalalla ei kuitenkaan enää pärjää, sillä muuten edessä on hidas kuolema. Ei ole siemeniä eikä maan tarvitsemia lannoitteita. Välillä ainoa, mitä omistaa, on tietoisuus siitä, että on köyhä ja haluaa elää. Onneksi nuorin poika tekee jo töitä ja pian ansaitsee yhtä paljon kuin aikuiset. Heidän itsensä täytyy taistella selviytyäkseen, täytyy löytää keinot, millä pärjätä. Ei ole muita keinoja kuin työnteko. Jos et tee työtä,

¹⁵ Ibid, 24-26, 39, 68, 73, 110.

et syö ja jos et syö, kuolet. Jos haluat elää, sinun täytyy työskennellä. Jos et pysty työskentelemään, kuolet nälkään, ja olkoon niin.

Ticha uskoo, että joku päivä asiat ovat vielä paremmin. Milloin tuo päivä tulee ja kuka tekee asiat paremmiksi?

Eräänä päivänä Ticha valittaa kipua sydämessään ja puhuu siitä, kuinka vanhat ihmiset ovat vain taakaksi ja linnuista rinnassaan, jotka haluaisivat lähteä lentoon. Kohta hän saa sydänkohtauksen ja kuolee pian. Linnut lähtivät.¹⁶

Miten Eusebio näkee ja kokee nälän?

Työskentely tehtaassa ei takaa kylläisyyttä Eusebiolle ja sen lisäksi se on vaaraksi terveydelle. Mutta sairauten kuoleminen on kuitenkin kokemuksena ahdistavampi kuin nälkään kuoleminen, sillä nälkäisenä sinulla on aina toivoa siitä, että saatkin ruokaa pysyäksesi hengissä, sairaana sinulla ei ole toivoa, joudut vain odottamaan kuolemaa. Nälkäisenä et varmaksi tiedä kuolevasi nälkään joku päivä, sillä asiat voivat muuttua, vaikka olisivatkin pysyneet samoina jo vuosisatojen ajan. Sairaana ei jostain syystä ole toivoa, mutta nälkäisenä on. Sairaana et odota ihmeperantumista, ruoan löytäminen ei siten liene ihmeen asia, vaan vain mahdollinen asia toteutuakseen.

Ruokaa hankkiakseen on parempi pysyä liikkeellä kuin jäädä paikalleen. Paikoilleen jääminen on liian ahdistavaa, elämä kuluu silloin liian hitaasti. Elämä näyttäytyy silloin siltä, että se ei koskaan muuksi muutu, kun vaeltaa paikasta toiseen, muuttuu sentään ympäristö ja kenties se tarjoaa aina jotain uutta koettavaa ja ihmeteltävää, niin että elämä tuntuukin hetken ajan toiselta ja muuttuneelta, muuttuvalta. Nälkä pitää liikkeessä, sillä paikoilleen jääminen merkitsisi turtumista ja itsensä unohtamista. Silloin olisi vain passiivinen, hengissä pysyttelevä olento, kun taas liikkeellä pysyminen antaa tunnon minästä aktiivisena ja tietoisena toimijana.

Miten Ticha näkee ja kokee nälän?

Ticha tietää olevansa yksi monista, jotka näkevät ja ovat nähneet nälkää. Koettu kärsimys ei kuitenkaan ole riittänyt heitä hävittämään, vaan he ovat kestäneet ja säilyneet läpi vuosisatojen. Koetut kärsimykset ovat yhtenä yhdistävänä tekijänä heidän välillä ja apuna identiteetin hahmottamiseen. Kärsimyksiä muistellaan ja niitä muistellaan yhteisinä kokemuksia, jotka yhdistävät yhteisön jäseniä. Jos elettyyn elämään tai muistoihin ei kuulu nälkä, silloin ei voi ymmärtää yhteisön jäsenten kokemusmaailmaa.

¹⁶ Ibid, 21, 64, 68, 98, 100, 105, 111, 113, 236-237.

Lapset eivät tuo vain iloa ja kokemusta vanhemmuudesta, vaan lapset tuovat myös tarpeellisen lisän perheen ruokatalouteen. Lapset pitävät huolta vanhemmistaan, sen jälkeen, kun heidän työnteokykynsä on heikentynyt, jolloin he eivät enää yksin selviäisi. Eikä heillä ole muuta turvaa elannon hankkimiseen vanhanakaan kuin työnteke, oma sekä lasten. Lapset eivät muodosta uhkaa perheen niukkoihin resursseihin nähden, vaan he päinvastoin kasvattavat resursseja ja tienaa itse sen, minkä syövät. Lapsia ei jätetä tekemättä köyhyyden tähden, vaan he tuovat turvaa köyhyyteen.

Niin kuin Tichakin pitää huolta isästään, joka voimineen osallistuu perheen elatukseen. Jokainen uusi tilanne merkitsee elannon vaarantumista. Jokainen uusi käänne merkitsee pelkoa ja epävarmuutta selviytymisestä. Jos asiat pysyisivät edes ennallaan, vaikka silloinkin on vaikeaa, mutta että asioiden pitää vielä muuttua toisinaan niin, että ei kerta kaikkiaan jaksaisi kestää tuota muutosta. On vain pakko jälleen kestää ja yrittää ja toivoa, että käänne ei olisi ratkaiseva, vaan se pystyttäisiin voittamaan niin, että elämä jatkuisi.

Tichalla olisi maata, mutta ei mitään, mitä siihen kylvää. Ajatuksista suuren osan lohkaisee keinojen miettiminen, mitä tehdä selviytyäkseen. On pakko keksiä keinoja ja yrittää, sillä muutenhan sitä vain voisi istahtaa kuolemaan. Elämässä täytyy yrittää toimia niin, ettei olisi tietoinen kuoleman läheisyydestä, kuoleman täytyy tulla yllättäen, sitä ei saa jäädä odottamaan. Ihmisen osa on elää, kuolema ei kuulu ihmiselle, kuolema ottaa ihmisen omakseen, mutta ihminen ei saa tuntea kuolemaa, kuolema ei saa olla ihmisen tuttu.

Jos et tee työtä, niin kuolet ja olkoon niin. Kunpa vain aina olisi työtä, mitä tehdä. Asiat voivat olla oikein, jos elääkseen pitää tehdä työtä, mutta asiat eivät kenties ole oikein, jos ei ole työtä, mitä tehdä. Silloin on täytynyt jotain jossain vaiheessa tapahtua, joka on suistanut asiat raiteiltaan. Silloin täytyy maailman olla pielessä ja ihminen siinä on hämmentynyt. Mikä voi olla elämän tarkoitus, kun ei ole edes mahdollisuuksia elää?

Ticha kaipaa vapautteen ja rauhaan kärsimyksistä, vanhentuessaan hän ei tarraa kiinni epätoivoisesti elämään, vaan tahtoo jo päästä väsymykseltään lepäämään. Kärsimyksen täyteinen elämä on ohi, hän lunasti ja täytti siinä paikkansa, ja hän jää elämään jälkeläisten muistoihin ja heidän keskuuteen. Olkoon hänen elämänsä iankaikkista, niin että joku päivä sen tarkoitus selittyy. Hänelle riitti, että hän kesti, hän lunasti sillä ja perinteen ja tarinoiden siirtämisessä jälkeläisille paikkansa, hän täytti

osansa, eikä hän siten koskaan katoa, sillä ilman häntä ei olisi sen kaltaista nykyisyyttä, mitä on. Kaikki koetut kärsimykset ovat läsnä nykyisyydessä ja mukana muodostamassa yhteisön jäsenten identiteettiä.

2.3.4. Pedro, Jacinto ja Juana

Lucian setä Pedro ansaitsi lapsena leipänsä paljolti samalla tavalla kuin isoisoisänsä Macario: molemmat myivät sikoja ja tekivät jauhinkiviä. Hän kulki myös hänen laillaan paljasjaloin ja oli laiha, aliravittu ja nälkäinen. Kaikki hänessä näytti nälkäiseltä. Ennen sikojen ja jauhinkivien myymistä myös hän työskenteli indigotehtailla 11-vuotiaaksi saakka, kunnes indigo menetti arvonsa. Sitten täytyi jälleen keksiä muita elämisen mahdollistavia keinoja. Hänestä tulikin väsymätön kulkemaan myyntiretkillään, ansaitsemassa tortillaansa ja suolaansa.

Yhtenä päivänä Pedro vangittiin ja vietiin koulutettavaksi kasarmiin. Siellä hän oppisi lukemaan ja muutenkin kaikin puolin oikeille tavoille. Noin 15-vuotiaana hänet vietiin sieltä pois, taistelemaan sotaan kommunisteja vastaan. Hän ei koskaan palannut. Myöhemmin kuultiin, että hänestä oli tullut *guardia*. Tilanteen muututtua häntä syytettiin kansantuomioistuimessa monista rikoksista siviilejä kohtaan. Yksi tuomariston jäsenistä oli veljensä tytär Lucia. Tuomaristo julisti Pedron syyttömäksi, syylliseksi julistamisen sijaan hänet tuomittiin jatkamaan elämää.¹⁷

Lucian isä Jacinto tuli 12-vuotiaana tuntemaan meren. Huolimatta sairauksien ja nälän alituisesta ympärillä olosta, tuona päivänä hän iloitsi ja juhli oikeudestaan elämään. Tästä lähtien elämän yksi tärkeimpiä asioita on omistaa sydän, joka varoittaisi tunteiden ja unelmien kadottamisesta, jotka kuuluvat oleellisesti elämään. Hänen tietoisuutensa vastuusta myös herää ja hän tuleeikin samalla miettineeksi perheen selviytymistä, jos hänet erotetaan työstään maatilalla monien muiden tapaan. Hän kysyy isoisältään, josko hän opettaisi hänet jauhinkivien tekoon ja niin tuona päivänä sovittiin. Hän myös liittyy suvun hellimään lohdutukseen ajattelemalla, että ovathan he yhä täällä, kyllä he taas jotenkuten selviävät vastedeskin.

Myöhemmin Jacinto jatkaa veljiensä toimia ja ryhtyy myymään sikoja, käy retkillään kauempanakin, ansaitakseen tortillansa ja suolansa. Kerran vuodessa hän pystyy jopa hankkimaan pari uutta vaatekappalettakin.

¹⁷ Ibid, 83, 85, 160-161, 254.

Jacinto löysi itselleen elämäkumppanin ja heille syntyi lapsi, tyttö, ja kahden vuoden päästä toinen tyttö. Hänet nähtyään Jacinto huolestui, sillä vauva oli niin aliravitun näköinen ja se on useimmiten asia, mihin lapset siellä kuolevat, aliravitsemukseen. Mutta he olivat onnekkaita, sillä tyttö selvisi hengissä aina aikuiseksi asti. Hän sai nimekseen Lucia isojen silmiensä tähden, jotka saivat hänet näyttämään pyhimykseltä.

Jacinto ilahtuu välillä huomattessaan, että hän pystyy joskus tuntemaan onnea ilman sen kummempia ponnisteluja, olemaan vain onnellinen. Kun hän on selvinnyt hengissä sairauksista, nälästä ja tuskasta, hän tuntee itsensä vahvaksi ja melkein kuolemattomaksi. Kun hän puhuu koettelemuksistaan, ei hänen äänensä ole katkera.

Jacinto ei haluaisi olla syrjässä kaikesta siitä, mitä tapahtuu, mutta hän ei tiedä, kuinka hän tulee osallistumaan ja koska. Valtaa pitävien väkivalta on koko ajan osa hänen elämäänsä. Samoin kuin nälkä ja ainainen eläminen kädestä suuhun ovat jokapäiväisiä kokemuksia.

Jacinto ei paljoa muutu vanhetessaan, iho tummuu ja silmät hohtavat sairaalloisen kirkkaasti kroonisesta aliravitsemuksesta. Joskus hän kuitenkin tuntee pohjattoman surun hetkiä. Sellaisia, joita hän ei koskaan nuorempana kokenut, huolimatta kaikista silloin kohtaamistaan vaikeuksista. Ikään kuin hän niissä hetkissä näkisi ja ymmärtäisi yhtäkkiä enemmän, sellaista, mitä ei haluaisi nähdä eikä ymmärtää.

Samoin hän tulee noina hetkinä muutenkin pohtineeksi asioiden merkityksiä ja oivaltaa, että hänen köyhyytensä merkitsee ruoan puutetta ja materiaalistien olosuhteiden puutteellisuutta elämiselle. Mutta se ei merkitse kurjuutta eikä sitä, että hän olisi kurja. Toiset ovat kurjia. Hänen elämänsä on ollut jatkuvaa taistelua henkiinjäämisestä, jota alati uhkaa nälkä ja sen tilanteen väkivaltaisuus, missä hän elää. Se on köyhyyttä. Mutta se ei ole kurjuutta, eikä se tee häntä kurjaksi. Hän on köyhä, mutta toiset ovat kurjia.

Nuo kurjat eivät tyytyneet vain tukahduttamaan heidän mahdollisuuksia käyttää luovaa ja rakentavaa energiaansa, vaan kurjat halusivat myös riistää heiltä ne tunteet, jotka tulevat heidän sydämistä. Tunteet, joita ei pimeyden ja nälän ja materiaallisen puutteen vuosisadat olleet pystyneet tuhoamaan. Nyt kurjat halusivat tallata heidän tunteensakin jalkoihinsa. Siksi he polttivat tarpeettomasti taloja ja aiheuttivat ihmisten katoamisia. He loukkaavat tahallisesti kulttuurista, jonka juuret ovat muinaisten runoilijoiden ja satureiden kulttuurissa.¹⁸

¹⁸ Ibid, 99, 100, 101, 106, 136, 226, 240, 242-244.

Lucian äidin Juanan mielestä vähäinen lasten määrä ei ole ainakaan eduksi taloudelle. Jos Lucia ei tekisi kaksin verroin töitä, ei olisi heillä tarpeeksi ruokaa.

He käyvät työssä isoilla maatiloilla, jonne mennään vankkureilla ja perillä työkunnan päämiehet päättävät, ketkä lapsista saavat tehdä työtä sinä päivänä. Päämiehet päättävät heidän ikänsä heidän ulkonäkönsä mukaan, sillä usein lapset näyttävät nuoremmilta aliravitsemuksen tähden. Päämiehet kyllä tietävät, että vaikka kuinka heikkoja olisivat, niin kaikki heistä yrittävät olla mahdollisimman tehokkaita ja eivät edes pysähdy hetkeksi vetämään henkeä. Mutta päämiehet sille päälle sattuessaan päättävät säästää lounaan tortilloissa ja jättävät lapsista pienimmät työtä vaille.

Juana pitää kuitenkin parempana kantaa taakkansa kärsivällisesti tai ainakin niin kauan, kun ei meinaa kuolla nälkään. Tai siihen saakka, kun ei ole puutetta vedestä tai työstä.¹⁹

Miten Pedro näkee ja kokee nälän?

Pedrollekin lapsuus merkitsee työntekoa, jotta säilyisi hengissä. Kenties lapset joskus leikkivätkin, vaikka muuten heidän maailmansa tuntuu kovin vakavalta ja huolten painamalta. Niin Pedro kuin muutkaan eivät muistele lapsuutensa iloisia päiviä, pikemmin he muistavat sieltä työnteon ja nälkäiset päivät, jotka eivät ole muuksi muuttuneet heidän vartuttuaan aikuisiksi. Maailma on jo valmis lapsen siihen synnyttyä. Se ei muutu puitteiltaan, siinä vaan täytyy yrittää pärjätä miten parhaiten taitaa.

Pedron nälkäiset päivät loppuivat, kun hänet kiskaistiin pois omiensa luota ja vietiin uudelleen kasvatettavaksi. Uudelleen kasvatuksen jälkeen hän ei enää koe nälkäisiä päiviä, mutta mitä hän on menettänyt? Hän on menettänyt perheensä ja sukunsa ja sen perinteen, hänestä on tullut vieras ja toinen, joka tulee kääntymään entisiä omiaan vastaan. Kenties Pedro olisi valinnut mieluummin nälän kuin kylläisyyden irrallisena ja erillisenä, yksinäisensä vaikkei olisikaan yksin. Mihin hän palaa aloittaessaan elämänsä uudestaan, nälkäisten vai kylläisten luo? Kuka hän on ja kuka hän haluaa olla?

Miten Jacinto näkee ja kokee nälän?

Vaikkakin nälkä on koko ajan ympärillä, se ei estä muunlaisten kokemusten kokemista kuin nälän aiheuttamien. Nälkä ei tee tyhjäksi kaikkia muita kokemuksia, nälkää näkevät kokevat muutakin kuin nälän näkemistä. He rakastavat ja vihaavat, perustavat perheen ja saavat lapsia, nauttivat luonnosta ja kokevat muutoksia tietoisuudessaan. He

¹⁹ Ibid, 147, 154, 157.

vain tekevät tuon kaiken nälkäisinä. Mutta nälkä ei mitätöi muita kokemuksia, nälkä ei ole aina kaikkea muuta suurempaa.

Jacintokin on osa suurempaa kokonaisuutta niin, että tieto aiempien yhteisön jäsenten selviytymisestä elämässään antaa hänelle voimaa uskoa omaan selviytymiseensä. Kun he ovat olleet paikalla jo vuosisatojen ajan, kuinka häneen voisi loppua heidän tarinansa? Nälkä ja kärsimykset ovat osa heidän elämää, mutta ne eivät pysty heitä tuhoamaan. He kestävät ja jatkavat ja vielä joku päivä asiat ovat toisin. Kuoleminen nälän heikentäminä ei merkitse heidän häviämistä. Heidän häviämiseen tarvittaisiin heidän perinteen katoamista.

Lapset aiheuttavat huolta vanhemmilleen erityisesti siinä suhteessa, että ei koskaan tiedä selviytyvätkö he aikuisiksi saakka, vai joutuvatko vanhemmat hautaamaan lapsensa. Lapset ovat haavoittuvampia niille puitteille, mihin he syntyvät ja sen lisäksi he eivät ole vielä tulleet ymmärtämään kärsimysten syitä. Vaikkeivät aikuisetkaan niitä ehkä aina selvästi ymmärrä, niin he ovat kuitenkin pystyneet kärsimykset kohtaamaan ja ottamaan ne osaksi elämää ja saamaan ne hallintaan eri tavalla kuin lapset. Lapset kenties kuolevat tietämättä olevansa osa suurempaa kokonaisuutta, he vain kuolevat, kun heille ei anneta ruokaa tarpeeksi. Ja niin vanhemmat joutuvat hautaamaan lapsensa, jotka syntyivät kohta kuollakseen.

Jacintokaan ei vaadi ruokaa eikä työtä eikä elantoa, hän vain yrittää itse parhaansa mukaan niitä hankkia. Hänellä ei ole paikkaa, missä niitä vaatia, ei ryhmää, mihin liittyä niitä vaatimaan, hän vain vastustaa ulkopuolista vihamielistä maailmaa pitäytymällä vahvasti oman yhteisönsä perinteisiin. Hän ei halua sekaantua tuohon toiseen maailmaan, hän kenties pelkää siten menettävänsä oman maailmansa. Ruoan ja työn ja elannon vaatiminen ei toistaiseksi ole kuulunut heidän perinteeseen, kaikkea sitä pitäisi olla ilman niitä vaatimattakin ja elämän tulisi niitä tarjota kaikille, jotka ovat elämään syntyneet. Täytyy vain yrittää pärjätä omillaan ja toivoa, ettei joutuisi väkivaltaisen kohtelun alle vaan pystyisi väkivallan välttämään.

Mutta Jacintokin joutuu välillä kasvatusten sen toisen maailman kanssa, joka meinaa tuhota heidän maailmansa. Tuossa toisessa maailmassa ihmiset eivät ole nälkäisiä ja lisäksi heillä on kaikki valta yhteiskunnassa, mutta tuo toinen maailma ja sen ihmiset edustavat kuitenkin sellaista ihmisyyttä, jota Jacinto ei pysty ymmärtämään. Parempi on ihmisen elää yksinkertaisena ja köyhänä, kun vaihtaa köyhyys kylläisyyteen ja menettää samalla sielunsa ja sydämensä ja moraalinsa ja eettisen tuntonsa. Jos kylläisyys ja valta merkitsevät tuonkaltaista ihmisyyttä, parempi on elää köyhyydessä ja

yksinkertaisuudessa. Kylläisyys ja valta näyttävät tuhoavan ihmisen olennaisimmat elementit, hän unohtaa, kuka hän on ja mistä hän on tullut.

Kurjat ovat niitä, jotka ovat unohtaneet ja he ovat menneet siten pilalle. Jacinto on köyhä, muttei kurja ja mieluummin hän valitsee köyhyyden kuin kurjuuden. Kurjat eivät näe elämäänsä pidemmälle kuin sen lyhyen ajan, mitä se kestää, Jacinto muistaa eilisen ja se eilinen on läsnä hänen nykyisyydessään ja lisäksi hän on osa iankaikkisuutta. Kurjat ovat pienempiä ja kun he kuolevat, heitä ei enää ole. Jacinto ei koskaan kuole, vaan hän on osa yhteisöään iankaikkisesti ja heitä ei mikään pysty tuhoamaan.

Jacinton maailmassa kärsitään paljon ja kurjat haluavat vain lisätä heidän kärsimyksiään. Kenties onnettomampia ovat nuo vihan täyttämät ihmiset, kuin nälkäiset köyhät, joiden päivät eivät täyty vihasta ja verenvuodatukselta. Nuo nälkäiset saavat voimansa kuulumisestaan johonkin, heillä on juuret, kun taas vihan täyttämät ovat vailla uskoa ja toivoa, eivätkä he haikaile takaisin menetettyyn aikaan eivätkä he kulje kohti kuolemaa, jota ei ole. Heille kuolema on, sillä he ovat kuolevaisia. Unelmistaan kiinnipitävät eivät koskaan kuole. Heidän elämällä on tarkoitus.

Miten Juana näkee ja kokee nälän?

Lukuisat asiat asettuvat nälän kanssa yhteyteen, lapsetkin ja heidän lukumääränsä. Onko eläminen työntekijänä ja taistelu elämästä selviämiseen lapsen minuuden kehitykselle haitallista? Lapsen minuus kenties kehittyi sen kautta, miten hän näkee lähiympäristönsä aikuisten suhtautuvan koettelemuksiin. Jos nuo koettelemukset eivät tunnu hajottavan aikuisten mieltä, lapsikin kenties kokee koettelemukset mahdollisiksi hallita, jolloin niistä ei muodostu lapsen minuuden eheyttä uhkaavaa tekijää. Jos aikuiset näyttävät hallitsevan tilanteen, vaikka hallitseminen tarkoittaisikin erilaisten keinojen miettimistä ja käyttöönottoa selviytyäkseen taas eteenpäin, koettelemukset eivät kenties silloin vyöry lapsen päälle liian raskaana hänen psyykelle kestettäväksi.

Juana joutuu näkemään tilanteita, joissa hänen lapsensa ei saa työtä eikä siten ruokaakaan. Miten Juana selviää noista tilanteista? Hänen on pakko selvitä. Kenties hän selviää sillä ajatuksella, että hänen palkkansa sitten ruokkii perhettä, kenties hänen on pakko kestää tilanteet palkan tähden. Hänen luhistumisensa noissa tilanteissa ei toisi lapselle eikä perheelle ruokaa.

2.3.5. Lucia

Lucia tietää jo lapsena, että jos ei tee työtä, ei syö. Työkunnan päämiestenkin mielestä vanhemmat saavat jakaa ateriansa sellaisten lasten kanssa, jotka ovat liian pieniä työntekoon, heille ei haaskata omaa ateriaa. Mutta vanhempien annokset ovat liian pieniä heille itselleenkin. Lapset saavat sammuttaa nälkensä vedellä.

Jos voisi syödä ilmaa, elettäisiin paratiisissa, sillä silloin kukaan ei olisi nälkäinen. Sääli, ettei voi myöskään syödä tai juoda merivettä. Joskus, kun on hyvin nälkäinen, haaveilee siitä, että kaikkea voisi syödä. Nälkäisenä saa päähänsä kummia ajatuksia. Nälkäisenä keskipäivän auringossa voit langeta syntiin, sillä jos olet tyytymätön siihen osaan, mihin Jumala on sinut asettanut ja haaveilet asioiden olevan toisin kuin ne ovat, teet syntiä. Ja kun oivallat tekeväsi syntiä, alkaa vielä kaiken muun lisäksi pelottaa.

Lucia syö kukkia, jotta kestäisi kotiin saakka, joka on kaukana sieltä, missä hän on paimentamassa lehmää ja kahta härkää. Kaukana haukkuvat koirat, jotka kenties myös ovat nälkäisiä, niin kuin hän. Mutta Jumala pitää heistä kaikista huolen. Pitäähän?

Lucialle lapsena riittää hänen lähiympäristönsä pohtiminen, sillä siinä on jo monta pelottavaa asiaa. Ja niiden lisäksi on muitakin ongelmia kuten meneminen sänkyyn nälkäisenä ja herääminen siitä seuraavaan päivään ainoana toiveenaan ansaita sen päivän tortilla.²⁰

Lucia lähtee 15-vuotiaana kaupunkiin etsimään tätiään ja sisartaan ja pian päättää siellä liittyä Liikkeeseen. Hän ei kohta enää näytä aneemiselta maalaistytöltä eikä aliravitulta. Hänen poskensa eivät ole enää kuopalla eikä vartalonsa pelkkää luuta. Hän on yhtä kaunis ja ihastuttava kuin hänen sielunsa.

Hänen maailmansa laajenee ja hän tulee ymmärtämään myös sodan, joka merkitsee nälkää, kurjuutta, epätoivoa ja ainaista pelkoa. Sodan, jota käyvät voimalliset aseineen paljasjalkaisia ja nälkäisiä ja alastomia vastaan, jotka ovat pitäneet kiinni esivanhemmilta lähteneistä unelmista, jotka ovat kulkeneet heidän parissa sukupolvelta toiselle.

Vaikka heidän elämänsä on ollut niin murjottua, vaikka he ovat kohdanneet nälkää ja kaikenlaista puutetta, kaikki tuo on myös antanut heille paljon ihmisinä. Tärkeää on käyttää tuo samaansa kaikkien hyväksi. Emiliano kutsui heidän vastustuskykyään auringolle ja köyhyydelle moraaliseksi voimaksi. Lucia uskoo myös

²⁰ Ibid, 138, 152, 153, 233.

tuohon voimaan. Isoisoisan aikaan heillä ei ollut tietoa siitä, mitä merkitsee todellinen onni ja ilo. Mutta heillä oli voima, joka esti heitä kokonaan häviämästä, auttoi heitä jaksamaan ja auttoi heitä pitämään kiinni unelmista.²¹

Miten Lucia näkee ja kokee nälän?

Luciakin tietää jo lapsena, että ainoa keino saada ruokaa on työnteko. Muuten hän jäisi vaille ruokaa, nälkäiseksi, vaikkakaan saadut annokset eivät aina häntä riittä täyttämään. Mutta hänellekään nälkäisenä olo ei muodostu uhaksi mielenterveydelle, rikkaus ja kylläisyys eivät näyttäyty mielenterveyden turviksi. Lapsesta kasvaa mieleltään terve aikuinen, vaikka hän olisikin lapsena kärsinyt nälästä ja köyhyydestä, kylläinen hyvinvointi ei ole keino mielenterveyden turvaamiseksi. Lapsi kestää nälkäisenä olon, jos hänen ympäristössään sen kanssa osataan elää hajoamatta.

Minkä tähden ruoka täytyy olla niin työn ja vaivan takana, miksei sitä vain ole kyllin tarjolla koko ajan, missä vaan? Miksi ruoka ei ole itsestäänselvyys? Lucialle lapsena ruoka ei ole itsestäänselvyys. Kun on nälkä, ei voi vain mennä ja ryhtyä syömään, kun ruokaa ei ole. Täytyy vain oppia olemaan nälkäinen ja kestää tilanne, jossa tuo niin luonnollinen tarve jää tyydyttämättä.

Lapsena ollessaan Lucia ei herää päivään noustakseen leikkimään, vaan hän herää ja lähtee suorittamaan niitä tehtäviä, mitä hänelle on määrätty perheen toimeentulon hankkimisessa. Mutta mikään ei kenties kahlitse hänen mielikuvitustaan, kenties hän leikkii mielessään ja kenties hän leikkii töitä tehdessään, vaikkei sitä heti leikiksi ulkopuolinen tunnistaisi. Vaikka hän on aikuinen toimiltaan, on hän lapsi mieleltään ja elää lapsuuden eikä aikuisuutta lapsena. Työnteko ei poista häneltä kokemusta lapsuudesta, ilman työntekoa kokemus lapsuudesta olisi varmastikin iloisempi ja hilpeämpi ja vanhana muistelisi noita lapsuuden huolettomia päiviä, mutta lapsi hän on myös työtä tehdessään. Miten lapselta pystyisi ottamaan pois lapsuuden, mitä jäisi tilalle? Aikuisuus?

Lucia on ensimmäinen sen jatkumon henkilöistä, mihin hän kuuluu, joka liittyy järjestäytyneeseen toimintaan vaatimaan muutosta olosuhteisiin. Lucia on ensimmäinen, joka ryhtyy vaatimaan oikeuksia niiltä, joiden katsotaan ne riistäneen. Miten Lucia tulee näkemään olosuhteet sellaisiksi, joihin saa ja tulee vaatia muutosta? Hän lähtee pois lapsuuden ympäristöstään ja tekee siellä päätöksensä. Hänen täytyy lähteä pois kyetäkseen muutokseen ja asioiden toisin näkemiseen. Hän ei jätä perinteitä eikä irtaudu

²¹ Ibid, 54, 59, 231.

suvustaan, mutta hänen elämismaailmansa täytyy muuttua, jotta hän voisi suhtautua nälkään ja kurjuuteen toisin kuin miten hänen suvussaan on aiemmin niihin suhtauduttu. Hänen antamien merkitysten asioille täytyy muuttua, hänen tulee tulla näkemään ja kokemaan toisin. Täytyy lähteä pois nähdäkseen asiat toisin, mutta ei saa unohtaa itseään pois lähtiessään vaan tulee tuntea itsensä ja muistaa kuka on ja mihin kuuluu.

Hän ei saa unohtaa sitä voimaa, mikä hänen yhteisönsä jäsenillä on kestämiseen kurjat olosuhteet, hänen täytyy ylläpitää tuo voima siinä tilanteessa, missä hän elää ja minkä hän on valinnut elämän osakseen. Hänen täytyy muistaa antaa takaisin siitä, mitä hän itse saa. Hänen täytyy muistaa, ettei hän toimi vain itsensä tähden, vaan hän toimii siksi, koska hän on osa jatkumoa, joka velvoittaa hänet toimimaan. Hän ei ole yksinäinen toimija, hän saa kiittää ratkaisustaan ryhtyä toimintaan kaikkia hänen edeltäjiään ja hän toimii myös kaikkien tulevien yhteisön jäsenten tähden. Vaikka hän nyt olisi kylläinen ja olisi kylläinen elämänsä loppuun saakka, hänen täytyy muistaa yhteisönsä jäsenten kokemukset nälästä ja hänen itsensä kokemukset siitä lapsena, hän ei saa unohtaa, sillä muussa tapauksessa hän unohtaa kuka hän on, eikä tunnista itseään muista, hän voi vahingossa erehtyä silloin kotinsa suhteen. Hänen tulee tuntea tarinansa, sillä muutoin hän kadottaa itsensä ja unohtaa itsensä.

2.3.6. Manlio

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän?

Olkoon teoksen subjektin nimi Manlio. Manlio esittää nälän ja kärsimykset yhteisöä kohdanneina epäoikeudenmukaisuuksina, jotka ovat aina olleet epäoikeudenmukaisuuksia, vaikkakaan niitä vastaan ei ole aiemmin noustu Lucian perheessä, ennen kuin Lucia tekee ratkaisunsa ryhtyä taisteluun. Silloin kun yhteisö oli saanut elää omaa elämäänsä rauhassa ja oman elämänsä ja elämisen paikkansa herrana, sillä ei ollut puutetta ruoasta eikä rauhasta. Mutta kun yhteisön jäseniltä riistettiin herruus omaan elämään, heidän elämänsä muuttui kärsimykseksi. He alistuivat kärsimykseen, mutta eivät koskaan menettäneet identiteettiään, he kuuluvat yhteen ja tietävät kuuluvansa yhteen. He odottavat päivää ja aikaa, jolloin oikeus tapahtuu ja he odottavat päivää ja aikaa, jolloin he ryhtyvät vaatimaan oikeuksiaan. Perinteen muuttaminen on samalla vaaraksi, se vaatii irtiotta perinteestä ja kuitenkin sen säilyttämistä. Tullakseen aktiiviseksi toimijaksi on lähettävä pois, mutta on palattava takaisin ja muistettava keiden puolesta ja miksi taistelee. Ja vaikka taistelu hävittäisiin,

nälkää ja kärsimyksiä ei saisi poistettua, on säilytettävä tietoisuus ja muisto siitä, keitä he ovat ja mikä on heidän tarinansa. Nälästä ja kärsimyksestä huolimatta heidän tulee säilyttää arvonsa ja arvokkuutensa, heidän tulee olla enemmän kuin tavallisia kuolevaisia, heidän tulee olla iankaikkisia.

2.4. Laulujeni maa, rakastettu kotimaani

Teoksen päähenkilö on nimeltään Lavinia, joten tässäkin suhteutan muut henkilöt häneen. Heidän kertomusten kautta rakennan teoksen subjektia, joka näkee ja kokee nälän, joka puhuu ja on läsnä oleva.

2.4.1. Lavinia

Lavinia joutuu ensimmäisessä työpaikassaan hyvin nopeasti ymmärtämään oman työnsä seuraukset maansa köyhille. Hän kohtaa nuo köyhät ikään kuin ensimmäistä kertaa ja ymmärtää, että heidän elinolosuhteisiin vaikuttavat hänen kaltaiset ihmiset. Hän näkee nälkää näkeviä omassa maassaan, siinä maassa, mitä hän rakastaa. Hän vaeltaa heidän keskellään ja kokee, kuinka hänen maailmaansa sisältyy toinenkin maailma, tyystin erilainen, jonka olemassaoloa hän ei ole ennen havainnut. Hän ahdistuu ja tuntee pahaa mieltä ja syyllisyyttä. Hän ei voi vain unohtaa noita köyhiä ja jättää asiaa sikseen.

Lavinia tutustuu ja rakastuu kielletyn vastarintaliikkeen, Kansallisen Vapautusliikkeen (Liike), jäseneksi. Hän ei heti alussa häntä täysin ymmärrä, sillä hän ei tunne tätä miehen elämän yhtä tärkeää osaa. Hän ajattelee heidän suhteensa olevan ja pysyvän romanttisena rakkaussuhteena, ei näe eikä koe tarvetta muunlaisiin ulottuvuuksiin. Hän yrittää tuosta käsin ymmärtää miehen kokemuksia. Hänen kokemuksiinsa elämän kovuudesta, joiden Lavinia ajattelee olevan jo mennyttä elämää. Hänen kokemuksiinsa kehityksestä ja kasvusta ja muutoksesta, joiden niidenkin Lavinia ajattelee olevan mennyttä ja nyt vallitsisi kypsä seesteisyys ilman dramaattisia muutoksia heidän molempien elämässä. He ovat olleet elämän oppilaita, mutta nyt valmiita elämään.

Lavinia ei käsitä miehessä hänen velvollisuuden- ja vastuuntuntoa maatansa kohtaan. Lavinia ymmärtää kyllä, että tuollaisia tunteita on omaa elämää kohtaan, mutta ei sen yli. Eivätkö tuollaiset tunteet vähennä vastuuntuntoa omasta

elämästä, eikö oma elämä asetu silloin toisarvoiselle sijalle? Eikö oman elämän tulisi aina olla ensimmäisellä sijalla, sillä muuten ei voi kunnioittaa muidenkaan elämää?²²

Saadessaan tietää miehen jäsenyydestä Liikkeessä Lavinia tulee pikku hiljaa kiinnittämään enemmän huomiota siihen tilanteeseen, missä maassa eletään. Eri puolella kaupunkia järjestetään mielenosoituksia ja poliittisia kokouksia. Liikkeen toimintaan osallistuvia ihmisiä vangitaan.

Huoli miehestä saa Lavinian elämässä yhä suuremman sijan. Hän ahdistuu kuvitellessaan miehen kuolemaa, hän pelkää alituisesti silloin, kun mies on poissa. Ja riemuitsee miehen palatessa, ruokkii ja lämmittää hänet. Kunnes hän taas lähtee.²³

Miten Lavinia näkee ja kokee nälän?

Lavinia ei halveksi nälkäisiä ja köyhiä, ajatellen heidät epäonnistuneiksi ihmisinä ja siten edistys ja kehitys saisi hyvin pyyhkäistä heidät pois tieltään vaan Lavinian mielestä toisten edut eivät saisi loukata toisia. Lavinia näkee yhteiskuntansa köyhillä olevan oikeus loukkaamattomuuteen, Lavinia näkee tuon loukkaamattomuuden rajan tulevan ylityksi eikä koe ylitystä oikeutetuksi. Lavinia ei pysty näkemään edistystä edistyksenä tai kehitystä kehityksenä, jos se merkitsee toisten elämän polkemista. Tuon kaltainen edistys ja kehitys saisi pysähtyä, asiat tulisi uudelleen ajatella, ajatella, mikä elämässä on olennaista ja tärkeää ja arvokasta. Rikkaat omaa etuaan ajavat ryhtyvät näyttämään Lavinian silmissä sääliä, jotka eivät omaa moraalista eivätkä eettistä voimaa.

Lavinia ei voi unohtaa nälkäisiä heidät kerran kohdattuaan. Hän itse on rikas ja elänyt ikänsä yltäkyläisyydessä, nyt hän ryhtyy auttamaan toisia, jotka eivät ole hänen viiteryhmiinsä. Vai ovatko? Korkeasti koulutettu ja rikas Lavinia, kuka hän on ja keihin hän kuuluu? Tunnistaako hän köyhissä itsensä, alkaako hänessä mennyt elämä väistyä ja iankaikkisuus etsiä sijaa?

2.4.2. Itza ja Felipe

Laviniassa elää nainen nimeltään Itza. Hän oli alkuperäiskansan jäsen ja kuoli aikoinaan espanjalaisvalloittajien luodista. Hän siirtyi sittemmin appelsiinipuuhun ja osa hänestä siirtyi Laviniaan puun hedelmästä puristetussa tuoremehussa.²⁴

²² Belli, 32-33, 55.

²³ Ibid, 130-131.

Itzalle monet asiat nykyisessä maailmassa ovat käsittämättömiä, minkä hän ajattelee johtuvan maailman elämästä ajasta sitten hänen ajan jälkeen. Mutta ilman erehtymisen pelkoa hän pystyy ymmärtämään rauhan ja sekasorron, ikävän ja epävarmuuden, luottamuksen ja epäilyn. Hän ymmärtää mitä ovat lämpö ja kylmyys, turhamaisuus ja vakavuus, nälkä ja kylläisyys.

Itza muistelee omaa elämäänsä ja sen viimeisiä aikoja, jotka olivat hirvittäviä. Niin moni hyvä ihminen kuoli. He hautasivat heidät toivoen, että jonain päivänä valloittajat olisivat haudattavia. Jokaisen kuolleen mukana katosi osa heistä. Vain heidän silmissä asui enää toivo ja uhma. He elivät eläinten kanssa viidakossa ja liittoutuivat näiden kanssa. He hiipivät siellä nälissään, paenneina kotiseudultaan.²⁵

Lavinian rakastama mies on nimeltään Felipe. Hän on alkujaan satamatyöläisen poika, joka astui kerran laivaan, ja seilasi sillä Saksaan. Siellä hän opiskeli arkkitehdiksi ja palasi sitten kotimaahansa sydämensä velvoittamana.²⁶

Felipe on näennäisesti kieltänyt oman elämänsä, asettanut sen toissijaiseksi yhteiskunnalliseen taisteluun nähden. Kuitenkin hän myöntää toimintansa antavan myös sellaista henkilökohtaista tyydytystä, jota hän ei uskoisi saavansa omistamalla talon, auton, työpaikan ja vaimon ja elämän, joka rakentuisi noiden elementtien varaan. Hän uskoo vastuuseen tulevaisuudesta ja niistä, jotka tulevat heidän jälkeen. Hän ei pysty hyväksymään nälkään kuolemista luonnollisena asiana tai sitä, että kaikilla ei ole mahdollisuuksia terveydenhuoltoon.

Felipe tunnistaa kuitenkin itsessään myös kaipuun turvalliseen elämään, mutta vastuuntunto maasta ja sen asukkaista on tunteena tuota kaipuuta voimakkaampi. Hän ei pystyisi vain keskittymään työntekoon ja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Hän ei pysty unohtamaan ympärillä pyöriä satoja kerjäläislapsia, hän ei pysty ottamaan maailmaa annettuna. Hän tarttuu aseeseen, sillä hän ei hyväksy sen kaltaista ihmisiin kohdistuvaa väkivaltaa, mitä maassa nyt harjoitetaan.

Hän ei kuitenkaan pidä Laviniaa sellaisena ihmisenä, joka hyväksyisi tuon väkivallan, vaikkei hän tiedä vielä Lavinian Liikkeeseen liittymisestä. Hän uskoo Lavinian mukanaoloon jakamalla miehensä tunteet.²⁷

Miten Itza näkee ja kokee nälän?

²⁴ Belli, 8, 62, 411.

²⁵ Ibid, 100, 300.

²⁶ Ibid, 20, 55.

²⁷ Ibid, 182-184.

Vaikka maailma näyttäytyy Itzalle hämmentävänä ja sekasortoisena, siinä on kuitenkin pysyviä elementtejä, kuten nälkä ja kylläisyys, rakkaus ja viha. Ihminen ei olennaisesti muutu Itzan silmissä, vaikka hänen ympäristönsä muuttuisi rajustikin. Hän pyrkii turvaamaan aina itsensä nälältä ja pyrkii kylläisyyteen, hän janoaa aina rakkautta ja yhteenkuuluvuutta. Itza ei koe itseensä täysin yhteen sopimattomaksi nykyisten maailman ihmisten kanssa, vaan syvällä sisimmässään hän havaitsee heidät samankaltaisiksi kanssaan. Ihminen ei ole käsittämätön käsittämättömässä ympäristössä, hän on siinäkin aina tunnistettavissa.

Itza muistaa elämänsä nälkäiset päivät ja hän muistaa elämänsä katkerat kokemukset ja hän elää saadakseen niistä vielä hyvityksen ja nähdäkseen pahantekijöille tapahtuvan pahoin. Hän tunnistaa nuo pahantekijät vielä tästäkin päivästä, he eivät ole kadonneet, he ovat yhä läsnä, sortamassa kansaa, joka on heitä oikeutetumpi hallitsemaan tuota laulujen maata. Hän myös tunnistaa omat jälkeläisensä, yhteisönsä jäsenet, hän elää herättääkseen heidät tietoisiksi taistelusta, mihin heidän tulee osallistua. Hän elää tullakseen yhdeksi heidän kanssaan, herättääkseen heidät yhteyteen. Hän rakastaa yhteisönsä jäseniä ja vihaa niitä, jotka ovat sortaneet ja vainonneet heitä läpi vuosisatojen.

Miten Felipe näkee ja kokee nälän?

Felipe ei ole itse nälkää näkevä, vaikka ei olekaan kotoisin rikkaasta suvusta, mutta hän on oppinut ja siten saanut hyvän aseman yhteiskunnassa. Mutta hän on syvässä suhteessa maahansa ja sen kansaan eikä sallisi kenenkään heistä näkevän nälkää, hän kokee nälän näkemisen omaksi asiakseen ja itsensä velvolliseksi taistelemaan parempien olojen puolesta. Hän on kuin jäsen suuressa perheessä, jossa yhden hyvinvointi ei oikeuta häntä jättämään muita perheen jäseniä kärsimään. He ovat yhtä ja hän kuuluu samaan maailmaan heidän kanssaan, hänen tulee taistella yhdessä heidän kanssa ja heidän puolesta. Hän ei pysty etsimään vain omaa etuaan, sillä hän ei koe itseään erilliseksi ympäröivästä yhteisöstä. Hänelle olisi ristiriitaista yrittää kartuttaa vain omaa onneaan, sillä häntä ei ole ilman yhteisöään.

Mikä hän olisi kääntämään selkensä nälkää näkeviltä ja sulkemaan heiltä mielensä silloin, kun heitä ei silmissä näy? Hän ei halua vain almuin heitä auttaa, vaan hän näkee vallankumouksen ainoana mahdollisuutena parantaa pysyvästi oloja. Köyhien ei tulisi elää almujen varassa, köyhiä ei tulisi olla. Yhteiskunta ei kuulu kenellekään sen enempää kuin kenellekään toiselle, kaikkien tulisi päästä siitä yhtä lailla osallisiksi. Ja kun heitä kohtaan käytetään väkivaltaa, ei Felipe näe heidänkään kohdalla

rauhanomaisempien keinojen riittävän taistelussa. Rauhanomaisille keinoille nuo väkivallasta nauttivat vain nauraisivat. Säälisivät heitä ja pitäisivät heitä pelkureina.

2.4.3. Gioconda

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän?

Olkoon teoksen subjektin nimi Gioconda. Giocondakin esittää nälän ja kärsimyksen yhteisöä kohdanneina epäoikeudenmukaisuuksina, jotka ovat aina olleet epäoikeudenmukaisuuksia, mutta hän esittää taistelun vääriä vallanhaltijoita kohtaan olleen aina läsnä. Giocondakin esittää yhteisön menettäneenä oman ajan ja paikan, jonka menettämisen myötä he ovat myös menettäneet kylläisyyden ja rauhan. Hänenkin tarinassaan kärsimys on tullut osaksi heidän elämäänsä, kun yhteisö on menettänyt herruutensa omaan elämäänsä ja sen puitteisiin. Giocondan henkilöt eivät koskaan ole alistuneet kärsimykseen, vaan he ovat löytäneet itsensä löytäessään itsensä taistelijoina. Gioconda esittää sekä taisteluun nousun odottamisen että sen tapahtumisen. Gioconda esittää eriytymisen tilan perinteestä ja hän esittää sen löytämisen. Aktiiviseksi toimijaksi tullaan perinteeseen liittymisen kautta, ei siitä pois lähtien, sillä Giocondalle taistelu on osa perinnettä. Giocondallakin iankaikkisuus on läsnä niin, että vaikka kuolema kohtaisi taistelussa, yhteisön jäsenet elävät ikuisesti. Giocondan ihmisellä ei ole arvoa eikä hän ole arvokas, ennen kuin hän tunnistaa itsessään sen yhteisön, jonka jäsenet ovat läpi vuosisatojen nähneet nälkää ja kärsineet, heihin liittymisen myötä ihmisestä tulee arvokas ja hän löytää arvonsa. Rikkaus ja hyvinvointi ovat esteitä arvokkaan elämän elämiselle, niitä tulee halveksia, vaikka joutuisi niiden kanssa elämään.

2.5. Köyhien sissiarmeija

Teoksen päähenkilöt ovat sissejä, joihin tässä esiintyvä toinen toimija suhteutuu. Kertomusten kautta rakennan teoksen subjektia, joka puhuu toimijoidensa kautta ja on heissä ja yli heidän läsnä.

2.5.1. Sissit

Sissitoiminnan alkuvaihetta leimasi orientoituminen tilanteeseen ja sen kartoittaminen. Elintarvikkeet ja varusteet luetteloitiin ja arvioitiin niiden riittävyys. Niiden todettiin tyydyttävän tarpeet noin kuukauden ajan, mutta matkan pituudesta ei ollut tietoa.

Ravintoaineiden vajuus oli täydennettävä vallankumouksellisen tahdon ja moraalien runsaista varastoista.

Ruoan niukkuuden kokemus näkyi mm. taukohetkien tarinoissa, jotka alkoivat pyöriä tuon teeman ympärillä. Nälkä aiheutti myös rikkomuksia, jotka kuitenkin pyrittiin sovitteluun ymmärtävässä hengessä. Sovittelujen päätteeksi vannottiin pyhästi, ettei enää koskaan langettaisi moisiin rikoksiin kollektiivitalouden turmioksi.

Viidakkokoulu opetti oppilaitaan ja he tulivat hankkineeksi muutamia hyödyllisiä tarvikkeita hengissä selviämisen avuksi. Yksi näistä oli käsimyly, jolla sai jauhettua jyvästä jauhoa. Mutta vaikka tämä kenties auttoi pitämään heidät hengissä, se saattoi osaston jäsenet pian vakavaan aliravitsemuksen tilaan vähentäessään tarvittavaa jyvien määrää annoksessa kasvattaen veden osuutta. Riista, jonka he silloin tällöin saivat kaadetuksi, hotkittiin miltei jäljettömiin ja jäljelle jääneet luut jaettiin tasan, jotka paahdettiin hiilillä.²⁸

Heidän päämääränään olivat eteläiset kylät ja matka sinne vei vihreän metsämeren läpi. He marssivat kuukauden ennen kuin kohtasivat ensimmäiset merkit ihmisasuksesta. Sen läheisyydessä he myös onnistuivat saamaan pitkästä aikaa hieman riistaa saalikseen, joka helpotti krooniseksi muuttunutta aliravitsemusta.

Kuljettuaan puolen viidakon halki he olivat nälkäinen ja ryysyinen joukko. He marssivat ikään kuin unohtaakseen ankarana ahdistavan nälän. Heidän elintarvikevarastonsa oli lähes loppuillaan. Lisäksi ajoittaiset mahataudit pahensivat entisestään heidän kuntoaan. Asutusten läheneminen merkitsi heille toivoa mahdollisuudesta ruokavarastojen täydentämiseen, mutta se merkitsi myös samalla pelkoa viholliseen törmäämisestä.²⁹

Myöhemmin heidän osastonsa siirtyi vuoristoon ja erään järjestämänsä väijytyksen johdosta armeija tehosti toimintaansa muuttaen heidän tilanteensa lähes toivottomaksi. He saivat seurata elintarvikkeidensa ehtyvän, mutta samalla toiveikkaammat uutiset alkoivat saavuttaa heitä. Ihmiset olivat alkaneet omaksumaan heidän ohjeitaan ja järjestämään mielenosoituksia ja vaatimaan oikeuksia. Rohkaistuneina he alkoivat valmistella uutta hyökkäystä ja uurastamaan hellittämättä kooten elintarvikkeita ja suorittaen tunnusteluja.

Erinäisten tapahtumien jälkeen he pysähtyivät hetkeksi miettimään, mitä on vallankumouksellinen toiminta ja tulivat verranneeksi sitä kerran ylittämäänsä siltaan.

²⁸ Payeras, 214-215.

²⁹ Ibid, 212, 217-218.

Joka sitä ylittäessä epäröi, jähmettyi paikoilleen eikä voinut kulkea takaisin- eikä eteenpäin. Silta oli ylitettävä hitaasti, mutta pysähtymättä.³⁰

Miten sissit näkevät ja kokevat nälän?

Sissit ryhtyvät valmistautumaan taisteluun ja ennakoita aavistavat tulevat vaikeudet ja ruoka-aineiden riittämättömyyden. He ajattelevat täyttää tuota vajetta vallankumouksellisella tahdolla. Kenties sissit tulevat oloista, joissa he eivät ole nähneet nälkää, kenties nälän kokeminen on heille asia, johon täytyy jollain tavalla erikseen suhtautua. He eivät vain ajattele elävänsä aliravittuina ryhdyttyään sisseiksi, heidän täytyy miettiä tuolle tilanteelle jokin erityinen motivaatio. Nälkä on jotain erityistä, johon täytyy suhtautua jotenkin erityisesti.

Sissit suorittavat myös pieniä rikollisia tekoja yhteisönsä keskellä nälän voittamiseksi, Manlion ja Giocondan tarinoissa emme kuule tarinoita rikoksista, joissa yksi yhteisön jäsen olisi pyrkinyt turvaamaan elantoaan toisten kustannuksella. Nälällä ei kenties sisseillä ole yhteistä identiteettitarinaa, nälkä on yksilöllinen kokemus ja sen kohdatessa siitä pyritään selviytymään yksilöllisin ratkaisuin. Kunnes nälkä kiedotaan heidänkin yhteisössä yhteiseen identiteettitarinaan, tarinaan kollektiivista, jonka jäsenet ottavat kaikessa toisensa huomioon. Nälkä täytyy yrittää kietoa yhteiseen identiteettitarinaan, jotta sen kanssa selviydyttäisiin, täytyy kertoa tarinaa vallankumouksellisen tahdon täyttämistä taistelijoista, jotka eivät edes huomaa nälkää ja täytyy rakentaa tarina kollektiivista, jossa ei esiinny itsekkäitä toimintoja. Yhteisen identiteettitarinan kautta luodaan tuo yhteisö, jolla on yhteiset päämäärät ja yhteiset arvot.

Sissit joutuvat syömään nälkänsä luitakin. Sissit ovat kuin suuressa seikkailussa, johon kuuluu vaarojen hetkiä, ja yksi vaara on nälkä. Mutta kaikki tuo näyttäytyy ikään kuin väliaikaisena, nälkä ja vallankumous ja taistelu ovat väliaikaista, he tulevat jostakin muusta todellisuudesta ja ovat vain käymässä tässä todellisuudessa. Kaikki tuo kärsimys on heille uutta, nälkä ei ole ollut heille jokapäiväistä, se ei ole ollut heidän suvussa tai sen tarinoissa joka päivästä. Eikä taistelu ole heille ollut iankaikkista, he kulkevat läpi maan yrittämässä käännättää ihmisiä taistelun tielle, mutta eivät kenties ymmärrä eivätkä kenties näe kohtaamiensa ihmisten kokemuksia maailmasta ja todellisuudesta, jossa nälkä ja sorto ovat olleet läsnä läpi vuosisatojen.

³⁰ Ibid, 231, 240-242, 245-246.

Sisseillä on elintarvikevarasto ja he pyrkivät täyttämään tuota elintarvikevarastoa. Manlion ja Giocondan tarinoissa ei köyhillä ihmisillä pahemmin elintarvikevarastoja esiinny eikä niitä täytetä sitä mukaan, kuin ne tyhjenevät. Sissit kenties olettavat, että elintarvikevarastoja vain täydennetään, sitten kun ne uhkaavat tyhjentyä, ei sen kummempaa. Heillä ei kenties ole ymmärrystä siitä todellisuudesta, jossa ei ole mahdollisuus koota elintarvikevarastoja saatikka että niitä pystyisi täydentämään ohimennen, kun ne ovat loppuillaan. Sissit puhuvat kärsimyksistä, jotka eivät heille ole olleet iankaikkisia ja joiden ei ajatella olevan iankaikkisia. Näлкä ja kurjuus eivät ole heille aina olleet läsnä olevia eivätkä he ajattele niiden olevan ikuisesti läsnä olevia tästä eteenpäinkään.

Sissit olivat jo luopua toivosta, kun ruokavaratkin vain ehtyivät ilman, että he pystyivät ehtymistä sen kummemmin estämään. Mutta kuultuaan, että muutkin ovat alkaneet liikehtiä ja heidän sanomansa on siten saanut myös muissa tulta alleen, he rohkaistuvat ja ryhtyvät jälleen suunnittelemaan aktiivista toimintaa. Me näemme sissit etsimässä muutosta vallitseviin oloihin, jotka he siten ovat tulkinneet epäoikeudenmukaisiksi, mutta me emme näe heitä samanlaisessa suuressa kertomuksessa, kuin missä Manlion ja Giocondan henkilöt elävät. Kenties sissien suuri kertomus on juuri alkamaisillaan heidän toiminnan myötä, kenties heidän yhteisönsä iankaikkisuus on juuri alkamassa. Sillä emme näe heillä iankaikkisuutta takanaan, he eivät ammenna voimaa iankaikkisuudesta, kenties heidän iankaikkisuutensa on juuri rakenteilla, kenties he matkaavat kohti tulevaisuutta, jossa sijaitsee heidän suuri kertomuksensa, kenties tulevaisuus on heidän suuri kertomus.

2.5.2. Fonseca

Fonseca liittyi Marion sissiosastoon sen siirryttyä vuoristoon. Hän kuului yhteen tuon laululintujen ja kukkivien persikkapuiden alkuperäiskansoista. Hän oli elämässään käynyt vain muutaman kuukauden koulua, sillä hän oli joutunut sen keskeyttämään tehdäkseen maatöitä perheen muiden miesten rinnalla. Lisäksi hän ryhtyi käymään rannikolla töissä, sillä maatyöt eivät riittäneet elättämään perheen kaikkia jäseniä. Jonkun ajan kuluttua hän tahtoi tulla ymmärtämään, miksi elämä oli niin vaikeaa ja miksi oli säännöllisesti pakko vaeltaa rannikolle töihin.³¹

³¹ Ibid, 236-237.

Miten Fonseca näkee ja kokee nälän?

Fonseca on henkilö, jonka yhteisössä nälkä ja kärsimykset ovat olleet olennaisia elementtejä jo vuosisatojen ajan. Aktiivinen yhteiskunnallinen toiminta ei ole ollut tuossa perinteessä olennainen elementti, mutta kenties Fonsecan vain kypsyi siihen niin kuin kävi Lucialle. Tulee aika aktivoitua ja kenties tuo aika koitti nyt Fonsecan kohdalla. Hän löysi sisseiltä argumentit, joilla osoittaa nälän ja kärsimysten aiheuttajat, enää huonoihin oloihin ei tarvinnut vain alistua, kun pystyi osoittamaan niihin syylliset. Fonseca herätetään tulemaan tietoiseksi ja tuosta tietoisuuden muutoksesta käsin hän ryhtyy aktiiviseen toimintaan. Lucialle muutto kaupunkiin edesauttoi tietoisuuden muuttumista ja liittyminen Liikkeeseen, joka opetti hänet näkemään ympäristönsä uusin silmin, näkemään sen, että kärsimys ei vain ole, vaan se on aiheutettu. Fonsecallekin oleminen sissien luona on oppimista uudenlaiseen ympäristönsä näkemiseen ja kokemiseen.

2.5.3. Mario

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän?

Mario ei esitä nälkää ja kärsimystä yhteisöä kohdanneina epäoikeudenmukaisuuksina, Marion kertomuksessa ei ole kertomusta sellaisesta yhteisöstä, joka esiintyy Manlion ja Giocondan kertomuksissa. Nälkä ja kärsimykset kohtaavat sissejä heidän taistelussa paremman maailman puolesta, mutta he ovat tulleet tietoiseksi epäoikeudenmukaisuudesta sen sijaan, että olisivat aina eläneet keskellä sortoa ja kärsimystä. Tätä kautta Marion kertomus muistuttaa Giocondan kertomaa tarinaa, jossa hyväosaiset tulevat tietoisiksi yhteiskunnassa esiintyvistä vääryydestä ja ryhtyvät taistelemaan sitä vastaan. Giocondankin kertomuksessa esiintyy henkilö, joka on osa sitä yhteisöä, joka on ollut siron kohteena läpi vuosisatojen ja samoin Manlion kertomuksessa esiintyy tuollainen henkilö. Siinä missä Giocondan kertomuksessa tuo iankaikkisuuteen kuuluva herättää päähenkilön jakamaan saman kokemuksen kuulumisestaan tiettyyn traditioon, liittyy Marion kertomuksessa tuo henkilö yhteisöön, mutta yhteisön jäsenet eivät liity häneen vaan heidän kertomuksensa säilyvät erillisinä. Marion kertomus ei ala menetetyistä ajasta ja paikasta ja yhteisöstä, joka vaalii yhteisyyttään läpi vuosisatojen, Marion kertomus alkaa nykyisyydestä ja se on matkalla tulevaisuuteen, jonka Marion toimijat kenties ajattelevat ottavansa haltuunsa ja muuttavansa suureksi kertomukseksi. Suurta kertomusta ei ole menneessä eikä

yhteisön identiteetissä, suuri kertomus tulee vasta olevaksi ja sen jakavalle yhteisölle vasta rakennetaan identiteettiä, jonka kautta tehdään tuo yhteisö olevaksi.

Vallankumous on kenties suuri kertomus Mariolle, vallankumouksen aate tekee nälän ja kärsimykset siedettäväksi ja vallankumous ei kaadu, vaikka yksittäisiä henkilöitä kaatuisikin. Vallankumous toteutuu ja kenties se toteuttaa itseään, vallankumous luo jatkumon, jonka ympärille ja varaan identiteettejä alkaa rakentua. Jos nälkä ja kärsimykset saadaan liitettyä kertomukseen vallankumouksesta, ne tulevat selitetyiksi ja osaksi identiteettiä. Yksilö tulee osaksi vallankumousta ja kenties sitä kautta Mariokin luo suurta kertomusta, joka selittää olevaisuutta.

2.6. Runonlaulaja

Teoksen päähenkilö on runoilija, johon kertomuksen toinen henkilö suhteutuu. Kertomuksen myötä tutustumme samalla teoksen subjektiin, jonka erikseen nostan taasen lopuksi esiin.

2.6.1. Isä ja runoilija

Isälle oli elämässä langennut nälkäisen osa, ja hän oli kehittänyt tapoja sen kanssa selviytymiseen. Hän sai kokea nöyryytyksiä, mutta hänessä ei kuitenkaan koskaan sammunut tuli ja lämpö, rakkaus elämään. Hänessä virtasi maansa veri ja maa tuli hänen vertansa vuodattamaan.³²

Runoilija ei pysty unohtamaan näkemiään köyhiä. Hän kuvittelee, kuinka he katselevat aamun valossa taloja, joissa he haluaisivat asua lapsineen. Katsellessaan heitä hän ei enää näe aurinkoa, ympärillä on vain pimeää.³³

Hän ei enää muista, mitä on kylläisyys noiden tuhansien nälkäisten kasvojen tähden, jotka peittävät kaiken muun näkymästä. Hän erehtyi maansa ja sen asukkaiden suhteen, eikä hän tiedä enää mitään ja ymmärtää ainoastaan, että jos katsoo totuutta silmiin, jää se kalvamaan sielua eikä jätä mieltä rauhaa.³⁴

Miten isä näkee ja kokee nälän?

Tämäkin isä on aina nälkäinen ja hän taiteilee selviytyäkseen sen kanssa. Tämäkin isä on nälkää suurempi, niin ettei nälkä mitätöi muita kokemuksia, vaan muut

³² Sosa, 41.

³³ Ibid, 5.

kokemukset, suuri kertomus, ovat läsnä ja elähdyttävät elämää. Tämäkin isä ei ole vain syntynyt jokunen vuosikymmen sitten, vaan hän on ikuinen, hän on syntynyt maasta tullakseen hetkeksi olevaksi ja palatakseen takaisin iankaikkisuuteen. Tämänkin isän paikan ovat riistäneet väärät vallanhaltijat. Tämäkin isä liittyy jatkumoon, jonka kärsimyksistä ja kohtalosta kerrotaan tarinoita aina, hän tulee osaksi tulevien identiteettiä.

Miten runoilija näkee ja kokee nälän?

Runoilija sokaistuu. Hän ei enää kykene näkemään muuta kuin nälän ja kärsimyksen. Menettäkö hän muut kokemukset nälän näkemisen myötä? Kyllä. Häneltä valuu tyhjiin kaikki muut elämän kokemukset niin, että kaikki muuttuu vain nälän ja kurjuuden näkemiseksi. Nälkä ja kurjuus ovat vähällä tukahduttaa hänet.

2.6.2. Roberto

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän?

Olkoon teoksen subjektin nimi Roberto. Robertokin esittää nälän ja kärsimyksen aina läsnä oleviksi, joiden kanssa on vain opittu olemaan. Mutta samalla Roberto esittää nälän ja köyhyyden itsensä ulkopuolella oleviksi, hänen niitä havainnoiden ja hänen niistä tuskastuen. Roberto on osa ikään kuin iankaikkista yhteisöä, joka on läsnä vahvasti Manlionkin kertomuksessa, mutta samalla hän katselee kurjia oloja ulkoapäin. Onko Roberto tietoisesti tuleva parempiosainen vain onko hän tietoisesti tuleva iankaikkisesti sortoa kokeneen yhteisön jäsen? Kenties hänkin näkee tuon kurjuuden uusin silmin, jossakin elämänsä tilanteessa, niin kuin tuli Lucia näkemään. Vaikkakin nälkä ja kurjuus ovat aina olleet heillä läsnä, ne voidaan tulla äkisti näkemään niin, että kokemus on tietoisuutta muuttava. Robertolle tuo kokemus on lähestulkoon musertava, hän onkin runonlaulaja.

Nälkä on Robertollekin osa suurta kertomusta, jonka jakaa yhteisö, joka on ollut olemassa läpi vuosisatojen. Samalla nälkä ja kurjuus ovat Robertolle henkilökohtainen kokemus vääryydestä, jota ei selitä pelkästään yhteiskunnallinen sorto, joka voidaan poistaa vallankumouksella, vaan tuo vääryys on jotain suurempaa. Vääryys on enemmän kuin yhteiskunta ja sen väärät vallanhaltijat, vääryyttä ei kenties koskaan tulla voittamaan. Vääryys on kenties yhteydessä pahuuteen, jota ei voida poistaa vallankumouksella eikä millään taistelulla, pahuus on kenties iankaikkista.

³⁴ Ibid, 58.

2.7. Tuhansia lapsia nälkäkuoleman partaalla

Olen kerännyt syksystä 2001 kesäkuuhun 2003 artikkeleita, jotka käsittelevät Keski-Amerikan nälkää. Artikkelit olen kerännyt lehdistä, jotka kuuluvat minun arkeeni. Nuo lehdet ovat Aamulehti, Helsingin Sanomat ja Kansan Uutiset. Tässä lyhyesti referoin kutakin artikkelia, referoiden hyvin lyhyesti, sillä tarkoitukseni ei ole suorittaa lehdistöanalyysia vaan rikastuttaa vain lehdistömateriaalin analysoinnin avulla tutkimuskohteeni käsittelyä.

Artikkelit referoituani vertaan niissä esiintyviä teemoja käsittelemissäni teoksissa esiintyviin teemoihin, löytyykö yhteisiä teemoja ja löytyykö teemoja, joita ei teoksissa esiinny. Käytän artikkeleita syventämään kokemusta teosten henkilöiden ja subjektien elämismailmoista, artikkelien sisältö ja niiden suhde nälän näkemiseen ja kokemiseen ei näissä alaluvuissa ole pääasia.

Viimeisessä alaluvussa keskityn vasta artikkeleissa rakentuviin subjekteihin, heidän nälän näkemiseen ja kokemiseen. Artikkelien kautta ikään kuin ensiksi teen tutummaksi käsittelemieni teosten elämismailmoja suhteessa nälän näkemiseen ja kokemiseen ja syvennettyäni tuota tuntemusta puhun siitä, miten vertailun kautta olen tullut tuntemaan artikkeleiden subjektien elämismailmoja suhteessa nälän näkemiseen ja kokemiseen. Artikkelien subjekteistakin kertoessani säilytän mukana vertailun teosten subjekteihin, siten artikkelien subjektien hahmottamisen myötä syvennän samalla nälän näkemisen ja kokemisen problematiikka, teen tätäkin kautta ymmärrettävämmäksi teosten subjektien nälän näkemistä ja kokemista.

2.7.1. Kuivuutta ja maquila -teollisuutta

Ennen kokemattoman ankara kuivuus aiheutti laajan nälänhädän Keski-Amerikassa. Siellä, jossa kesä on yleensä sadekausi, harvinaista kuivuutta kesti tänä vuonna kolme kuukautta. Jopa 1,6 miljoonaa ihmistä näkee nälkää. Viranomaiset otaksuvat, että yli 700 000 maatyöläistä on menettänyt vähintään puolet sadostaan.³⁵

Turismin sijaan Salvadorissa on kasvussa ns. maquila – teollisuus: erityisesti taiwanilaiset ja korealaiset ovat perustaneet maahan tehtaita, joissa nälkäpalkalla tehdyt tai kootut vaatteet voidaan viedä Yhdysvaltoihin ilman tullimaksuja. Maquilasta on muodostunut jo vaikeuksiin joutunutta kahvintuotantoa tärkeämpi vientisektori.³⁶

³⁵ Berghäll, 05.09.01.

³⁶ Berghäll, 10.11.01.

Yhdysvaltain Managuan suurlähettiläs Garza on kiertänyt hallitsevaa liberaalipuoluetta edustavan liikemiehen Bolanosin kanssa jakamassa pohjoisamerikkalaista riisiä nälkäisille ja varoittamassa, että vasemmistolaisen Ortegán valinta voi johtaa poliittisiin ja taloudellisiin pakotteisiin. Garzan sanotaan vaikuttaneen siihen, että konservatiivien presidenttiehdokas Vidaurre luopui heinäkuussa Bolanosin hyväksi. Nicaragua on maailman köyhin espanjankielinen valtio. Läntisellä pallonpuoliskolla ainoastaan Haitissa on kansantulo henkeä kohti pienempi. Yli 80 prosenttia nicaragualaisista elää köyhyysrajan alapuolella ja 70 prosenttia on vailla työtä. Nicaraguan 41 miljardin markan ulkomaanvelka on kolme kertaa suurempi kuin kansantuote. Maaseudun köyhtymiseen entisestään on vaikuttanut kato ja Nicaraguan tärkeimmän vientituotteen, kahvin maailmanmarkkinahinnan romahdus, mutta myös presidentti Alemanin korruptoituneen hallinnon rikkaita suosiva talouspolitiikka. Alemanin ministerit saavat 80 000 markkaa kuukausipalkkaa samaan aikaan, kun maatyöläisten keskiansio on pudonnut viiteen markkaan päivässä ja työttömät kahvinpoimijat joutuvat kerjäämään leipää maanteiden varrella.³⁷

Näkyykö ankaran kuivuuden aiheuttama nälänhätä lukemissani ja käsittelemissäni teoksissa? Kyllä. Ihmiset elävät luonnonolosuhteiden armoilla ja ovat haavoittuvaisia luonnonolosuhteille. Silloin, kun luonnonolosuhteet eivät suosi satoja, uhkaa perhettä elannon menetys. Ihmisillä ei ole turvaverkkoja, joiden varassa selvitä silloin, kun omat mahdollisuudet elannon hankkimiseen pettävät.

Näkyykö työnteko nälkápalkalla teoksissa? Näkyy. Sellainen työnteko, joka ei tuota tekijälleen minkäänlaista iloa, vaan jota tehdään vain siitä saatavan rahan tähden, joka sekään ei ole useimmiten riittävä pitämään tekijänsä leivässä. Sellainen työnteko, jonka tekijöillä ei ole minkäänlaisia työntekijäin oikeuksia, vaan he elävät täysin autoritaarisen johdon alaisuudessa. Sellainen työnteko, joka on usein vaaraksi tekijälleen, mutta jos ei muita mahdollisuuksia ole elannon hankkimiseen, niin riski on otettava.

Yhteiskunnalliset olot ja yhteiskunnallinen taistelu näkyy käsittelemässäni nicaragualaisessa teoksessa. Siinä selkeästi piirtyy esiin asetelma huonon hallinnon ja sen aiheuttaman sorron ja sitä vastustavien välillä. Käsittelemäni teoksen päähenkilö kuuluu Nicaraguan hyväosaisiin, kenties niihin, joiden oloja pidetään tyytyväisinä heitä suosivalla talouspolitiikalla. Mutta valtavan kuilun olemassaolo maassa rikkaiden ja köyhien välillä ei jää tulematta huomioiduksi ja aiheuttanee vaaratilanteita hallitsijoille.

³⁷ Vainio, 30.10.01.

Teoksen päähenkilö tuli herätetyksi yhteiskunnalliseen aktivismiin kenties juuri näkemällä yhteiskuntansa köyhät ja heidän tilanteensa verrattuna omaan ylenpalttiseen hyvinvointiinsa.

2.7.2. Nälänhätää ja köyhyyttä

Nälänhätä koettelee ankarasti Keski-Amerikan valtioita. Jopa 1,6 miljoonaa ihmistä näkee nälkää kuivuuden kohtaamissa Keski-Amerikan maissa, otaksuu YK:n ruokaohjelma WFP.³⁸

Hurrikaani runteli Keski-Amerikkaa, nyt se kärsii ennätysellisestä kuivuudesta ja sitä vaivaa sitkeä köyhyys. YK:n ruokaohjelman WFP:n mukaan nälänhätä uhkaa satojatuhansia, kenties jopa miljoonaa ihmistä. YK:n uusimpien tilastojen mukaan Nicaragua, Honduras ja Guatemala ovat Latinalaisen Amerikan köyhimpiä valtioita – vain Haiti on vielä köyhempi.³⁹

Näkyykö nälänhätä käsittelemissäni teoksissa? Kyllä. Mutta sitäkin enemmän niissä näkyy krooninen aliravitsemus. Aliravitsemus esitetään teoksissa kuolinsyöksi, ei niinkään äkillistä nälänhätää. Aliravitsemus on tila, jossa koko ajan eletään, joskus se pahenee suoranaiseksi akuutiksi hädäksi, mutta nälkä sinänsä ei koskaan katoa.

Onko köyhyys ongelma käsittelemissäni teoksissa? Kyllä. Vähemmän köyhinä oltaisiin kylläisempiä. Köyhyys ei näyttäyty ongelmana vähäisen omaisuuden suhteen, rikkautta ei kaivata sen mahdollistaakseen erilaisia hankintoja perheelle. Ei kaivata kaunista kotia, eikä autoa, eikä stereota, mutta kaivataan riittävästi ruokaa ja terveydenhuoltopalveluja, mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen.

2.7.3. Ulkomaista apua sekä liikehdintää ja levottomuuksia

Meille niinkin arkinen asia kuin kahvi saattaa aiheuttaa toisella puolella maapalloa pelkoa jokapäiväisen leivän menettämisestä. Kahvin maailmanhinta on romahtanut. Yhteisvastuukeräyksen ulkomaisena pääkohteena on katastrofien repimä El Salvador. Keräyksen teemoina ovat olleet jo runsaat 50 vuotta kärsivien auttaminen ja oikeudenmukaisuuden edistäminen.⁴⁰

³⁸ AP & Reuters, 06.09.01.

³⁹ DPA, 16.09.01.

⁴⁰ Verno, 17.01.02.

Sadat tuhannet ovat avun tarpeessa Keski-Amerikan maissa. YK:n alainen maailman ruokaohjelma WFP aloittaa maaliskuussa Keski-Amerikassa uuden avustusoperaation ravitakseen 690 000 ihmistä, jotka eivät enää kykene tulemaan toimeen omillaan. Suuri osa alueen asukkaista voi huonommin kuin ennen sisällissotia ja ovat aliravittuja. Ihmisoikeuksia Keski-Amerikassa puolustavan järjestön koordinaattori Camacho sanoo, että Väli-Amerikan olot ovat nyt pahemmat kuin silloin, kun sissiliikkeet syntyivät monissa alueen maissa tarkoittaen 1960- ja 1970-luvuilla alkaneita kapinoita.⁴¹

Kahvikriisin kärsijöitä ovat tähän saakka olleet ennen kaikkea maaseudun köyhät työläiset, jotka liikkuvat työn perässä kahvinkorjuuseen ja joiden ansiot ovat hyvinäkin vuosina miniminiukkoja. Keski-Amerikassa pelätään, ettei kahvintuotannon kriisi heikennä maita ainoastaan taloudellisesti vaan voi myös horjuttaa yhteiskuntarauhaa. El Salvadorin kahvintuottajien järjestön Consejo de Cafén toimitusjohtaja Espitia väittää El Salvadorin tilanteen olevan vaarallisen kaottinen. Väli-Amerikassa pelätään, että köyhien köyhtyminen kahvikriisin tähden voi aiheuttaa liikehdintää ja levottomuuksia.⁴²

Halpatyötä on tarjolla vain harvoille, huolimatta 35 euron viikkopalkasta. Choloma on vaatteiden halpatuotannosta elävä pohjoisen Hondurasin noin 50 000 asukkaan teollisuuskaupunki, johon Yhdysvaltain taantuma on vaikuttanut kohtalokkaasti. Hondurasissa usea jonottaa turhaan yrittäessään päästä ompelemaan vaatteita nälkäpalkalla. 23-vuotias Rivera viettää päivät pitkät Choloman teollisuusalueen porteilla, sen minkä viisivuotiaan lapsensa huoltamiselta ehtii. Hondurasin halpatehtaiden arvo on jo korkeampi kuin hedelmien ja kahvien. Viime vuonna ne toivat maalle 524 miljoonan euron valuuttatulot eli liki kolme kertaa enemmän kuin maa saa banaanin ja kahvin viennistä yhteensä. Tilanteessa on purtavaa maailmantalouden vahtikoirille.⁴³

Pari prosenttia Väli-Amerikan ihmisistä on upporikkaita, noin 10–15 prosenttia elää mukavasti, ja loput pärjäävät miten pärjäävät tai eivät pärjää lainkaan. Guatemala, Honduras, Nicaragua ja Salvador ovat piikkilankayhteiskuntia, joissa hyvin toimeentulevat elävät vartioiduissa eliittigetoissa. Keski-Amerikan arkitodellisuus ei ole

⁴¹ Muñoz, 10.03.03.]

⁴² Aittokoski, 11.03.02.

⁴³ Aittokoski, 21.04.02.

paljon kauniimpi kuin ennen edellisiä sotia. 1980-luvun sotien olennaisena syynä oli köyhyys ja epätasa-arvo, eivätkä ne ole poistuneet Keski-Amerikasta mihinkään.⁴⁴

Näkyikö käsittelemissäni teoksissa jotenkin ulkomainen apu, sen tuleminen autettavien piiriin? Ei millään lailla. Yleensäkin teoksissa ei näy minkäänlainen apu tulevan köyhien osaksi, teokset ovat enemmän tarinoita keinoista, joita toimijoilla itsellään on käytettävissään, joiden joukkoon ei lukeudu yhteisön ulkopuolelta tuleva apu. Töissä käydään yhteisön ulkopuolella, mutta silloin ei kyse ole avusta vaan työllä hankitusta palkasta. Kenties avun vastaanottaminen almuna on kokemuksena jo niin nöyryyttävää, ettei siitä haluta puhua, mieluummin siitä vaietaan.

Ulkomaiden kiinnostus maiden asioihin ja niiden asukkaiden hyvinvointiin ei tule millään lailla teoksissa esille. Ikään kuin muuta maailmaa ei olisikaan, ei ainakaan niin, että sieltä olisi mahdollista odottaa jonkunlaista apua. Maiden välillä tapahtuu siirtymistä paremman toimeentulon toivossa rajojen yli ja yhteiskunnan hyväosaiset ovat eläneet ja opiskelleet maailmalla, mutta köyhien elämään eivät ulkopuoliset maat tunnu paljoa vaikuttavan.

Näkyikö käsittelemissäni teoksissa nouseva liikehdintä ja aktivoituminen? Kyllä. Mutta ne esitetään syntyneen pidemmällä ajalla katkeruuden tuloksena, kuin akuutin yhteiskunnallisen tilanteen aiheuttamina. Ihmiset heräävät aktiivisuuteen, kypsyvät siihen, ovat velvoitettuja siihen kaikkien menneiden sukupolvien tähden. Tilanteen täytyy olla omiaan vaatimaan aktivismia, mutta jos tilanne ei olisi kuvatus kaltainen, olisivat kerrotut tarinatkin erilaisia.

Esiintyykö teoksissa pyrkimystä järjestäytymisellä muuttamaan työntekijöiden oloja? Kyllä. Tuo järjestäytyminen pitää sisällään väkivaltaan tarttumisen, sillä neuvotteluvaihtoehtoja ei esitetä olemassa oleviksi. Kun järjestäytyneet vallattomat ovat päässeet valtaan, he laskevat aseensa ja ryhtyvät rakentamaan yhteiskuntaa, jossa jokaisella olisi mahdollisuus elämisen arvoiseen elämään. He ovat pakotettuja väkivaltaan ja saavutettuaan tavoitteensa, he laskevat aseensa ja julistavat iankaikkisen rauhan alkaneeksi.

Näkyikö käsittelemissäni teoksissa ylettömän rikkaiden ja suunnattoman köyhien olemassaolo samassa yhteiskunnassa? Kyllä. Ja tuo asiointi tuodaan esiin vääryytenä ja epäoikeudenmukaisuutena ja nuo rikkaat, jotka eivät välitä rikkaudestaan sen köyhyyden rinnalla, mikä on todellisuutta suuremmalla osalle heidän yhteiskuntansa

⁴⁴ Aittokoski, 04.08.02.

asukkaista, esitetään sääliä ja heidän elämänsä esitetään tyhjänpäiväiseksi. Yletön rikkaus esitetään vääräytenä silloin, kun oman maan asukkaista suurin osa elää suunnattomassa köyhyydessä. Rikkaat eivät ole syyttömiä, vaan syyllisiä, yletön rikkaus on heidän rikoksensa.

2.7.4. Kansainvälisyyttä ja lapsityöläisiä

Kansainvälinen kampanja on olemassa viljelijöiden ahdinon vuoksi. Kehitysapujärjestö Oxfam painostaa kahvikauppaa hallitsevia suuryhtiöitä maksamaan tuottajille parempaa hintaa. Eräillä kahvinviljelyalueilla Väli-Amerikassa ja Itä-Afrikassa lapset kärsivät aliravitsemuksesta, tiedottaa Amerikan Oxfamin raportti Köyhyys kahvikupissasi. Liian halpa kahvi maistuu kitkerältä.⁴⁵

Keski-Amerikassa on kaksi miljoonaa lapsityöläistä. Osa lapsityöläisistä ei käy ollenkaan koulua, ja toistenkin koulunkäynti jää niin vähäiseksi, että vaihtoehtoina on elinikäinen köyhyys tai rikollisuus.⁴⁶

Tuhansia lapsia on nälkäkuoleman partaalla Guatemalassa. YK:n alaisen Maailman ruokaohjelman WFP:n mukaan maassa on noin 60 000 aliravittua lasta, joista joka kymmenettä uhkaa nälkäkuolema.⁴⁷

Näkykö kansainvälinen kampanja avuntuoja kättelemissäni teoksissa? Ei. Kansainvälinen kampanja näkyy siinä muodossa, että Liikkeet, mihin teosten henkilöiden näytetään liittyvän, voivat olla kansainvälisiä aatteiltaan ja yhteyksiltään. Guatemalaan sijoittuva dokumenttiteos esittää tuonlaatuista kansainvälistä Liikkeen olevan se kampanja, jota sissitkin käyvät. Siinä mielessä kansainvälisten kampanjoiden ja Liikkeiden toimintatavat ovat kenties samanlaisia, että molemmat pyrkivät tekemään sekä maan sisällä ihmisiä tietoisiksi asioista että maan ulkopuolella, kansainvälisissä yhteyksissä, pyritään muutosta saamaan aikaan tuomalla asianmukaista tietoa ihmisille ja herättämällä ihmisiä eettiseen vastuuseen. Mutta kansainvälinen kampanja ja Liikkeet eronnevat toimintatavoiltaan siinä, että Liikkeen jäsenet esitetään tarttuviksi aseisiin, kun pelkkä valistus ja sanallinen painostus eivät riitä.

Näkyvätkö lapsityöläiset kättelemissäni teoksissa? Kyllä. Lapset tekevät työtä sekä kodin piirissä, perheen palstalla ja eläinten paimenina ja erilaisten tuotteiden

⁴⁵ Suri & Lobe, 26.09.02.

⁴⁶ Muñoz, 08.05.03.

⁴⁷ Muñoz, 10.05.02.

myyjinä, ja lapset tekevät työtä kodin ulkopuolella, tehtaissa sekä isoilla maataloilla. Eikä heidän näytetä käyvän koulua. Eikä heidän näytetä ajautuvan koulua käymättöminä rikollisuuteen, mutta elinikäinen köyhyys osoitetaan heidän osaksi. Lasten lapsuuden näytetään täyttävän työnteko ja huoli toimeentulosta, lapset eivät leiki ja elä sellaista lapsen elämää, joksi me kenties lapsen elämän ajattelisimme pitämän olla.

Näkyykö lasten kuolema aliravitsemukseen käsittelemissäni teoksissa? Kyllä. Se näkyy vanhempien osoittamana huolena lapsiaan kohtaan, huolena siitä, selviytyvätkö he aikuisiksi asti. Se näkyy isovanhempien huolena lastenlapsistaan, selviytyvätkö he aikuisiksi asti. Ja lapset näyttävät aliravituilta ja ovat sitä, ja jos he siitä huolimatta selviytyvät, pitää perhe itseään onnekkana.

2.7.5. Korruptiota ja Reilua kauppaa

Suuri osa Nicaraguan väestöstä kärsii aliravitsemuksesta. Presidentti Bolanos nimesi korruption yhdeksi tärkeimmistä syistä maansa ahdinkoon. Presidentti Halosen kanssa pohdinnassa oli myös suora budjettituki. Tuesta vastaava ministeri Siimes (vas.) uskoi suoran noin kahden miljoonan euron tuen olevan mahdollista, jos suomalaiset asiantuntijat voivat varmistua tuen ohjautumisesta oikeisiin kohteisiin.⁴⁸

Minä juon kupposen Nicaraguan verta. Nicaraguassa kahvityöläiset elävät avustujärjestöjen avun varassa ja etsivät ruokaa kaatopaikoilta. Ihmisiä kuolee nälkään ja sairauksiin. Taidan ryhtyä juomaan Reilun kaupan kahvia.⁴⁹

Nicaraguassa arvioidaan noin 60 000 työntekijän kahvituloilla ja kuivaamoissa menettäneen työpaikkansa. Raportit kertovat hylätyistä tiloista ja nälkäkuolemista. Nicaragualaisen kahvinviljelijä Guzmanin kolmen hehtaarin luomukahvivilja on vielä pystyssä. Guzman toteaa sen niin olevan Reilun kaupan tähden.⁵⁰

Näkyykö korruptio käsittelemissäni teoksissa? Kyllä. Mutta sitäkin enemmän teoksissa esiintyy yleensä epäluottamus viranomaisia kohtaan. Mitkään auktoriteetit eivät ole sellaisia, joiden puoleen esitetään kannattavan kääntyä hädän ollessa suuri. Pikemminkin on parempi pysytellä auktoriteettien tieltä poissa ja milloin se on mahdotonta, niin yrittää kiinnittää heidän huomiota mahdollisimman vähän itseensä.

⁴⁸ Hautamäki, 22.10.02.

⁴⁹ Rouvinen, 05.03.03.

⁵⁰ Koskela, 02.06.03.

Viranomaiset edustavat sitä yhteiskunnallista valtaa, joka antaa sorron ja kurjuuden tapahtua, jotka omilla toimillaan sitä myös harjoittavat, viranomaiset ovat vihollisia ja he toimivat kansaa vastaan.

Näkyykö Reilu kauppa käsittelemissäni teoksissa? Ei. Kenties sitä ei vielä teosten kirjoittamisaikoihin ollut samassa mittakaavassa kuin nyt. Miten Reilu kauppa voisi muuttaa käsittelemieni teosten henkilöiden olosuhteita? Heistä osa on maanviljelijöitä, jotka yrittävät myös valmistaa tuotteita myyntiin. Kenties heidän kietomisensa osaksi kansainvälistä Reilun kaupan järjestelmää takaisi heille mahdollisuuden pienviljelyyn, joka takaisi heidän palkkansa sellaisiksi, että niillä pystyy elämään. Kenties elämä Reilun kaupan tilalla olisi toisenlaista kuin työnteko sellaisilla viljelmillä, jotka esiintyvät teoksissa. Kenties lapsista pienimpiä ei jätettäisi ruokaa vaille ja kenties viljelijät saisivat työstään sen verran palkkaa, että lasten ei tarvitsisi käydä töissä vaan voisivat sen sijaan käydä koulua ja koulun jälkeen leikkiä ja mennä nukkumaan ainoana huolenaan, näkeekö kivaa vai vielä kivempaa unta.

Näkyykö käsittelemissäni teoksissa uhka irtisanotuksi tulemisesta ja sen mukanaan tuoma uhka hengissä selviämisestä? Kyllä. Irtisanotuksi tulemisen uhan tuntua lisää merkittävästi se, että ilman työtä et syö ja ilman ruokaa kuolet. Teoksissa ei näy irtisanomisrahaa eikä ehtoja irtisanomiselle eikä ansiosidonnaista työttömyysturvaa eikä työttömyysturvaa eikä toimeentulotukea. Ilman työtä, et syö ja minkäs teet. Kaikkesi.

2.7.6. Artikkelien subjektit

Miten artikkelien subjektit näkevät ja kokevat nälän?

Artikkelit eivät esitä niinkään nälkää sellaiseksi, joka on aina ollut läsnä ja jonka kanssa on vain opittu olemaan, vaan nälkä on äkillisesti maita kohdannut ja nopealla avulla ihmisiä voidaan auttaa selviytymään kriisin yli. Artikkelien subjektit ovat paikoin myös kokeneet henkilökohtaisesti surua ja tuskaa näkemästään ja kokemastaan, he eivät näe nälkää vain Keski-Amerikan ongelmaksi vaan maailmantalouden kautta nälkä tulee kalvamaan suomalaisenkin kuluttajan omaatuntoa. Artikkelien subjektit käsittelevät Keski-Amerikan nälkää näkeviä useimmiten yhtenä ryppäänä, sen enempää erittelemättä, minkälaisia yhteisöjä nuo köyhät muodostavat ja voidaanko yhteiskunnista erottaa erilaisia yhteisöjä, jotka syystä tai toisesta ovat paljon köyhempiä kuin muut. Nälkää ei esitetä olevaksi yksi elementti tiettyjen yhteisön kokemasta

sorrosta valtaa pitävien taholta, nälänhätä kohtaa kaikkia köyhiä sen enempää erittelemättä keitä nuo köyhät ovat ja miksi heidän elämänsä on kurjuutta. Artikkelien subjektitkin kokevat toisinaan tietoisiksi tulemisen hetkiä, sellaisia, jotka saavat heidät muuttamaan kulutustapojaan tai argumentoimaan poliittisin painotuksin, asettuen puolustamaan arvoja ja ihmisoikeuksia. He esittävät itsensä tulevan tietoisiksi maailmankaupan yhteyksistä yksittäisten ihmisten kokemaan hätään ja kurjuuteen, silloinkin, kun nuo ihmiset sijaitsevat maantieteellisesti kaukana meistä. Musertuvatko subjektit näkemästään ja kokemastaan vaikeivätkin olekaan runonlaulajia, menettävätkö he kykynsä puhua ja elää arkea? Eivät. He ovat osa yhteistä ihmisyhteisöä, jolloin joidenkin ihmisten osalle tullut vääryys ja epäoikeudenmukaisuus koskettavat ja liikuttavat myös heitä, mutta he kuuluvat ihmisyhteisön lisäksi omiin yhteisöihinsä, joissa olevat elementit auttavat heitä antamaan sellaisia merkityksiä asioille, jotka tekevät elämästä edelleen mielekkään. Entä kokemus ikuisesta pahuudesta, joka tulee aina aiheuttamaan maailmaan epäoikeudenmukaisuutta ja kaltoin kohtelua, esiintyykö sellaista artikkeleissa niinkuin sellainen kokemus esiintyi Robertson yhteydessä? Ei. Kenties subjektien kokemus elämisen mielekkyydestä vähenisi, jos he maalailisivat maailmasta kuvaa, joka ei muutu, jossa pahuus on läsnä iankaikkisesti. Kenties he pyrkivät luomaan sellaista kuvaa, jossa ihmisten toiminnalla ja valinnoilla ja ratkaisuilla on merkitystä. Sellaista merkitystä, joka voi muuttaa maailman paremmaksi paikaksi elää kaikkein heikoimmillekin.

3. Englanti

Valitsin aikoinani 1800-luvun Englannin menneen ajan tutkimuskohteekseni samalla menetelmällä kuin nykyajan tutkimuskohteen ja samoista syistä. Minulle oli yhdentekevää, kenen nälkää tutkin 'menneessä ajassa' ja siten 1800-luvun Englanti tuli tutkimuskohteekseni valittuani sen, kun se esiintyi kommunikaatioympäristöni keskusteluissa.

3.1. Lähteet

Aikoinani tulin valinneeksi 1800-luvun Englannin tutkimuskohteekseni artikkelin kautta, joka kertoi uudesta Dickens – dramatisoinnista näyttämölle, muistaakseni artikkeli kertoi Tampereen Työväen Teatterissa ensi-iltansa saaneesta Oliver Twist –

näytelmästä. Artikkelissa mainittiin, että Dickensin aikaan Englannissa nälkäkuolemat eivät olleet tavattomia. Joten otin tuon Dickensin ajan Englannin tutkimuskohteekseni ja ryhdyin etsimään tuon ehdon täyttäviä lähteitä käsiini. Jälleen minulla ei ollut muita ehtoja lähdeteksille kuin että asettuvat noiden määreiden alle ja sisältävät nälkä – viitteitä. Joukkoon halusin lisäksi tieteellisiä teoksia ja niiden valituksi tulemisen ehdot olivat samat kuin kaunokirjallisten teosten.

3.2. Tie, jota kuljen

Tutkimukseni etenee ja rakentuu samalla lailla kuin edellinenkin osio. Jokaisen luvun alussa kerron ensiksi lyhyesti, miten luvun toimijat liittyvät toisiinsa ja miten kerronta luvussa etenee. Tämän jälkeen alkaa itse teoksen käsittely, joka rakentuu nälkä – tarinan referoinnille ja referoinnin tulkinnalle. Referoinnin tulkinnan aloitan kysymällä, miten teoksen kirjoittaja esittää toimijoiden näkevän ja kokevan nälän. Tämä muutos verrattuna aiemman osion rakenteeseen selittyy teosten erilaisella kerronnan muodolla ja sisällöllä. Keski-Amerikka – osiossa kirjailijat eivät mielestäni kuvanneet toimijoitaan ulkoapäin heitä katsellen vaan sisältä päin kokien, kun taas tämän osion kirjailijat kuvaavat mielestäni toimijoitaan ulkoapäin katsellen silloinkin, kun voisi kuvitella heidän kykenevän kuvaamaan heitä sisältäpäin kokien. Tämän osion kirjailijat esittävät itsensä jatkuvasti kohteina lukijoille ja he esittävät kaiken kuvaamansa kohteena lukijoille, he kieltävät kaiken rajattomuuden ja sen sijaan asettavat rajoja, pyrkivät määrittelemään ja saamaan haltuun itsensä ja muut, joita he kuvaavat kohteina, he rajaavat ja määrittelevät, eristävät ja pyrkivät lyömään lukkoon, pyrkivät hallitsemaan.⁵¹ Olen tuon kerronnan muodon säilyttänyt tässä omassakin tutkimuksessani, sillä en voi sitä kokonaan rikkoa, sillä subjektien oikeus autonomisuuteen vaatii niiden käsittelyä sillä tavalla, millä he määrittävät itseään käsiteltävän. Voin tehdä tuon tavan näkyväksi, mutta en voi sitä siirtää sivuun tai syrjään ja korvata sitä toisella tavalla. Voin tuoda sen julki, mutta en voi syrjäyttää sitä.

Kunkin teoksen käsittelyn lopuksi kysyn tässäkin osiossa, miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen tarina nälästä teoksessa rakentuu ja minkälaista tarinaa nälkä teoksessa kertoo. Teoksen subjekti seuraa teosten muotoa ja sisältöä, niin että subjektit tulevat nimetyiksi ikään kuin jonkin roolin mukaan, joissa heidät on

esitetty ja joissa heitä on katseltu. Kyse on kuitenkin tässäkin teoksen subjektista eikä kirjailijasta, sillä subjekti on se, joka esittää asiat niin kuin esittää, joka luo ulkopuolelta katsottavan suhteen kertomaansa tarinaan. Subjekti esittää itsensä roolissa, subjekti on se, joka haluaa näyttää itsensä roolina.

Teosten käsittelyjen viimeiset luvut rakentuvat tässäkin osiossa edellisten aloittamalle jatkumolle, niin että ne käyvät dialogia edellisten teosten viimeisten käsittelylukujen kanssa, tuovat esiin yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näin osion teosten yhteenvetoa käydään jo näissä viimeisissä käsittelyluvuissa, joten kaiken päätteeksi yhteenvetoa ei tässäkin osiossa vielä erikseen luoda. Teokset siten näissäkin viimeisissä käsittelyluvuissa keskustelevat keskenään, ovat intertekstuaalisia.

Tässä osiossa en käsittele artikkeleita syventääkseni teosten käsittelyä, vaikka artikkelin kautta lähdin liikkeelle tutkimaan tätäkin kohdetta. Sillä kohdettani käsitteleviä artikkeleita nälkä – tematiikasta on perin vähän minun ympäristöni kommunikaatioympäristössä, jotta niiden avulla olisi voinut syventää teosten käsittelyä. Sen sijaan kohde on olemassa kommunikaatioympäristössäni enemmänkin tutkimuskirjallisuuden kautta, joten lopuksi luen tarinaa nälästä tutkimuskirjallisuudesta ja rakennan tutkimuskirjallisuuden teosten subjekteja. Tutkimuskirjallisuus –osion tarkoitus on siis syventää teosten käsittelyä edellisen osion artikkelien lailla, tutkimuskirjallisuuden käsittelylle ei siten tässä varata ’itsenäistä’ asemaa, vaan asema, jossa ne toimivat toisten tekstien ymmärtämistä lisäävinä teksteinä, tai niiden kautta teosten käsittely monipuolistuu.

3.3. Jäsenenä pienemmässä ja suuremmassa yhteisössä

Teoksen pääosassa on paikka, missä tapahtumat tapahtuvat, kaikki henkilöt sijoittuvat tuohon paikkaan, ovat tuossa paikassa erilaisia toimijoita. Lopuksi nostan vielä esiin tuossa paikassa olevan tarinan nälästä, minkälainen tarina siellä nälän ympärillä on löydettävissä, miten se tekee ymmärrettäväksi toimijoiden nälän näkemistä ja kokemista.

⁵¹ Tässä itseymmärrykseni suurena apuna, tai oikeammin suurena apuna uskossa omaan ymmärrykseeni oli Mikko Lehtosen teos *Kyklooppi ja kojootti – subjekti 1600-1900 –lukujen kulttuuri- ja kirjallisuusteorioissa*.

3.3.1. Nälkäisiä asukkaita

Aika oli synkkää koko Englannissa ja etenkin sen pohjoisissa maakunnissa. Koko Eurooppa oli sekaantunut sotaan. Englannin asukkaista moni pyysi saada rauhan ehdoilla millä hyvänsä. Monien silmät olivat nälän sokaisemat ja kansallisella kunnialla ei ollut mitään arvoa heidän silmissä.

Kuninkaan Käsky oli lopettanut Yorkshiren villateollisuuden tuotteiden myynnin Amerikkaan ja johtanut tämän teollisuuden perikadon partaalle. Pienempien maiden kangasvarastot olivat täynnä, joten kauppaa ei niidenkään kanssa käyty. Lisäksi kutomoissa otettiin käytäntöön koneuutuuksia, joiden johdosta tuhannet työläiset jäivät työttömiksi ja siten vaille leipää. Hätä kasvoi kasvamistaan. Moraalinen suuttumus alkoi saada sijaa pohjoisten maakuntien asukkaiden mielissä. Mutta kun ruokatavaramellakka puhkesi jossain tehdaskaupungissa, viranomaiset joko puuttuivat asiaan tai olivat puuttumatta, mellakoitsijoiden johtaja joko saatiin kiinni tai sitten ei, lehdet kirjoittivat tapahtuneesta ja siinä kaikki.

Olosuhteiden uhrin, jotka jäivät vaille mahdollisuuksia tienata leipänsä, jätettiin tilanteeseen, joka kenties oli väistämätön. Mitään pelastusta ei ollut, siis työttömät alistuivat.

Tilanteen tukaluus synnyttää vihaa. Viha kohdistui koneisiin, jotka näyttivät riistävän kärsiviltä leivän. Tehtailijat olivat yleisen vihan kohteena, etenkin, kun he pitivät asiaa, jonka takia heitä vihattiin, kehityksellisenä ja edistyksellisenä.

Koneita rikottiin varoituksena miehiltä, jotka näkevät nälkää ja joiden kotona heitä odottavat nälkiintyneet vaimot ja lapset. Varokoot tehtailijat, jos hankkivat uusia koneita tai muuten jatkavat entiseen tapaan.

Räjähdykset ja helähdys toisinaan keskeyttävät herrasväen rauhallisen illanvieton. Mielenosoitus on alkanut. Viha saa vastaansa vihaa. Suuttunut keskiluokka käy vihan vimmassa nälkiintyneen ja raivostuneen työväenluokan kimppuun.⁵²

Miten Charlotte esittää köyhän kansan näkevän ja kokevan nälän?

Charlotte esittää, että rakkaus isänmaahan kaikkoo tunteista ja arvoista ensimmäiseltä sijalta, kun ihmiset kärsivät nälästä. Silloin kurjuuden kokemus ylittää muut kokemukset, se tukahduttaa ne niin, että ainoana päämääränä elämässä on tyydyttää nälkä. Charlotte esittää kansan niin, että heillä ei ole minkäänlaista suurta kertomusta, johon he voisivat nälän liittää niin, että vaikkapa heidän kuolemista

nälkään tulisi marttyyrikuolemia. Marttyyrikuolemat vaativat taakseen asian, jonka puolesta kuollaan, Charlotte esittää köyhät niin, että heillä ei ole tuollaista asiaa, joka tekisi nälän kokemisesta siedettävän ja ymmärrettävän. Isänmaan puolesta voidaan taistella hetken, mutta kun taistelu rupeaa tuntumaan loppumattomalta ja liian rankalta, ei isänmaan aate riitä kantamaan kärsimyksiä niin, että ne olisivat alisteisia aatteelle.

Charlotte esittää, että tekninen edistys ja kehitys merkitsevät toisille kurjuutta. Koneiden käyttöönotto tehtailijoiden kannalta on ymmärrettävää, mutta käsittämätöntä työläisten näkökulmasta. He jäävät vaille leipää niiden tähden. Mikä olisi työläisten ratkaisu tilanteeseen? Estää koneiden tulo tehtaisiin. Muunlaisia vaihtoehtoja Charlotte ei esitä työläisillä olevan, eikä hän esitä muunlaisia vaihtoehtoja heidän toimeentulonsa turvaamiseksi olevan tarjolla. Kun ei ole työtä, ei ole leipää. Pystyäkseen pysymään edistyksen ja kehityksen rattaissa mukana, on tehtailijoiden otettava käyttöönsä uusia koneita, jotka taasen aiheuttavat työttömyyttä monille. Miten konflikti voitaisiin ratkaista?

Charlotte esittää työläisten näkevän tehtailijat ilkeiksi, vihamielisiksi köyhiä kohtaan ja vain omaa etuaan ajaviksi. He riistävät työläisiltä leivän, eivätkä tunne siitä minkäänlaista omantunnontuskaa. Kaikki tapahtuu vääjäämättömän maailman eteenpäin menon nimissä. Meneekö maailma eteenpäin vain rikkaiden kohdalla, tarkoittaako maailman eteenpäin meno köyhien kohdalla nälkää ja kurjuutta? Vai tarkoittaako maailman eteenpäin meno sitä, että tämän hetkinen kurjuus on vain välivaihe siirryttäessä kohti suurempaa tulevaisuutta, jossa hyvinvointi kukoistaa kaikkien osalla?

Charlotte esittää hyvinvoivat vihastuviksi pahoinvoivien vihasta. Pahoinvoivat attribuoivat väärin nälkänsä ja kurjuutensa heidän syyksi, hyvinvoivat ovat vain mukana saattamassa koko Englantia jaloilleen ja edistyksen ja kehityksen johtoon. Hyvinvoivilla on täysi syy ja oikeus nousta heitä vastaan nousseita vastaan, heidän etunsa ja oikeutensa ovat uhattuina ja syynä siihen on köyhien ymmärtämättömyys, heidän kykenemättömyytensä nähdä ylitse oman köyhyytensä suurempaa tarinaa, joka on tarina edistyksestä ja kehityksestä. Jos pahoinvoiville nyt annettaisiin periksi, merkitsisi se taantumista ja häviötä, kenties suistumista sääliittäväksi yhteiskunnaksi, jolla ei ole mitään, millä kilpailla maailman muiden valtioiden kanssa, joka on menettänyt loistonsa ja kunniansa iäksi hävitessään taloudellisessa kilpailussa. Pahoinvoivien hetkellinen

⁵² Brontë C., 40-41, 43, 363.

pahoinvointi on väistämätöntä ja oikeutettuakin, sillä edessä hämöttää loistava tulevaisuus, joka lupaa kaikille toimeentuloa ja hyvinvointia.

3.3.2. Tehtailija Robert Moore

Tehtailija Robert Mooren mieltä kalvoi pääoman niukkuudesta johtuva asioiden viivästyminen, joten hän vähät välitti siitä, tuottiko hänen eteenpäin menonsa haittaa muille. Hän ei erikoisemmin välittänyt mistä ne, jotka joutuivat hänen tehtaasta työttömiksi, saivat leipänsä. Tässä välinpitämättömyydessä hän oli samanlainen kuin tuhannet muut paikkakuntalaiset, vaikka olikin asunut siellä vasta kaksi vuotta ollessaan puoliksi ulkomaalainen, joilla sitä paitsi olisi luullut olevan suurempia omantunnontuskia nälkää näkeviä yorkshireläisiä kohtaan kuin hänellä.

Robert pitää työnjohtajaansa mainiona miehenä, mutta omahyväisenä itserakkaana hölmönä. Hänen ei ole syytä olettaa, että koska hän ja hänen kaltaisensa joskus jäävät vaille leipää, koko työläisluokka olisi marttyyri ja että koko hallitus on väärä. Robertia sellainen pötypuhe inhottaa, että kaikki hyveet olisivat työväestön ominaisuuksia, koska hän hyvin tietää ihmisluonnon olevan joka paikassa samanlainen.

Robert puolustautuu kutojain lähetystön syytöksiä kohtaan sen tullessa häntä puhuttelemaan vetoamalla siihen, että hän on vain yksi koko Yorkshiren tehtailijakunnan tehtailijoista. Jos hän tekisi kuten työttömät toivovat, hän olisi pian vararikossa, ja vararikko ei antaisi leipää työttömien lasten suihin. Hän ei kuuntele heidän puhettaan koneista, hän menettelee omalla tavallaan. Hän ei anna periksi, vaikka työttömät särkisivät taas seuraavat uudet koneet, hän hankkisi aina vain uusia niiden tilalle.

Mutta Robert käy kysymässä ystävältään herra Yorkelta, josko hän ottaisi palvelukseensa yhden lähetystössä mukana olleen työmiehen, joka ei uhkaillut vaan pyysi vain lisää aikaa. Tuo työmies on ollut työttömänä kolme kuukautta, hänellä on suuri perhe, joka ei mitenkään pysty elämään ilman tuloja. Mutta Robert ei voi laittaa uudistuksia toimeen hitaammin, kun on joka taholta sellaisessa puristuksessa, että hän ei voi muuta kuin jatkaa. Hänen mielestä oli turha puhua asiasta miehille sen pitempään ja puheiden sijaan hän käski miesten lähteä tiehensä.

Jos hänen asiat suinkin sallisivat, hän tekisi vaikka kuinka paljon myönnytyksiä. Hänen asemansa ei ole kaukana romahduksesta, hän ei tiedä mitä tehdä, ellei jotain

muutosta tapahdu. Hänen mielestä ei olisi reilua tässä tilanteessa tarjota toimeentuloa jollekin työmiehelle, vaikkakin kuinka kunnon mies olisi kyseessä.⁵³

Eräässä illanvietossa Robertin ja hänen sisarensa taloudessa Robert lukee *Coriolanusta* serkulleen Carolinelle ja jo ensimmäinen kohtaaminen tuntui miellyttävän Robertia. Caius Mariuksen pöyhkeän puheen näkää näkevälle kansalle hän esitti innostuneesti. Kaikesta päätellen hän piti Caius Mariuksen mieletöntä ylpeyttä oikeutettuna, vaikkei niin sanonut.

Palatessaan muutaman viikon pituiselta matkaltaan Birminghamiin ja Lontooseen herra Yorke kyseli Robertin suunnitelmia, joiden yksityisten osalta Robert ilmoitti pitävänsä ne omana tietonaan, sillä tällä hetkellä hänellä ei ole sellaisia. Mitä hänen julkisiin suunnitelmiin tulee, ne ovat hieman muuttuneet. Lontoossa ja Birminghamissa ollessaan hän mietti maansa nykyisten vaikeuksien syitä. Noissa paikoissa hän meni sinne, missä ei ollut tarpeeksi ruokaa, missä oli puutetta työtilaisuuksista ja toivosta. Hän näki monia kehittymättömällä tasolla olevia, joilla kasvatuksen puuttuessa oli jäljellä tuskin muuta kuin luonnolliset tarpeet, ja niiden jäädessä tyydyttämättömiksi, heidän elämänsä kului nälkäisinä, janoisina ja epätoivoisina kuin eläinten. Robertilla ei ole kuitenkaan mitään aikomusta esiintyä sen lempeämpänä ja tunteellisempana kuin tähänkään saakka. Hän olisi yhtä valmis taistelemaan kapinoivia roskajoukkoja vastaan kuten äskettäin, hän ajaisi takaa karkuun lähtevää kiihottajaa yhtä kiihkeästi kuin on tehnyt, mutta nyt hän tekisi sen ennen kaikkea niiden takia, jotka kiihottaja on harhaan johtanut. Hänen on otettava huomioon jotakin muutakin kuin omat etunsa, jotta Robert voisi kunnioittaa itseään, hänen on tehtävä oikeutta kanssaihmisilleen. Tästä lähtien hän tulee pitämään itseään törkeän epäoikeudenmukaisena, ellei hän suhtaudu suvaitsevammin tietämättömiin, kärsivällisemmin kärsiviin kuin mitä hän on tähän saakka tehnyt.

Tulevaisuuden näkymien muuttuessa paremmiksi Robert pystyy suunnittelemaan avioliittoa ja tulevan vaimonsa Carolinen mieleen hän loihtii kuvia nälkää näkevien ja työttömien saapumisesta hänen tehtaaseen läheltä ja kaukaa. Hänen työnjohtajansa ottaa heidät töihin ja heille jaetaan ruoka-annoksia ensimmäiseen palkkapäivään saakka.⁵⁴

Miten Charlotte esittää Robertin näkevän ja kokevan nälän?

⁵³ Ibid, 39-40, 72, 155.

⁵⁴ Ibid, 105, 179-181, 557-558, 674.

Robert on juuri sellainen tehtailija, joka ei tunne huonoa omaatuntoa hänen tehtaasta työttömiksi jäävistä ja siten vaille leipää ja toimeentuloa jäävistä, hänen mielestään taloudelliset seikat ovat sellaisia seikkoja, jotka sanelevat ratkaisut, niissä turhilla tunteiluilla ei ole tilaa. Robertin täytyy olla kylmäpäinen ja olla turhia tunteilematta, muuten hänen edessään on vararikko ja se taas ei auttaisi ketään. Robertin täytyy seurata järkeään, hänen täytyy vaientaa sydämensä ja tunteensa, ne eivät saa vaikuttaa hänen tehdessään päätöksiä ja valintoja. Järjenkäyttö on hyve, sillä vain järkeä käyttämällä tehdään pitkällä tähtäimellä kestäviä ratkaisuja, jotka loppujen lopuksi ovat parhaaksi kaikille. Täytyy punnita vakaasti erilaiset tilanteet ja tehdä siltä pohjalta ratkaisut, tunteille ei saa antaa sijaa, eikä huonoa omaatuntoa pöde, kun seuraa järkensä ääntä, sillä se ääni ei johda harhaan.

Robert ei näe työläisluokkaa sellaisenaan sorretuksi, hänen mielestään tilanteet ovat vain joskus sellaisia, että työläiset joutuvat joskus kärsimään ja kenties satunnaisesti jäävät vaille leipää. Mutta hän ei koe, että yhteiskunnallisissa suhteissa sellaisenaan olisi jotain perustavanlaatuista vikaa. Vaikka yhteiskunnassa ollaan välillä tukalissa asemassa, se ei tarkoita, että vallankumoukseen olisi tarvetta. Valta on Robertin silmissä legitimoitu ja työläisten aseman hän pystyy hyväksymään, mitään radikaaleja muutoksia ei yhteiskunnassa eikä yhteiskunnallisissa suhteissa tarvita. Työläiset eivät ole sellaisessa sorretussa asemassa, johon riittäisi vain heidän työläisenä olo, heidän asemansa on sellainen kuin sen pitääkin olla. Vaikeuksien kohdatessa niistä täytyy vain yrittää selvittää, mutta vaikeudet eivät tarkoita sitä, että yhteiskunnallisissa suhteissa tarvittaisiin vallankumousta.

Robertin kohdatessa kunnan miehen työttömien työläisten joukossa hän on valmis tekemään hiukan myönnytyksiä ja käy kyselemässä hänelle töitä, kun itse ei niitä voi hänelle tarvita. Ja tuolla työmiehellä on suuri perhe, ilman työtä he eivät kenties kestä ruoatta pitkään. Robert tietää, että työttömyys merkitsee miehille ja perheille leivättömyyttä, mutta minkäs teet, ei Robert voi auttaa, kun hänellä itselläänkin menee niin huonosti. Eikä Robertkaan näe tilanteeseen mitään muuta vaihtoehtoa, kuin että työläiset löytäisivät jostain muualta töitä tai että tapahtuisi ihme kaupan kysynnän suhteen, jolloin hänkin voisi taas palkata väkeä töihin. Muita ratkaisuja tilanteeseen ei Robert näe. Työ on ainoa ratkaisu työläisten leivässä kiinnipitämiseen ja kun työtä ei ole, niin sitä ei ole ja sitten työläisetkään eivät saa leipää, eikä sille sitten mitään voi, näin asiat vain ovat.

Robert esittää hallitsijan pöyhkeän puheen nälkäiselle kansalle innostuneesti. Hän esittää sen innostuneesti naisen edessä, johon hän kenties tahtoo tehdä vaikutuksen. Mutta hän ei tee vaikutusta tuolla innostuksellaan, hänen tunteitaan nainen ei katso jaloksi tuossa hetkessä. Charlotte esittää Robertin sellaiseksi, joka tarvitsee naisen ohjausta, jotta hän kykenisi näkemään nälkää näkevät kärsivinä ihmisinä, sellaisina, kuin hän itsekkin on. Charlotte esittää Robertin sellaiseksi, joka tarvitsee naisen ohjausta tullakseen kokemaan myös empatian ja myötätunnon tunteet toisia ihmisiä kohtaan hyveiksi ja arvokkaiksi.

Erinäisten tapahtumien jälkeen Robert lähtee matkalle ja palaa sieltä muuttuneena ihmisenä. Hänen mieltään on ruvennut elähdyttämään ikään kuin jonkunlaisen yhteyden kokeminen maansa nälkäisiin ja köyhiin asukkaisiin. He eivät olekaan enää pelkästään hänen vihollisia, vaan he ovatkin sellaisia, jotka ovat usein väärinkohdeltuja ja harhaanjohtettuja. Ja Robert ei pystyisi enää kunnioittamaan itseään, jos hän edelleen suhtautuisi maansa kurjiin niin kuin he olisivat kaikki hänen vihollisia. He ovatkin ihmisiä ja jakavat saman maan niin kuin hän, kenties hänellä on siten joitain velvollisuuksia hyväosaisena heitä kohtaan, kun vain lakkaamatta olla heidän vihollisensa.

Mitä ihmisellä on, jos hän ei ole saanut kasvatusta ja sivistystä, ja jos hänen eläimelliset tarpeensa jäävät tyydyttämättömiksi? Ei mitään. He ovat silloin eläinten kaltaisia, vailla mitään muuta ajanvietettä kuin vain pelkkä nälkäisenä ja janoisena oleminen. Voisiko heitä sivistää ja kasvattaa? Robert ei sellaista vaihtoehtoa näe. Jos köyhät pitää leivässä ja muiden tarpeidenkin osalta tyydytettynä, heistä ei ole harmia eivätkä he aiheuta levottomuuksia. Mutta heidän sivistäminen ja kasvattaminen on asia, joka ei tunnu heidän kohdalleen sopivan, he ovat liiaksi eläinten kaltaisia. Tuossa eläinten kaltaisuudessaan heitä täytyy sivistyneiden ja kasvatusta saaneiden suojella, se on heidän velvollisuutensa, ovathan he kuitenkin loppujen lopuksi ihmisiä, vaikkakin vain vailla sivistystä ja kasvatusta.

Kun Robertista on tullut empaattisempi ja suojelevampi ja velvollisuudentuntoisempi maansa nälkäisiä ja kurjia kohtaan, hän on valmis saamaan rakkauden elämänsä rakastavan naisen kautta, hänen kanssaan avioituen. Ilman tuota muutosta Robertin asenteissa ei hän olisi kyennyt tulla tuntemaan oikeaa rakkautta eikä sitä, kuka hänen sydämensä valittu on.

3.3.3 Herrasmies Hiram Yorke ja kirkkoherran veljen tytär Caroline Helstone

Herra Yorke epäili kirkkoherran suosittelmien korjaamistoimien kuten hallituksen väliintulon, esivallan ankaran puuttumisen asioihin ja tarpeen tullen sotilaallisten pakkotoimenpiteiden ruokkivan nälkää näkeviä tai järjestävän työtä työttömille. Tehtaiden johtoon kohdistuvaa yleistä tyytymättömyyttä hän piti mitä lupaavimpana merkinä. Rappeutunut hallitus oli kiroukseksi koko maalle ja perikadoksi koko kaupalle. Sen mielettömän raskas verotus riippui myllynkivenä Englannin kaulassa.

Herra Yorke sanoi uskovansa ehdottomasti viimeiseen tuomioon. Ilman sitä, olisi vaikeata kuvitella kuinka kaikki ne roistot, jotka veivät leivän köyhien suusta, särkivät nöyriä ja liehakoivat rikkaita ja ylpeitä saisivat ansaitsemansa palkan. Mikä tällaisten ihmisten matkan pää oli, sen hän sanoi täysin tietävänsä.⁵⁵

Ollessaan serkkunsa Robertin kotona iltaa viettämässä Caroline kommentoi kuunnellessaan serkkunsa *Coriolanuksen* lukemista ja huomattessaan hänen innostuvan tietyistä kohtauksista, että tuo kohtaus vetoaa Robertin alhaiseen puoleen. Carolinen mielestä Robert hyväksyy kopean ylimyksen, joka ei hyväksy nälkää näkeviä lähimmäisiään ja moittii heitä. Lukiessaan edelleen Robert ei enää katsellut asioita yksityisen henkilön ahtaiden ennakkoluulojen silmin, vaan näki niissä koko ihmisluonnon laajuudessaan ja ymmärsi, kuinka aitoja ne ihmiset olivat, jotka puhuivat hänelle kirjan kautta.

Caroline kokee tarvitsevansa elämänmuutosta ja ryhtyy pohtimaan mahdollisuutta toimen hankkimisesta parannuskeinona tuskilleen, vaikeivät mitkään taloudelliset syyt häntä siihen pakota ja jättämään mukavaa kotiaan. Hänen ystävänsä ajattelivat hänen setänsä huolehtivan hänestä jatkuvasti tavalla tai toisella, ja sen perusteella, mitä he asioista tiesivät, heidän päättelynsä oli vallan todennäköinen. Carolinen oli toivotonta ja mahdotonta heille selvittää, miten hän niin mielellään olisi halunnut vapautua kärsimyksistään ja paeta. Monelle ruoasta ja vaatteista puutetta kärsiville oli elämä hauskempaa ja tulevaisuus valoisampaa kuin hänelle näytti olevan.⁵⁶

Miten Charlotte esittää herra Yorken näkevän ja kokevan nälän?

Herra Yorke on ivallinen jumalista valtaa maan päällä edustavaa miestä kohtaan, hän ei voi ymmärtää, miten erilaisin pakkotoimenpitein ja rangaistusten kiristämisellä ruokittaisiin nälkäisiä ja saataisiin työtä työttömille. Köyhät ja kurjat eivät ole syypäitä

⁵⁵ Ibid, 66-67.

⁵⁶ Ibid, 105, 259.

maan vaikeaan tilanteeseen, syyvät löytyvät yhteiskunnallisen ja taloudellisen vallan haltijoista. Jos köyhät ja kurjat aiheuttavat levottomuutta johtuen heidän kurjasta tilanteesta, joihin he haluaisivat muutosta, ei vastaus herra Yorcken mielestä ole heidän tilanteen entisestään kurjistamisessa vaan heidän tilanteen parantamisessa. Herra Yorcken mielestä on täysin käsittämätöntä ensiksi viedä leipä köyhän suusta ja kun hän nousee sitä takaisin vaatimaan, häneen yritetään kohdistaa erilaisia rangaistustoimenpiteitä, millä hänen valtaapitävien näkökulmasta epäoikeudenmukainen ylösnouseminen saataisiin taas kuriin ja millä hänet saataisiin vaiennettua esittämästä typeriä vaatimuksiaan. Köyhien vastaan nouseminen on herra Yorcken mielestä mitä ilahduttavinta, se osoittaa, että yhteiskunnallisia oloja ei enää nähdä vääjäämättömiksi vaan ne nähdään valinnoiksi, paremmat olot olisivat vain toisenlaisten valintojen takana.

Edelleen herra Yorke ivailee tuota jumalista miestä esittäen hänet ja hänen kaltaisensa sellaisiksi, joita varten viimeisen tuomion olemassaolo on lohdullista. Herra Yorke näkee kirkkoherran kaltaisten ihmisten kaikkea muuta kuin jumalaa lähellä oleviksi, ne ovat jumalaa lähellä, jotka ovat lähellä nälkäisiä ja köyhiä, jotka pyrkivät heidän asemaansa parantamaan. Kirkkoherran kaltaiset miehet ovat hylänneet osansa ja vaihtaneet sen maalliseen kunniaan, jumalisten osa on köyhien rinnalla eikä heitä vastassa. Jumala on nälkäisten ja kurjien puolella, kirkkoherrat ovat Jumalaa vastaan ollessaan vastaan nälkäisiä ja kurjia. Kirkkoherrat himmentävät käytöksellään maailmalta Jumalan, he vievät ihmisiltä uskon Jumalaan.

Miten Charlotte esittää Carolinen näkevän ja kokevan nälän?

Caroline rakastaa Robertia, mutta ei häntä näe siitä huolimatta virheettömäksi. Carolinen mielestä Robertin asenteissa nälkäisiä ja kurjia kohtaan olisi parantamiseen varaa, ja hän yrittää saada Robertin ymmärtämään asenteidensa vahingollisuuden. Hän ei suoraan moiti Robertia, vaan pyrkii saamaan hänet eläytymään erilaisten henkilöiden asemiin, niin että hän voisi tulla näkemään ja ymmärtämään asioita muustakin näkökulmasta kuin mistä hän sillä hetkellä asioita katselee. Caroline on huolissaan Robertista, hänen mielestään Robertin asenteet köyhiä kohtaan ovat hänelle vaaraksi, hänet olisi saatava ymmärtämään pelkästään oman etunsa tähden köyhien kokemuksia kurjuudestaan. Ja lisäksi Caroline on vakuuttunut, että Robert on kykenevä sydämen hyvyteen, hänet täytyy vain saada tuntemaan oma sydämensä.

Caroline ei pelkää satunnaista nälkää ja köyhyyttä, hänelle sielun tuskat ja sydämen kipeys ovat asioita, joiden raskaus menee yli ulkoisten olojen. Hän vaihtaisi

mielellään sydämensä säryt niukkaan toimeentuloon, hän ei millään jaksaisi vain yrittää kestää särkyneen sydämensä kanssa. Miten jokapäiväiset kunnan ateriat voisivat korvata hänelle elämän ilon ja mielekkyyden? Voiko ruoka korvata elämän tarkoituksen? Carolinen mielestä ei voi, hänen mielestä turvattu toimeentulo ei riitä täyttämään elämää, mutta elämän tarkoituksen kadottaminen riittää tekemään tyhjäksi mukavan kodin suoman turvallisuuden tunteen.

3.3.4. Työmies William Farren

William ei paljoa luota kapinaan yllyttäjiin, joten hän haluaa sanoa pari sanaa omasta puolestaan vieraillessaan tehtailija Robert Mooren luona kutojain lähetystössä. William kertoo, kuinka he ovat tosi vaikeuksissa. Heidät on sanottu irti töistä koneitten takia. He eivät ansaitse mitään. Pitäisikö heidän vaan panna pitkäkseen kuolemaan? Williamista tuntuu, että tyhmää olisi järki-ihmisen alistua nälkään kuolemiseen niin kuin jonkun mykän elukan. Hän ei kuitenkaan kannata verenvuodatusta eikä koneitten särkemistä, sillä keksintöjen tekeminen ei sillä lopu. Keksintöjen tekeminen ei varmaan ole väärin, mutta se on väärin, että köyhät näkevät nälkää. Hallitsijoiden pitää järjestää asiat uudelle mallille. Työläisten ei kai auta muuta kuin pitää entistä kovempaa ääntä, niin että hallitsijat alkaisivat panna töpinäksi.

Kirkkoherra Hallille hänen vieraillessa Williamin kotona William kertoo alkavansa olla toisenlainen mies kuin ennen; hän tuntee muuttuvansa. Hän ei sanoisi mitään, jos lapsilla ja vaimolla olisi ruokaa tarpeeksi, mutta he ovat nälkäisiä ja kärsivät.

Tavatessaan Shirleyn ja Carolinen kirkon pihalla kirkonmenojen aikaan ja ryhdyttyään heidän kanssa puheisiin, William kertoo Shirleylle mielipiteenään, että johtuen monenlaisesta puutteesta näkee myös paljon tyytymättömyyttä nykyään kansan joukossa. Jos kansa on nälkäinen, se ei voi olla tyytyväistä eikä rauhallista.⁵⁷

Miten Charlotte esittää Williamin näkevän ja kokevan nälän?

Williamin mielestä alistuminen nälän kokemiseen olisi järjetöntä. Nälän näkeminen ei ole ihmisen luonnollinen osa, ihmisen luonnollinen osa on taistella aina silloin, kun ihmiset luonnolliset tarpeet ovat tyydyttämättä. Vaikka hän toisaalta ymmärtää tehtailijan aseman, niin tuo ymmärtäminen ei poista hänen tarvettaan nousta

⁵⁷ Ibid, 154, 157, 344.

vastarintaan, silloin kun hän kokee sen velvollisuudekseen. Vaikka hänen vaatimuksensa olisivat mielettömiä, niin hänen on pakko ne esittää, koska alistuminen olisi vastoin sitä ihmisen osaa, millaiseksi hän on sen ymmärtänyt. Vaikka hän ei ymmärrä, mistä nälkää johtuu ja voi olla, että hän siitä johtuen esittää vaatimuksiaan väärille ihmisille ja vääristä asioista, mutta hänen ymmärtämättömyytensä ei riitä hänen alistumiseen. Hän ei voi alistua, koska alistuminen on väärin, vaikkei ymmärtäisikään, mistä tilanne johtuu ja kuka on siihen syyppää.

William elää ristiriitaisessa tilanteessa, sillä toisaalta hän ymmärtää toista taistelun osapuolta ja myöntää sille oikeuksia eteenpäin menoon, mutta toisaalta hän ymmärtää itseään ja hänen kaltaisiaan köyhiä, jotka eivät pysty näkemään minkäänlaista oikeutusta kurjalle tilanteelleen ja nälän kokemiselleen. Hänestä tuntuu, että hän ymmärtää paremmin toimeentulevien näkökulman tilanteeseen, mutta he eivät ymmärrä hänen näkökulmaansa. Heidän näkökulmasta hänen ja hänen kaltaisten esittämät vaatimukset ovat järjettömiä, ja vaatimukset nousevat ymmärtämättömyydestä. William haluaisi yrittää saada heidät ymmärtämään asiat köyhien kannalta, että köyhillä on nälkä ja köyhät eivät muuta haluaisi kuin tienata leipänsä itselleen ja perheelleen. Miten sellainen tilanne, jossa tuo olisi mahdollista, olisi niin mahdotonta järjestää?

William tuntee muuttuvansa, hän kenties alkaa vihastua ja hän kenties alkaa tuntea itsensä ja perheensä oikeutetuksi toimeentuloon. Hän ei kenties suostu enää vain uskomaan työttömyyttä syyksi leivättömyyteen, leipää tulisi järjestyä ilman työtäkin tai sitten tulisi järjestyä työtä, sen puuttuminen ei ehkä olekaan luonnon lakien mukaista. Kenties nälkä on väärä, eikä vain seurausta huonoista ajoista. Kenties hänellä on oikeuksia vaatia leipää, kenties hän ei ole oikeudeton esittämään vaatimuksia. Kenties hänelläkin on oikeus vaatia ja vaatia tilille vallanhaltijoita, kenties hänelle kuuluisi sen verran valtaa.

3.3.5. Perijätär Shirley Keeldar ja vanhapiika neiti Ainley

Shirleyllä on käyttövaroja ja hän haluaa tehdä niillä jotakin hyvää. Hänen kotiseudullaan on puutteessa eläviä ihmisiä ja heitä on hänen mielestään autettava. Omatessaan käyttövaroja Shirley tuntee itsensä pikemmin tärkeäksi kuin rikkaaksi. Hän on kuullut, että muutama perhe on miltei kuolemaisillaan nälkään. Hän tuntee velvollisuudekseen auttaa heitä ja tahtoo sen myös tehdä.

Shirleyn mielestä he ovat hulluja, jotka sanovat, ettei köyhille pitäisi jakaa almuja. Sellaisten, joilla on tarpeeksi ruokaa, on helppo sanoa, että armeliaisuus on väärin. Shirleyn mielestä tulee auttaa toisiaan hädän ja kärsimyksen aikoina voimiensa mukaan antamatta turhan filosofoinnin sitä estää.

Shirley haetutti paikalle henkilön, joka osaa antaa lahjoitusasiassa viisaita ja käytännöllisiä neuvoja, sillä lahjoitukset täytyy tehdä viisaasti, jotta niistä olisi mahdollisimman paljon hyötyä. Shirley antoi neuvonantajansa käytettäväksi 300 puntaa, joilla voitaisiin ravita nälkiintyneitä, vaatettaa alastomia ja lääkittää sairaita.⁵⁸

Neiti Ainley eli vaatimattomissa oloissa ja hänen asuntonsa oli yksinkertainen. Hänellä oli ylevä, epätsekäs ja hyväntahtoinen luonne. Hänen puheenaiheenaan olivat muiden tarpeet ja kärsimykset, joita hän yritti lievittää. Hän uskoi vakaasti Jumalaan, ja oli uskovaisuudessaan täysin vilpittömän. Hänessä puhui totuuden ääni, jota olisi kuunneltava kunnioitettavasti.

Neiti Ainley ilahtui, kun hänet kutsuttiin Fieldheadiin ja kehoitettiin laatimaan suunnitelma Briarfieldin puutteenalaisten auttamiseksi. Hän oli hyvin perillä naapuristossaan asuvien köyhien lähimmäistensä tilanteesta.⁵⁹

Miten Charlotte esittää Shirleyn näkevän ja kokevan nälän?

Shirley tuntee vastuuta siitä yhteisöstä, jossa hän elää. Hän kenties katsoo köyhät ja kurjat, nuo nälkää näkevät kuuluvaksi samaan yhteisöön hänen kanssaan, ja kokee velvollisuudekseen silloin heitä auttaa. Shirleykään ei attribuoi köyhien kurjuutta yhteiskunnallisten suhteiden syyksi tai jonkunlaisen kurjistumisteorian ilmiöksi, ihmiset vain ovat nälkäisiä ja heitä tulee auttaa antamalla heille sitä, mitä he tarvitsevat. Yhteiskuntaa ei tarvitse muuttaa, tuotantosuhteita ei tarvitse muuttaa, riittää, kun ravitsee nälkäiset vaikka almuin, vallankumousta ei kaivata. Yhteiskunnallisten suhteiden tila ja maailman järjestyksen tila eivät sellaisenaan ole väärin, ne eivät kaipaa korjaamista. Jos köyhille saadaan ruokaa ja vaatteita, niin asiat muuttuvat taas rauhallisiksi ja siedettäväksi.

Mutta kenties Shirley ei haluakaan harrastaa turhaa filosofointia. Kun ihmiset ovat nälkäisiä, heitä tulee auttaa, on sitten yhteiskunnan ja maailman tila kuinka oikein tai väärin tahansa. Jumala ei ole voinut luoda toisille ihmisille kylläisyyttä luonnolliseksi tilaksi ja toisille nälän kokemista luonnolliseksi tilaksi, sellaista Jumalaa

⁵⁸ Ibid, 281, 284.

⁵⁹ Ibid, 201, 283-284.

ei Shirley tunne, sen täytyy olla epäjumala, jonka ihmiset ovat itselleen pystyttäneet saadakseen pidättäytyä armeliaisuuden harjoittamisesta. Shirley tuntee tekevänsä oikein ja pysyvänsä totuudessa, kun hän osoittaa armeliaisuutta, se on hänen kokemuksensa hyvän elämän toteuttamisesta ja velvollisuuksiensa täyttämistä, kukaan ei hänen sydäntään tuosta uskosta voi horjuttaa. Hän ei voi vain elää yrittäen toteuttaa omaa onneaan ollessaan yhteisön jäsen, hänen täytyy huolehtia myös muiden yhteisön jäsenten onnen toteutumisesta, silloin kun hänellä on siihen mahdollisuus vaikuttaa.

Miten Charlotte esittää neiti Ainleyn näkevän ja kokevan nälän?

Nälkää näkevät ja kärsivät täyttävät hänen elämänsä, tekevät hänen elämästään merkityksellisen ja tarkoituksellisen. Heidän auttaminen ja heidän elämässä mukana eläminen, kanssa kulkien, tekevät neiti Ainleyn elämästä merkityksellisen. Hänellä kenties olisi mahdollista muunlaisenkin elämän viettoon, hän voisi vain olla joutilaana ja hoitaa sosiaalisia suhteita kyläilemällä vertaistensa joukossa. Mutta sellaista elämää hän ei ole itselleen valinnut. Miksi ei? Onko hän valinnut toisin vaikkapa tullessaan kokeneeksi itsensä ylenkatsotuksi paremmin toimeen tulevien joukossa, joten on kääntänyt tuolle seuralle selkänsä ja valinnut itselleen osan, jonka hän kokee kunnioitettavampana kuin seurustelun ja ainaisen koruompelun?

3.3.6. Kirkkoherra herra Matthewson ja hänen veljensä leski, rouva Pryor

Kirkkoherra alkoi kirjoittaa omia ehdotuksiaan suunnitelmaluonnokseen puutteenalaisten auttamiseksi tultuaan kutsutuksi Fieldheadiin neuvonpitoon ja antamaan suostumuksensa suunnitelmalle. Esittäessään virkaveljilleen kysymyksiä, kaikki herrat osoittivat suureksi ansiokseen olevansa täydellisesti selvillä seurakuntiansa köyhistä ja tietävänsä tarkalleen heidän tarpeet. Kukin kirkkoherroista osasi auttaa kertoen missä tarvittaisiin vaatteita tai missä ruoka olisi kaikkein tervetulleinta. Papisto soi myös läsnä oleville vanhoille neideille tilaisuuden olla hyödyksi tiedoillaan, josta huomiosta he olivat kiitollisia.⁶⁰

Shirleyn seuralainen ja entinen kotiopettajatar rouva Pryor esiintyy äitinsä sukunimellä voidakseen elää tuntemattomana. Hänen miehensä sukunimi toi liiaksi mieleen hänen avioliittonsa, joten hän ei halunnut sitä käyttää. Sitä paitsi hänet uhattiin pakottaa takaisin kahleisiinsa, mutta siihen hän ei halunnut alistua, joten uusi nimi suojelisi häntä. Uuden nimen turvin hän ryhtyi entiseen opettajan työhönsä. Aluksi hän

⁶⁰ Ibid, 288.

ansaitsi tuskin niin paljon että pystyi elämään, mutta nälkääkin hän kärsi mielellään, kun sai olla rauhassa. Miten rauhalliselta hänestä tuntuikaan olla yksin, sillä silloin hänen ei tarvinnut pelätä väkivaltaisuuden eikä paheellisuuden hyökkäyksiä.⁶¹

Miten Charlotte esittää kirkkoherran näkevän ja kokevan nälän?

Charlotte esittää hänet ja hänen virkaveljensä tietoisiksi alueen asukkaiden tilanteesta, josta tietoisena olo heille kunniaksi. Mutta samalla Charlotte nauraa noille tärkeille miehille. Heidän tärkeytensä täytyy tulla tunnustetuksi niin, että ilman heitä ei voi vain ryhtyä toteuttamaan suunnitelmaa köyhien auttamiseksi, se täytyy hyväksyttäväksi kirkkoherroilla. Kenties kirkkoherrat siten saavat kunnian köyhien auttamisesta tässä tapauksessa, mutta ehkä kunnian saaminen hankkeessa ei olekaan tärkein asia tässä kuvatuille naisille. Kenties Charlotte esittää kunnian saamisen tärkeäksi seikaksi hyväosaisille miehille, kun taas hyväosaiset naiset naureskelevat sille ja ohjailevat asioita tuntien miestensä turhamaisuuden ja tietäen keinot, millä suunnitelmia saadaan läpi.

Miten Charlotte esittää rouva Pryorin näkevän ja kokevan nälän?

Rouva Pryor suhtautuu nälkään hieman samalla lailla kuin tyttärensä Caroline. Molemmille ovat aineellisesti vaatimattomat olot paremmat verrattuina oloihin, joissa he joutuisivat sydämessään ja mielessään kärsimään. Molemmat ovat valmiit vaihtamaan aineellisesti turvatut olot niukkaan toimeentuloon ja nälkäänkin, jos heidän mielensä ja sydämensä vain sen ratkaisun myötä pääsisivät rauhaan. Kumpikaan ei suostu vain unohtamaan sielunsa tuskaa, vaan heidän täytyy itsekkyytensä tähden yrittää vapauttaa itsensä, vaikka sen saavuttamiseksi heidän täytyisi tehdä ratkaisu, jota kenties ei heidän yhteisössä kunnioiteta. Rouva Pryor pakenee lisäksi fyysisestä väkivaltaa, kenties pako tilanteesta on hänelle ainoa mahdollinen ratkaisu, nimen muuttaminen ja toimen hankkiminen. Kenties hänelle ei ole muunlaisia ratkaisuja tarjolla, kuten avioeroa tai perheterapiaa tai naisten turvakoteja.

3.3.7. Hyväosaisen osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa?

Nälkä kohtaa toisaalta yhteisöä, jolloin yhteisön hyväosaiset ovat velvollisia auttamaan ja toisaalta nälkä on asia, joka voi tulla elementiksi vastakkainasettelussa.

⁶¹ Ibid, 455.

Silloin, milloin köyhiä voidaan almuin auttaa, ovat he yhteisön jäseniä, mutta silloin kun he nousevat esittämään vaatimuksia, muuttuvat he vihollisiksi, jotka muodostavat uhkan kaikelle sille elämän järjestykselle, jota tulee puolustaa ja joka nähdään oikeutettuna. Nälkä ei ole yhteiskunnallinen vääräys, nälkä on asia, joka kohtaa ihmisiä asioiden ollessa huonosti, johtuen milloin maailmankaupan tilanteesta ja milloin maailmanrauhan tilanteesta. Nälkää ei valita poliittisin valinnoin, se ei ole poliittisten valintojen tulosta, vaan se on tulosta ikävistä asioiden tilasta, jotka kohta korjaantuvat toiseksi ja sitä hetkeä odotellessa hyväosaisten tulee köyhiä almuin auttaa. Mutta milloin köyhät nousevat kapinaan, he nousevat kapinaan oikeutta ja pyhyyttä vastaan ja silloin heidät on velvollisuus vaientaa ja lopettaa väkivalloinkin heidän kapinansa.

3.4. Ulkopuoliset

Tässäkin teoksessa pääosassa on paikka, jossa tapahtumat tapahtuvat ja johon toimijat sijoittuvat. Käsittelen heidän nälän näkemistään ja kokemistaan heidän esittäjänsä kautta ja lopuksi nostan vielä esiin teoksen subjektin ja hänen tarinansa nälästä, joka kulkee mukana esitettyjen toimijoiden näkemis- ja kokemismaailmassa. Tässä nostan erikseen subjektin aseman ulkopuolisena kohteisiinsa nähden, sillä tässä tuo asema on erityisen selvä ja jäykkä, joten käytän mahdollisuutta hyväkseni selventämään, mitä tarkoitan tavalla, millä tämän osion teosten subjektit luovat itsensä luomalla suhteen muihin (ja itseensä) objekti –suhteeksi, kaikki kuvataan kohteina ja kaikkia kuvataan ulkoapäin. Mikko Lehtosta lainaten: *”Esimerkissä kertova minä, subjekti, katsoi ikkunasta ulos, mutta pysyi itse koko ajan sisällä. Tällöin ulkomaailma voikin näyttäytyä vain hänestä itsestään erillisiksi objekteiksi.”*⁶² Koko Englanti -osiossa subjektit sijaitsevat sisällä katsellen ulos, silloinkin kun katselevat kaltaisiaan, sijaitsevat nuo kaltaiset ulkona kertovaan subjektiin nähden.

3.4.1. Kaupunginlähetti Toby Veck

Toby seisoi typeryneenä kuunneltuaan herran puhetta hänen päivällisestään, jota hän oli ollut nauttimassa herran talon portailta, ja jalat horjuivat hänen allaan. Herra kertoi, kuinka paljon sylttyä keitetessä menee ravintoainetta hukkaan, niin että sillä määrällä

⁶² Lehtonen 1994, 118.

vähennettäisiin monta nälkäistä päivää. Tobysta tuntui kuin hän olisi henkilökohtaisesti varastanut elannon kokonaisuelta varusväeltä, joka oli viisisataamiehinen.

Toby yritti heikosti vastustaa väitettä, että hän sieppaisi sisälmyssylytynsä ainekset leskien ja orpojen suista. Ennemmin hän kuolisi itse puutteeseen.

Neuvosmies Cute oli kerran julistanut Tobyn kuulleen tekevänsä lopun kaikista itsemurhista, mutta saatuaan tietää, että eräs pankkiiri on tällaiseen tekoon langennut, oli se neuvosmiehen mielestä mitä surullisinta, joka kovasti Tobya ihmetytti. Eikö tuomari muista, kuinka hän rehenteli siveysopillaan? Toby kehottaa mielessään panemaan vaakakupit tasapainoon ja heittämään hänet tyhjälle puolelle: ei mitään ruokaa ja jonkun köyhän naisen luonnonlähteet kuivettuneina nälästä ja kurjuudesta, niin etteivät ne kykene täyttämään hänen lapsensa oikeutettuja vaatimuksia ja toisella puolella tuo äveriäs pankkiiri. Punnitkoot neuvosmies vaakakupit tuhansien kärsivien nähden.⁶³

Miten Charles esittää Tobyn näkevän ja kokevan nälän?

Toby kohtaa sellaista puhetta, jota hän ei pysty ymmärtämään eikä pysty sitä käsittämään, hän vain tulee tuntemaan itsensä äärettömän syylliseksi ja pahaintekijäksi. Hän ei pysty puolustautumaan häntä vastaan suunnattuihin syytöksiin nälän aiheuttamisesta muille, hän ei tiedä, miten asia on, hän otaksuu, että herrat puhuvat totta. Toby ei hetkeäkään suhtaudu ylimielisesti herroihin eikä epäile heidän sanojaan, hän uskoo ne ja tulee ihmetelleeksi omaa pahuuttaan ja tietämättömyydestään johtuvaa pahain tekemistään. Hänen kokemuksensa mukaan hänen täytyy olla väärässä ja herrojen oikeassa, Tobylla ei ole tietoa siitä, miten asiat oikeasti ovat, herroilla tuollaista tietoa on. Herrat ovat herroja, eivät Tobyn kaltaiset ihmiset heille mitään voi vastaan sanoa, Tobyn kaltaisilla ei ole ymmärrystä asioiden oikeasta laidasta.

Toby ja hänen sisäinen äänensä eivät voi olla huomaamatta herran esittämää ristiriitaisuutta moraalioppinsa suhteen, Tobyn mielestä moraalin tulisi olla sama, niin rikkaille kuin köyhillekin. Jos köyhät eivät nälässä ja puutteessa saa tehdä loppua kärsimyksistään, niin kuinka sitten rikas saa tehdä lopun hyvinvoinnistaan? Kenties Toby ja hänen kaltaisensa tulevat tämän kaltaisten tilanteiden kautta herätetyiksi tietoisuuteen yhteiskunnassa vallitsevasta vääryydestä ja siellä vallitsevista vääryyteen perustuvista yhteiskunnallisista suhteista. Kenties Charles haluaa lukijoita tätä kautta herättää siihen tietoisuuteen, että rikkaat ovat pahoja ja valehtelijoita ja vailla tietoa omasta itsestään ja omista puheistaan, jonka tietämättömyyden kautta he saattavat

⁶³ Dickens, 145, 199.

itsensä naurunalaisiksi. Charles maalaa tässä rikkaat tyhmiksi henkilöiksi, joiden tyhmyys tulee saattaa naurunalaiseksi, sillä tyhmyys on naurettavaa, vaikkakin köyhien kohdalla Charles käsittelee sitä lempeämmin, mutta yhtä lailla heille samalla nauraen, jos tyhmiä ja yksinkertaisia ovat.

3.4.2. Neuvosmies Cute

Neuvosmies on suorasukainen ja käytännöllinen mies ja hän käy aina käsiksi asioihin suoraan ja käytännöllisesti. Hänen mielestään Toby'n kaltaisten ihmisten kanssa ei ole lainkaan pulmallista tai sotkuista tulla toimeen, jos vain ymmärtää heitä ja osaa heille puhua heidän tavallaan. Toby ei saa ikinä yrittää väittää neuvosmiehelle tai kenellekään muulle, ettei Toby'n kaltaisilla aina ole kylliksi syötävää, sillä neuvosmies tietää sen asian paremmin. Toby ei voi puijata häntä. Puijaaminen on juuri oikea sana.

Neuvosmiehen mielestä nykyään puhutaan paljon pötyä niin sanotusta puutteesta. Hän aikoo tehdä siitä lopun. Nälän näkeminen on puheen partena, mutta siitä hän tekee lopun. Toby'n kaltaisten ihmisten seassa tekee lopun mistä tahansa, kun osaa menetellä oikein.⁶⁴

Miten Charles esittää neuvosmiehen näkevän ja kokevan nälän?

Neuvosmies ei usko nälän olemassaoloon yhteiskunnassaan, se on vain liioittelua ja tyytymättömyyttä omaan tilanteeseen ja ahneutta paremmin vointiin. Nälkäiset sanovat ahneuksissaan olevansa nälkäisiä, todelliset syyt heidän puutteeseen ovat muualla, mutta aina kuitenkin heissä itsessään, eivätkä yhteiskunnassa. Yhteiskunta tekee jo kaikkensa, jos köyhät valittavat, he valittavat vain siksi, kun ovat luonteeltaan sellaisia valittajia. Neuvosmies haluaa paljastaa totuuden heidän tilanteestaan, sen, kuinka he liioittelevat omaa kurjuuttaan ja siten yrittävät syyllistää yhteiskunnan parempiosasia, jotka ovat vain rehellisyydellään ja ahkeruudellaan parempi osaksi päässeet. Ei neuvosmies halua köyhiä parempi osasten joukkoon, hän vain haluaisi osoittaa heille heidän paikkansa ja osoittaa heille ja muille heidän valheensa, he tulevat vallan hyvin toimeen, jos eivät tule, niin silloin toimeen tulemattomuus on ainoastaan heidän omaa syytä.

Puheet köyhyydestä ja nälän näkemisestä eivät yksinkertaisesti ole totta, köyhät ovat vain niin ahneita ja kateellisia parempiosasille, jotka ovat hyvän elämänsä omalla

⁶⁴ Ibid, 147-148.

hyveellisyydellään ansainneet. Neuvosmies haluaa pitää köyhät köyhinä, ei hän heitä halua rikastuttaa, yhteiskunnassa tulee olla aina ihmisiä, joilla on alhaisempi status, jotta ylhäisimpien status tulisi näkyviin. Jos kaikki olisivat tasa-arvoisia, niin miten ylempi-arvoisuus tulisi osoitetuksi? Köyhiä ja kurjia tarvitaan, jotta rikkaat ja ylevämieliset tuntisivat oman ylemmyytensä, joitakin tulee saada ylenkatsoa, jotta oma tärkeys tulisi todelliseksi kokemukseksi itselle. Olkoon ylenkatseen kohteena sitten vaikka tyhmät ja typerykset, mutta oma etevämyys täytyy saada tulla osoitetuksi jollakin tavalla.

3.4.3. Työtön Will Fern

Willin pitäisi mennä neuvosmies Cuten luokse jatkokuulusteluihin vajassa nukkumisen tähden vasta huomenna, mutta hänestä on kiusallista olla epäluulon alaisena, ja hän tahtoo saada asiansa selväksi, niin että pääsee etsimään itselleen jostakin leipää, tosin hän ei tiedä mistä sitä voisi löytää. Siksi neuvosmies ei ehkä pane pahakseen, vaikka Will kävisikin jo tänä iltana hänen puheillaan.

Toby kertoi Willille, millä tavoin parlamentin jäsen Sir Joseph Bowley oli Williä arvostellut Tobyn odotellessa häneltä kirjettä neuvosmiehelle ja Will sanoi pääasiassa kerrotun olevan totta. Mitä sillä on väliä, vaikka hän seuloisikin jyyviä akanoista siellä täällä? Hän ei mahda sille mitään, että on joutunut vastustamaan parlamentin jäsenen suunnitelmia, hän olisi valmis tekemään samoin huomennakin. Willin toivoo, että herrasväki ei menetä hyvää mainettaan yhtä helposti kuin he. Omasta puolestaan Will ei ole kädellään koskaan ottanut, mikä ei ollut hänen, eikä koskaan pidättänyt sitä työstä, vaikka se olisi ollut kuinka kovaa ja kehnosti palkattua. Mutta kun hänen työnsä ei elätä häntä kuin ihmisolentoa, kun hänen toimeentulonsa on niin huono, että hän näkee nälkää ulkona ja kotona, silloin hän käskee herrasväen pysymään hänestä erossa. Hänellä on jo kylliksi pimeyttä eikä siihen tarvita heiltä lisää. Herrasväki saa näytellä ja leikkiä ilman Williä ja pitää lystiä niin paljon kuin osaavat, mutta Will ei tule heitä auttamaan heidän juhlamenoissa. Parasta jättää hänet rauhaan.

Tobyn mielestä Willin huoltamalla lapsella on hyvin kauniit kasvot ja niin on Willinkin mielestä. Hän on sitä miettinyt silloin, kun hänen lietensä oli kylmillään ja hänen ruokakaappinsa tyhjä. Heidän ei pitäisi liian usein saada kiusata Lilianin pikku kasvoja. Ihmistä ei saa niin kohdella.

Fern ei puhu auttaakseen omaa kohtaloaan puhuessaan Lady Bowleyn syntymäpäiväjuhilla, joille hän kutsumattomana vieraana tuli käymään. Eivät edes koko Englannin kaikki lordit ja ladyt voi antaa hänelle takaisin hänen vapauttaan, hyvää mainettaan, viatonta veljentytärtään. Herrojen tulisi aloittaa oikeasta päästä ollessaan tekemisissä Willin kaltaisten kanssa ja antaa heille armeliaisuudesta paremmat kodit jo silloin, kun he makaavat kehdoissa, herrojen tulisi antaa parempaa ruokaa, kun he raatavat henkensä ylläpitämiksi ja herrojen tulisi antaa lempeämmät lait alituisen vankilaan passituksen sijaan palauttamaan heidät takaisin oikealle tielle. Sillä työläisen henki on nykyään herroista kaukana, heissä täytyy herättää ensin oikeudenmukaisemmilla toimilla oikea mielenlaatu oikein tekemiseen.⁶⁵

Miten Charles esittää Willin näkevän ja kokevan nälän?

Will luottaa vielä virkamiehiin, hän ajattelee, että kun hän käy selvittämässä häneen kohdistuneet epäilyt, niin hän on sen jälkeen valmis lähtemään etsimään leipää. Kenties Willillä on sellainen asenne yleensä ihmisiin, että kun heille puhuu järkeä ja kun heidät kohtaa ja puhuu heille oikein, he tulevat ymmärtämään ja yhteisymmärrys tulee saavutetuksi heidän välillä. Will tuntee itsensä ja tietää itsensä ahkeraksi ja uskolliseksi työntekijäksi eikä pysty uskomaan, että joku voisi epäillä hänen haluaan tehdä työtä. Siksi hänen täytyy olla vapaa lähtemään virkamiehen luota heti asiansa selvitettyään, sillä kukaan ei voi epäillä hänen vilpittömyyttä haluaan tienata työllä leipänsä. Will tietää itsensä rehelliseksi mieheksi, hän ei pysty edes ajattelemaan, että joku voisi häntä epärehellisenä pitää vain siksi, että hän on köyhä ja hänellä on nälkä ja hänen täytyy työnteolla itselleen leipää hankkia, tai muuten hän jää sitä ilman.

Will kokee väärytenä sen, että työnteko ei elätä häntä. Hän ei suostu työtä tekevänä vielä työnteon jälkeen ryhtymään herrasväen apuriksi heiltä armopaloja kerjäämään, Willin mielestä työnteko tulisi riittää toimeen tulemiseen. Willin mielestä herrasväki ei ole silloin luonteeltaan hyvää, jos he ajattelevat köyhien parasta tarjoamalla heille armopaloja apurin töiden kautta, herrasväen ja sen rakentaman yhteiskunnan tulisi tarjota riittävä toimeentulo työstä yksinään, siinä tulee herrasväen hyvyys punnitukseksi ja paljastetuksi. Nyt herrasväen luoma yhteiskunta on epäoikeudenmukainen ja perustuu työläisten hyväksi käytölle, siinä on herrasväen synti päivänvalossa. Turha on herrasväen yrittää näytellä Willille hyväntekijää, he ovat

⁶⁵ Ibid, 169-171, 204.

pahaintekijöitä ja vielä pahemmaksi heidän syntinsä muuttuu, jos he eivät suostu sitä tunnistamaan.

Will pelkää huoltamansa lapsen tulevaisuuden puolesta. Jos elämä jatkuu samanlaisena hänen kohdallaan, jos hänelläkin on vaikeuksia saada riittävästi ruokaa, niin mitä nuo kauniit kasvot tekevät hänen elämästään? Tuleeko hän turvautumaan kauniiden kasvojen antamaan apuun elannon turvaamisessa? Herrasväki ei anna heille riittävästi toimeentuloa ja sitten he käyttävät hyväkseen köyhyyteen syöksemiään kauniita tyttöjä ja naisia. Miten herrasväen saisi vastaamaan teoistaan ja siitä, miten he ovat monien elämän muuttaneet kurjuudeksi tai eivät alkuunkaan ole heille antaneet riittäviä edellytyksiä elämään ainokainen elämänsä edes kohtuullisessa onnessa?

Will varoittaa herrasväkeä, varoittaa heitä siitä, että nykyisessä tilanteessa köyhien on perin vaikea ymmärtää herrasväkeä ja suhtautua heihin edes jotenkuten kunnioittavasti. Jos herrasväki kohtelisi heitä paremmin, jos heidän ei tarvitsisi nähdä nälkää, niin kenties nyt olemassa oleva kuilu köyhien ja rikkaiden välillä voisi kuroutua pienemmäksi. Sillä jos köyhät menettävät kokonaan uskonsa siihen, että yhteiskunnassa vallitsisi edes jonkunlainen oikeus, niin heidän toimintansa ja reaktionsa voivat muuttua hallitsemattomaksi ja yhteiskunta voi suistua kaaokseen. Jos herrasväki ei suostu tai kykene tulemaan vastaan siinä, että köyhien oloja parannettaisiin, niin he saavat syyttää omaa itseään, jos he menettävät kaiken statuksen suoman turvan. Jos heitä vielä pelätään, niin se ei tarkoita, että heitä pelättäisiin ikuisesti. Pelon kokeminen tarvitsee kokemusta auktoriteetista ja kokemusta asemasta, joka antaa tuon auktoriteetin, mutta jos tuo asema murenee köyhien silmissä, murenee sen suoma auktoriteetti ja sitä myötä hälvenee myös pelko, ja köyhät voivat ryhtyä vaatimaan oikeuksiaan niiltä, jotka ovat ne riistäneet, riistäneet oikeudettomasti.

3.4.4. Sekatavarakaupan omistajatar rouva Anne Tugby

Rouva Tugby kertoo köyhäinhoidon palkkaamalle terveyskajitsijalle vuokralaisensa Megin aviomiehen Richardin menneen rappiolle, mutta hän ei usko, että Richard silloin oikein ymmärsi sitä itsekään. Ja jollei Richard olisi hävennyt herroja, jotka olivat saaneet hänen päähänsä, että hänen olisi tilaisuus tehdä parempikin naimakauppa ja jollei Richard olisi kenties ollut myös epävarma siitä, miltä kannalta Meg näkee asian, olisi Richard kärsinyt mitä tahansa saadakseen Megin myöntymyksen avioliittoon. Mutta Richard ei koskaan puhunut siihen suuntaan. Kaikki vallattomuus oli hänestä

parempaa kuin se koti, joka olisi ollut hänelle mahdollinen Megin kanssa, kun hän ei uskaltanut Megiä lähestyä avioliittoaikeissa. Vähitellen hän menetti komean ulkonäkönsä, pilasi terveytensä, eikä hänellä lopulta ollut ystäviä tai edes työtä elannokseen.

Rouva Tugby ei usko, että syvälle vaipunut Richard olisi koskaan pidellyt vaimoaan pahasti, kun hän sellaisen sittemmin Megistä itselleen sai mentyään lopulta tytön puheille, polvistuen hänen eteensä ja rukoillen häneltä pelastusta. Pian häiden jälkeen Richard horjahti jälleen ja oli jo nopeasti menossa ihan rappiolle, kun hän sai taudin. Silti rouva Tugby on nähnyt Richardin yrittävän suudella Megin kättä, kun hän vapisi ja voivotti tuskissaan, hän rakasti aina vaimoaan. Richardin ja pienen lapsensa takia Richardin vaimo Meg ei ole joutanut tekemään ompelutyötä niin kuin ennen. Millä he ovat eläneet kaikesta huolimatta, sitä on vaikea rouva Tugbyn käsittää.⁶⁶

Miten Charles esittää rouva Tugbyn näkevän ja kokevan nälän?

Rouva Tugby kertoo Richardista, joka oli ammattitaitoinen mies, joka olisi itsensä pystynyt elättämään, jos olisi vain kyennyt pitämään itsensä kurissa. Hän ei kyennyt enää itseään elättämään, koska oli menettänyt itsensä hallinnan. Hänen ei olisi koskaan pitänyt kyseenalaistaa sitä tietä, jonka elämä oli jo hänen kohdallaan aloittanut, hän ei koskaan olisi sitä saanut ryhtyä epäilemään. Kun hän hylkäsi tuon tien, kenties paremman tien toivossa, hän ei koskaan pystynytäkään enää palaamaan eikä tekemään tehtyä tekemättömäksi. Kenties häpeä eletystä elämästä painoi häntä liikaa niin, että hän ei voinut pukeutua enää kunnialliseen kaapuun, koska ei uskonut omaan kunniallisuuteensa, vaan ajatteli sen olevan iäksi menetetty.

Edelleen rouva Tugby kertoo Richardista ja hänen vaimostaan Megistä, rouva Tugbyn kokemus nälästä tulee heidän kautta. Rouva Tugby itse ei ole hyväosainen, mutta ei huono-osainenkaan, hän on pienyrittäjä, joka tulee toimeen. Hänen kotinsa tuntuu kuitenkin olevan enemmän huonompiosaisten luona kuin parempiosaisten ja hän tuntee lojaalisuutta ja velvollisuutta huolehtia joistakin tutuista köyhistä erilailla kuin mitä hyväosaisten esitetään tuntevan. Hyväosaiset tekevät hyvää huolehtiessaan köyhistä, rouva Tugby ei tee hyvää, vaan hän tekee velvollisuutensa ja kenties katsoo itse olevansa jollakin tavalla kiitollisuudenvelassa autettavilleen. Rouva Tugby esitetään tuntevan rakkautta noita autettaviaan kohtaan, hän kohtaa heidät tasa-arvoisina, jollaisina hyväosaisten ei esitetä heitä kohtaavan.

⁶⁶ Ibid, 221, 223.

3.4.5. Ompelijatar Lilian Fern ja sepän leski Margaret (Meg)

Willin kasvattilapsi Lilian kiittää ystävätärtään Megiä, jonka kanssa hän yhdessä nykyään asuu, tämän tehtyä Lilianin elämä elämäksi, toisinaan Lilian on tahtonut elää vain ystävättärensä tähden. Niin monta tuntia ja päivää ja yötä ilottomassa ja ainaisessa työssä, ei riittäväksi elannoksi, vaan ansaitakseen pelkän leivän, sen verran, että jaksavat yhä raataa ja kärsiä puutetta ja pysyä hengissä tietäen kovan kohtalonsa. Kuinka voikaan julma maailma katsella sellaista elämää.⁶⁷

Meg oli kuihtumaisillaan kärsimyksistä ja nälästä. Kertaakaan hän ei kuitenkaan puhunut lapselleen tyyliä, katsonut sitä vihaisesti tai lyönyt sitä hetkellisessä kiivaudessa, vaikka raatoi yötä päivää silloin, kun työtä löysi, surkeista summista.

Meg huusi Willin jälkeen hänen tultua jättämään hänelle hyvästejä, mutta Fern ei enää kuullut. Meg istuutui typeryneenä, kunnes lapsi herätti hänet huomaamaan, että oli nälkä ja pimeä. Hän käveli huoneessa edestakaisin vähän väliä hokien, kuinka lapsi on Lilianin näköinen.

Seuraavana päivänä Meg puki pienokaisen erityisen huolellisesti ja lähti vielä kerran etsimään jotakin työtä. Hän kulki yöhön asti, syömättä mitään. Kaikki hänen ponnistuksensa olivat turhia.⁶⁸

Miten Charles esittää Lilianin näkevän ja kokevan nälän?

Lilianilla on ilonaihetta elämässä ja tuo ilonaihe on hänen ystävyytensä Megiin. Muuten heidän elämänsä on synkkää ja ilotonta, eikä tulevaisuuskaan näyttäydy yhtään paremmalta. Miten tuollaista elämää jaksaa? Kun viranomaisetkin ovat tuominneet itsemurhat, köyhien itsemurhat, niin ei jää muuta vaihtoehtoa kuin yrittää kestää. Mutta siinäkö heidän päivänsä vain kuluu, kestämissä yrittämisessä? Vai millä tavalla esimerkiksi ystävyys auttaa kestäämään? Juttelevatko he niitä näitä, nauravatko he? Onko köyhyys imaissut kaikki muut kokemukset, niin ettei niitä ole, vai onko keskellä köyhyyttä mahdollisuus ilon kokemiseen?

Miten Charles esittää Megin näkevän ja kokevan nälän?

Meg on suorastaan yli-inhimillinen, kun hän kaikista kärsimyksistään huolimatta pystyy pysymään lempeänä lapselleen. Kenties lapsi ja häneen suhtautuminen antaa ainoan mahdollisuuden Megille tuntea itsensä arvokkaaksi, jos hän lapsen hermostuisi ja rupeaisi sitä huonosti kohtelemaan, niin kenties silloin elämästä valuisi tyhjiin loppukin

⁶⁷ Ibid, 206.

⁶⁸ Ibid, 226, 228-229.

mielekkyyttä. Megin ei esitetä tunnevan minkäänlaista iloa lapsensa kanssa keskellä nälkää ja kurjuutta, jälleen voi miettiä, että tekeekö köyhyys ja nälkä tyhjäksi kaikki muut kokemukset elämässä? Vai leikkivätkö äiti ja lapsi yhdessä, nauravatko he yhdessä, kertooko äiti lapselle satuja, laulaako hän hänelle? Pääsevätkö joskus köyhyys ja kurjuus kokemuksina unohduksiin, voivatko ne työntyä hetkeksi taka-alalle, ja niiden sijaan voisiko kokea hetken ajan iloa?

Meg lähtee toiveikkaana aamulla etsimään työtä ja palaa illalla kotiin toivonsa menettäneenä. Millä hän jaksaa taas huomiseen päivään, mistä hän löytää taas toivon huomista päivää varten? Päiviänsä päättää ei saisi, mutta nälkään kuoleminen sallitaan. Onko nälkään kuoleminen siten luonnollista, eikä kukaan ole syypää nälkään kuolemiseen? Entä jos kaikki Megin kaltaiset päättäisivät päivänsä oman käden kautta ennen kuin kuolevat nälkään, mitä sitten tapahtuisi? Tapahtuisiko mitään? Vai laitettaisiinko heidät vankilaan ja kahleisiin vailla mahdollisuuksia päättää päivänsä?

3.4.6. Köyhän osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa, miten teoksen subjekti esittää nälän, minkälaisissa suhteissa nälkä hänelle ilmenee, minkälaisina nälkä näyttää suhteet erilaisten ihmisten välillä?

Nälkä ei kohtaa yhteisöä, nälkä kohtaa kurjia ihmisiä, kurjat eivät kuulu samaan yhteisöön hyväosaisten kanssa, he elävät fyysisesti heitä lähellä, mutta he eivät ole osa heidän yhteisöään, he ovat ylimääräisiä, joiden tähden ei tarvitse huonoa omaatuntoa potea. Nälkä on asia, joka on jo tullut elementiksi vastakkain asettelussa ja se voi siinä elementissään vahvistua. Kuilu on repeytynyt eikä kokemusta yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta ole enää. On vain ajan kysymys, milloin kaaos riistyy valloilleen ja yhteiskunta vaipuu sekasorron tilaan, missä yhteiskunnan eri ryhmät nousevat toisiaan vastaan.

Hyväosaiset eivät halua auttaa köyhiä eivätkä he tunne minkäänlaista vastuuta köyhien kurjista oloista, he kohtelevat köyhiä alentuvasti ja itsensä ylentäen, inhoten köyhien köyhyyttä ja pitäen köyhien kurjuutta ihmisen alennustilana. Heidän mielestä köyhät ovat itse syypäitä kurjuuteensa, heidän osansa on tehdä kaikkensa leipää saadakseen, leipää saadakseen on köyhän ihmisen tehtävä kaikkensa. Köyhän osa on olla hiljaa ja alistua, jos hän ei tuohon osaan tyydy, herättää hän suorastaan hämmennystä, sillä ihmisen yhteiskunnallisen aseman tulisi määrätä hänen

luonteenpiirteensä, köyhä ihminen ei voi olla ylpeä ja omanarvontuntoinen. Köyhän osa on olla nöyrä ja itseään häpeävä.

Nälkä on kokemuksena kokijalleen lähes kaikki muut kokemukset alleen peittävä, nälkäinen kokee vain nälkää ja kurjuutta, hänellä ei esitetä paljon muita kokemuksia olevan. Nälkäinen on köyhä myös kokemuksiltaan.

Teoksen subjekti kieltää kaiken muun paitsi kohteena esittämisen ja katsomisen, teoksen subjekti luo kuilun itsensä ja toisen välille, toinen piirtyy katsottuna ulkopuolisen näkökulmasta, ikään kuin kuvattuna. Koko ilmiö sijaitsee kuvaajansa edessä, hän katselee sitä edessään ja kertoo näkemästään. Teoksen subjekti iloitsee tarkkanäköisyydestään, hän riemuitsee siitä, miten hyvin hän pystyy kuvaamaan toimijat edessään. Hän on subjekti, joka luo objektinsa, on ylpeä kyvystään merkityksellistää havaittu todellisuus kahtiajakautuneeksi.

3.5. Mukana suuressa kertomuksessa

Tässä teoksessa pääosassa on suuri kertomus, jossa kaikki tässä esitetyt toimijat ovat mukana. Kysyn alussa, miten tarina luoja esittää itsensä näkevän ja kokevan nälän, ja sitten puhun tuosta tarinasta käsin ja siihen suhteutuen. Lopuksi nostan esiin teoksen subjektin nälän näkemisen ja kokemisen ja minkälaiseen tarinaan nälkä tässä teoksessa liittyy, minkälainen tarina nälästä rakentuu.

Tässä luvussa esitän enemmän kysymyksiä omasta positiostani käsin käsittelemälleni kertomukselle, pyrin näin tekemään kertomuksen sisältöä näkyvämmäksi vertaillen sitä oman ymmärrykseni puitteisiin. Jälleen kyse on teoksen subjektin objekti -suhteen luomisella kohteeseensa, joka houkuttelee minutkin paikantamaan itseni ja katsomaan siitä käsin lukemaani tarinaa, siitä käsin sitä tarkastelemaan. Säilytän tuon position myös teoksen käsittelyn viimeisessä luvussa, väläyttäen siinä subjektin tapaa rakentaa itsensä suhteessa toiseen, rakentaa subjektiutensa rajaamalla itsestä eroavat, tekemällä rajaa muiden olemiseen. Subjektit rakentavat näissä teoksissa itseään rajaamisen kautta, tekemällä eroa muihin.

Mutta lisäksi koen teoksen dialogia avaavaksi, vaikka onkin muodoltaan totuuden julistava. Kenties kyse onkin ehdotuksesta totuudeksi, ja siten teos haluaisi haastaa lukijansa haastamaan ehdotetun totuuden ja kenties teos haluaa haastaa lukijan esiymmärryksen sisällöt kohtaamiseen uusien ajattelutapojen kanssa. Näin minä ainakin

teoksen koen, ja siten olen ottanut tässä haasteen vastaan, haastan sen ehdottaman kertomuksen totuudesta ja mietin ääneen omaa kertomustani totuudestani, sen sisältöjä.

Ja positioin itseni teoksen tarjoamalla tavalla sen ulkopuolelle.

Erotukseksi edellisestä Charlesista nimitän tässä kirjailijaa hänen sukunimellään.

3.5.1. Sivistyneet väestöt ja ihmisen varhaiset kantaisät

Sivistyneiden väestöjen tiedetään suotuisissa olosuhteissa, kuten Yhdysvalloissa, kaksinkertaistavan lukumääränsä 25 vuodessa. Ihmisen lukumääräisen jatkuvan kasvun tärkein rajoittava tekijä on vaikeus löytää jotain, mistä elää. Jos suotuisat olosuhteet yhtäkkiä kaksinkertaistuisivat Isossa-Britanniassa, ihmisten lukumäärä siellä nopeasti kaksinkertaistuisi. Suurempi lapsikuolleisuus köyhissä luokissa on myös tärkeä rajoittava tekijä, kuin myös täyteen ahdettujen ja surkeiden talojen asukkaiden suurempi kuolleisuus erilaisiin tauteihin kaikissa ikäluokissa. Maastamuutto tulee myös apuun väliaikaisena tekijänä, mutta erittäin köyhissä luokissa tuo tekijä ei paljon vaikuta.⁶⁹

Jos katsomme hyvin kaukaiseen aikaan, silloin ihmistä ohjasivat enemmän vaistot kuin järki. Silloin ei esiintynyt järkevää pidättäytymistä avioliitosta, sukupuolet yhdistyivät vapaasti keskenään varhaisessa iässä. Emme osaa sanoa, minkälaisia tarkkaan ottaen olivat luonteeltaan ne rajoittavat tekijät, jotka hillitsivät heidän lukumääräistä kasvuaan. Epäilemättä tällaisia tekijöitä kuitenkin esiintyi, erilaisia tekijöitä erilaisissa olosuhteissa; ajoittaiset nälänhädät lienevät olleen niistä kaikkein tärkeimpiä.

Ihminen on muuttuva ruumiiltaan ja mieleltään ja nuo muunnokset johtuvat, joko suoraan tai epäsuorasti, samoista yleisistä syistä, jotka noudattavat samoja yleisiä lakeja, kuin alempien eläinten kohdalla. Ihminen on levittäytynyt laajalti yli koko maapallon ja hänen on täytynyt joutua alttiiksi jatkuvan liikkumisensa aikana mitä erilaisimmille olosuhteille. Ihmisten varhaisten kantaisien on myös täytynyt, niin kuin kaikkien muidenkin eläinten, kasvaa lukumäärässään niin, että kaikki eivät ole enää löytäneet jotain, mistä elää, ja heidän on siten aika ajoin täytynyt joutua alttiiksi olemassaolon taistelulle ja siten luonnonvalinnan ankaralle laille. Täten kaikenlaisten hyvin vaikuttavien muunnosten on täytynyt säilyä ja vahingollisten tuhoutua. Jos ihmisen kantaisät, jotka asuivat millä tahansa alueella, mutta sellaisella, joka olisi läpikäymässä suuria muutoksia olosuhteissaan, olisi jaettu kahteen yhtä suureen

⁶⁹ Darwin, 45.

ryhmään ja toisessa ryhmässä olisivat kaikki ne yksilöt, jotka ovat parhaiten soveltuvia heidän liikkumisen kykyjensä tähden hankkimaan elannon tai puolustamaan itseään, niin tämä ryhmä tulisi keskimääräisesti säilymään hengissä suuremmin lukumäärin ja tuottamaan enemmän jälkeläisiä kuin toinen vähemmän hyvin varustettu ryhmä.⁷⁰

Miten Darwin esittää itsensä näkeväksi ja kokevaksi nälän?

Lukumääräisen kasvun tärkein rajoittava tekijä on nälkä ja sen tyydyttämättömäksi jääminen. Onko nälkää näkeminen ja siihen kuoleminen siten hyväksyttävää? Tuleeko nälän aiheuttaa toimenpiteitä, jotta ihmiskunta pääsisi siitä eroon, vai tulisiko ihmiskunnan antaa nälän olla ja antaa nälän rajoittaa ihmiskunnan kasvua? Onko joku syyppää nälkään, vai onko nälän kokeminen luonnollista niin, ettei siihen ole osoitettavissa syyllisiä? Onko nälkäiselle ruoan ja avustusten antaminen väärin?

Ajoittaiset nälänhädät ovat luultavimmin olleet syistä tärkeimpiä, jotka ennen muinoin rajoittivat ihmisten väestönkasvua, vaikka ihmiset silloin käyttäytyivät järjettömämmin. Jos ihmiset olisivat käyttäytyneet järkevämmin, ei heitä silloin olisi nälänhädätkään kohdanneet, koska ruokaa olisi riittänyt kaikille? Mutta ihmiset eivät osanneet yhdistää asioita niin kuin ne tulisi yhdistää. Omaa käyttäytymistä pitäisi osata säädellä niin, että luonnonolosuhteet eivät pääsisi aiheuttamaan yhteisön joukossa tuhoa, ihmisen pitäisi osata käyttäytyä niin, että hän näkee pidemmälle kuin yli oman välittömän elämänsä. Mutta ennen muinoin ihmiset vain nauttivat holtittomasti avioelämän suomista nautinnoista sen kummemmin ajattelematta tulevaisuutta. Tai eivät ymmärtäneet oman sukupuolisen käyttäytymisensä merkitystä ja vaikutusta koko yhteisön hyvinvoinnille ja sen tulevaisuudelle.

Ihmisen varhaiset esi-isät ovat joutuneet alttiiksi ruoan puutteen tähden olemassaolon taistelulle ja ankaralle luonnonlaille. Eikö tuollaisia tilanteita ole enää Darwinin aikana maailmassa, ovatko ne menneitä? Vai onko ihmissukuja monia, joilla on omat kantaisänsä, kenties nykyiset heimoyhdyskunnat olisivat siten tulevien kehittyneempien yhteisöjen kantaisiä? Onko maailmalla yksi tarina takanaan ja meneillään ja edessään, vai onko maailmassa monta tarinaa? Katsooko Darwin paikaltaan koko maailmaa taaksepäin vai vain oman yhteisönsä osalta? Miten Darwinin aikaiset heimoyhdyskunnat selittäisivät Darwinin edustaman yhteiskunnan paikan heidän maailman selitys- ja kehitystarinassa?

⁷⁰ Ibid, 48, 63.

3.5.2. Sivistymättömät rodut

On syytä uskoa, niin kuin Malthus on huomauttanut, että kyky tuottaa jälkeläisiä on itse asiassa vähäisempi sivistymättömissä kuin sivistyneissä roduissa. On suuresti oletettavaa, että luonnonihmiset, jotka usein kärsivät monista koettelemuksista ja jotka eivät saa samassa määrin ravitsevaa ruokaa kuin sivistyneet ihmiset, ovatkin tosiasiaa vähemmän hedelmällisiä. Voinemme odottaakin, että sivistyneet ihmiset, jotka ovat eräässä suhteessa laajemmassa mitassa kesyyntyneitä, ovat hedelmällisempiä kuin villit ihmiset.

Huolimatta siitä, että sivistymättömät ihmiset näyttävät olevan vähemmän hedelmällisiä sivistyneisiin verrattuna, he epäilemättä nopeasti lisääntyisivät, jos heidän lukumääräänsä ei joillain ankarilla tavoilla pidettäisi kurissa. Sivistymättömät melkein aina menevät naimisiin, mutta kuitenkin on joitain varovaisuussyistä johtuvia pidäkkeitä, sillä he eivät yleensä mene naimisiin aikaisimmassa mahdollisessa iässä. Sivistymättömien joukossa vaikeus hankkia elanto ajoittain rajoittaa heidän lukumääräänsä paljon suuremmalla tavalla kuin sivistyneiden ihmisten joukossa, sillä kaikki heimot kausittain kärsivät vakavista nälänhädistä. He ovat siten pakotettuja liikkumaan paljon paikasta toiseen ja heidän pienet lapsensa menehtyvät sankoin joukoin. Heimot eivät voi nälänhätien tähden vakaasti ja säännöllisesti kasvaa, sillä heidän ruokavarantonsa eivät kartu keinotekoisesti. He ovat alttiita monille onnettomuuksille niin maalla kuin vedessä ruoan etsintänsä aikana ja monissa maissa myös villieläimet tuottavat tuhoa heidän joukossaan.

Malthus on tuonut esiin nämä monet rajoitteet, mutta hän ei painota tarpeeksi sitä, mikä on luultavasti kaikkein tärkein niistä, nimittäin lapsenmurha, erityisesti naispuolisten lasten, ja abortin hankkimisen tavanomaisuus. Nämä toimet näyttävät juontuvan sivistymättömien joukossa sen vaikeuden, tai pikemmin mahdottomuuden, tunnistamisesta, että ei pystytä elättämään kaikkia niitä lapsia, jotka ovat syntyneet.⁷¹

Sukupuuttoon kuoleminen johtuu pääasiassa heimojen ja rotujen välisestä kilpailusta. Erilaiset rajoitteet ovat koko ajan toiminnassa, jotta kukin villi heimo pysyisi lukumäärältään alhaisena, näitä rajoitteita ollen esimerkiksi ajoittaiset nälänhädät, pitkitetty imetys, onnettomuudet, naistenryöstöt, vähentynyt hedelmällisyys. Jos mikä tahansa rajoitteista lisääntyy voimassaan jopa vähäisesti, sen vaikutuksen alainen heimo pienenee lukumäärässään ja kun kahdesta kilpailevasta heimosta toisesta

⁷¹ Ibid, 45-47.

tulee pienempi lukumäärältään ja vähemmän voimallisempi kuin toisesta, kilpailun pian ratkaisee sota, verilöyly, kannibalismi ja orjuus.

Lapsenmurha on nykyään hyvin yleinen tapa ympäri maailmaa ja on syytä uskoa, että entisinä aikoina sitä esiintyi paljon enemmän. Sivistymättömillä on suuria vaikeuksia elättää itsensä ja lapsensa, siten on yksinkertaista tulla käyttämään lapsenmurhaa helpotuksena tilanteeseen. Missä tahansa lapsenmurha vallitsee, olemassaolon taistelu on niin vähemmän kovaa, että kaikilla heimon jäsenillä on melkein yhtäläisen hyvät mahdollisuudet kasvattaa muutamat jäljelle jääneet lapsensa. Useimmissa tapauksissa suurempi määrä naispuolisia kuin miespuolisia lapsia hävitetään, sillä on ilmeistä, että jälkimmäiset ovat arvokkaampia heimolle, koska kasvaessaan aikuisiksi, he tulevat puolustamaan heimoa ja voivat hankkia itse elantonsa.

Sivistymättömien tiedetään kärsivän pahasti toistuvista nälänhädistä; he eivät kasvata ruokavarantojaan luonnottomin keinoin ja he harvoin pidättäytyvät avioliitosta. Siten heidän täytyy joutua ajoittain koviin taisteluihin olemassaolosta ja ainoastaan lupaavimmat yksilöt jäävät henkiin.⁷²

Nälkäiset ovat vähemmän hedelmällisiä kuin kylläiset, tarkoittaen, että jatkuvasti huonosta ruoasta kärsivät eivät tuota niin paljon jälkeläisiä, kuin ne, joiden ruoka on joka päivä ravintorikasta. Sivistyneet osaavat itsekin rajoittaa lapsilukuaan esimerkiksi menemällä vanhemmalla iällä naimisiin, kun taas sivistymättömät eivät ymmärrä tuollaisia tekijöitä, joten heidän lukumääräänsä rajoittaa luonto ja sen asettamat rajat lisääntymiselle. Sivistyneiden maailmankuvaan kuuluu ajatus kehityksestä ja tulevaisuudesta ja heidän vastuunsa tulevia sukupolvia kohtaan siitä, minkälaisen maailman he heille jättävät perinnöksi, kun taas sivistymättömien maailmankuvasta nuo elementit puuttuvat. Sivistymättömät elävät vain tätä hetkeä varten, he eivät huomisesta tiedä, eivätkä siten siitä välitäkään. Sivistymättömät ovat vailla tieteellistä maailmankuvaa, heidän maailmankuvansa muodostuu vain luonnollisten tarpeiden olemassaolosta ja pyrkimyksestä niitä tyydyttää.

Sivistymättömät kärsivät ajoittaisista nälänhädistä. Sivistyneet eivät kärsi, sillä he ovat oppineet turvaamaan oman elantonsa, silloinkin, kun luonto ei heille ravintoa soisi. Sivistymättömien kokemat nälänhädät johtuvat tiedon puutteesta. Minkälainen oli heidän yhteytensä globaaliin maailmantalouteen, vaikuttiko se millään lailla heidän

⁷² Ibid, 189-190, 613-616.

kokemaansa nälkään? Olivatko sivistymättömät vain osattomia ruoasta tai vailla mahdollisuuksia sen itselleen ja yhteisölleen turvaamiseen? Oliko joku vienyt heidän ruoan vai eikö ruokaa vain ollut? Oliko sivistyneillä mailla ruokaa siksi, kun luonto heille sitä tarjosi ja he olivat oppineet sitä tuottamaan ja sitä varastoimaan, vai oliko heillä ruokaa siksi, että toiset olivat alistetut heidän ruokansa tuottajiksi?

Esimerkiksi nälänhädät ovat rajoittava tekijä villien muuten mahdollisesti suuressa lukumääräisessä lisääntymisessä. Darwin on päättänyt ja tullut tulkinneeksi, että esimerkiksi nälänhädät kuuluvat ilmiöön, jonka hän on nimennyt luonnonvalinnaksi ja olemassaolon taisteluksi. Nälänhädillä on siten tarkoitus, ne eivät ole vain satunnaisia ilmiöitä, vaan niillä on tarkoitus ja paikka, ne ovat osa selitystä siitä, miten ihmisestä on tullut sellainen, kuin hänestä on tullut. Nälänhädät tulevat kytketyksi näin osaksi suurta tarinaa. Nälänhädistä on luettavissa suurempi tarina, ne ovat todiste tuon tarinan oikeellisuudesta, samalla kun tarina selittää nälänhädät.

Sivistymättömät käyttävät lapsenmurhaa helpotuksena tilanteeseen, kun ovat tulleet huomaamaan, että heidän on vaikea itseään ja lapsiaan elättää. Armahtavatko sivistymättömät lapsen nälkäkuolemalta, onko äkillinen ja yhtäkkinen kuolema parempi vaihtoehto kuin nälkään kuoleminen? Jos lapsi joka tapauksessa kuolee nälkään, niin eikö hänen voida antaa kuolla nälkään, pitääkö hänet tappaa ennen tuota kohtaloa? Vai tarkoittaako lapsenmurha sitä, että ilman sitä vanhemmat yrittäisivät kaikin tavoin antaa elossa olevalle lapselle ruokaa, vaikka itsekkin siten nälkää kärsien? Eli sivistymättömät tekevät kaikkensa elävän lapsen puolesta, mutta kerran syntynyt lapsi on helppo kuitenkin tappaa? Vai katsotaanko kuolema lapsen kohdalla hänelle armollisemmaksi kuin antaa hänen ryhtyä elämään vaikeissa olosuhteissa, kunnes jonkun aikaa kiduttuaan hän kuolee lopulta nälkään?

3.5.3. Ihminen

Miksi ihminen tuntee, että hänen tulee noudattaa yhtä vaistonomaista halua enemmän kuin toista? Miksi hän katkerasti katuu, jos hän on taipunut voimakkaan itsesuojeluvaiston vaateelle eikä ole riskeerannut henkeänsä pelastaakseen lähimmäisensä hengen? Tai miksi hän katuu, että on varastanut ruokaa, vaikka syynä varastamiseen olisi nälkä?

Vaikkakin jotkut vaistot ovat voimallisempia kuin toiset, siten johtaen vastaaviin toimiin, on kuitenkin kestävämpää, että ihmisessä sosiaaliset vaistot omaisivat

suuremman voiman, tai olisivat tulleet omanneeksi pitkäaikaisen tottumuksen kautta, kuin itsesäilytyksen vaiston, nälän, himon, koston jne. voima. Miksi sitten ihminen katuu, vaikka on yrittänyt karkottaa mielestään tuota katumusta, että on seurannut yhtä luonnollista mieleenjohtumaa enemmän kuin toista; ja miksi hän edelleen tuntee, että hänen tulee katua käyttäytymistään?

Ihminen, jota hänen omatuntonsa kannustaa, tulee pitkän tottumuksen kautta saavuttamaan niin täydellisen itsensä hallinnan, että hänen halunsa ja intohimonsa tulevat viimein heti taipumaan ja ilman taistelua hänen sosiaaliselle myötätunnolle ja sosiaalisille vaistoille, niihin sisältyen hänen tunteensa muiden arvioista. Silloin edelleen nälkäinen tai edelleen kostonhaluinen ihminen ei ajattele ruoan varastamista eikä kostonsa täyttämistä. Täten ihminen on vihdoinkin tullut tuntemaan, saavutetun tai ehkä perityn tavan kautta, että on hänelle parhaaksi noudattaa kestävämpiä mieleenjohtumia.⁷³

Ihmisissä esiintyy lakkaamatta yksilöllisiä eroja kaikissa ruumiinosissa ja henkisissä kyvyissä. Sekä ihmisten että alempien eläinten kohdalla samanlaiset perinnöllisyyden lait hallitsevat. Ihmisellä on taipumus lisääntyä suuremmissa määrin kuin hänen keinonsa saada jotain, mistä elää; täten hän joutuu aika ajoin vakaviin olemassaolon taisteluihin ja luonnonvalinta on vaikuttanut kaikkeen, mikä kuuluu sen piiriin. Voimme olla vakuuttuneita siitä, että elinten pitkäaikaisen käytön tai käyttämättömyyden perityt vaikutukset vaikuttavat suunnilleen samalla lailla kuin luonnon valinta. Kun yksi elin muuntuu, muut elimet muuttuvat vastaavuussuhteen periaatteen kautta.⁷⁴

Miksi ihminen katuu seurattuaan luonnollista itsesäilytyksen vaistoaan, vaikkakin tehden väärin yhteisön vallitsevien normien mukaan? Miten voidaan selittää, että hän katuu tultuaan varastaneeksi nälkäänsä? Koska nälkä on sillä tyydytetty, mutta hänen rikollista tekoaan yhteisössä ei ole sillä sovitettu. Voiko yhteiskunta olla rikollinen, voiko se jäädä jotain velkaa jäsenelleen? Voiko se olla syyllinen siihen, että ruokaa täytyy varastaa?

Ihmisen halu tyydyttää keinolla millä hyvänsä luonnolliset tarpeensa, kuten nälkäänsä vaikkapa varastamalla, antavat ajan myötä myöden sivistyksen kartuttamisen myötä. Kun ihmisestä tulee sivistynyt sivistyneen yhteiskunnan jäsen, tulee hän

⁷³ Ibid, 113, 119.

⁷⁴ Ibid, 630.

sisäistäneeksi tuon yhteiskunnan arvot ja normit niin, että hän vaistomaisesti seuraa niitä, niistä tulee hänen luontonsa. Hänestä tulee itsensä hallitsija, sen sijaan, että olisi tarpeidensa vietävissä minne vaan ja milloin vaan ja miten vaan. Sivistymättömät elävät vailla sisäistettyjä yhteisönsä normeja, niitä ei heidän yhteisössään ole, he ovat vilttejä ja kesyyntymättömiä. Kesyyntynyt ihminen tarkoittaa ihmistä, jonka luonnolliset tarpeet ovat tulleet alistetuiksi yhteisen hyvän toteuttamiseen. Hänestä on tullut empaattinen ihminen. Sivistymättömät eivät ole empaattisia, heitä riepottelevat luonnolliset tarpeet niin, että heillä ei ole minkäänlaisia keinoja niitä kontrolloida, he elävät normittomissa yhteisöissä.

Ihminen lisääntyy nopeammin kuin ne keinot, mitä hänelle on tarjota elämisen mahdollistamiseen, hän lisääntyy niin, että kaikille ei riitä ruokaa. Entä ihmisen kulutus, lisääntyykö se yli sen, mitä maapallo voi tarjota? Vaikka ihmisten lukumäärä pysähtyisi, mutta heidän kulutuksensa aina vain kasvaisi, niin kestäkö maailma sitä? Mitä tulee tekemään alati lisääntyvä hyvinvointi ja kasvava rikkaus maapallolle? Darwinille ongelma on lähinnä väestönkasvu, ei niinkään kasvava kulutus. Miten luonnonvalinta vaikuttaa kasvavan kulutuksen kitkemisessä ja miten olemassaolon taistelu vaikuttaa alati kasvavan kulutuksen rajoittamiseksi?

3.5.4. Ihmisen osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa?

Nälkä kohtaa yhteisöä, joka on koko ihmiskunta. Nälästä ei tarvitse tuntea huonoa omaatuntoa eikä syyllisyyttä, koska nälkä on luonnon keino vaikuttaa ihmiskunnan parhaaksi. Kun ihmiskunta joiltakin osin on päässyt kehittyneelle asteelle, se voi ryhtyä itse vaikuttamaan elinoloihinsa niin, että luonnon ei tarvitse suoraan puuttua ihmiskunnan hyvinvointiin, ihmiset ovat itse oppineet turvaamaan hyvinvointinsa. Nälän kohdalla ei pysähdytä miettimään sitä, että jos hyvinvoiva ihminen menettää mahdollisuutensa tienata elantonsa, niin mitä on tapahtunut ihmiskunnan kehityskertomukselle? Voiko ihmiskunta taantua vai tulisiko hänen tarinansa olla jatkuvaa kehitystä kohti suurempaa vapautta ja onnea ja hyvinvointia?

Nälkä ei tässä teoksessa esiinny lainkaan vastakkainasettelun elementtinä. Nälkä ei ole yhteiskunnallisen suhteiden tuottama vääryys, siten siitä ei voi tulla yhteiskunnallista ongelmaakaan. Päinvastoin, sivistyneissä yhteiskunnissa kaikki vastakkain asetellut tulevat katoamaan sitä myöten, kun kaikki sen jäsenet sisäistävät

yhteiskunnan normit ja heistä tulee empaattisia ihmisiä, jotka eivät nouse toisiaan vastaan. Vastakkainasettelua ei tule esiintymään myöskään köyhien ja rikkaiden maiden välillä, kuinka voisi, rikkaiden ja köyhyyden jakautuminen on vain luonnollista eikä sitä vastaan voi kapinoida. Nälkä tulee häviämään, kun kaikki ihmiskunnat alueet kehittyvät ja sivistyvät, kun opitaan sivistyksen myötä elämään myös tulevaisuutta ja huomista varten. Vai häviääkö? Jos kaikki ihmiskunnan alueet kehittyvät, ketkä sitten puetaan toisiksi ja keitä käsitellään toisina? Vai säilyvätkö nyt sivistyneemmät aina sivistyneempinä, säilyykö heidän johtoasemansa, voiko heidän kehityksensä pysähtyä ja siten muut tulisivat heidät saavuttamaan, vai onko tulevaisuus jatkuvaa kehitystä, jossa toiset tulevat aina olemaan toisia edellä, jossa aina pyritään vertaamaan itseään muihin ja kokemaan oma paremmuus muihin vertaamisen kautta?

Nälkä ja köyhyys eivät ole muodostaneet kuilua yhteiskunnan sisällä eivätkä yhteiskuntien välillä tai pikemmin ilman tuota jakoa ei voisi olla suurta kertomusta ihmiskunnan kehityksestä, jota kerrotaan luonnonvalinnan ja olemassaolon taistelun nimissä. Jos nälkää ja köyhyyttä ei nähtäisi ja koettaisi, menettäisi tuo kertomuskin sellaiset olennaiset elementit, joiden puuttuminen tekisi tyhjäksi koko kertomuksen.

3.6. Pimeydessä vaeltajat

Tässä teoksessa pääosaa näyttelee kurjuudesta parempiin piireihin nouseva Rebecca Sharp, ja kaikki toimijat ovat jotenkin mukana hänen elämässään, häneen jotakin kautta liittyen. Rebecca on kuitenkin osa suurempaa kokonaisuutta, joka on loppujen lopuksi pääosassa, joten tuo kokonaisuus piiryy tässäkin esitettyjen toimijoiden kautta, kokonaisuus on myös tässä pääosassa. Lopuksi nostan esiin teoksen subjektin ja hänen nälän näkemisen ja kokemisen ja sen tarinan, johon nälkä tässä teoksessa liittyy, joka rakentuu nälän kautta ja jossa nälkä rakentuu.

3.6.1. Taiteilijan ja oopperatyön orpo tytär neiti Rebecca Sharp

Neiti Sharpin isä oli taiteilijana opettanut piirustusta neiti Pinkertonin koulussa. Juopuneena hän taipui lyömään vaimoaan ja tyttärtään, ja seuraavana aamuna hän tavallisesti parjasi maailmaa, joka ei antanut arvoa hänen taidoilleen. Kun hänen oli äärimmäisen vaikea elättää itseään ja kun hän oli suuresti velkaantunut, hän luuli parantavansa asioitaan menemällä naimisiin ranskalaisen oopperatyön kanssa.

Merkkillistä kyllä, Rebeccan vanhempien loisto ja arvo lisääntyivät sitä mukaa, kuin hän itse eteni elämässä.⁷⁵

Rebecca tuumi, ettei aatelisen tilanomistajan puolisona olisi vaikea elellä. Hän voisi viettää aikaansa lepertelemällä lastenhuoneessa ja laskemalla säleistutuksilla kypsyneitä aprikooseja. Hän voisi kysellä vanhoilta naisilta heidän reumatismiansa ja käskeä keittämään puolen kruunun hintaisen liemiannoksen köyhille. Hän voisi ajaa naapurin luo päivälliselle kymmenen mailin päähän ja pukeutua kahden vuoden takaisen muodin mukaan. Hän voisi maksaa velkansa kaikille, kun hänellä vain olisi rahaa. Nämä silmänkääntäjät, jotka tällaisista teoista ylpeilevät, katselevat säälien meitä kurjia syntisiä, joilla ei ole yhtäkään seteliä. Kuka voi väittää Rebeccan olevan väärässä mietiskellessään näin, ja ehkäpä raha ja omaisuus olivatkin ainoana erotuksena hänen ja kunnioitetun naisen välillä? Jos myötäkäyminen ja varallisuus ei teekään ihmistä hyväksi, se ainakin auttaa häntä pysymään hyveen tiellä. Juhlista palaava kylläinen neuvosmies ei astu alas vaunuista varastamaan lampaanlapaa, mutta pankkaapa hänet näkemään nälkää ja katsokaa eikö hän vain sitä sieppaa.

Herrat de Truffigny ja Champignac kumpikin vakuuttivat olevansa hyvissä väleissä hurmaavan Rebeccan kanssa, jonka väitteen paikkansa pitävyyttä on syytä epäillä. Champignac oli kovin mieltynyt korttipeliin ja jos tuolla kunnianarvoisella nuorella Truffignylla ei olisi ollut lähetystöä päivällispaikkanaan, hän olisi nääntynyt nälkään, joten on syytä epäillä, olisiko Becky valinnut kumpaakaan näistä miehistä siksi, jolle olisi lahjoittanut erityisen suosionsa. He juoksivat Beckyn asioilla, tekivät velkaa ostaakseen hänelle ooppera-aitioita ja koettivat tuhansin eri tavoin päästä hänen suosioon. Beckyllä oli tapana nauraa kummallekin vasten kasvoja ja lausua heille kohteliaisuuksia heidän edistymisestään englannin kielessä niin vakavasti että se huvitti kovasti kaikkia.⁷⁶

Miten William esittää Rebeccan (Beckyn) näkevän ja kokevan nälän?

Becky ei avoimesti kerro syntyperästään, köyhästä lapsuudestaan, vaan yrittää lapsuuttaan kaunistella ja esittää vanhempansa arvokkaampina kuin mitä he yhteiskunnalliselta asemaltaan olivat. Becky kokee ympäristönsä sellaiseksi, että jos haluaa päästää siinä hyviin piireihin, täytyy valehdella syntyperänsä ja esittää se statuksen puolesta paremmassa valossa kuin mitä se todellisuudessa oli. Ja Becky

⁷⁵ Thackeray I, 22.

⁷⁶ Thackeray II, 90, 183.

haluaa päästä parempiin piireihin, hän näkee ne piirit, joissa hänen vanhempansa elivät, halveksuttavina ja hän ei senlaatuista elämää itselleen halua. Kenties hän haluaa rahan tuomaa turvaa sen sijaan, että löytäisi itsensä joku päivä väkivaltaisen alkoholistin puolisona, joka juo ja velkaannuttaa perheen niin, että heidän on vaikea selvitä hengissä päivästä toiseen. Parempi yrittää turvata itselleen edes aineellisesti turvattu elämä vaikkapa sitten valehdellen ja pettäen, kun suostua jäämään sellaiseen ympäristöön, missä hän lapsuutensa joutui viettämään.

Becky ei anna arvoa rikkaiden hyveille, hänen mielestään ne ovat vain seurausta suotuisista olosuhteista, missä he elävät. Sydämeltään ja mieleltään he ovat yhtä kykeneviä pahan tekoon ja vääryyden suorittamiseen kuin köyhät ja nälkäiset, jotka rikkovat lakia hädässään, mutta rikkaiden ei tarvitse rikkoa lakia saadakseen ruokaa, mutta he ovat kaikesta yltäkylläisyydestään huolimatta kuitenkin naurettavia, eivätkä lainkaan kunnioitettavia. Jos Becky joskus rikkaan asemaan pääsisi, hän olisi heitä aina enemmän mieleltään, sillä hänen elämän kokemuksensa toisivat hänelle ylemmyyttä niihin verrattuna, jotka eivät muusta elämästä tiedä, kuin siitä, mihin he ovat syntyneet. Tiedä häntä, lopettaisiko hän pahat tekonsa päästyään hyviin asemiin, häviäisikö hänen katkeruutensa siitä, kuinka elämä on epäoikeudenmukaisesti jakanut etuja ja oikeuksia, jatkaisiko hän niiden piinaamista, jotka ovat aiheetta hänet syrjäyttäneet paremmassa syntyperässä ja myötäsyttyisissä rikkauksissa. Elämälle täytyy kostaa sen vääryydet, joita se on hänelle aiheuttanut ja se pitää saada maksamaan monenkertaisesti takaisin kaikki ne etuudet, mitä hän on jäänyt vaille.

Rikkaana hän voisi keitättää lientä nälkäisille ja saada sitä kautta ympäristönsä arvonantoa lisää osakseen. Köyhistä ja nälkäisistä hän ei muuten välittäisi, mitä nyt välttämättömänä pahana, joista pidetään huolta, jotta voitaisiin näyttää hyveellisiltä ympäristössä elävien silmissä. Rikkaan elämässä on kaikessa kyse hyvältä näyttämiseltä, ja sen taidon Becky tietäisi osaavansa hyvin. Hän voisi nauraa kaikille rikkaiden hyveellisille toimille, sillä hän tietäisi ja tuntisi heidän sydämensä, kuinka se on kaukana kaikesta hyveestä ja kunniallisuudesta. Hän tietää, minkälaista halveksuntaa hän on saanut osakseen lapsena ja tyttönä ollessaan köyhä, hän tietää, miten halveksivasti rikkaat suhtautuvat köyhimpiin lähimmäisiinsä, joita he kuitenkin lähimmäisikseen väittävät.

Päästyään parempiin piireihin, Becky tietää, keille on syytä osoittaa suosiotaan, ja keille ei. Hän tietää, ketkä ovat naurettavia paremman väen keskuudessa ja tekee heistä pilkkaa, huvittaen suuresti ympäristöään. Hän nauraa kaikkien tyhjätaskujen,

joilla ei ole varaa edes kustantaa itselleen päivällistä, liehakointiyrityksille, sillä tyhjätaskuilla ei ole mitään hänelle tarjota. Becky tietää, mitä on tyhjätaskujen tarjoama rakkaus, hän tietää alkoholismin ja väkivallan vaarat, eikä koskaan suostu kenellekään suostumaan rakkaudesta, vaan rahaan tulee hän ainoastaan kiinnittymään. Hän ei koskaan tule suostumaan liittoon, jossa mies vannottuaan hänelle ikuista rakkautta, rikkoisikin lupauksensa jättäen vaimonsa vaille mitään, vain tyhjyyden tunteen rikutusta lupauksesta ja rakkauden menettämisestä, jonka varaan hän olisi elämänsä rakentanut. Ei, Becky ei kaipaakaan rakkautta, vaan rahaa ja aineellisesti turvattua elämää ja sellaista asemaa, jossa kukaan häntä ei voi halveksia, hän ei enää suostu alaspäin katsottavaksi ja poljettavaksi.

3.6.2. Maalaiherra Pitt Crawley ja tukkukauppias John Osborne

Rebeccan palkkaaminen kotiopettajattaren toimeen johtui herra Pitt Crawleyn muistutuksista; Pitt oli lady Crawleyn ainoa ystävä ja suojelija, ja ainoa ihminen, jota kohtaan Lady tunsu hiukan kiintymystä. Ennen Rebeccan tuloa Lady ja Sir Pitt Crawleyn lapsille ei ollut annettukaan mitään muuta opetusta sen lisäksi, mitä he puutarhurin vaimolta olivat tulleet oppineeksi. Tultuaan täysi-ikäiseksi ja palattuaan Christchurchista Pitt alkoi uudistaa kotinsa höltynyttä kuria, isänsä sivuuttaen, joka arkaili häntä. Pitt oli niin ankaran hienostunut mies, että olisi mieluummin nääntynyt nälkään kuin istunut päivällispöytään ilman valkoista kaulahuivia. Koko talo oli hänen vallassaan: sir Pitt ei koskaan päihdyttänyt itseään rommigrogilla poikansa läsnä ollessa ja palvelijat huomasivat, että sir Pitt ei koskaan kiroillut lady Crawleylle poikansa ollessa kotona.⁷⁷

Kaikkein itsepäisimmät ja rohkeimmatkaan vastustajat eivät voi kestää nälkiintymistä. Valitettavasti vastustaja, hänen poikansa, oli saanut runsaasti rahoja käsiinsä juuri samana päivänä, jona ensimmäinen taistelu oli sattunut, mutta määrärahat loppuisivat eivätkä siten vaikuttaisi muuten kuin viivyttäen Georgen antautumista. Isä oli jurona äänettömyydestä, mikä vallitsi heidän välillä, mutta ei rauhaton, sillä hän uskoi tietävänsä, miten Georgen sai kuriin, ja odotti vain toimenpiteensä lopputulosta. Hän uskoi Georgen lopulta suostuvan siihen avioliittoon, jota isä hänelle kaavailee. Georgelle oli samoin kuin ennenkin katettu joka päivä, mutta hän ei vain palannut.

⁷⁷ Thackeray I, 97-98.

Vanha Osborne nauroi itsekseen poikansa lesken Amelian, jota Osborne ei ollut koskaan hyväksynyt poikansa vaimona eikä siten ollut koskaan hyväksynyt heidän avioliittoaan, nöyryymiselle, kun hän kirjeellä ilmoitti luovuttavansa poikansa isoisänsä huostaan. Hän arvaa hänen nälkiintyneen ja siksi viimein antaneen periksi.⁷⁸

Miten William esittää Pitt Crawleyn näkevän ja kokevan nälän?

Pitt näännyisi mieluummin nälkään kuin luopuisi hienosta käytöksestään. Kasvojensa säilyttäminen ja sosiaalinen arvostus menevät kaikkien yksityisten kärsimysten edelle. Itsekseen saa kärsiä, mutta kärsimykset eivät saa tulla arkiseen elämään mukaan niin, että antaisi niille myöden ja luopuisi seuraelämän tavoista. Mitä olisi elämä häpeässä kylläisenä, kuin ylistettynä vaikkakin kärsien. Ihmisen sosiaaliset velvollisuudet menevät kaikkien luonnollisten tarpeiden tyydyttämisen edelle.

Miten William esittää John Osbornen näkevän ja kokevan nälän?

John on varma, että nälkä ja köyhyys murtavat ennen pitkään rikkauteen ja hyvinvointiin tottuneen. Raha on hänelle keino kiristää ja manipuloida ihmisiä, niin että he lopulta myöntyvät hänen tahtonsa. Ja tässä tapauksessa hän haluaisi turvata pojalleen aineellisesti turvattun avioliiton sivuuttaen poikansa tahdon. Jos poika suostuisi, mitä hänelle tapahtuisi? Mitä on isän täytynyt kokea, jotta hän on kykenevä yrittämään toisen tahdon nujertamista? Mitä on hänen täytynyt kokea, että hän ei pysty kunnioittamaan poikansa tahtoa asioissa, jotka syvästi koskettavat pojan elämää?

Samalla lailla John on myöhemmin varma, että nälkä ja köyhyys ajavat hänen poikansa lesken tekemään lopulta hänen tahtonsa mukaan. Johnille nälkä ja köyhyys näyttäytyvät tiloina, joista poispääsemiseksi parempaan asemaan syntyneet tekevät mitä tahansa. Parempaan asemaan syntynyt ei voi olla onnellinen nälkäisenä ja köyhänä, hänen täytyy olla syvästi onneton ja itseään häpeävä. John on siis onnellinen ja ylpeä ihminen. Mutta noiden luonteenpiirteiden sijaan hänet näytetään onnettomana ja kykenemättömänä tuntemaan empatiaa toisia ihmisiä kohtaan, ja hänet näytetään yksinäisenä. Hänet näytetään riemustaan ja statuksestaan huolimatta sääliänsä, tai juuri niiden tähden hän on sääliänsä ja onneton ihminen.

⁷⁸ Thackeray I, 243; Thackeray II, 177.

3.6.3. Vararikon tehneen kauppiaan vaimo rouva Sedley ja hänen tyttärensä rouva Amelia Osborne

Vanhempi rouva suuttui tyttärelleen kuultuaan, että hän oli ostanut pojalleen muutamia kirjoja. Kun koko talossa ei ole leipää, tytär on mennyt ostamaan pojalleen kirjoja. Amelia särkee äitinsä sydämen kirjoillaan ja pojallaan, jonka saattaa tuhon omaksi, kun ei suostu hänestä eroamaan. Amelian velikin hylkää isänsä isän vanhoilla päivillä, ja sitten Amelian poika George voisi saada huolettomat päivät ja tulla rikkaaksi ja vanhan rouvan rakkaalla vanhalla miehellä ei ole kolikkoakaan.

Sedleyn perheen matalassa majassa vallitsee huoli ja epäluuloisuus ja alakuloisuus. Rouva Sedley on lakannut käymästä vuokraemännän luona talon alemmissa kerroksissa. Kuinka voisikaan alituisen tavata sellaista naista, jolle on velassa neljäkymmentä puntaa ja joka aina tavatessa vihjailee rahoista? Katkeroitunut vanha rouva väittää vuokraemännän tyttärikin nenäkkääksi ja kiittämättömäksi pikku hempukaksi. Köyhyyden katkeruus on myrkyttänyt ennen niin lempeän ja ystävällisen naisen elämän. Tämä pikku perhe noudattaa miltei nälkäruokajärjestystä.⁷⁹

Amelia lähti huoneeseensa kuunneltuaan äitiään hänen suututtuaan Amelian kirjaostoksista ja vaipui siellä istumaan epätoivoisena ja äärettömän onnettomana. Hän käsitti nyt itsekkyytensä uhraavan pojan. Amelian tarvitsisi vain lausua pari sanaa, niin hänen isänsä saisi taas riittävän toimeentulon ja hänen poikansa rikkautta ja korkean aseman.

Amelia ajattelee ajattelemistaan ja miettii päänsä puhki, millä tavoin saisi hankittua sen verran rahaa, ettei perhe enää näkisi nälkää. Hän ostaa pari arkkia kullattua norsunluupaperia ja maalaa niihin parhaan taitonsa mukaan pari kuvaelmaa. Taidekauppias panee paperiarkit takaisin vaaleanruskeaan käärepaperiin ja ojentaa ne takaisin köyhälle leskelle tuskin salaten ivallista hymyään. Arkkeihin tuhlatut kolme ja puoli shillinkiä on mennyt hukkaan, kun toisetkin taidekauppiat torjuvat nuo taideteokset.

Amelia-rouva oli luonteeltaan niin lempeä ja typerän herkkäuskoinen, että kun hän kuuli jonkun kärsivän, sulii hänen sydämensä heti paikalla onnetonta kohtaan, eikä hän tuntenut turmelusta kohtaan sellaista kauhua, joka on luonteenomaista asiaa ymmärtäville moralisteille, joiden omaatuntoa jokunen synti painaa. Tämä rouva olisi lakkauttanut ja poistanut käytännöstä kaikki vankilat, häätännyt sairauden ja nälän

⁷⁹ Thackeray II, 141, 172.

maailmasta, ja hän oli niin arka ja ujo, että olisi antanut anteeksi kuinka murhaavan loukkauksen tahansa.⁸⁰

Miten William esittää rouva Sedleyn näkevän ja kokevan nälän?

Rouva Sedleyn mielestä luonnollisten tarpeiden tyydyttäminen menee edelle muiden tarpeiden tyydyttämisen. Rouva Sedley ei pysty ymmärtämään, miksi hänen tyttärensä ei voi luopua pojastaan, vaikka sillä ratkaisulla olisi perheen leipä ja toimeentulo turvattu koko heidän loppuelämän ajaksi ja lisäksi poika itse saisi elää keskellä rikkautta ja kunniaa. Elämä nälässä ja köyhyydessä on häpeäksi – ehkä sittenkään ei ole kyse luonnollisten tarpeiden edelle menosta vaan sietämättömästä häpeän tunteesta, jonka toimeentulo-ongelmat aiheuttavat. Rouva Sedley rupeaa inhoamaan kaikkia entisiä tuttaviaan, hän mieluummin vihaa heitä, kun kokee häpeää ja nöyryytetyksi tulemista heidän edessään. Hän varjelee ylpeyttään ja mieluummin katkaisee entiset ystävyysuhteensa ikään kuin ystävien alhaisten luonteenpiirteiden tähden, kuin sen tähden, että hän häpeää itseään heidän edessään.

Sedleyn perheen tulojen tippuminen on aiheuttanut heidän sosiaalisen statuksen tippumista ja siten muuttanut heidän olemassaolonsa yhteisössään epävakaa ja ikään kuin epäoikeutetuksi. Rouva Sedley tuntee itsensä kuuluvaksi omaan yhteisöönsä, mutta ei voi noudattaa niitä sosiaalisia normeja, jotka on asetettu sen yhteisön jäsenelle, jotta hän niiden noudattamisella lunastaisi paikkansa yhteisössä ja olisi sen itseoikeutettu jäsen. Rouva Sedleyllä ei ole muutakaan yhteisöä mihin kiinnittyä, hän joutuu olemaan häväistynä ja nöyryytettynä siinä yhteisössä, jonka normeja hän ei enää pysty täyttämään. Tuo häpeän kokemus on tullut rouva Sedleylle ikään kuin ylittämättömäksi kokemukseksi, hän ei mistään muusta asiasta pysty enää iloitsemaan, sillä hänellä on vain jatkuvasti suunnaton ahdistus ja paha olo johtuen siitä asemasta, johon joutumista hän ei pysty ymmärtämään eikä hyväksymään. Ja vierellään hän näkee tyttärensä, joka voisi palauttaa heille heidän entisen asemansa vain luopumalla pojastaan, ja rouvalle on täysin käsittämätöntä, että tytär ei hänestä iloiten luovu ja iloitse sydämestään siitä, kuinka kaikki siten pääsisivät heille kuuluviin sosiaalisiin asemiin.

Miten William esittää Amelian näkevän ja kokevan nälän?

Amelia on takertunut poikaansa epätoivoisesti, sillä poika on hänelle muisto, hyvä sellainen, isästään. Jos hän luopuisi pojastaan, jotta hän turvaisi perheelleen leivän ja riittävän toimeentulon, niin mistä muusta hän luopuisi? Mitä hänelle jäisi jäljelle? Ei

⁸⁰ Ibid, 142, 172-173, 364-365.

mitään muuta kuin tunne omasta riittämättömyydestä ja tyhjiydestä ja kenties sietämättömät muistot siitä, kuinka pojan isäkin osoitti hänet riittämättömäksi. Amelian on toistaiseksi pakko tarrautua poikaansa, vaikka se merkitseekin edelleen elämistä köyhyydessä, koska irti päästäminen voisi murskata hänet.

Amelialla ei ole paljon taitoja, millä hän voisi perhettä rikastuttaa tai lisätä sen toimeentuloa. Amelialla ei ole tointa, mihin hän voisi ryhtyä, hänelle ei ole tarjolla työtä, hänellä ei ole keinoja toimeentulon kartuttamiseen, kun hän ei ole taiteellisesti lahjakaskaan. Hän voisi mennä uusiin naimisiin, mutta sitä ajatusta hän ei pysty sulattamaan. Mieluummin hän on köyhä, kun pettää rakasta edesmennyttä miestänsä. Amelia on toivottomassa tilanteessa, kun ainoat vaihtoehdot pelastamaan heidät kurjuudelta tuntuvat mahdottomilta hänelle toteuttaa.

Amelia –parka on lisäksi niin tyhmä, että jos asiat olisivat hänen vallassaan, hän lakkauttaisi kaiken nälän näkemisenkin maailmassa. Amelia – parka on niin tyhmä, että hän ei pystyisi näkemään kuin tuon kärsimyksen ja mahdollisuutensa se poistaa, hän ei osaisi ajatella nälän yhteyksiä yleensä luonnon ja maailman järjestykseen. Amelia vain poistaisi kaiken kärsimyksen ja miten kävisi maailman järjestyksen? Maailma suistuisi kaaokseen, sillä maailma rakentuu sosiaalisille suhteille ja yhteiskunnallisille suhteille, joiden mukaan toiset näkevät nälkää ja toiset eivät, ja jokainen pysyköön osassaan eikä kukaan ryhtykö ehdoin tahdoin maailman järjestystä toiseksi muuttamaan.

3.6.4. Kirkkoherran vaimo rouva Bute Crawley ja Rebecca Crawleyn (os. Sharp) keittäjätär

Rouva Bute, joka näännytti itsensä melkein kuoliaaksi laiminlyömällä vanhan neiti Crawleyn vuoksi nukkumisen ja syömisen, epäilemättä maailman parhain tarkoituksin, sai itsensä niin vakuuttuneeksi siitä, että kälynsä sairaus oli kovin vaarallinen, että oli vähällä joututtaa tämän hautaan menoa. Rouva Bute ei koskaan pelkää omia vaivojaan, hän ei koskaan kieltäydy uhrauksista.

Rouva Bute koetti, petyttyään surkeasti odotellessaan rikkaan kälynsä perintöä, opettaa tyttäriään kestämään köyhyyttä hilpein mielin ja rupesi säästämään ja vähentämään menoja kaikin tavoin. Hän yritti parhaansa mukaan tottua uuteen tilanteeseen ja keksi lukemattomia keinoja puutteen salaamiseksi tai kiertämiseksi. Ulkonaisista seikoista ei kukaan olisi voinut otaksua perheen pettyneen toiveissaan tai kuvitella, kuinka kituuttaen ja suorastaan nälkää nähden perhe eli pappilassa, vaikka se

kulkikin kiitettävän usein julkisissa tilaisuuksissa. Rouva Buten tyttäret näyttäytyivät aina asiaankuuluvissa tilaisuuksissa ja heidän vaununsä olivat alati liikkeellä, kunnes miltei ruvettiin uskomaan, että nuo neljä sisarta olisivat saaneet suuren omaisuuden tädiltään, jonka nimeä perheen jäsenet eivät koskaan maininneet kuin mitä hellävaraisimmalla ylistyksellä ja kunnioituksella.⁸¹

Kun Rebecca oli menettänyt jälleen sosiaalisen asemansa, palvelijat puhuivat hänelle suunsa puhtaaksi, keittäjätär syyttäen häntä välinpitämättömäksi poikansa suhteen, onko hänen oma lihansa ja verensä saanut syödäkseen, siitä hän ei huolehtinut. Monta kertaa olisi poika saanut olla nälkäinen, jos keittäjätär ei olisi antanut hänelle jotain.⁸²

Miten William esittää rouva Bute Crawleyn näkevän ja kokevan nälän?

Rouva Bute tukahduttaa vanhan neidin huolenpidollaan. Hän laiminlyö kaikki omat tarpeensa täyttääkseen sairaan rouvan tarpeet, mutta samalla jättää huomioimatta rouvan toiveen tulla kohdelluksi kunnioittavasti ja kieltää rouvalta oikeuden päättää omasta elämästään ja siitä, mikä on hänelle hyväksi. Kaikessa epäitsekkyydessään rouva Bute sivuuttaa toisen täysin ja täyttää vain omia tarpeitaan, vaikka itse ajatellen itsensä täysin unohtaneen. Hän ei tunne nälkää eikä väsymystä, kun hän elää vain tuon toisen tarpeita varten, mutta tuo toinen ei haluaisi olla väline toisen elämän tarkoituksen täyttämässä vaan vain toivoisi hartaasti voivansa itse päättää elämästään. Rouva Bute sivuuttaa täysin potilaansa tunteet ja tarpeet ja täyttää ne hänen omilla määrittelyillään potilaansa tunteista ja tarpeista.

Rouva Butellakin sosiaaliset tarpeet menevät yli luonnollisten tarpeiden tyydyttämisen. Toisaalta sosiaalisten normien täyttäminen mahdollistaa luonnollisten tarpeiden tyydyttämisen, jos tyttäret pääsevät hyviin naimisiin, vapautuvat he köyhyydestä. Nälän kokemista ei voi tunnustaa julkisesti, sen tekemällä he menettäisivät kasvonsa ja arvonsa yhteisössä, eikä tyttärillä olisi enää toivoa päästä hyviin naimisiin. Täytyy yrittää esittää rikkaa, niin kauan kunnes taas tullaan hyvin toimeen tuleviksi, silloin ei tarvitse enää elää pelossa totuuden paljastumisen tähden. Jos tyttärien saamaan perintöön uskotaan, niin jotkut miehet tulevat heitä havittelemaan heidän rahojensa tähden, köyhiä ei kukaan havittele, säälivät vain ja niin heidän loppuelämänsäkin kuluisi köyhyydessä ja kurjuuden kokemuksessa.

⁸¹ Thackeray I, 217; Thackeray II, 59.

⁸² Thackeray II, 235.

Miten William esittää keittäjäntären näkevän ja kokevan nälän?

Tässä keittäjäntären kokemus nälästä yhdistyy siihen välinpitämättömyyteen, millä hyväosaiset kohtelevat omia lapsiaan. Hyväosaisilla on kaikkea enemmänkin kuin tarvitsevat ja silti heidän omat lapsensa saivat kulkea nälkäisinä, kun heille ei huomattaisi antaa ruokaa eikä huomata huolehtia heidän hyvinvoinnista, kun oman hyvinvoinnin edistäminen ja varjeleminen on tärkeämpää. Rebecca on itsekin ollut laiminlyöty ja pahoinpidelty lapsi, hän on kärsinyt nälkää ja köyhyyttä, mutta se ei tee häntä henkilöksi, joka haluaisi lapsensa noilta kokemuksilta tulevan turvatuksi, vaan se tekee hänet välinpitämättömäksi muiden tarpeille. Minkälainen aikuinen äitinsä laiminlyödyistä lapsesta kasvaa? Omien lastensa tarpeista huolehtiva aikuinen vai unohtaako hän heidät oman onnensa ojaan? William esittää ketjun jatkuneen ainakin Rebeccan kohdalla, laiminlyödyistä lapsista tulee empaattisuuteen kykenemättömiä aikuisia, vaikka he osaisivat muuten täyttää kaikki säädetyt normit, mutta heistä tulee sokeita toisten tarpeille, tunteettomia toisten kärsimyksille.

3.6.5. Säädettömän osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa?

Nälkä ei kohtaa hyväosaisten yhteisöä yhteisenä murheena ja asiana, jossa riennettäisiin toinen toistensa apuun, vaan nälkä ja köyhyys ovat häpeällisiä asioita, joiden kokeminen tulee yrittää piilottaa. Jos piilottamisessa ei onnistuta, niin perhe tai nälkää ja köyhyyttä kokeneet henkilöt joutuvat elämään julkisessa häpeässä ja he saavat tuntea itsensä osattomiksi nauttimaan yhteisönsä jäsenoikeuksista. Paremmiin toimeentulevia ei näytetä paljoa muusta köyhyydestä ja nälästä välittävän kuin omastaan, ikään kuin he eläisivät käpertyneinä omaan maailmaansa niin, etteivät ole tietoisia eivätkä tule huomanneeksi, jos heidän yhteiskunnassa eletään toisenlaistakin kokemusmaailmaa kuin mitä heidän keskuudessa eletään. Kun joku tuosta toisesta maailmasta nousee heidän maailmaansa, on tuo joku aina kummajainen heidän maailmassa ja ikään kuin varkain pääsee sinne tekemään kotiaan, kunnes tulee paljastetuksi ja ulos heitetyksi.

Mahdollinen muiden ihmisten kokema nälkä ja kurjuus eivät tunnu liikuttavan paremmiin toimeentulevia eikä mahdollisten nälkäisten ja köyhien olemassaolo heidän yhteisönsä ulkopuolella tunnu olevan asia, johon tulisi jollakin tavalla ottaa kantaa saatikka tuntea heistä huonoa omaatuntoa. Kaikessa on kyse omien etujen turvaamisesta

ja muiden etujen turvaaminen on vain väline omien etujen turvaamiseksi, silloinkin, kun keitetään annos lientä köyhille. Köyhät saavat olla olemassa kirkastamassa hyväosaisten arvoa, mutta he eivät koskaan ole uhka hyväosaisten arvolle. Köyhiä ja nälkäisiä ei ole, paitsi silloin, kun heitä tarvitaan avuksi sosiaalisen aseman normien täyttämiseksi.

Tulevaisuus ei näytä turvatulta näille säädyttömille säätyläisille, tulevaisuus näyttää siltä, joka täytyy joka hetki erikseen turvata. Jos tänään ollaan turvassa nälältä, huomenna kenties ei, mikään jatkumo ei vie tästä päivästä itsestään selvästi turvattuun huomiseen eikä mikään jatkumo itsestään selvästi pidä kerran rikkaasta sukua aina rikkaana sukua. Elämä on jatkuvaa hengissä säilymisen turvaamista ja tulevaisuus näyttäytyy uhkaavana ja pelottavana. Huomisesta ei enää mitään tiedäkään, huomina on kadonnut.

Säädyttömät säätyläiset eivät elä uskossa suureen kertomukseen, jossa ihmiskunnan kulku on jatkuvaa kehitystä, vaan he elävät muistoissaan parempi eilinen ja edessään pelottava huomina. Mikään ei turvaa heidän elantoaan vuodesta toiseen, se on turvattava joka hetki erikseen ja välillä tuntuu, ettei ole keinoja sen turvaamiseen, elämä ei ole varustanut eläviään keinoilla selvittää tukalien tilanteiden heitä kohdatessa. Elämä on yhtäkkiä heidät hylännyt ja vienyt heiltä pohjan elää rauhallisina, vailla huolta huomisesta ja siitä, mistä saa huomenna ateriansa. Elämään ei voi enää luottaa.

3.7. Totuudessa vaeltajat

Tässä teoksessa palaamme siihen, että pääosassa on paikka, jossa tapahtumat tapahtuvat ja jossa toimijat saavat muotonsa. Tuo paikka on samalla mielen maisema, jossa toimijoiden mielet toteuttavat itseään. Kaikki toimijat suhteutuvat näihin paikkoihin ja ottavat suhteessa niihin paikkansa. Lopuksi nostan esiin teoksen subjektin ja hänen nälän näkemisen ja kokemisen, ja sen tarinan, jossa nälkä esiintyy, joka rakentuu yhdessä nälän kanssa.

3.7.1. Vuokralainen herra Lockwood ja vuokraisäntä herra Heathcliff

Herra Lockwood joutui yöpymään vuokranantajansa vieraana ja näki siellä yöllä unta, että hän saapui kappeliin. Se todellisuudessaakin sijaitsee kahden kukkulan välissä lähellä suota, jonka kosteuden kerrotaan vaikuttavan palsamoinnin tavoin sen kirkkomaahan haudattuihin ruumiisiin. Kukaan pappi ei halua tulla sinne

sielunpaimeneksi, etenkin, kun on yleisesti tiedossa, että hänen laumansa sallisi paimenensa mieluummin nähdä nälkää kuin hellittäisi hänelle kukkarostaan penniäkään lisää palkkaa. Herra Lockwoodin unessa papilla oli kuitenkin täysilukuinen ja tarkkaavainen kuulijakunta ja hänen saarnansa oli jaettu neljänsataanyhdeksäänkymmeneen osaan, kukin niistä oli tavallisen saarnan mittainen ja käsitteli eri syntiä. Papilla oli oma tulkintansa siitä mikä oli syntiä ja ilmeisesti kukin teki joka tilanteessa syntiä eri tavalla ja synnin lajit olivat niin kummallisia, että herra Lockwood ei olisi voinut edes kuvitella sellaisia.

Heathcliff vastaa taloudenhoitajansa moitteisiin hänen viimeaikaisesta itsestään huolenpidon laiminlyönnistä, ettei ole hänen syytä, ettei hän voi syödä eikä levätä. Hän syö ja lepää, heti kun se suinkin on mahdollista. Hänen täytyy saavuttaa ensin ranta, sitten hän lepää. Mitä siihen tulee, että hän katuisi tekemiään vääryyksiä, hän sanoo, ettei ole tehnyt mitään vääryyksiä eikä kadu mitään – hän on liian onnellinen, eikä kuitenkaan ole tarpeeksi onnellinen.⁸³

Miten Emily esittää herra Lockwoodin näkevän ja kokevan nälän?

Herra Lockwoodin kautta esiintyy tässä nälkä, mutta se ei kohdistu herra Lockwoodiin itseensä, vaan paikalliseen pappiin, jota tosin ei ole, kun kukaan ei halua tulla tuohon paikkaan sielunpaimeneksi. Paikalliset asukkaat ovat niin itsekkäitä, että viis veisaisivat papin köyhyydestä ja siitä seuraavasta mahdollisesta nälästä, paikallisille riittää, kun he antavat sen, mitä pitääkin, mutta kolikkoakaan yli he eivät suostuisi antamaan. Papin palkka siten näyttytyy tässä sellaisena, että sillä ei välttämättä pysty elämään. Melkein mikä tahansa palkkatyö näyttytyy näissä teoksissa sellaisena, että palkalla ei pelkästään välttämättä pysty elämään, täytyy tehdä töitä kaksinveroin tullakseen toimeen tai sitten täytyisi olla muuta omaisuutta toimeentulon varmistamiseksi. Onko palkkatyö häpeällistä ja onko häpeällistä olla riippuvainen toimeentulossaan palkasta? Jos on elämässään saanut osakseen työtä tekemällä tienata elantonsa, niin täytyykö tuo elanto sitten tienata otsansa hiessä? Ne, jotka ovat syntyneet omaisuuksien haltijoiksi, saavat ainoastaan kuluttaa aikaansa ja olla kiireettömiä?

Miten Emily esittää Heathcliffin näkevän ja kokevan nälän?

Heathcliffin tapauksessa kohtaamme ensi kertaan nälän, joka ei johdu köyhyydestä, vaan josta kärsii hyväosainen, jolla rahat kyllä riittäisivät ruokaan, mutta jokin on

⁸³ Brontë E., 51, 445.

häneltä vienyt ruokahalut. Toisaalta kenties ilmiö on kuitenkin kytköksessä aiemmin kohtaamiimme ilmiöihin, että koettu nälkä ei haittaa, jos sydän on oikealla tiellä. Tässä tapauksessa Heathcliff kärsii nälkää, koska hän on sydämestään kiinnittynyt sinne, mihin hänen täytyy mennä, jos hän voisi tänä aikana syödä ja juoda ja elää tavallista arkeaan, olisi hän kadottanut sydämensä ja vaeltaisi pimeydessä, ei tuntisi itseään. Hän ei voi syödä, koska hän on irtaantumassa tästä maailmasta, kenties hän kieltää tämän maailman todellisuuden ollen kuluttamatta sen antimia. Kenties hänen mielensä on jo pitkään ollut kiinnittynyt johonkin toiseen maailmaan ja nyt hetki on tullut, että hän voi aloittaa irtaantumisensa tästä maailmasta.

3.7.2. Taloudenhoitaja Nelly Dean

Rouva Dean kertoo uudelle vuokralaiselle isäntäväen tarinaa ja aloittaa kertomalla, kuinka hänen entinen isäntänsä oli löytänyt Heathcliffin joltain Liverpoolin kadulta kodittomana ja nälkiintyneenä ja miltei mykkänä. Isäntä ei pystynyt jättämään poikaa heitteille.

Tarinan edetessä rouva Dean kertoo, kuinka hänen entinen emäntänsä Catherine Linton oli ajoittain kovin vaikea ja hän kerran sanoi emännälleen, joka oli silloin taas vaikeimmillaan, ettei isännällä ole aavistustakaan siitä, että emäntä on tullut sekapäiseksi, eikä hän näin ollen pelkää, että emäntä aikoisi tappaa itsensä nälkään. Emäntähän unohtaa, että hän on tänä iltana nauttinut ruokaa hyvällä halulla; huomenna hän huomaa, miten hyvää se on hänelle tehnyt. Rauhallinen uni tekisi hyvää emännälle. Toivottavasti emännän kokemat kärsimykset estävät häntä yrittämästä uudelleen nälkälakkoa, sillä emäntä kärsi painajaisista ja ruumiillisesta heikkoudesta.

Rouva Deanin tarinan lähestyessä loppuaan hän kertoo, että vähän ennen entisen isäntänsä Heathcliffin kuolemaa, hän sanoi tälle, ettei hän puhuisi testamentin laatimisesta, sillä Nellyn mielestä siihen ei ollut mitään aihetta. Isäntä on vain menettänyt hermonsa, jota Nelly ei olisi häneltä odottanut, mutta nyt on kuitenkin käynyt niin ja se on melkein yksinomaan isännän omaa syytä. Isännän tulisi syödä jotain ja levätä. Isännän posket ovat kuopalla ja hänen silmät verestävät aivan kuten sellaisella, joka on kuolemaisillaan nälkään ja menettämäisillään näkönsä liian valvomisen takia. Entä jos isäntä kuolee nälkään, kun paastoo niin itsepäisesti, eikä pääsisi hautaan siunattuun maahan, kun hän ei halua pappia hautajaisiinsa eikä

kenenkään lukevan mitään siunausta. Nelly oli järkyttynyt isännän jumalattomasta piittaamattomuudesta.

Isäntä kuoli ja tohtori Kenneth oli hämmentynyt, kun hänen piti ilmoittaa isännän kuolinsyy. Nelly oli varma, ettei isännän paastoaminen ollut tarkoituksellista. Se ei ollut hänen kummallisen sairautensa syy vaan seuraus.⁸⁴

Miten Emily esittää Nelly Deanin näkevän ja kokevan nälän?

Alussa Nelly kohtaa köyhyyden aiheuttamaa nälkää, tai köyhyyden rinnalla esiintyviä lapsi-Heathcliffin muodossa, joka löydetään nälkiintyneenä kaupungin kadulta. Tarina ei kerro, miksi juuri hän herätti ohikulkijan säälin niin, ettei hän voinut lasta sinne jättää, kenties kyse oli kohtalosta. Poika oli miltei mykkä, hänen sosiaaliset taitonsa ja kykynsä kommunikoida muiden ihmisten kanssa olivat lähes olemattomat. Pojalla ei ollut tarinaa itsellään, hänen alkuperänsä ja tarinansa jäivät ikuisesti arvoitukseksi. Hänen elämänsä alkupäiviä leimaa vaihtoehdoton nälkä ja hänen elämänsä päättyy nälkään, joka ei johdu ruoan puutteesta.

Tämän jälkeen Nellykin kohtaa nälkää, joka ei johdu köyhyydestä vaan ruokahaluttomuudesta. Hänen emäntänsä Catherine käyttää hänen mielestään syömättömyyttä välineenä saada tahtonsa läpi ja välineenä kiristää toista alistumaan. Catherine on itsetuhoinen, joka vahingoittamalla itseään pyrkii saamaan muut valtaansa. Hänellä ei ole keinoja olla väkivaltainen toista kohtaan, mutta hänellä on keinot olla väkivaltainen itseään kohtaan. Hän sairastuu kuolemavietin tähden, joka kääntyy itsetuhoisuudeksi.

Ja mitä tapahtuu Catherinen todelliselle rakkaudelle Heathcliffille? Hän lakkaa syömästä ja näantyy nälkään. Hän tuhoaa itsensä vapauttaakseen itsensä. Koko hänen elämänsä on ollut turha ilman rakastamaansa henkilöä ja hän luopuu mielellään tästä elämästä liittyäkseen häneen, jonka kanssa yksin hänellä on elämä. Luonnolliset tarpeet eivät ohjaa näiden henkilöiden käyttäytymistä, nämä yli-ihmiset ovat alistaneet täysin luonnolliset tarpeensa omien päämääriensä toteuttamiseen. He ovat herroja ja valtiaita, jotka halveksivat maailmaa ja kaikkea maailmallista, eivät halua siunattuun kirkkomaahan haudan lepoon vaan ikuisesti vaeltamaan humisevalle harjulle. Heille sydämen lepo ja sielun rauha ovat kauhistus.

⁸⁴ Ibid, 68, 176, 179, 444, 446, 448.

3.7.3. Rouva Catherine Linton, Herra Heathcliffin vaimo Isabella Heathcliff ja neiti Catherine Linton

Rouva Lintonilla oli tapana saada mielen häiriötiloja ja yhden sellaisen aikana hän huudahti tahtovansa kuolla. Hänen ei olisi pitänyt nauttia mitään vaan jatkaa paastoamistaan.

Rouva Linton hämmästyti tietoa, että herra Linton viettää kaiken aikansa kirjojensa parissa, kun hän on haudan partaalla. Eikö hänen miehensä tiedä, miten huonossa kunnossa hän on? Mies kuvittelee hänen vain oikuttelevan eikä tiedä, kuinka pelottavan tosissaan hän on. Hän valitsee, ellei ole jo liian myöhäistä, toisen kahdesta vaihtoehdosta heti, kun saa tietää, mitkä hänen miehensä tunteet ovat: joko hän näännyttää itsensä nälkään tai hän toipuu tilastaan ja lähtee kokonaan pois maasta. Suhtautuuko mies todella niin välinpitämättömästi hänen elämäänsä, että on täysin uppoutunut kirjoihinsa?

Eikö hänen miehensä pelkää, että vaimonsa aikoo tappaa itsensä nälkään? Rouva pyytää Nellyä vakuuttamaan hänelle sen olevan totta. Nellyn tulee sanoa olevansa varma, että rouva tekee sen nähtyään emäntänsä tilan.⁸⁵

Saavuttuaan ensimmäistä kertaa siihen taloon, josta oli tuleva hänen kotinsa, rouva Heathcliff, Catherine Lintonin miehen sisar, ilmoittaa keittävänsä puuron, koska haluaa ruoan olevan ainakin syömäkelpoista. Hänen on tultava toimeen omin neuvoin. Hän aikoo tehdä niin, hän ei aio esiintyä uudessa kodissaan hienona rouvana, koska pelkää, että siinä tapauksessa kuolisi nälkään. Hänen romanttiset kuvitelmansa rakkaudesta ja yhteisestä elämästä ovat tulleet murskatuiksi ja hän ymmärtää, että tässä talossa ei kukaan tule hänelle rakkautta antamaan eikä häneltä sitä toivomaan.⁸⁶

Catherine Lintonin tytär Cathy tahtoo avaimen, jolla hän pääsisi avaamaan lukitun oven ja pääsisi siten palaamaan kotiin tultuaan lukituksi Heathcliffin taloon, joka tahtoo pakottaa hänet naimisiin poikansa kanssa. Hän ei aio syödä eikä juoda vankipaikassaan mitään, ennenmin hän kuolee vaikka nälkään.⁸⁷

Miten Emily esittää vanhemman Catherinen näkevän ja kokevan nälän?

Rouva Linton jatkaa nälän esittämistä ilman sen liittymistä köyhyyteen, sen sijaan nälkä esitetään aiheutuvan kieltäytymisestä ruoasta. Mieleltään terveet ihmiset täyttävät luonnollisia tarpeitaan, mieleltään häiriintyneet pyrkivät niitä vastustamaan ja

⁸⁵ Ibid, 175-176.

⁸⁶ Ibid, 201.

kohoamaan niiden herraksi ja he pyrkivät itse aiheutetulla kärsimyksellä saattamaan muut tekemään tahtonsa mukaan. Rouva Linton ei jätä syömättä oikuttelun halusta vaan hän jättää syömästä siksi, kun on mieleltään sairas. Me emme tiedä, mikä on loppujen lopuksi hänen mielensä sairastuttanut, sillä syitä hänen mielensä sairaudelle ei esitetä. Hän vain on sellainen, ikään kuin villi säätyläisen vaatteissa ja kodeissa, ikään kuin hänen sielunsa olisi kotoisin jostain toisesta maailmasta.

Catherine näännyttää itsensä nälkään tai poistuu kokonaan maasta. Tavalla tai toisella hänen on lähdettävä pois. Joko hän kuolee tai muuttaa muualle. Catherine ei ajattele päättää päiviään jollakin muulla tavalla, ainoa keino, joka hänellä mahdollisuutena mielessä on, on nälkään kuoleminen. Kenties se on tapa kuolla, joka on mahdollista peruuttaa jossain vaiheessa, jos tuleekin oikein kohdelluksi, muut kuolemisen tavat olisivat peruuttamattomia. Kenties nälkään kuolemisen voi pysäyttää ryhtymällä syömään, jos elimistö vielä pystyy ruokaa käsittelemään. Miksi Catherine tahtoo kuolla, miksi Catherine on sairastunut mieleltään, miksi hän haluaa itsensä tuhota?

Miten Emily esittää Isabellan näkevän ja kokevan nälän?

Jos Isabella esiintyisi sen asemansa mukaisesti, johon hän on kasvanut, hän luultavasti saisi pian kuolla tuohon arvoonsa, sillä kukaan ei hänen tarpeitaan kokisi niin merkittäviksi, että kokisi haluavansa ne täyttää. Isabellan täytyy luopua ylpeydestään ja yrittää elää tässä ympäristössä, jonka hän on ymmärtämättömyydessään tullut valinneeksi kohtalokseen. Kun on itse tullut vaikuttaneeksi kohtaloonsa, täytyy itse yrittää tehdä sitten tuosta elämästä sellainen, että kykenee siinä elämään. Isabella ei voi kapinoida ketään vastaan, hänen täytyy kärsiä rangaistuksensa unohtamalla, kuka hän on ja mikä on hänen paikkansa, hänen täytyy unohtaa ja elää elämänsä, niin kauan kuin se kestää. Hän ei voi tappaa itseään nälkään, sillä hän on itse syypää osaansa, päinvastoin, hänen täytyy turvata itselleen riittävä määrä ruokaa, jotta pysyisi hengissä. Kenties hän selviytymisellään ja hengissä säilymisellään tulee rangaisseksi pahaintekijöitään, kenties hänen riutumisenensa olisi heille ilo, jota hän ei halua heille suoda. Isabellan täytyy syödä aiheuttaakseen kärsimystä muille. Heathcliffiin liittyvä toinen naishenkilö kieltäytyy syömästä tuottaakseen tuskaa lähimmäisilleen, mutta Isabellalle syöminen ja hengissä säilyminen ovat keinoja ärsyttää ja olla alistumatta.

Miten Emily esittää nuoremman Cathyn näkevän ja kokevan nälän?

⁸⁷ Ibid, 364.

Cathyllekin syömättömyys on keino saada tahtonsa läpi ja keino tuhota itsensä, jos joutuu elämään sietämättömissä olosuhteissa. Cathykaan ei mieti muita keinoja elämänsä päättämiseksi, kenties kuoleminen oman käden kautta on tuomittavampaa kuin kieltäytyminen ruoasta. Kenties itselleen jotain tehden on tuomittavampaa kuin vain tekemättä jättäminen. Kenties syömisen lopettaminen ja nälkään kuoleminen ei ole itsemurha, kenties silloin on vain kyse syömisen lopettamisesta. Jos itsensä ampuisi, niin silloin ampuisi itsensä, mutta ei vain lakkaisi ampumasta.

3.7.4. Sankarin osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa, minkälaista tarinaa nälkä kertoo?

Nälkä esittäytyy teoksessa kovin vähäisessä määrin liittyneenä köyhyydestä johtuvaan nälkään, köyhyys ei ole ongelma tämän teoksen henkilöille, heidän ei esitetä elävän sellaisessa yhteydessä muuhun yhteiskuntaan, että heidän tarvitsisi suhteutua sen asioihin jotenkin erityisesti, heidän ei tarvitse tuota suhteutumistaan tuoda erikseen esille. He elävät vahvasti omaa elämäänsä, jolloin nälkäkin on heille valinta eikä olosuhteiden pakosta johtuva. Nälän voi aiheuttaa mielen sairaus, mutta silloinkin henkilö on käpertynyt omaan maailmaansa, nälkä johtuu hänen sisäisestä pakosta eikä se johdu ulkoisista olosuhteista. Nälkä ei kohtaa näin ollen yhteisöä, vaan yksilöä, se on yksilön valinta, vaikkakin hän voi joutua kärsimään nälkää siksi, kun hänen mielensä siihen hänet pakottaa. Mutta nälkä on yksilön asia ja se erottaa hänet muista. Nälän valitseminen kokemukseksi erottaa nälkää kokevan yksilön muista.

Aiheuttaako nälän kokeminen häpeää sitä kokevissa yksilöissä? Ei. Nälkä liittyy oman arvon tunteeseen ja oman itsen tuntemiseen, nälkä kohottaa kokijansa tavallisten kuolevaisten yläpuolelle. Kieltäytyminen ruoasta on osoitus vahvuudesta, johon tavalliset kuolevaiset eivät pysty, ne, jotka pitelevät elämänsä lankoja käsissään, päättävät myös, milloin seuraavat luonnollisia tarpeitaan ja milloin eivät. Nälkä tulee osaksi pyhyiden kokemusta, josta kokemuksesta tavalliset kuolevaiset jäävät paitsi. Nälkäinen henkilö ei elä yksin leivästä, vaan pyhästä hengestä. Vaikka nälkä tappaisi hänen ruumiinsa, hänen henkensä ei jää nukkumaan.

Nämäkin hyväosaiset ovat täysin käpertyneitä omaan maailmaansa, niin etteivät muusta maailmasta paljoa välitä, eivätkä tule havainneeksi siellä mahdollisesti esiintyviä sellaisia kokemuksia nälästä, jotka johtuvat ruoan puutteesta. Mutta nämä

hyväosaiset ovat enemmänkin kuin käpertyneitä omaan maailmaansa, he ovat käpertyneitä mielensä maailmaan, joka ohjaillee heidän toimintojaan ja jonka tarkoitusta he elämällään täyttävät. Heidän elämällä ei ole muuta tarkoitusta kuin seurata mielensä liikkeitä ja niitä toteuttaa, he pyrkivät totuuteen seuraamalla mieliään, he eivät kykene muuta elämää näkemään kuin sen, mitä heidän tulee elää. He eivät voi muuttaa elämäänsä, sillä muuten he kadottaisivat itsensä. Heidän tulee pysyä tosina itselleen, sillä elämällä ei ole muuta tarkoitusta kuin totuudessa vaeltaminen.

Tämänkin teoksen toinen päähenkilö nousee köyhyydestä ja siitä johtuvasta nälästä aineellisesti turvattuihin oloihin ja hän on aina siellä kummajainen, kutsumaton vieras, mutta hän on yhdessä rakastettunsa kanssa teoksen sankari. Hän pysyy totena rakkaudelleen ja se riittää sankaruuteen. Kun sankarit kuolevat, jättävät he ikään kuin tyhjyyden tunteen jälkeensä. Tuo epäsuhtainen pari asemiansa puolesta ei voinut tässä elämässä liittyä yhteen, mutta tämän elämän jälkeen he voivat vaeltaa yhdessä. Tässä maailmassa katsotaan ja vahditaan statuksia ja syntyperää, mutta toisessa maailmassa kaikki nuo turhuudet karisevat pois, eikä ole eroa köyhällä ja rikkaalla, eikä kylläisellä ja nälkäisellä, vaan toisessa maailmassa ne liittyvät yhteen, jotka sydämiensä puolesta yhteen kuuluvat.

Huominen ei aiheuta huolta tämän teoksen henkilöille, se ei näyttäydä heille uhkaavalta toimeentulonsa puolesta, eikä olosuhteidensa puolesta. Huomista ei ole, vaan elämässä on kyse tämän hetken oikein elämisestä. Kauaskin kantoisia ratkaisuja tehdään hetkessä ja tehdään väärinä ratkaisuja, joiden seurauksien kanssa täytyy sitten vain oppia elämään, koska ne ovat seurauksia omista valinnoista ja ratkaisuista. Yksilö on kaiken mitta, ja yksilönä hän joutuu vastuuseen tekemistään ratkaisuistaan, eikä häneltä odoteta muihin asioihin ratkaisuja ja valintoja, kuin niihin, jotka välittömästi hänen omaa elämäänsä koskettavat. Muu maailma saa mennä menojaan, yksilö elää yksilöllistä elämäänsä ja hän on vastuussa vain teoista, joita hänen oma elämänsä kulku motivoi. Huominen ja tulevaisuus ovat hänelle muualla kuin tässä maailmassa, hän elää toista maailmaa varten eikä siten suostu tähän maailmaan kiinnittymään, sen turhiin ongelmiin ja tarpeisiin. Hän ei kerää aarteita tähän maailmaan eikä välitä hyvistä teoista tässä maailmassa, hänen toimiaan ohjaa henki, joka näyttää kaiken muun näennäisesti olevaksi. Luonnolliset tarpeet ovat näennäisesti olevia, ja totuudessa elävä ihminen ei voi elää pelkästään niitä täyttääkseen, vaan tulee aikoja, jolloin hänen täytyy niitä uhmata, jolloin hänen tulee olla enemmän kuin luonnollinen, hänen täytyy olla yliluonnollinen.

3.8. Maailmasta toiseen

Tässäkin teoksessa pääosassa on paikka, johon toimijat sijoittuvat ja jossa tapahtumat tapahtuvat. Toimijat saavat muotonsa tuossa paikassa ja paikan kokemus yhdistää heitä. Lopuksi nostan esiin teoksen subjektin nälän näkemisen ja kokemisen ja sen tarinan, joka liikkuu nälän kanssa, jota nälkä tekee näkyväksi ja jossa nälkä merkityksellistyy.

3.8.1. Dorlcoten myllyn isännän tytär Maggie

Maggie luuli jo olleensa tuntikausia ullakolla, jonne hän oli mennyt loukkaannuttuaan veljelleen Tomille, nyt oli kai jo teehetki, siellä ne nauttivat kaikki jo teetä, mutta kukaan ei hänestä välitä. Hän jääkin siis ullakolle ja nääntyy nälkään – piiloutuu siellä olevan tynnyrin taakse koko yöksi, ja silloin ne kaikki pelästyvät ja Tom alkaa itkeä. Jos hän kuitenkin nyt, kun olo ullakolla tuntuu taas kovin surulliselta, menisi alas Tomin luo – antaisikohan Tom hänelle anteeksi? Maggie tahtoo, että Tom antaa hänelle anteeksi rakkaudesta eikä sen tähden, että isä niin komentaa tekemään. Päätös olla menemättä alas pysyi lujana kokonaista viisi synkkää minuuttia, jotka Maggie istui tynnyrin takana. Mutta sitten alkoi rakkauden tarve Maggie raukan sydämessä taistella ylpeyttä vastaan, ja pian ylpeys hävisi.

Maggien aikeet olivat suuremmat kuin Tomi oli kuvitellut, kun Tomi kuvitteli hänen suutuspäissään vain palaavansa kotiin hänen taas kerran loukkaannuttuaan veljeensä. Maggie oli nimittäin päättänyt karata mustalaisten luo, joten Tom ei näkisi häntä enää ikinä. Maggie oli monet kerrat kuullut sanottavan, että hän on mustalainen ja puoliksi metsäläinen. Hän otaksui, että mustalaiset ottaisivat hänet iloiten vastaan ja osoittaisivat hänelle hänen erinomaisten tietojensa vuoksi melkoista kunnioitusta. Tom oli kerran kieltäytynyt ylenkatseellisesti Maggien ehdotuksesta karkaamisesta yhdessä mustalaisten luo huomauttaen, että mustalaiset ovat rikollisia, joilla on tuskin mitään ruokaa ja jotka käyttävät vetojuhtana vain aasia. Mutta nyt Maggie tunsu, että hänen kurjuutensa oli tullut niin suureksi, ettei ollut muuta vaihtoehtoa kuin lyöttäytyä mustalaisten joukkoon. Hän aikoi juosta eteenpäin, kunnes lopulta saapuisi Dunlowin maalle, missä todennäköisesti olisi mustalaisia. Ajatellessaan eroa isästään hän lohdutti itseään sillä aikeella, että lähettää isälle kirjeen pienen mustalaispojan mukana. Hän ei

siinä ilmaisisi olinpaikkaansa, mutta rauhoittaisi isäänsä kertomalla, että hän on terve ja onnellinen ja rakastaa isäänsä aina.⁸⁸

Miten George esittää Maggien näkevän ja kokevan nälän?

Maggie päättää kostaa muille kostamalla itselleen, tekemällä itselleen pahaa, kieltäytyen ruoasta ja nääntyen siten nälkään. Köyhempiä, joiden nälkä johtuu ruoan puutteesta, ei näissä teoksissa näytetä käyttävän nälkää välineenä taivuttamaan muut tahtoonsa, syömisellä tai syömättömyydellä vaikuttaminen ovat hyväosaisten valintoja. Maggietkin elää vahvasti elämänsä yksilönä ja pyrkii reagoimaan ja vaikuttamaan asioihin henkilökohtaisesti, hän haluaa hallita luonnolliset tarpeensa ja pyrkii säätelemään, milloin niitä täyttää ja milloin ei. Maggie kostaa muille olemalla tekemättä niin kuin tulisi tehdä, hän kieltäytyy seuraamasta samoja sääntöjä ja olemisen kaavoja, hän kostaa eristäytymällä ja olemalla erilainen kuin muut, tekee itsensä ulkopuoliseksi.

Nälkä yhdistyy siten sellaiseksi koston välineeksi, jonka avulla rikotaan yhteisyyttä, yhteisyys ja samojen tapojen noudattaminen ovat hyveitä ja takaavat yhteisön ongelmattoman yhdessä olon. Yhteisön tavoista irtaantuminen aiheuttaa häiriötä ja säröjä ihmisten välisessä kanssa käymisessä, jotka täytyy aina erikseen jollakin tavalla selvittää. Pois lähteminen ja tapojen rikkominen ovat ahdistuksen aiheuttamista myös muille yhteisön jäsenille, sillä heidän ongelmaton yhteiselonsa on tullut rikotuksi. Tuohon rikkomiseen Maggietkin pyrkii, tekemällä pahaa itselleen ja kieltäytymällä syömästä hän haluaa syöstä yhteisönsä sekasortoiseen tilaan, jonka yhteisyys tulee Maggien käyttäytymisen kautta uhatuksi. Maggie tulee pyrkii palauttamaan samoihin tapoihin muiden kanssa, muuten hänen olemassaolonsa on uhka yhteisön jäsenten mielenrauhalle.

Kuka nyt haluaisi vapaaehtoisesti nälkää nähdä, ihmettelee Maggien veli Maggien hänelle ehdotettua muuttamista mustalaisten luo. Maggielle mustalaisten elämä köyhydessäänkin näyttäytyy kuitenkin romanttisena ja siellä eläminen näyttäytyy hänelle mahdollisuutena sen kaltaiseen vapauden kokemiseen, jonka hän kokee mahdottomaksi omassa yhteisössään. Hän kokee, että omassa yhteisössään hän ei tule hyväksytyksi, joten hän aikoo paeta erilaisten joukkoon, jotka hänen lapsen mielessään ovat siten kykeneviä hyväksymään muutkin erilaiset joukkoonsa kun itse erilaisia ovat. Se ei Maggiea haittaa, että mustalaisten joukossa ei kenties tule menemään joka ilta nukkumaan kylläisenä, sillä mitä on vatsan kylläisyys verrattuna

⁸⁸ Eliot, 39, 109.

siihen vapauden tunteeseen, joka nousee hyväksytyksi tulemisen kokemuksesta. Ei mikään ruumiillinen tarve tai puutostila voi Maggien mielestä ylittää sielun ja mielen kokemusta onnesta ja vapaudesta, ruumiilliset tarpeet ovat alistettuja mielen ja hengen tarpeille.

3.8.2. Dorlcoten myllyn isännän poika Tom Tulliver, käskyläinen Bob Jakin, köyhän joulu ja liikemies herra Deane

Tom vastustaa Bobin väitettä viime vuotuisen tulvan kattavuudesta, kun he joen rantaäyräillä kulkivat matkallaan katselemaan suurta rotanpyyntiä läheisessä ladossa. Mutta Tom tietää kerran tulvan kohonneen korkealle, sillä isä on hänelle kertonut siitä tarinan.

Bob ei välitä, vaikka tulva kohoaisi kuinka korkealle tahansa. Hän uisi – ei sen kummempaa.

Mutta Tom kauhistuu ajatusta siitä, että jos ei olisi pitkään aikaan mitään syötävää. Tom päättääkin mieheksi tultuaan tehdä veneen, jonka päällä on puutalo, ja siinä hänellä on yltäkyllin ruokaa, kaniineja ja muuta tarpeellista. Ja jos hän näkisi Bobin uivan tulvivassa joessa, hän ottaisi hänetkin veneeseen.

Bob ei pelkäisi, sillä nälkä ei tuntunut hänestä kovinkaan pelottavalta. Mutta hän katkaisisi kaulan kaniineilta, silloin kun Tom haluaisi ruveta syömään niitä.⁸⁹

Pihamaalla ja joen partaalla lepäsi lumi hienompana kuin pikkulapsen pehmoiset jäsenet. Se kupsahtaen putosi laakeri- ja havupuilta painettuaan niitä aikansa raskaasti. Luisuvat kinokset sulkivat veräjät ja jokunen hylätty kotieläin jäi kuin kivettyneenä seisomaan lohduttomassa alakuloisuudessaan. Ei valonsädettä eikä varjoa, ei ääntä, ei liikettä. Mutta vanha joulu hymyili lumotessaan ulkomaailman näin julmasti, sillä se aikoi sytyttää kodeissa uuden valon. Ainoastaan kodittomaan sen herttaisuus koski kovasti, - koteihin, joissa liesi ei ollut lämmin eikä ruoka tuoksunut lämpimältä ja jossa ihmiskasvoilla näkyivät puutteen synkät ilmeet. Mutta kaunis vanha juhla aikoi hyvää, ja jos se ei siunannut ihmisiä puolueettomasti, oli syy sen isässä Ajassa, joka yhä järkähtämätön päämäärä edessään kätkee salaisuutensa omaan sydämeensä.⁹⁰

Nyt edistytään rivakammin kuin herra Deanin nuoruudessa. Kangaspuut kävivät hitaasti, muoti ei usein vaihtunut, parhaat vaatteet kestivät kuusi vuotta. Eron tekee höyry, joka ajaa jokaista ratasta kaksinkertaisella vauhdilla. Väestön kasvaessa täytyy

⁸⁹ Ibid, 52.

maailman käyttää järkeään keksintöihin, kauppa saa ihmisen ymmärtämään paremmin. On mainiota saada olki kasvamaan yhden tähkän sijasta kaksi tähkää, mutta on myös hyvä asia edistää kauppatavaran vaihtoa ja hankkia jyviä nälkäisiin suihin.⁹¹

Miten George esittää Tomin näkevän ja kokevan nälän?

Tom kauhistuu ajatusta nälästä, mutta hänen kauhistuksensa herättää ajatus, että nälkä ikään kuin pääsisi hänet salaa yllättämään. Hän ei osaa kuvitella nälkää, jolle ei voisi mitään, hän ei osaa kuvitella tilannetta, jossa hänellä ei olisi millä varustautua nälkää vastaan. Hänelle mahdollisuus hankkia ruokavarastoja on itsestään selvyyttä, hän ei pelkää tilannetta, että tuota mahdollisuutta ei kenties olisikaan. Nälkä voi olla uhka ainoastaan silloin, kun siihen ei ole osannut varautua, mutta nälkä ei ole uhka sitä kautta, että ei ole mahdollisuutta siltä suojautua. Nälältä välttyy, kun hankkii tarpeeksi ruokaa varastoon, nälkä ei muodosta sen kummempaa ongelmaa.

Miten George esittää Bobin näkevän ja kokevan nälän?

Bob ei pelkää nälkää, mutta Bob ei pelkää sitä samasta syystä kuin ystävänsä Tom, vaan Bobin pelkäämättömyys johtuu kenties siitä, että hän on tähänkin mennessä sitä kokenut ja tullut sen kanssa pärjänneeksi. Bob ei ajattele varautuvansa nälkää vastaan suurilla ruokavarastoilla, kun hänelle ei ole mahdollisuuksia sellaisten kartuttamiseen, Bob kenties ajattelee katsovansa tilanteen ja koettaa sitten löytää keinot selviytymiseen. Onhan hän neuvokas poika ja tottunut liikkumaan luonnossa ja kenties osaa sen antimiakin hyödyntää erilalla kuin Tom. Ja kenties Bob on muutenkin tottunut turvaamaan omat toimeen tulemisen mahdollisuutensa neuvokkuudellaan, kenties hänelle nälkä on kokemus, joka on samalla haaste neuvokkuudelle. Hän pystyy ylittämään elämän hänen eteensä heittäneet esteet, hän on ovelampi elämää ja tulee voittamaan, säilymään hengissä.

Miten George esittää köyhän näkevän ja kokevan nälän, tässä joulun aikaan koettuna?

Köyhälle nälän kokemus jouluna on raskaampi kuin arkena, kun nälkä näyttäytyy kovin selväpiirteisesti piirtyvän ympäristöä vasten, jossa yltäkylläisyys ja rauha ja onni majailevat. Jouluna kurjuuden kokemus tulee raskaammaksi, sillä pyhät ja juhlat luovat vaatimuksen osallistua juhlintaan, mutta kun ei ole mahdollisuuksia osallistua, kurjuuden kokemuksesta tulee entistä raskaampi. Kurjuuden kokemuksesta

⁹⁰ Ibid, 158.

⁹¹ Ibid, 405.

tulee kuilua muodostava tekijä niiden välillä, joilla on mahdollisuudet viettää joulua ja iloita joulusta ja niiden välillä, joilla ei siihen mahdollisuuksia ole. Joulukuuluksi olla yhteisön juhla, ja ne, jotka eivät joulua pysty viettämään, saavat kokea ulkopuolisuutensa ja yksinäisyytensä. Joulukuuluksi on köyhille osattomuuden kokemuksen aikaa.

Nälkä ja osattomuus ovat salaisuuksia, joiden alkuperää ja syytä ei tiedetä. Jotkut vain syntyvät nälkäisiksi ja osattomiksi ja toiset kylläisiksi ja osallisiksi. Kenties joskus salaisuus tulee paljastetuksi ja tämäkin asiointi saa selityksensä. Kenties kaikki palvelee jotain tarkoitusta, kenties nälkäisillä ja osattomilla on osansa, kenties osattomuus kuuluu suureen kertomukseen. Uskon ja toivon avulla nähdään yli näkyväisen.

Miten George esittää herra Deanen näkevän ja kokevan nälän?

Kauppa ja tekninen kehitys ja edistys ovat kerrassaan mainioita asioita, ne tuovat kerran onnen ja autuuden kaikkien osalle, ne poistavat maailmasta nälän. Nälkä johtuu ruoan puutteesta, ja kun ruokaa tuotetaan enemmän, tulee nälkä poistumaan. Mutta nälkä esitetään johtuvaksi myös köyhyydestä, kenties työttömyydestä, kun kauppa vilkastuu, niin kenties sitä kautta tulee kaikille halukkaille työtä ja työstä elävät jäävät henkiin. Nälkä johtuu ruoan tai rahan puutteesta, yhteiskunnallisilla suhteilla ei ole osuutta asiaan. Nälkää ei poisteta poliittisin päätöksin, nälkä poistetaan lisäämällä ruoan tuotantoa tai kaupan vilkastumisen kautta työpaikkojen tarjonnan lisäämisellä.

3.8.3. Eroavan osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa, minkälaisessa tarinassa nälkä esiintyy?

Tässä teoksessa nälkä esiintyy sekä köyhien kokemuksena, että hyväosaisten kokemuksena sitä kautta, että se on väline muihin vaikuttamiseen. Nälkä esiintyy hyväosaisten kokemuksena myös sitä kautta, että se on jotain, mitä kavahdetaan, se ei ole kokemus, joka on ollut tai on omaa kokemusta, vaan se nähdään itsensä ulkopuolella ja sitä pyritään välttämään. Nälkä ei uhkaa näitä hyväosaisia, ja jos uhkaa, niin tarjolla on välittömästi keinot, jolla se voidaan torjua. Nälkä ja köyhyys ovat sellaista elämää, joka ei kosketa omaa elämää, niitä ei tarvitse ottaa huomioon, ne eivät ole tulossa oman elämän osaksi missään vaiheessa.

Myös tässä teoksessa esiintyy henkilö, joka on valmis valitsemaan nälän, joka valitsee sen sitä kautta, että se on jotain niin erilaista ja poikkeavaa verrattuna siihen maailmaan, jossa arkiansa viettää. Valitessaan nälän kokemuksen valitsee samalla kieltäytymisen oman yhteisön perinteistä ja valitessaan nälän valitsee samalla tyystin toisenlaisen maailman. Valitessaan toisenlaisen maailman tekee samalla henkilökohtaisen valinnan, ottaa elämänsä omiin käsiinsä, ottaa sen pois yhteisön käsistä. Ottaa elämänsä pois siitä jatkumolta, jota sen tulisi noudattaa elääkseen hyveellistä elämää.

Nämä hyväosaiset esitetään havainnoivaksi nälkää ympärillään, nälkäisiä ihmisiä on lähiympäristössä ja nälän kokeminen tiedetään olemassa olevaksi ja se tiedetään asiaksi, joka voitaisiin joku päivä poistaa. Nälkä ja kylläisyys käyvät dialogia, siellä, missä on toinen, on myös toinen. On pyhiä ja niiden rinnalla esiintyvää syvenevää kurjuuden kokemusta, on rikas lapsi ja hänen rinnallaan leikkivä köyhä lapsi, on tulevaisuuteen tähtäävä liikemies ja hänen tietämyksensä nälän olemassaolosta maailmassa. Vaikka nälkä ja nälkäiset eivät huuda itseään julki, ne ovat vaivihkaa koko ajan esillä, ikään kuin enteillen vaaraa, ikään kuin enteillen yhteiskuntaa, joka ei kerran ole enää kestävä, joka ei kerran ole enää kykenevä integroimaan kaikkia kokemuksia yhteisyyden kokemukseen yhteiskunnasta. Kaiken kauneuden ja harmonian keskellä kulkee koko ajan tarina, joka rikkoo harmonian, joka esittää, että harmonia ei ole kaikkien koettavissa, harmonia on osallisten kokemus, osattomien kokemus on osattomuus harmoniasta. Kaiken yllä leijuu uhka siitä, että tarina ei kenties päätykään hyvin.

Toimijoita itseään ei näytä huominen huolettavan, heidän toimeentulonsa tulee aina olemaan turvattu, heitä ei nälkä eikä köyhyys uhkaa. He eivät kykene näkemään sitä, kuinka maailma muuttuu, he yrittävät vielä pitää kiinni siitä tarinasta, johon he ovat kasvaneet, eivätkä kykene näkemään, että vanha tarina on kenties vanhentunut. Jos heidän maailmansa tulee joskus radikaalilla tavalla muuttumaan, he joutuvat kohtaamaan muutoksen täysin siihen valmistautumattomina ja kenties eivät löydä keinoja muutoksesta selviytymiseen. Heidän olemassaolonsa on uhattu, mutta he yrittävät jatkaa elämäänsä niin kuin tuota uhkaa ei olisi, niin kuin elämä jatkuisi sellaisena kuin se on aina jatkunut, niin kuin maailma ei muuttuisi, niin kuin heistä ei koskaan tulisi osattomia jatkumoon ja perinteeseen nähden.

Myös tässä teoksessa näyttyy nälkä hetken sellaisena, että sitä voi kyllä kestää, jos se yhdistyy vapauden kokemukseen ja olemiseen rauhassa itsensä kanssa.

Aineellinen hyvinvointi ja turvattu oleminen liittyvät usein sellaiseen kokemukseen, jossa yhteisö ja sen elämäntavat koetaan ahdistaviksi ja persoonallisuuden toteutumista rajoittaviksi. Nälkä näyttäytyy hyväosaisten silmissä liittyväksi erilaiseen elämään, jota viettävät erilaiset ihmiset, joiden joukossa voisi sitten antaa erilaisuutensa puhjeta kukkaan ja joiden joukossa oma persoonallisuus pääsisi kukoistamaan. Oma yhteisö näyttäytyy yhteisöksi, joka haluaa nähdä jäsenissään samuutta eikä yksilöllisyyttä ja erilaisuutta, siten eläminen yhteisössä voi tuottaa ahdistusta, josta ulospääsyvaihtoehdoksi nähdään muuttaminen yhteisöön, joka sallii erilaisuuden koostuessaan erilaisista ihmisistä ulkopuolelta nähtynä.

Maailma on muuttumassa, edistys ja kehitys tulevat kerran vielä poistamaan nälän ja ihmisten hyvinvointi ja rikkaus lisääntyvät. Mutta maailman muuttuminen on myös uhkaavaa ja pelottavaa, maiseman idyllisyys on kohta ristiriidassa siinä tapahtuvan elämän kanssa. Yhteisö jatkaa vielä näennäisesti vakiintuneiden tapojen ylläpitämistä, mutta tavat joutuvat kenties kohta muuttumaan ympäristön paineessa ja kenties kohta huominen ei olekaan enää varmasti turvattu eikä elämä jatku itsestään selvästi samanlaisena kuin tähänkin asti.

3.9. Lasten tähden

Tässäkin teoksessa pääosassa on paikka, johon toimijat suhteutuvat ja jossa he saavat muotonsa. Lopuksi nostan esiin teoksen subjektin ja hänen nälän näkemisen ja kokemisen ja sen tarinan, jota nälkä tekee näkyväksi ja joka merkityksellistää nälkää.

3.9.1. Grassdalen kartanon emäntä rouva Helen Huntingdon ja herrasmiesmaanviljelijä Gilbert Markham

Helenin lapsi ei saanut turmeltua, paljon parempi hänen oli elää köyhyydessä ja syrjässä maailmasta karanneen äidin kanssa kuin ylellisyydessä isän vahingollisen vaikutuksen alaisena. Poikansa tähden Helen ei saanut enää sietää isän ja hänen turmeltuneiden ystäviensä vierailuja siinä talossa, missä poika asui. Mutta mistä Helen löytäisi turvapaikan ja kuinka hän hankkisi toimeentulon heille molemmille? Paletista ja siveltimestä täytyy nyt tulla Helenin lujat työtoverit. Helenin oli uurastettava kovasti kehittääkseen lahjojaan niin että voisi toimia joko taidemaalarina tai opettajana. Jonkinlainen varmuus siitä, ettei joutuisi aivan puutteeseen, oli tarpeen, Helen ei saanut viedä poikaansa nälkäkuolemaan.

Herra Huntingdon ei säästä mitään vaivoja saadakseen selville Helenin turvapaikan Helenin toteutettua suunnitelmansa ja paettuaan kodistaan poikansa kanssa. Hän on valehdellut Helenin lähiomaisille niin paljon ja niin häpeilemättömän kylmäverisesti, että Helenin setä uskoi häntä enemmän kuin puoliksi ja kehottaa ankarasti Helenia palaamaan takaisin ja elämään hänen kanssaan ystävinä jälleen, mutta Helenin täti tietää paremmin: häneen eivät vaikuta herra Huntingdonin keksimät perättömät puheet. Huntingdon tarjoaa vaihtoehdoksi suostumista jättämään Helen rauhaan ja hän voisi myöntää Helenille kohtuullisen avustuksenkin, jos vain saa poikansa luokseen. Mutta Helen ei aio myydä lastaan kullasta, vaikka se sitten pelastaisi sekä lapsen että Helenin nälkää näkemästä: parempi lapsen olisi kuolla Helenin kanssa kuin elää isänsä kanssa.⁹²

Oli jo päivä, kun postivaunut tulivat kaupunkiin ja ajoivat Ruusun ja Kruunun majataloon, jotka kuljettivat herra Grahamia Helenin luo, jonka herra Graham luuli olevan menossa naimisiin. Herra Graham laskeutui vaunuista ja huuteli kyytiä Grassdaleen. Kiesit oli saatavissa, mutta ei siihen hevosta. Pyytäen lähettämään ajopelit jälkeensä, kun niihin on löydetty hevonen niitä vetämään, herra Graham lähti niin hyvää vauhtia kuin pystyi kävelemään. Gilbert sai pysähtyä kyselemään ja toisinaan hän sai kolkutella laiskat ihmiset hereille, sillä kun työtä oli perin vähän ja ehkä myös vähän syötävää, he nukkuivat pidempään. Mutta Gilbertilla ei ollut aikaa ajatella heitä, vaan hän kiiruhti eteenpäin väsymyksestä ja epätoivosta kipeänä.⁹³

Miten Anne esittää Helenin näkevän ja kokevan nälän?

Helenkin pitää parempana elää köyhemmissä oloissa kuin ylellisyydessä, jos köyhemmät olot merkitsevät samalla elämistä rauhassa ja sielullisesti turvattuina. Mitä se hyödyttää ihmistä, vaikka hän saisi vatsansa täyteen joka päivä hyvää ruokaa ja hyvää juomaa, mutta uhraisi samalla sielunsa ja sydämensä? Mitä on vatsan kylläisyys, jos se yhdistyy itsekunnioituksesta luopumiseen? Ja mitä on kokemus niukuudesta, jos se yhdistyy itsekunnioituksen takaisin saamiseen ja lapsen pelastamiseen lapseksi, josta kasvaa hyvä aikuinen ja joka kykenee tekemään hyvää muille, eikä vain jatka isältään oppimaansa käyttäytymisen kaavaa? Itsekunnioituksen tähden Helen on valmis jättämään tutun yhteisönsä ja muuttamaan muualle, hän on valmis erottautumaan ja

⁹² Brontë A., 352, 396-397.

⁹³ Ibid, 470.

seuraamaan kuulemaansa oman tuntonsa ääntä, muiden tunteiden äänet heikkenevät hänen korvissaan.

Nälkäkuolemaan Helen ei suostu lähtemään vaan hän ryhtyy turvaamaan mahdollisuuksia heille toimeentulon hankkimiseen. Helenilla on mahdollisuudet turvata heidän toimeentulo itsenäisestikin, hän voi hankkia toimen tai elättää heidät taidemaalarina. Helen ei ole täysin vailla vaihtoehtoja, kun hän suunnittelee pakoa miehensä luota, hänellä on mahdollisuus saada tienatuksi heille toimeentulo. Hän suunnittelee vievänsä pienen poikansa mukanaan, yltäkylläisyydestä niukkuuteen, ja ikuisesti eroon isästään. Helen näkee ikuisen eron isästään pojalle paremmaksi vaihtoehdoksi pojan kehittymisen kannalta kuin elämisen isänsä kanssa. Helen ei tunnu pohtivan niitä elämisen muotoja, jotka poika menettää muuttaessaan niukkoihin oloihin eikä Helen tunnu antavan muotojen menettämislle kovin suurta arvoa.

Miten Anne esittää Gilbertin näkevän ja kokevan nälän?

Gilbert näkee nälkäisiä ja heidän näkemisensä pysäyttää häntä sen verran, että hän kerkeää ajattelemaan, että hän ei ehdi heitä nyt ajatella. Köyhät ihmiset näytetään toimeentuloksi, kun töitä ei ole tarjolla, töiden puuttuessa he nukkuvat. He ovat laiskoja ihmisiä, kun eivät ilman työtä aikaansa kuitenkin jotakin touhuamalla täyty. Eivätkä he liioin ajallaan keskustele keskenään, ehkeivät he osaa keskustella. Kenties he osaavat vain tehdä työtä ja syödä ja nukkua ja milloin mahdollisuudet kahteen edelliseen puuttuu, jäljelle jää vain nukkuminen.

3.9.2. Äidin osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa, minkälaisiin tarinoihin nälkä liittyy?

Ylellisyys yhdistyy tässäkin teoksessa usein paheelliseen ja turmelluttavaan elämään, sen vastapainona elämä niukkuudessa näyttäytyy paremmaksi vaihtoehdoksi, jos haluaa elämänsä elää hyveessä ja rehellisyydessä. Ylellisyys ja huonot ihmiset liittyvät yhteen, hyväosaiset ihmiset, jotka valitsevat niukkuuden, ovat valinneet hyvän osan valitessaan hyvän elämän.

Hyväosainen nainen ei ole tässäkin teoksessa vailla mahdollisuuksia itsensä elättämiseen, mutta tuo itsensä elättäminen yhdistyy aina irtaantumiseen omasta yhteisöstään. Ja irtaantuminen omasta yhteisöstä merkitsee aina oman mielensä sellaisten vaatimusten toteuttamista, jotka näyttäytyvät miltei pakonomaisiksi

vaihtoehtoiksi. Jos jättäisi irtaantumatta yhteisöstään, voisi jättää jäähyväiset itsekunnioitukselle ja ratkaisullaan olisi valinnut elämän häpeässä osakseen.

Huono-osaiset vilahtavat myös tässä teoksessa ja tässäkin he vilahtavat mukaan häiriten toimijoita, heihin pitäisi jotenkin suhtautua, mutta ei ehdi heitä pysähtyä ajattelemaan, kun sydämen asiat vaativat kiiruhtamaan eteenpäin. He ovat kuitenkin olemassa, heitä voi kohdata, voi kohdata nälän, joka johtuu mahdollisuuksien puutteesta ostaa ruokaa. Tuo tieto heidän olemassaolosta häiritsee toimijoita, miten nälkäisten kanssa tulisi elää? Miten heidän nälkänsä tulisi suhtautua?

3.10. Vallankumoukselliset

Tässä teoksessa pääosan vie yhteiskunta, sen tila ja pyrkimys sen parantamiseen. Tuohon kertomukseen suhteutuvat tässä esitetyt toimijat, he saavat siihen suhteessa muotonsa. Aluksi kysyn, miten tarinan luoja esittää itsensä näkeväksi ja kokevaksi nälän ja sitten suhteuden kerrottuun tarinaan. Lopuksi nostan esiin teoksen subjektin ja hänen nälän näkemisensä ja kokemisensa, nostan esiin kertomuksen nälästä ja sen kertomuksen, jota nälkä kertoo. Tämänkin teoksen viimeisessä luvussa puhun välillä ikään kuin enemmän omasta positiostani käsin, teoksen subjekti – objekti –suhteen sallien sen minulle, houkuttellen minut niin tekemään.

3.10.1. Älykkäät ja yhteiskunnallisesti asennoituneet miehet sekä mies ja vaimo

Keskustelunvapauden suuri lisääntyminen, joka on yksi tärkeimpiä eroja nykyisten ja Johnin lapsuuden aikojen välillä, on suuresti muuttanut suhtautumista uskonkysymyksiin. Harva mies, joka on yhtä älykäs ja yhteiskunnallisesti suuntautunut kuin Johnin isä oli, ja joka pitää kiinni moraalisen vakaumuksen suurella voimalla epäsuosituista mielipiteistä koskien uskontoa tai mitä muuta tahansa ajattelun suuria kysymyksiä, harjoittaisi nyt niiden salaamista maailmalta. Tapauksissa, joita on yhä vähemmän, joissa suoruuksissa noissa kysymyksissä johtaisi joko toimeentulon mahdollisuuksien riskeeraamiseen tai poissulkemiseen sellaiselta hyödyllisyyden alueelta, joka on erityisen sopiva kyseessä olevalle henkilölle, salaaminen voidaan ymmärtää. On tullut aika, että ihmiset avoimesti tunnustaisivat suhteensa uskon asioihin, sillä avoin tunnustus tulisi tekemään lopun, kerran ja kerta kaikkiaan, siitä

kamalasta ennakkoluulosta, että epäusko liittyy aina johonkin mielen tai sydämen huonoon ominaisuuteen.⁹⁴

Kolmannella kaudella henkisessä kehityksessään, joka nyt eteni samaa tahtia vaimonsa Harrietin kanssa, Johnin mielipiteet sekä avartuivat että syventyivät. John oli nyt täysin luopunut liiallisuudesta reaktioissaan Benthamismia vastaan. Johnin ja Harrietin mielipiteet olivat nyt paljon vääraoppisempia suhteessa vallitsevaan poliittiseen taloustieteeseen kuin mitä Johnin olivat olleet hänen kaikkein äärimmäisimmissä Benthamismin päivissään. Yksityinen omaisuus, sellaisena kuin se nyt ymmärretään, ja perintö, ilmenivät silloin Johnille vihoviimeisenä lainsäädäntönä. John ei odottanut mitään muuta kuin että vähennetään niitä vääryyksiä, joita nuo instituutiot ovat aiheuttaneet, lopettamalla esikoisoikeus ja sääntöperinnöksi määräämisen. Hän ei nähnyt, että paljon muutakin oli mahdollista tehdä sen epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi yhteiskunnasta, että jotkut ovat syntyneet rikkaiksi ja suurin osa väestöstä köyhiksi ja hän osasi vain toivoa, että sivistyksen ja koulutuksen lisäämisellä saataisiin väestömäärää rajoitetuksi ihmisten vapaaehtoisin toimin ja sitä kautta köyhien osa voisi tulla siedettävämmäksi. Lyhyesti sanoen, John oli demokraatti, mutta ei yhtään sosialisti, mutta jo silloin Johnin ja Harrietin ajatukset tarvittavista olennaisista parannuksista yhteiskunnassa menivät paljon yli demokratian aatteen. Samalla kun jyrkästi kieltäytyivät tunnustamasta yhteiskunnan tyranniaa yksilön yli, jonka useimpien sosialistien järjestelmien ajatellaan sisältävän, he odottivat aikaa, jolloin yhteiskunta ei olisi jakautunut toimetomiin ja toimeliaisiin. He odottivat aikaa, jolloin sääntöä, että se ken ei työtä tee ei syömänkään pidä, sovellettaisiin muihinkin kuin köyhiin, että sitä sovellettaisiin puolueettomasti kaikkiin. He odottivat aikaa, jolloin työn tuloksen jako, sen sijaan, että se riippuisi, niin kuin nyt suuremmissa määrin riippuu siitä, mihin on sattunut syntymään, suoritettaisiin yhteisymmärryksessä tunnustetun oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaisesti. He odottivat aikaa, jolloin ei enää olisi, tai ei ajateltaisi olevan mahdotonta, että ihmiset ponnistelisivat uupumatta hankkiakseen etuja, jotka eivät olisi pelkästään heidän, vaan jotka jaettaisiin siinä yhteisössä, johon he kuuluvat. Johnilla ja Harrietilla ei ollut luuloa siitä, että voisivat jo nähdä, minkälaisilla täsmällisillä institutionaalisilla muodoilla nämä tavoitteet parhaiten saavutettaisiin, tai kuinka lyhyen tai pitkän ajan kuluttua ne toteutuisivat. Molempien luokkien täytyy oppia tekemään työtä ja toimimaan yhdessä yhteisen hyvän, tai ainakin

⁹⁴ Mill, 53.

joka tapauksessa yhteiskunnallisten ja sosiaalisten tavoitteiden, tähden, eikä niin kuin tähän mennessä, ainoastaan omia etujaan ajaen. Koulutus, tavat, tunteiden jalostus saavat tavallisen ihmisen yhtä valmiiksi kaivamaan tai kutomaan maansa puolesta, kuin hän on valmis taistelemaan maansa puolesta. Esteenä tälle ei ole ihmisluonnon ominainen rakenne. Kun mielenkiinto yhteiseen hyvään otetaan käyttöön samalla lailla kuin ainoastaan omien etujen ajaminen nyt on käytössä, kun se otetaan joka päiväseen elämään, ja kun sitä kannustaa rakkaus kunniaan ja häpeän pelko, se on kykenevä aikaan saamaan, jopa tavallisissa ihmisissä, kaikkein uupumattomimpia ponnistuksia kuin myös kaikkein sankarillisimpia uhrauksia. John ja Harriet katsoivat nyt kaikkien olemassa olevien instituutioiden ja sosiaalisten järjestelmien olevan pelkästään väliaikaisia, ja he toivottivat mitä suurimmalla mielihyvällä ja mielenkiinnolla tervetulleeksi kulloistenkin henkilöiden sosialistiset kokeilut, huolimatta siitä, onnistuivatko ne vai epäonnistuivatko. He katsoivat, että ne eivät voineet toimia muuten kuin kaikkein tarpeellisimpana koulutuksena niille, jotka osallistuivat niihin. Ne jalostivat heitä toimimaan sellaisten motiivien mukaan, jotka johtavat suoraan yleiseen hyvään, tai tehden heidät tietoisiksi niistä vioista, jotka estävät heitä tai muita toimimasta niin.⁹⁵

Miten John esittää itsensä näkevän ja kokevan nälän?

Johnille nälkä voi koitua kohtaloksi, jos on julkisesti väärää mieltä asioista, joista ei saisi olla kuin yhtä mieltä, jos on sellaisessa asemassa, että tuo väärässä oleminen ja sen julkinen tunnustaminen johtaa toimeentulon menettämiseen. Jos on täysin eri mieltä julkisesti kuin mitä se yhteisö esittää julkisena mielipiteenään, johon kuuluu, joutuu siitä ulosajetuksi ja poissuljetuksi. Yhteisön tulee olla yhtenäinen mielipiteiltään tai ainakin niiden julkisen esittämisen kanssa. Mutta yhdenmielisyyden vaade ei koske kaikkia alueita yhteiskunnassa, on alueita, joissa mahdollisuus oman mielipiteen esittämiseen on suuresti lisääntynyt Johnin mielestä. Oman mielipiteen esittäminen on tullut useissa paikoissa hyveeksi, viisaan ihmisen ominaisuudeksi, joka ajattelee itse eikä vain pyri ajattelemaan samalla lailla kuin kaikki muut, jotta tulisi yhteisössään hyväksytyksi.

Johnin ja Harrietin mielestä työstä saatavan leivän – sääntöä tulisi soveltaa muihinkin kuin köyhiin. Sitä tulisi soveltaa kaikkiin omaisuuksien perijöihin, kaikkiin voitoilla eläviin, kaikkiin pelaamisella voittaneisiin. Mutta John ja Harriet elävät

⁹⁵ Ibid, 175-177.

yhteiskunnassa, jossa ruoka ostetaan rahalla ja rahan hankkiminen jää kunkin omaksi huoleksi tai huolettomuudeksi, jos ei ole rahaa vaikkapa työttömyydestä johtuen, jää siten ilman leipääkin. John ja Harriet unelmoivat, että työn tuloksen jako suoritettaisiin yhteisymmärryksenä jonkun oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaan – olisivatko John ja Harriet tyytyväisiä vaikka Suomen nykyisen kaltaiseen verotusjärjestelmään, jolla pyritään tasaamaan tuloeroja ja joka toimii välineenä tulonsiirroille? John ja Harriet unelmoivat ajasta, että ihmiset ponnistelisivat yleisten etujen tähden – olisivatko John ja Harriet tyytyväisiä veroilla kustannettuihin julkisiin palveluihin? John ja Harriet unelmoivat ajasta, jolloin yhteiskunta ei olisi jakautunut työttömiin ja työllisiin – vähän aikaa sitten meidänkin yhteiskunnassa virallisena poliittisena tavoitteena oli täystyöllisyys. Miten John ja Harriet katsoisivat meidän yhteiskuntaamme? Olisiko Suomi heidän mielestään sosialistinen valtio? Entä minkälaisena järjestelmänä he siten kokevat oman yhteiskuntansa, jos edellä mainitut piirteet ovat leimaa-antavia sosialistisille valtioille?

Katsoessaan itseään taaksepäin, John näkee kehitystä ajattelussaan muun muassa siinä, että on oppinut näkemään yhteiskunnan jakaantumisen rikkaisiin ja köyhiin vääryytenä ja epäoikeudenmukaisuutena. Johnille köyhyys ja puute ovat ongelmia, ja siten niiden olemassaolo ovat vääryksiä, milloin ne esiintyvät rinnan rikkauden kanssa. Hän on tullut ymmärtäneeksi, että köyhyys ei johdu ruoan ja työn puutteesta, johon siten voitaisiin vaikuttaa väestömäärää rajoittamalla, vaan hän on tullut näkemään, että köyhyys johtuu demokratian ja sosialismin puutteesta, yhteiskunnallisten suhteiden epätasa-arvoisuudesta. John näkee itsensä ihmisenä, joka kerran ajatteli, että yhteiskunta voidaan muuttaa paremmaksi siellä täällä asioita parantelemalla, mutta nyt hän on tullut näkemään, että pienet parannukset siellä täällä eivät riitä. Tarvitaan paljon syvällekkävempää muutosta, yhteiskunnallisten suhteiden ja sen perustan, mille ne ovat rakentuneet, täytyy muuttua. Tarvitaan vallankumousta, nykyinen valta on keskittänyt rikkauden ja hyvinvoinnin harvoin käsiin, hyvinvointi täytyy saada jaettua kaikkien osallisten osalle ja kaikista täytyy tulla osallisia. Osallisuus yhteiskunnassa ei voi olla rajattu.

3.10.2. Irlannin kansa

Political economy tuli paljon nopeammin tehdyksi kuin *Logic*, tai itse asiassa nopeammin kuin mikä tahansa muu merkityksellinen, mitä John oli aiemmin

kirjoittanut. Tänä runsaan kahden vuoden aikana oli puolen vuoden tauko, jolloin teos oli jätetty syrjään, jonka aikana John kirjoitti artikkeleita lehteen nimeltä *Morning Chronicle*, joissa hän kiirehti talonpoikaisomistusten muodostamista Irlannin tyhjiille maille. Tämä tapahtui nälänhädän aikana, talvella 1846/47, kun ajan ankarat välttämättömyydet tuntuivat tarjoavan mahdollisuuden saada huomiota tavoille, jotka Johnille näyttäytyivät ainoina mahdollisina yhdistää helpotus käsillä olevaan hätään ja Irlannin kansan sosiaalisten ja taloudellisten olosuhteiden pysyvä parantaminen. Mutta sen sijaan, että olisi aloitettu suuri operaatio kohdistettuna tyhjiin maihin ja torpparit olisi muutettu omistajiksi, parlamentti sääti köyhäinlain pitääkseen heidät köyhälistöön kuuluvina. Näin Irlannin väestö tuli vähentymään, vähentymisen aloitti nälänhätä ja sitä jatkoi maastamuutto.⁹⁶

Miten John esittää itsensä näkeväksi ja kokevaksi Irlannin kansan nälän?

John näkee, että Irlannin kansa näki turhaa nälkää, poliittisilla päätöksillä olisi nälkä voitu poistaa. Mutta niin ei tullut tapahtumaan, vaan poliittisilla päätöksillä vakiinnutettiin köyhyys ja kiihdytettiin maastamuuttoa. Johnin vastaus ongelmaan olisi ollut maanomistusolojen muuttaminen. Sen sijaan, että keino olisi tullut toteutetuksi, se torjuttiin ja ihmiset kuolivat nälkään. John näki ja ymmärsi, että heidän kuolemansa oli aiheutettua ja se olisi ollut vältettävissä. Muut eivät nähneet tai kieltäytyivät näkemästä ja ymmärtämästä tai näkivät ja ymmärsivät, mutta eivät välittäneet.

3.10.3. Radikaalin osa

Miten teoksen subjekti näkee ja kokee nälän, minkälainen on nälän tarina teoksessa, minkälaista tarinaa nälkä kertoo?

Ylellisyydessä elävät ihmiset eivät ole sen parempia tai huonompia kuin nälkää näkevätkään ihmiset, ihmisiä ei käsitellä yksilöinä, jotka ovat yksilöllisesti hyviä tai pahoja, ihmisiä käsitellään ryhminä ja ryhmien paikkaa yhteiskunnassa. Yhteiskunnalliset suhteet ja se perusta, mille nuo suhteet rakentuvat ovat luonteeltaan vääryyteen ja oikeuteen perustuvia ja tuo perusta rakentaa siten ihmisistä joko oikeudenmukaisuutta tai epäoikeudenmukaisuutta säilyttäviä yksilöitä. Jos yhteiskunnan perusta saadaan muutettua perustan ollen nykyään epäoikeudenmukaisuudelle rakennettu, tulevat ihmisetkin muuttamaan oikeudenmukaisuutta harjoittaviksi ja sitä

⁹⁶ Ibid, 177-178.

ylläpitäviksi. Niin kauan kun yhteiskunnan perusta säilyy muuttumattomana, tulevat ihmiset harjoittamaan sen mukaisesti epäoikeudenmukaisuutta ylläpitävää toimintaa ja ovat luonteeltaan vain omia etujaan ajavia ja välinpitämättömiä yhteiskunnasta osattomiksi jääviä kohtaan.

Näin ollen ongelma ei ole, että onko jollakulla mahdollisuuksia itsensä elättämiseen, vaan ongelmaksi tulee itse itsensä elättäminen. Itsensä elättäminen ja hengissä selviäminen eivät tulisi olla yksilön ongelmia, ne tulisi ratkaista yhteiskunnallisilla muutoksilla ja poliittisilla päätöksillä. Kenenkään ei tulisi joutua huolta kantamaan siitä, löytääkö hän itselleen toimeentulon mahdollisuuksia, yhteiskunnan velvollisuus olisi ruokkia kaikki, tekevät he sitten työtä tai eivät, on heillä sitten rahaa tai ei. Toimeen tuleminen ei saisi olla yksilön ongelma, vaan yhteiskunnan tulisi olla halukas kaikki elättämään.

Huono-osaiset ja nälkäiset eivät tässä teoksessa ole häiriöksi, he ovat yhteiskunnallisten suhteiden ja yhteiskunnallisen todellisuuden ja todentuneen moraalien kuva. Heidän kautta tulee se perusta näkyväksi, mille yhteiskunta on rakentunut, heidän kautta tulee näkyväksi yhteiskunnan arvopohja, joka on tässä tapauksessa mätä ja se tulisi pikaisesti uudistaa. Eikä uudistuksessa riitä vähäiset toimet, koko yhteiskunnallinen järjestelmä tulisi uudistaa ja ihmiset muuttuvat sitä myötä, heistä ei tarvitse erikseen huolta kantaa, heidän muuttamisestaan moraalisemmiksi ja parempia ratkaisuja tekviksi toimijoiksi. He kasvavat oikeudenmukaisiksi, kun kasvualusta on juurtunut oikeudenmukaisuuteen.

3.11. Ensimmäinen teollisuusyhteiskunta

Koska 1800-luvun Englannin nälkää käsitteleviä artikkeleita on perin vähän yhteiskuntamme uutislehdissä, olen tässä käyttänyt tutkimuskirjallisuutta syventämään teosten käsittelyä. Halusin tässäkin osiossa käyttää myös muuta kirjallisuutta temasta kuin kohteeni aikalaisteoksia, jotta käsittely mahdollisesti lähdemateriaalin laajentamisen kautta syvenisi ja monipuolistuisi. Tutkimuskirjallisuuden määrälliseen laajuuteen en ole laittanut kovin suurta painoa, koska tutkimuskirjallisuutta käytän lähinnä syventääkseni muiden tässä käsittelemieni teosten käsittelyä. En siis tutki ensisijaisesti tutkimuskirjallisuutta, vaan ne ovat väline muiden teosten käsittelyn tutkimiselle.

Ensiksi referoin teosten nälkäviittaukset jättäen referoidut kohdat hyvin lyhyiksi, sillä referaattien tarkoitus on tarjota välineitä teosten käsittelyn syventämiseksi eikä tarjota lisää sellaista lähdemateriaalia, jota tutkia samalla intensiteetillä kuin teemani aikalaisteoksia. Ensisijainen kohteeni on kuitenkin 1800-luvun Englanti ja siinä nälkää näkevät ja kokevat ihmiset eikä teemasta tuotettu tutkimuskirjallisuus.

Vertailtuani teoksissa esiintyviä teemoja käsittelemiin teoksiin kirjoitan lopuksi auki mietteitä tutkimuskirjallisuuden teosten subjekteista ja heidän suhteestaan nälän näkemiseen ja kokemiseen. Tässä kohtaa käsittelen noita subjekteja ikään kuin verraten heitä omaan tapaan lukea lähdemateriaalia. Kyse on kuitenkin koko ajan subjektista, joka näkee ja kokee nälän, mutta pyrin hahmottamaan subjektin suhdetta tutkimiinsa teksteihin ja tuottamiinsa teksteihin. Tuon tässä näin enemmän esille koko ajan työssäni mukana kulkevaa teemaa subjektista, joka konstituoituu teksteissä sekä tuon esille teemaa tekstien olemuksesta todellisuutta tekevinä tapahtumina. Etenen näin kohti tutkielmani loppua ja lopussa eksplikoituvaa jatkotutkimuksen teemaa, joka on tullut hahmotetuksi tämän tutkielman myötä ja siten prosessi on ikään kuin jo alkanut. Luku olisi siten jo vilkaisu tulevaan ja tuota tulevaa epilogissa vielä enemmän hahmottelen. Luku ikään kuin viittaa epilogiin ja samalla se viittaa johdantoon, jossa hahmottelin kaiken kirjallisuuden tekstiluonteisuutta. Luvussa myös reflektoin implisiittisesti omaa positiotani historian tutkijana tekemällä näkyväksi teosten subjektien positiota teoksissa. Tätä kautta viitataan jälleen alkuun, jossa hahmottelin ja vihjailin, että tutkimukseni on samalla tutkimusta tutkimuksesta. Luku saattaa lukijasta tuntua arvoitukselliselta, mutta niin oikein onkin, sillä luku viittaa tulevaan eikä nyt jo täysin ymmärrettäväksi tehtyyn problematiikkaan.

3.11.1. Työväestön unelmia ja toimenpiteitä

Työläisluokat jakoivat yhteisen päämäärän siedettävämmän yhteiskunnan luomisesta, jossa mies saisi reilun päivän palkan reilusta päivän työstä, ja jossa häntä ei kohtaisi jatkuva huoli palkkojen leikkaamisesta, työttömyydestä ja nälästä. Oli kuitenkin suuria eroavaisuuksia mielipiteissä siinä, miten tämä päämäärä saavutettaisiin.

Lontoo ja joissakin määrin Birminghamin chartistit uskoivat moraaliseen voimaan. Pohjoisessa oli kaupankäynnin lama tuntunut erityisen voimakkaana iskuna ja siellä nälkä ja puhe väkivallasta kulkivat käsi kädessä.

1800-luvun puoleen väliin tullessa suurin osa työläisluokasta oli yhä poissuljettu kaikenlaisesta merkittävästä hallinnollisesta vallasta. Tämä suurin piirtein heijastaa heidän asemaansa yhteiskunnassa. Näлкäinen 40-luku oli hädin tuskin päättynyt. Vasta 50-luvulla alkoi olla riittävä määrä kunnioitettavia työläismiehiä, jotka pystyivät vakuuttamaan parempiosaisia siitä, että heillekin luokkana voitaisiin luottaa poliittista valtaa.

Tänä päivänä on vaikea ymmärtää, kuinka vain 150 vuotta sitten suurin osa brittiläisistä ihmisistä hyväksyi osaksi normaalia elämän kulkuaan paljon likaa, sairautta, nälkää ja koettelemuksia. Köyhemmillä alueilla talot olivat vierä viereen rakennettuja ja niissä asui enemmän ihmisiä, kuin mille määrälle ne olivat rakennettuja. Kadut olivat usein ilman viemäreitä ja saaste enemmän näkyvillä. Aukkaat, kuin myös parempiosaiset, ottivat tuollaiset seikat kuitenkin itsestäänselvyyksinä, niiden olemassaoloa ja asioiden tilaa kyseenalaistamatta.⁹⁷

Mitä tulee Lontoon käsityöläisiin, 'nälkäinen 30-luku' sopii kuvaamaan heidän olojaan paremmin kuin 'nälkäinen 40-luku'. 30-luvulla elämisen tasoa horjuttivat nousevat hinnat, niin kuin oli tapahtunut samanlaisena kautena Napoleonin sotien aikana.

Vuonna 1847 koettiin suuri satokriisi ja sitä ennen vuosina 1845-46 kärsittiin suuresta perunanälähädästä ja viljapuutteesta. Satokriisien epätasainen rytmi on havaittavissa läpi koko 1700-luvun ja 1800-luvun ensimmäisen puoliskolla.⁹⁸

Näkykö käsittelemissäni teoksissa työläisluokan jäsenillä unelma yhteiskunnasta, jossa ei tarvitsisi jatkuvasti pelätä nälkää ja kurjuutta? Kyllä. Heidät näytetään käsittävän olonsa sellaisiksi, joihin olisi mahdollista muutosta saada, heidän kurjat olonsa eivät ole luonnollisia. Heidät näytetään ihmisiksi, jotka tuntevat oman arvonsa niin, että eläminen vailla leipää ja työtä ei ole heidän arvonsa mukaista. Täten heihin luotu katse on sellainen, joka myöntää heille arvon ja oikeutuksen siedettäviin oloihin, joka myöntää, että nälkä ja kurjuus eivät ole luonnollisia asioita kenenkään yhteisössä kohdattaviksi vaan kaikilla tulisi olla leipää ja työtä. Toisaalla heidät näytetään kuuluviksi luonnolliseen maailmankulkuun, jossa heitä katseleva on jollain toisella paikalla ja siitä kykenevä näkemään ja arvostelemaan muut paikat, mitä maailmassa on ihmisille

⁹⁷ Marshall, 167-169, 195, 215.

⁹⁸ Mathias, 199, 209.

tarjolla. Kaiken kaikkiaan heidän paikkansa yritetään selittää, yritetään tehdä sitä ymmärrettäväksi.

Näkykö käsittelemissäni teoksissa nälän ja puheen väkivallasta yhteenkietoutuminen? Kyllä. Työväestö esitetään uhkaavan väkivallalla, jos nälkäiseen elämään ei tuoda parannusta ja työväestö esitetään myös niin, ettei heille muita vaihtoehtoja jää, kun järkipuhe ei ole mennyt perille vallanhaltijoille. Työväestö esitetään karttavan väkivaltaa viimeiseen asti, kunnes vastoin omaa tahtoaan joutuvat siihen turvautumaan. Täten työväestön väkivalta tehdään ymmärrettäväksi, ja heidät esitetään mieluummin järkevään puheeseen turvaavina kuin väkivaltaan helposti tarttuvina. Teosten kerronta myös tätä kautta tuo julki uhkaa, mikä seuraa korvien sulkemiselta heikompiensa vaatimuksille. Jos ne jätetään huomioimatta, saa yhteisö varautua pahimpaan. Toisaalla väkivaltaa ei esitetä yhdessä nälän kanssa, yhtä vähän kuin ei esitetä järkipuhettakaan, silloin kun nälkä on vain luonnollinen osa ihmisten yhteistä olemassaoloa. Silloin nälkään tartutaan ulkopuolelta, kiedotaan se yhteen tieteellisen maailman selittämisen kanssa ja jätetään tyystin huomioimatta kaikenlainen persoonallinen tai subjektiivinen suhde nälän näkemiseen ja kokemiseen. Ja samalla tuon kerronnan kautta kertova subjekti luo suhdettaan nälän näkemiseen ja kokemiseen, tekee sen itselleen merkitykselliseksi ja persoonalliseksi ja luo siihen subjektiivisen suhteen, yrittää hallita kokemansa ilmiön, joka hänelle on tullut näyttäytymään ilmiöltä, joka tulee sanoin selittää, ottaa haltuun.

Näkykö käsittelemissäni teoksissa 'nälkäisiä lukuja'? Siinä suhteessa kyllä, että teokset ovat voimakkaasti aikaan ja paikkaan sijoitettuja, niin että kaikella kuvauksella tehdään samalla ymmärrettäväksi tiettyä aikaa ja paikkaa. Kertoja sijaitsee tuon ajan ja paikan ulkopuolella, hän on katselija, joka rakentaa eteensä näyttämön, joka sijaitsee jossakin, jossa tapahtumat tapahtuvat tiettyinä hetkinä. Tällöin voi ajatella, että nälkä yhdistyy aikaan ja paikkaan, jokin sen ympäristössä selittää sen olemassaoloa, sen olemassaolo selitetään sillä yhteiskunnallisella kontekstilla, missä se esiintyy. Tietty hetki tiettyssä paikassa on kuvatus kaltainen, se voidaan määritellä ja selittää tyhjentävästi sanoin. Kontekstointi ajan puitteissa, jossa tapahtumat tapahtuvat vääjäämättömästi, on leimaa antavaa kaikkien teosten kerronnassa. Asioilla on paikkansa ja tarkoituksensa, tarkoitus voi olla salattu, mutta tarkoituksen olemassaolo on ilmeinen, milloin tuo tarkoitus realisoituu matkassa kohti parempaa yhteiskuntaa, milloin tarkoitus realisoituu oman sydämensä seuraamisessa.

Hyväksytäänkö käsittelemissäni teoksissa lika, sairaudet, nälkä ja koettelemukset osana normaalia elämän kulkua? Ei. Päinvastoin, juuri nuo ovat asioita, joihin täytyy jollakin tavalla suhteutua, jotka luovat teosten kerrontaa. Silloinkin, kun nuo teemat poissuljetaan teoksista, on tuo poissulkeminen paljon puhuva, se ei tarkoita, etteivätkö nuo teemat olisi merkityksellisiä, ne ovat ollessaan poissuljettuina kuitenkin mukana konstituimassa teosten henkilöiden sen hetkistä näkemis- ja kokemismaailmaa. Samoin kuin nuo teemat pyritään saamaan tieteellisen puheen otteeseen, ne ovat merkityksellistyneet ongelmiksi, jotka ovat tulleet vaatimaan selitystä. Poissuljettuina ne ovat kokemuksia, jotka eivät päästä asianosaisia otteestaan eikä muidenkaan anneta niitä unohtaa ja toisaalla ne ovat kokemuksia, jotka rikkovat eheän maailman, pakottautuvat mukaan kerrontaan, sillä teoksen subjektin kokemus maailmasta ei ole eheä ja mutkaton, vaan ristiriitainen ja uhkia tulvillaan.

3.11.2. Käsiteollisuutta ja teollisuuden edistystä

Käsikangaspuilla kutojat olivat yhä olemassa taistelemassa selviytyäkseen 40-luvulla. Tosin he olivat pakotettuja melko kurjaan elämään ja tuskin pystyivät selviämään ilman jonkinlaista apua pitäjältä.

Voi ollakin niin, että käsikangaspuilla kutomisen halpuus viivästytti enempien kutomakoneiden käyttöönottoa. Näin myös käsikangaspuilla kutojien koettelemukset pitkittyivät, kun he saivat työtä vain nälkäpalkoilla. Käsikangaspuilla kutojat olivat ylpeä, itsenäinen miesten suku. He inhosivat lähettää vaimojaan ja lapsiaan työskentelemään pelkoja herättäviin tehtaisiin, mutta jos niin ei tehnyt, niin koko perhe oli pakotettu noudattamaan ruokavaliota, joka koostui puurosta, maissikakusta, perunoista ja kuoritusta maidosta. Samaan aikaan tehdastyöläinen, jos kauppa kävi vilkkaasti, pystyi syömään lihakauppiaalta ostamaansa lihaa joka päivä.

Itse asiassa jopa Lancashiren apulaisasiamies itse ilmoitti, että hän oli tullut huomanneeksi, että käsikangaspuilla kutojat, jotka eivät enää pysyneet elossa ilman jonkinlaista apua pitäjältä, olivat ahkeria ja mitä kunnioitettavimpia miehiä. Tässä pitäjän apu toisinaan tuntuu näytelleen melkein pä uudelleen koulutustuen osaa, jolla autettiin kutojat selviytymään, kunnes he olivat sopeutuneet tehdasolosuhteisiin.

Maalaisväestölle fasaanit, kanit ja jänikset olivat villedä eläimiä. Niitä oli hauska metsästä ja jos niitä saatiin kiinni, ne olivat ruoksi pataan tai laihan tulon täydennykseksi, jos ne myytiin. Aikana, jolloin palkat olivat alhaisia ja työtä vaikea löytää, työläinen tunsikin sen katkerana epäoikeudenmukaisuutena, jos hän ei saanut ottaa

kiinni satunnaista lintua tai jänistä ruokkiakseen sillä nälkäisen perheensä. Tosin kaikki salametsästäjät eivät olleet ajautuneet lain rikkomiseen nälän ja kaunantunteen tähden.

Jos työläinen tiesi paikkansa, säätyläistö ja tilanomistajat hyväksyivät edelleen perinteiset velvollisuutensa köyhempiä naapureitaan kohtaan. Esimerkiksi herra John Boileau nosti vapaaehtoisesti työmiestensä palkkoja nälkäisellä 40-luvulla estääkseen heitä joutumasta työpajaan.

Muiden tukien hävitessä jäi jäljelle apu, joka annettiin perheille, joissa oli monta lasta. Tuo tuki muistutti varhaista versiota lapsilisästä. Köyhät itse tekivät eron toimeentulotuen, jonka he olivat kolmenkymmenen vuoden aikana oppineet näkemään oikeutenaan, ja sen välillä, että joutuisivat kunnan elätettäviksi tunnustettuina vaivaisina.⁹⁹

Maaseudulla levisivät rajut nälkämellakat vuosina 1812, 1816, 1830-1. Maaseudulla oli köyhyys kovinta, lukuun ottamatta kaupunkien sellaisia työläisiä, jotka pitivät kiinni käsityöstä, jonka taidon etenevä teollisuus oli tuominut.¹⁰⁰

Näkykö käsittelemissäni teoksissa käsikangaspuilla kutovien ahdinko? Ei, mutta yleensä työväestön ahdinko näkyy. Ja tuo ahdinko piirtyy juuri kontrastina teollistumiseen, modernisoitumiseen on se, joka aiheuttaa ahdinkoa työväestölle. Teoksissakin näkyy malli siitä, että työläiset ovat ennen tulleet toimeen, mutta yhteiskunnallisten muutosten myötä heidän toimeentulonsa on vaikeutunut. Ikään kuin kertova subjekti hahmottaisi oman hätänsä koetuista mullistuksista piirtämällä sen eteensä, toisten koettaviksi ja sitä kautta hallittaviksi. Tuon hahmotelman kautta näytetään oma elämäntapa lähes säilyvän muuttumattomana ja koskemattomana, ympärillä puhaltavat muutokset tuulet, mutta ne pysyvät oman kodin rauhan ulkopuolella, oma ja omiensa kaltainen elämä säilyy samanlaisena, turvallisena. Toisaalla muutos otetaan haltuun selittämälle se osaksi vääjäämätöntä maailman kulkua, jossa pienen ihmisen ei tarvitse hätäillä paikastaan, sillä hänen paikkansa on se, mikä se on, hänen osansa on vain elää elämänsä, hän vain täyttää paikkansa, paikka on jo määrätty. Kaiken kaikkiaan teoksia hahmottaa epävarmuus, joka yritetään selittää eri tavoin, kuitenkin niin, että oma paikka selitetään järkkymättömäksi, mutta juuri tuo järkkymättömyys tulee rakennetuksi kokemukselle järkkymisestä.

⁹⁹ Marshall, 25-26, 63, 85, 106-107, 200.

¹⁰⁰ Mathias, 198.

Esiintyykö käsittelemissäni teoksissa nälkäisiä salametsästäjiä? Ei. Mutta epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia esiintyy köyhien kokemuksina suhteessa rikkaampiin. Kaikkia rikkaiden toimenpiteitä ei esitetä köyhien kokevan luonnollisina vaan ne esitetään köyhien kokemana vääryyksiä, jolloin rikkaampien tulisi toisin valita, toisin toimia. Toisaalla teoksissa esitetään niin rikkaiden kuin köyhienkin toimenpiteiden olevan vain osa suurempaa suunnitelmaa, jolloin niitä ei arvoteta oikeiksi ja vääriksi, sillä suunnitelma on sellaisenaan oikea, koska se seuraa luonnon järjestystä. Kaiken kaikkiaan rikkaat ja köyhät ovat ilmiö, joka täytyy jotenkin selittää, joka täytyy ottaa mukaan kerrontaan, joka on merkityksellinen ilmiö, johon kertova subjekti suhteutuu. Hän merkityksellistää rikkaiden ja köyhien olemassaoloa yhteisössään, tai se on hänelle merkityksellistynyt.

Esiintyykö teoksissani vapaaehtoinen työläisten palkkojen nostaminen? Kyllä, vaikkakin vain unelmana, joka tulee täyttymään tulevaisuudessa, kun asiat ovat paremmin. Työläiset ovat huollettavia, heistä tulee työnantajan huolta pitää, työnantajalle ei tule mieleenkään ajatella suhdetta niinpäin, että työntekijät ovat hänestä huolta pitämässä, ilman heitä ei hänen kauppansa sujuisi, se tyrehtyisi. Toisaalla teoksissa ei lainkaan ajatella työläisten hyvinvointia palkkojen nousun tai laskun myötä, toisaalla teoksissa tuo suhde ikään kuin näyttäytyy liian läheiseltä, sellaiseen persoonalliseen suhteeseen ja vastuunkantoon työtätekevistä ei kaikissa teoksissa ryhdytä kerronnan kautta. Tuollaista suhdetta ei ikään kuin ole. Ja kuitenkin tuo suhde on olemassa teoksissakin juuri niin persoonallisena, että työnantajan palkan maksun loppumisen myötä loppuu työntekijältä myös ruoka. Suhde poissuljetaan, mutta se tulee häiritsemään kerrontaa, ikään kuin huonon omantunnon muistutuksina. Suhde on suljettu pois, mutta se on läsnä, kertoja suhteutuu suhteen toiseen osapuoleen, rakentaa minuuttaan suhteutumalla toiseuteen, jonka hän rakentaa toiseksi, jotta tulisi tuntemaan minuuttaan, tulee tuntemaan minuuttaan etäisyyttä ottamalla itsestään.

Näkyvätkö teoksissa erilaiset avustukset toimeentulemiseksi? Kyllä. Ja näkyy myös erilainen suhtautuminen erilaisiin avustuksiin. Köyhät esitetään ottavan kiitollisina vastaan hyvien ihmisten almut, mutta pahoilta ihmisiltä he eivät haluaisi almuja vastaanottaa ja lisäksi teoksissa esitetään voimakkaana halu itse itsensä elättämiseen, työnteolla. Kunnan avut ovat kauhistus ja nöyryytys ja ylimielisten rikkaiden järjestämät hätäaputyöt samoin. Köyhät esitetään pitävän oikeutenaan työllä leipänsä ansaitseminen, jos työtä ei ole tarjolla, heidät esitetään pitävän väärytenä, jos heille työn sijaa almuja heitellään ja odotetaan heidän olevan niistä kiitollisia. Siten

kertovat subjektit ikään kuin asettuvat ylpeään asemaan ja sitä ymmärtävät, inhoten kaikkea oman arvon myymistä ja tulemista nöyryytetyiksi. Toisaalla teoksissa kertova subjekti ottaa paikan, josta käsin hän ei pyri asettumaan toisen asemaan, vaan kertoo hänet paikaltaan, ei suo hänelle ylpeyden ja nöyryytetyksi tulemisen tunteita, ei suo kohteensa tulevan itselleen eläväksi. Siten kertova subjekti kertoo itsensä itseriittoiseksi ja omavaraiseksi, rajaa itsensä muista ja piirtää muut itseään vasten. Kaksijakoisuus on läsnä läpi teosten kerronnan, kaksijakoisuudella yritetään hahmottaa muita rakentaen heidät toisiksi ja kaksijakoisuudella yritetään hahmottaa omaa itseä, jota nuo muut piirittävät, johon he suhteutuvat, merkitsevät hänet rajaten itsensä suhteessa häneen.

Esiintyykö käsittelemissäni teoksissa nälkämellakoita? Kyllä. Ja mellakat esitetään niin, että ne esitetään oikeutettuina, ne tehdään ymmärrettäviksi. Jos ihmisellä ei ole leipää, luonnollisesti hän nousee sitä vaatimaan. Toisaalla teoksissa ei esiinny nälkämellakoita, koska nälkä kuuluu maailmaan järjestykseen, joten leivän vaatiminen olisi järjetöntä, se olisi asettumista maailman järjestystä vastaan. Mutta teoksissa esitetään kuitenkin silloinkin kehitys myös yhteiskunnan sisällä tapahtuvan niin, että kehityksen myötä tulevat nälkä ja muut luonnon katastrofeja aiheuttamat ilmiöt häviämään tai vähenemään. Kehityksen myötä ihminen oppii sopeutumaan paremmin luonnonolosuhteisiin siihenkin määrään, että nuo luonnonolosuhteet eivät enää muodosta ylitsepääsemättömiä esteitä eloonjäämiselle. Leipää on siten turha mellakoiden vaatia, on vain annettava ajan kulua ja kehityksen tapahtua, joka tulee turvaamaan leivän kehittyneiden yhteiskuntien jäsenille. Samalla nuo jäsenet tulevat otetuiksi jäseniksi yhteiskuntaan, kaksijakoinen kerronta tulee silloin oleellisesti muuttumaan, tai ehkä se säilyy kaksijakoisuuden tullessa siirretyksi muualle, muihin suhteisiin. Teosten subjektien kerronta ei pukeudu jaottomuuteen meihin ja heihin, unelma yhteiskunnasta, jossa kaikki olisivat tasa-arvoisia, on siten unelma, jolle ei ole puheessa perusteita, mille rakentua.

3.11.3. Irlantilaisia maahanmuuttajia ja Irlannin nälänhätää

Jos irlantilaiset maahanmuuttajat sairastuivat tai olivat työttömiä, kuinka lyhyen aikaa tahansa, ja heillä ei siten ollut minkäänlaisia tuloja tai säästöjä, he olivat jatkuvasti syynä levottomuuksiin ja olivat kululähde köyhäinlakiviranomaisille. Vaikkakaan heillä ei ollut minkäänlaista oikeutta esittää vaatimuksia köyhäinlakiviranomaisille, hätää

kärsiviä maahanmuuttajia ei kuitenkaan voitu jättää kuolemaan kaduille ja niin heille annettiin tilapäistä apua ja pyrittiin helpottamaan heidän paluuta Irlantiin.¹⁰¹

Irlannin väestömäärän kasvu oli ollut huomattava vuodesta 1750 lähtien – kunnes vuoden 1846 nälänhätä tyrehtytti kasvun. Irlannin väestö oli määrältään 8 miljoonaa vuonna 1841. Sitten saapui katastrofi. Vuonna 1851 Irlannin väestö oli laskenut 6.5 miljoonaan ja lasku jatkui edelleen seuraavina vuosina.

Irlannin maastamuutto kiihtyi vuosien 1817-18 ja vuoden 1822 pienten nälänhätien aikana, jotka olivat pahaenteisiä tapauksia tulevasta. Maastamuutto hidastui ennen vuotta 1846, mutta kiihtyi sitten kiihtymistään katastrofia seuraavana vuosikymmenenä. 200 000 henkilöä lähti maasta nälänhädän vuotena ja puolitoista miljoonaa vuosikymmenen sisällä.¹⁰²

Esiintyykö käsittelemissäni teoksissa irlantilaisia maahanmuuttajia? Ei, mutta Irlannin nälänhätä kyllä esiintyy. Ja toisaalta esiintyy henkilöitä, joiden alkuperää ei tiedetä, jotka on löydetty kadulta ja pelastettu sieltä nälkään kuolemasta. Irlannin nälänhätä esitetään johtuvan yhteiskunnan rakenteista ja poliittisista päätöksistä, nälänhätä ei ollut välttämätön, se olisi ollut vältettävissä. Ja kadulta pelastettu esitetään niin, että ilman tuota väliintuloa hän olisi luultavasti kuollut kadulle. Tuo pelastettu, muualta tullut, säilyy aina kuitenkin muukalaisena teoksen kerronnassa, hän ei koskaan saa yhteisössä tunnustettua paikkaa, vaan häneen suhtaudutaan aina kuin ulkopuoliseen, kutsumattomaan vieraaseen. Ikään kuin kertova subjekti suojaisi tällä tavoin omaa maailmaansa, pelkää sen menevän hajalle, jos kaiken maailman tulijoille avataan ovi sisäänpääsyyn. Ulkopuolisiin pitää aina suhtautua suurin varauksin, heidän ulkopuolisuuttaan ei saa koskaan päästää unohtumaan. Ja toisaalla kertova subjekti käsittelee hätää kärsiviä niin, että heidän ongelmansa tulisi hoitaa heidän oman yhteisönsä sisällä niin, ettei maastamuuttoa pääsisi tapahtumaan, ettei maastamuutto olisi välttämätöntä. Ulkopuolisten kohtelua omassa yhteisössä ei aseteta keskustelun alle, keskustella voi heidän oloistaan heidän omassa yhteisössään, mutta ulkopuolisten muutto omaan yhteisöön ei ole aihe, joka politisoitaisiin.

3.11.4. Teosten subjektit

Miten teosten subjektit näkevät ja kokevat nälän?

¹⁰¹ Marshall, 5.

Teoksen subjektit kietovat nälän sellaiseen kerrontaan, joka on tuttua heidän yhteisössä puheessa, joka on ymmärrettävää heidän yhteisössään. Teosten subjektit puhuvat siitä, mitä tietävät ja vaikenivat siitä, mistä eivät tiedä. Tällöin he liikkuvat oman puheensa annetuissa rajoissa ja oman ymmärryksensä annetuissa rajoissa ja yhteisönsä ymmärryksen annetuissa rajoissa.

Teosten subjektit eivät hahmota sitä subjektia, joka konstituoii tekstissä itsensä ja suhtautumisensa nälkään ja nälkään suhtautumisellaan kertovat tarinaa minuudestaan. Teosten subjektit kertovat nälästä, mutta he jättävät kertomatta, kuka kertoo heille tarinaa nälästä ja miten sitä heille kertovat.

Teosten subjektit lukevat kerrontaa nälästä ikään kuin kuvauksena nälästä, he lukevat tekstistä sen referentin ja jättävät huomioimatta sen merkitysten maailman, mihin referentti on asetettu. He jättävät kyseenalaistamatta referentin olemisen muotoa, he olettavat sen tekstin kohteeksi ja lähteeksi eivätkä tule kysyneeksi, minkälaisena olemisen muotona kohde on tekstissä olemassa. Teksti on heille todellisuuden kuvausta, mutta ei osa tuota todellisuutta konstituoivaa todellisuutta. Tekstin tapahtumaluonteisuus jää heille suljetuksi, teosten subjektit eivät käsittele tekstiä todellisuutena ja tapahtumana. Teksteillä ei ole subjekteja eikä niissä tapahdu subjektien olemista. Teksteillä on objektit, mutta tekstit itse ovat irrallaan todellisuutta konstituoivasta todellisuudesta.

Samoin teosten subjektit eivät reflektoi omaa suhdettaan nälän näkemiseen ja kokemiseen tuottaessaan tekstiä, tehdessään itselleen olevaksi suhteen nälän näkemiseen ja kokemiseen. Teosten subjektien oma suhde todellisuuden tapahtumiseen tekstin tuottamisen myötä jää salatuksi ja todellisuuden tapahtuminen jää salatuksi. Teosten subjektit eivät kiedo itse tuottamaansa tekstiä eivätkä lukemaansa tekstiä osaksi todellisuutta, olemisen tapahtumista. Todellisuus on jotain, josta kerrotaan, joka on puheen kohteena, mutta kerronta ja puhe eivät ole todellisuutta. Teoksen subjektilla on valta todellisuuteen, kun hän tarkastelee sitä itsensä ulkopuolelta eikä näe itseään sitä konstituoivaksi tuottamallaan tekstillä, tutkimuksellaan.

4. Maailmojen välissä, sisällä, ulkopuolella

Seuraavaksi luon hieman yhteenvetoa siitä, minkälaista tarinaa nälkä on kertonut minulle tässä tutkimuksessa.

¹⁰² Mathias, 166, 178.

Aloitan kertomalla nälän historiaa, tarkoittaen sillä tutkimuskohdettani, jolla on tarina, joka on ollut moni-ilmeinen ja muuttuva aina sen mukaan, missä positiossa se sijaitsee. Vertaan nälän historiaa keskiamerikkalaisissa teoksissa ja englantilaisissa teoksissa, tarkoittaen nälän historialla sitä tarinaa, joka on tullut minun kokemukseksi nälän historiasta lukiessani teoksia. Vertailua teosten välillä käytän tässä avuksi osoittamaan, että toisiaan lähellä sijaitsevat teokset voivat tarinoissaan olla intertekstuaalisia, vaikkeivät koskaan ole homogeenisiä keskenään, mutta niiden läheisyys on niistä luettavissa niin, että niitä on mahdollista käsitellä yhdessä. Tällöin toisten tarinoiden kaukaisuus tulee näkyviin. Toiset tarinat tuntuvat kaukaisemmilta.

Nälän historian jälkeen kerron vielä erikseen nälän tarinasta, joka tarkoittaa sitä kokemusta, joka on tullut minulle kokemukseksi nälän tarinasta tutkimuskohteissani siirryttyäni artikkeleista teoksiin. Yritän hieman muistella artikkelien kautta minussa syntynyttä esiymmärrystä ja ennakko-oletuksia tutkimuskohteistani ja millä tavalla sitten tuon esiymmärryksen sisältö on tullut vahvistetuksi tai kumotuksi. Jälleen tuon kerronnan kautta tulen kiteyttäneeksi sitä kokemusta, mikä minulle nälän tarinasta ja sen näkyväksi tekemästä elämismaailmasta on teosten kautta muotoutunut.

4.1. Nälän historia

Miten minä tutkijana olen nähnyt ja kokenut nälän tässä tutkimuksessa käsitellessäni lähdeteoksiani?

Nälkä on oleellinen elementti käsittelemissäni keskiamerikkalaisissa teoksissa ja niiden kertomissa tarinoissa. Nälkä on jotakin sellaista, joka on seurausta siitä epäoikeudenmukaisuudesta, joka on yhteisöä kohdannut. Englantilaisissa teoksissa nälkä ei muodosta samalla lailla oleellista elementtiä, vaikka se sielläkin on näkyvissä ja tullut merkitykselliseksi. Nälkää ei niissä ole aiheuttanut historian vääristynyt kulku, vaan nälkä on seurausta sen hetkisistä asioiden tilasta. Nälkää ei poisteta saattamalla vääristynyt tarina jälleen oikealle tolalle, nälkä poistuu, kun hetkelliset yhteiskunnalliset vaikeudet väistyvät, kun yhteiskunta ryhtyy taas nauttimaan kansantaloutena kukoistusta.

Keskiamerikkalaisissa teoksissa näen nälän liittyneenä tarinaan, joka kertoo rakkaudesta maahan ja yhteisön kulttuuriperimään. Kärsimys ja kurjuus ovat osa yhteisön perintöä ja kärsimys ja kurjuus ovat voineet tulla heidän osakseen siksi, koska he ovat valittu kansa, jolle kuuluisi maa, jolla he nyt saavat asua maanpakolaisten lailla,

vailla oikeuksia ja alistettuna vääriksi koetuille auktoriteeteille. Englantilaisissa teoksissa nälkäiset esitetään yhteisön jäseninä, mutta vailla sen kaltaista identiteettiä, jollainen tuntuu olevan keskiamerikkalaisten teosten nälkäisillä. Englannin nälkäiset ovat yhteisön jäseniä, mutta vailla samoja oikeuksia muiden yhteisön jäsenten kanssa, ja he ovat myös vailla omaa yhteisöllistä tarinaa, johon he liittyisivät ja joissa heidän identiteettinsä saisi muotonsa. He ovat olemassa vain suhteessa yhteisöön, joka ei myönnä heille täysivaltaisia oikeuksia, heillä ei ole muuta yhteisöä, joka antaisi heille sen tarinassa täysivaltaiset oikeudet.

Sekä keskiamerikkalaisissa että englantilaisissa teoksissa näen nälän paikoitellen liittyvän kertomuksiin, joissa unelmoidaan paremmasta tulevaisuudesta ja paremmasta yhteiskunnasta. Myös keskiamerikkalaisissa teoksissa tuo tarina liittyy paikoin parempaan huomiseen, vaikka useimmiten tarina on unelma paluusta menetettyyn aikaan ja paikkaan. Englantilaisissa teoksissa unelma paremmasta ei liity kertomukseen paluusta menetettyyn vaan unelma paremmasta on vielä edessä ja sitä kohti kuljetaan. Yhteiskuntien nähdään kehittyvän ja edistyvän teknistaloudellisesti ja vaatimuksia kehityksen ja edistyksen tapahtumista myös sosiaalisissa oloissa esiintyy, kehityksen ja edistyksen hedelmät tulisivat tulla kaikkien osalle, kehityksen ja edistyksen tulisi pyyhkiä nälkä ja kurjuus pois yhteiskunnasta, nälättömyys ja kurjuudettomuus tulisivat tulla kehittyneiden yhteiskuntien ominaisuuksiksi.

Näen nälän ja kärsimysten liittyvän keskiamerikkalaisissa teoksissa tarinaan, joka rakentaa yhteisön jäsenten identiteettiä, tarinaan, jonka he oppivat ja joka muuttuu osaksi heitä ja jota he ylläpitävät ja siirtävät eteenpäin. Nälkä ja kärsimykset eivät halvenna ihmisiä tai aiheuta häpeää, nälkä ja kärsimykset ovat elementtejä valitun kansan tarinassa. Englantilaisissa teoksissa nälkä ja köyhyys liittyneinä hyväosaisiin aiheuttavat häpeää ja nuo kokemukset halventavat kokijaansa. Nälkä ja köyhyys eivät liity englantilaisten teosten päähenkilöiden identiteettitarinoihin, heidän identiteettiään ylläpitävät tarinat ovat tarinoita kylläisyydestä ja hyvinvoinnista. Heidänkin kohdalla kylläisyys ja hyvinvointi esitetään kuitenkin usein liittyväksi jumalattomuuteen, kärsimys liittyneenä oikean tien valitsemiseen on hyve ja kunniaksi valitsijalle. Kärsimys voi siten jalostaa englantilaisissakin teoksissa, vaikka se esiintyy poikkeuksellisenä tilana kokijan elämässä, josta hän tulee pelastumaan takaisin hyvinvointiin, hyvä saa siten palkkansa jo tässä elämässä hyvinvoinnin muodossa.

Nälkä esiintyy englantilaisissa teoksissa myös vapaaehtoisesti valittuna, nälkä symboloi elämistä hengessä ja totuudessa, vapaana aineellisen maailman ahtaista

rajoista, nälän valinneet ylittävät nuo rajat. Nälkä on myös väline, jolla saadaan muut tekemään nälkää näkevän tahdon mukaisesti, nälkä on siten manipuloinnin väline. Keskiamerikkalaisissa teoksissa nälkä ei ole koskaan itse aiheutettua, eikä sillä pyritä saamaan muita alistumaan toisen tahtoon. Nälkä on niissäkin kuitenkin kenties läsnä manipuloinnin välineenä valtaa pitävien taholta, jos liittyy heihin, ei näe nälkää ja jos luopuu siitä identiteetistä, mitä kuuluminen toiseen yhteisöön kuin valtaapitävien edustamaan tarjoaa, niin ei näe enää nälkää. Jos pitää kiinni runoilijoiden ja satureiden identiteetistä, pitää kiinni nälästä ja kurjuudesta, jos luopuu tuosta identiteetistä, pääsee viettämään kylläisiä päiviä vailla huolia toimeentulosta.

Nälkä esiintyy englantilaisissa teoksissa usein rinnakkain hyvinvoinnin kanssa, tuo rinnakkainelo luo paikoitellen jännitettä ja tunteen yhteensopimattomuudesta. Rinnakkainelo antaa myös mahdollisuuden piirtää itseys suhteessa toiseen, joka on itsestä eroava. Myös keskiamerikkalaisissa teoksissa köyhyys ja rikkaus esiintyvät paikoin rinnakkain, mutta silloin vahvasti toisiaan vastaan ollen. Mutta nälkäisiä ja köyhiä ei esitetä sellaisiksi itsestä eroaviksi, joita vasten oma itseys piirtyisi, eikä liioin rikkaita ja hyvinvoivia näin esitetä, tuonlaatuista identiteetin rakentumisprosessia, mikä tuntuisi olevan englantilaisissa teoksissa läsnä, ei yhtä helposti tunnista keskiamerikkalaisissa tarinoissa. Itseys ei niinkään piirry toisen kautta, itseys piiryy suhteessa tarinaan, joka kertoo minuuden elementeistä.

Englantilaisissa teoksissa nälkä liittyy usein tarinaan, jossa hyväosainen on joutunut jättämään yhteisönsä pelastaakseen itsensä ja joskus myös lapsensa muuten elämältä, joka riistäisi heiltä mahdollisuudet elää arvokasta elämää, jota eläessä he voisivat itseään kunnioittaa. Nälkä ja köyhyys ovat seurausta valinnasta, joka tehdään elämien välillä, josta toisen saisi viettää yltäkylläisyydessä, mutta sielullisessa häpeässä ja toisen, jonka saa viettää niukkuudessa aineellisesti, mutta sielunsa pelastaneena arvokkuuden kokemukselle. Keskiamerikkalaisissa teoksissa ei tehdä tällaisia valintoja, mutta valinnat ovat läsnä sitä kautta, että jos muuttaa elinympäristöstä toiseen, on mahdollista löytää itselleen parempi toimeentulo, mutta samalla on vaarassa menettää myös ne tarinat, jotka ovat tukena identiteetin eheydelle. Parempi toimeentulo on siten keskiamerikkalaisissakin teoksissa aina yhdistynyt myös uhkaan oman itseyden menettämisestä, paitsi silloin, kun parempi toimeentulo on unelmaa paluusta sinne, mistä on tullut karkotetuksi.

Englantilaisissa teoksissa nälkä liittyy paikoin tarinaan, joka vaatii koko yhteiskunnan perustan muuttamista, koko yhteiskunta on siinä väärin rakentunut ja

vaatii syvälle käypää uudistusta tullakseen paremmaksi kaikille sen asukkaille. Tämä tarina myös osaltaan uskoo muuttumisen olevan väijäämätöntä ja siten ilahduttavaa, kyse on maailman ja yhteiskuntien matkasta kohti koko ajan paremmin olemistaan. Keskiamerikkalaisissa teoksissa harvoin on kyse uskosta yhteiskunnan muuttumisesta parempaan, tuotakin tarinaa esiintyy, mutta useammin on kyse siitä, että yhteiskunta on astuessaan kehityksen ja edistyksen tielle, astunut paheen ja rappion tielle. Kehitys ja edistys ovat pahaksi, ne sokaisevat ihmisen ja saavat hänet kiinnittämään mielensä rikkauksien ja omaisuuksien haalimiseen, kun olennainen elämä ja totuus löytyvät muualta kuin rahalla hankittuina, niitä ei voi ostaa ja yhteiskunta kuvitellessaan voivansa ostaa onnen, on menettänyt tunnon totuudesta.

4.2. Nälän tarina

Miten minä tutkijana olen kokenut ja nähnyt nälän matkallani artikkeleista teoksiin, tutustuessani nälän historiaan?

Luettuani Keski-Amerikan nälänhädistä ja siellä vallitsevasta kroonisesta aliravitsemuksesta ja yhteiskunnallisista oloista, odotin, että kyseiset teemat näkyisivät myös lähdeteoksissani. Ja kyllähän ne näkyivät, vahvempina, mitä osasin odottaa. Mutta kerronnan nälästä ja kurjuudesta ylitti runollinen puhe, joka saattoi huomaamaan, että ihmisen kokemusmaailma on rikas, vaikkakin hänen aineelliset olosuhteet olisivat äärimmäisen köyhät. Aineellisten olosuhteiden kuvauksesta ei kuitenkaan tullut koskaan kuvaa, että niiden kurjuutta ja koettua vääryyttä olisi pyritty peittelemään ja vähättelemään kärsimysten raskautta, mutta kurjuus ja kärsimykset eivät teoksissa poistaneet sitä laulua, joka ei laulanut ylistystä rikkaudelle vaan joka lauloi ylistystä maalle, sen asukkaille, sen tarinalle.

Luettuani Dickensin ajan ja paikan yhteiskunnallisesta kurjuudesta, odotin, että teema näkyisi myös lähdeteoksissani. Ja näkyihän se. Mutta pääosassa kerronnassa olivat enemmän muut teemat, rakkaus, siitä osalliseksi pääseminen tai siitä osattomiksi jääminen ja ihmissuhteet yleensä. Dickensin ajan ja paikan suuri kertomus on tarina rakkaudesta ja kahden ihmisen toisen löytämisestä ja heidän yhteenkuulumisestaan. Suuri tarina ei ole tarina yhteisöstä, jossa ihminen tulee osaksi kokonaisuutta vaan suuri tarina on tarina parillisuudesta, ihminen tulee osaksi kokonaisuutta löytäessään parinsa. Rakkaus on kokemuksista suurin, jos ihminen valitsee oikean tien, vaikka se johtaisikin hetkellisesti niukkuuteen, hän tulee löytämään myös rakkauden.

Toisaalta odotin myös luettuani Keski-Amerikkaa kohdanneista nälänhädistä, että keskiamerikkalaisten teosten kerronta voisi olla jotain ihan muuta, nälän kokemuksen jääden niissä marginaaliin. Mutta näin ei käynyt, vaan koettu nälkä ja köyhyys olivat niissä vahvasti läsnä ja suhtautuminen niihin. Koettu yhteiskunnallinen todellisuus oli leimaa-antava piirre kaikille tässä käsittelemissäni teoksissa, yhteiskunnalliset olot olivat konteksti tapahtumille ja niissä tapahtumat tapahtuivat. Vielä enemmän kontekstiksi kuitenkin tuli hahmotetuksi perinteen konteksti, jota yhteisöissä ylläpidettiin kerronnan kautta.

Toisaalta odotin myös englantilaisten teosten kohdalla, että artikkeleissa mainittu yhteiskuntakritiikki voisi peittyä muiden teemojen alle, rakkauden ja ihmissuhteiden kuvausten alle. Näin osin kävikin, mutta yhteiskuntakritiikki ei kokonaan kuitenkaan peittynyt. Mutta englantilaisissa teoksissa kertomukset rakkaudesta ja ihmissuhteista olivat konteksti, johon muut tapahtumat suhteutuivat, kaikki muu kerronta palveli niiden tarinoiden etenemistä ja toteutumista.

Matkani artikkeleista teoksiin oli siten kokemuksena antoisa. En osaa luonnollisesti eristää juuri tuota prosessia muusta elämästäni, yleensä ajattelussani tapahtuneet muutokset ovat näkyvissä tässä tutkielmassa ja ovat tulleet tapahtuneiksi tämän tutkielman myötä. Vähemmän yllättävä matka oli englantilaisten teosten kohdalla, mutta niiden tutkiminen teeman kautta, joka mielessä en ole ennen kyseisiä teoksia lukenut, avasi niissä esiintyvää kokemusmaailmaa minulle uudella tavalla. Aiemmin olen kyseisiä teoksia lukenut mielessäni niissä esiintyvät rakkaus- ja ihmissuhdetarinat, jollaisina ne usein esitetään minun yhteiskuntani tiedotusvälineiden artikkeleissakin yhdessä yhteiskunnallisten olojen kuvausten kanssa, joten lukeminen niistä nälän tarinaa elävöitti teokset uudella tavalla minulle. Teosten kohdalla tulin pohtineeksi erilaisten luentojen mahdollisuutta, joilla teoksia voi lähestyä ja tulin pohtineeksi erilaisten luentojen tapaa merkityksellistää teokset uusin tavoin. Tulin tuntemaan teokset avoimina, joiden merkityksellistämisen mahdollisuudet teksteiksi lukijalle ovat moninaisia.

Lisäksi johdannossa hahmottelemani metodinen ihmettely osoittautui antoisaksi pohdinnaksi, sillä tulin näkemään teokset joiltakin olennaisilta osiltaan niin erilaisiksi, että niiden käsittely vaati erityistä reflektiota niiden luonteesta, niiden kertovista subjekteista ja kertovien subjektien kertomusta konstituovasta elämismaailmasta. Englantilaisten teosten kerronta rakentui jakoon subjekteihin ja objekteihin, jossa subjektikin oli objekti, jossa subjekti rakentui objektina ja joka rajasi näkijän

näkemästään erilleen. Täten keskiamerikkalaisten ja englantilaisten teosten kertovat subjektit ovat oleellisilta elementeiltään hyvin erilaisia, edellisten subjektit eivät kerro kohteesta itsensä ulkopuolella vaan he rakentavat itsensä kohteessaan. Jälkimmäisten teosten subjektit rakentavat itsensä erilliseksi kohteestaan, silloinkin, kun kohde on oma 'minä'. Subjektit eivät siten itsestään selvästi konstituoi suhdettaan havaitsemaansa maailmaan, jo tuo suhteen konstituominen on osa merkityksellistämisen prosessia.

5. Epilogi

Kannattaako nälän aatehistoriallista tutkimusta jatkaa? Kyllä. Nälkä on ilmiö, joka tuntuu merkityksellistyneen ihmisille, sijaitsevatpa nuo ihmiset melkein missä tahansa ja milloin tahansa. Nälän tarinaa voisi kertoa vain nälän tarinana, mutta mielekkäämpää on kytkeä tarina osaksi kokijansa elämismaailmaa, jolloin tutkimalla kokijan merkityksenantoa tiettyyn ilmiöön, tekee näkyväksi merkityksellistävää subjektia. Merkityksellistäminen on ihmisen maailmassaolemista, näin minä ainakin olen ihmisen olemisen tullut hahmottaneeksi.

Entä aatehistoriallinen tutkimus yleensä, kannattaako sen harjoittamista jatkaa? Kyllä. Aatehistoriallinen tutkimus on tullut minulle tarkoittamaan tekstien tutkimista, jossa ihmisen tapa nähdä ja kokea asioita manifestoituu. Ihmisten tapaa nähdä ja kokea asioita on mielestäni mielekäästä tutkia, sillä ihmiset käyttävät valtaa toistensa ja muun ilmiömaailman ilmi merkityksellistämällä asioita ja julistamalla merkityksenantonsa oikeiksi ja totuuden tavoittaneeksi. Tutkimalla ihmisten tapaa rakentaa merkitysten maailmaa tekee samalla näkyväksi ihmisen loputonta tapaa rakentua merkityksellistämisen prosesseissa, jossa kyse ei ole merkitysten löytämisestä, vaan niiden tuottamisesta. Näin ollen kukaan ei ole vallanhaltija vaan vallananastaja, vallan, jolla ei ole omistusoikeutta totuuteen, sillä totuutta ei ole sellaisenaan, vaan se tehdään tapahtuvaksi jatkuvasti, merkityksellistämisen prosesseissa.

Jossa myös subjekti tulee olevaksi, merkityksellistämisen prosesseissa, tuottaessaan tekstiä. Kaikki teksti on todellisuuden tapahtumista, on sitten kyse kaunokirjallisuudesta, tietokirjallisuudesta, artikkelikirjallisuudesta, tutkimuskirjallisuudesta. Kirjallisuus ei viittaa itsensä ulkopuolelle ollen itse todellisuuden ulkopuolella, kirjallisuus on todellisuutta. Kirjallisuuden tutkiminen ohi sen todellisuutta rakentavana olemisena on sen käyttämistä välineenä jonkin ulkopuolisen todellisuuden tutkimiseen. Kysyä sopii, missä ei-todellisuudessa tuo

kirjallisuus sitten sijaitsee ja miten ylipäättänsä voisimme sitä ymmärtää, jos se ei olisi todellisuutta. Kirjallisuus on minulle todellisuuden tapahtumista ja subjektin tapahtumista, joka tapahtuu teksteissä, merkityksellistämisen prosesseissa. Kun olen tähän todellisuuden ulottuvuuteen tutustunut, ei se ole jättänyt mieltäni rauhaan, vaan minun tulee tulla tuntemaan enemmän todellisuutta, jossa tekstit ovat tapahtumia. En voi tulla sitä 'enemmän' tuntemaan, sillä se ei ole rajallinen entiteetti, mutta tullessani näkemään tekstit todellisuuden tapahtumina, haluan pyrkiä suhteutumaan elämismaailmassani tähän elementtiin, joka on pakottanut muutkin elementit elämismaailmassani liikkeelle ja suhteutumaan toisiin ilmiöihin, joita olen tullut merkityksellistämään itselleni olevaksi. Näin ollen voisin seuraavassa tutkimuksessani etsiä subjektia, joka tulee olevaksi tekstin tuottamisessa. Tuohon problematiikkaan olen tämän tutkielman myötä alustavasti tutustunut, se merkityksellistyi minulle tässä prosessissa ja siten voisin jatkaa tästä, mihin tällä tutkimuksella jään. En tiedä, voiko subjekti, joka on olemukseltaan kudos, tulla eheäksi, mutta ehkä eheys ei viittaakaan suljettuun entiteettiin vaan ehkä eheys olisikin matkan tekoa avoimuuteen ja rajattomuuteen. Ehkä eheys onkin uskallusta astua yli ja kurrottautua kohti tuntematonta.

Lähdeluettelo

Kehä

- Barthes Roland, *Tekijän kuolema, tekstin syntymä*. Suom. Lea Rojola ja Pirjo Thorel. Vastapaino, Tampere 1993. Alkuperäiset tekstit kirjoitettu ajalla 1953-1973.
- Callahan Daniel, *Preface*. Teoksessa *Lifeboat Ethics. The Moral Dilemmas of World Hunger*. Toim. Lucas George R. Jr and Ogletree Thomas W. A Harper Forum Book, New York 1976.
- Hyrkkänen Markku, *Aatehistoriallisesta metodista*. Tampereen yliopisto, Tampere 1984.
- Hyrkkänen Markku, *Aatehistorian mieli*. Vastapaino, Tampere 2002.
- Jayawardena Lal, *Foreword*. Teoksessa Drèze Jean & Sen Amartya, *Hunger and Public Action*. Clarendon Press, Oxford 1989.
- Kalela Jorma, *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus, Helsinki 2000.
- Lehtonen Mikko, *Merkitysten maailma*. Vastapaino, Tampere 1996.
- Marjomaa Risto, Nurmiainen Jouko & Weiss Holger (toim.), *Ilmestyskirjan ratsastajat: sota, nälkä, taudit ja kuolema historiassa*. Vastapaino, Tampere 2000.
- Oesch Erna, *Tulkinnasta - tulkinnan tiedolliset perusteet modernissa ja filosofisessa hermeneutiikassa*. Fitty 53, Tampere 1994.
- Saarnio Merja, *Esipuhe*. Teoksessa *Etiopia ja nälänhätä – taustoja ja huomioita seitsemän lehden kirjoittelusta lokakuulta 1984 tammikuulle 1985*. Toim. Merja Saarnio. Tampereen yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos, Raportteja 7/1987, Tampere 1987.

Keski-Amerikka

Teokset

- Argueta Manlio, *Cuzcatlan. Where the southern sea beats*. Engl. Clark Hansen. Vintage Books, A division of Random House, New York 1987. (El Salvador)
- Belli Gioconda, *Asuttu nainen*. Suom. Auli Leskinen. Kääntöpiiri, Helsinki 1990. (Nicaragua)
- Payeras Mario, *Viidakon miehet*. Suom. Matti Rossi. Teoksessa Rossi Matti, Ihmisen tie – valikoima Latinalaisen Amerikan kirjallisuutta. Love-kirjat, Juva 1983. (Guatemala)
- Sosa Roberto, *The Difficult Days*. Engl. Lindsey Jim. Princeton University Press, Princeton, 1983. (Honduras)

Sanomalehtiartikkelit

- Aittokoski Heikki, *Halpatyötä harvoille 35 euron viikkopalkalla*. Helsingin Sanomat, Talous & työ, 21.04.2002.
- Aittokoski Heikki, *Kahvikriisi saa aikaan pahaa jälkeä köyhissä Väli-Amerikan maissa*. Helsingin Sanomat, Talous, 11.03.2002.
- Aittokoski Heikki, *Rauhan osingot jäivät saamatta Väli-Amerikassa*. Helsingin Sanomat, Ulkomaat, 04.08.2002.
- AP & Reuters, *Nälänhätä koettelee rajusti Keski-Amerikan valtioita*. Aamulehti, Ulkomaat, 06.09.2001.
- Berghäll Anna, *Ennennäkemättömän ankara kuivuus aiheutti laajan nälänhädän Keski-Amerikassa*. Helsingin Sanomat, ulkomaat, 5.9.2001.
- Berghäll Anna, *Kahvikupponenkin on työasia Salvadorin presidentille*. Helsingin Sanomat, Ulkomaat, 10.11.2002.
- DPA, *Keski-Amerikan naapurisopu tiukassa*. Aamulehti, Ulkomaat, 16.09.2001.
- Hautamäki Jaakko, *Korruptio esillä Nicaraguan presidentin vierailulla*. Aamulehti, Poliittika, 22.10.2002.
- Koskela Inkeri, *Kahvinviljelijä tuntee markkinat ja kurssivaihtelut*. Helsingin Sanomat, Nimiä tänään, 02.06.2003.
- Muñoz Nefer, *Keski-Amerikassa kaksi miljoonaa lapsityöläistä*. Aamulehti, Ulkomaat, 08.05.2003.
- Muñoz Nefer, *Sadat tuhannet avun tarpeessa Keski-Amerikan maissa*. Aamulehti, Ulkomaat, 10.03.2003.
- Muñoz Nefer, *Tuhansia lapsia nälkäkuoleman partaalla Guatemalassa*. Aamulehti, Ulkomaat, 10.05.2002.
- Rouvinen Ari, *Kupponen Nicaraguan verta*. Aamulehti, TV Radio, 05.03.2003.
- Suri Sanjay & Lobe Jim, *Liian halpa kahvi on kitkerää*. Kansan Uutiset, Ulkomaat, 26.09.2002.
- Vainio Markku, *USA kampittaa taas Ortegaa*. Kansan Uutiset, Ulkomaat, 30.10.2001.
- Verno Pekka, *Koti, kirkko, koulu ja kadut tarvitsevat pikaista apua*. Aamulehti, Kotimaa, 17.01.2002.

Englanti

Teokset

- Brontë Anne, *Wildfell Hallin asukas*. Suom. Kyllikki Villa. K.J. Gummerus

- osakeyhtiö, Jyväskylä 1971. (alkuteos 1848)
- Brontë Charlotte, *Shirley*. Suom. Kaarina Ruohtula. Karisto oy, Hämeenlinna 1988. (alkuteos 1849)
- Brontë Emily, *Humiseva harju*. Suom. Kaarina Ruohtula. Karisto oy, Hämeenlinna 1997. (alkuteos 1847).
- Darwin Charles, *The Descent of Man*. Prometheus Books, New York 1998. (alkuteos 1874)
- Dickens Charles, *Kaksi kertomusta*. Suom. Werner Anttila ja Kari Jalonen. Karisto oy, Hämeenlinna 2000 (alkuteokset 1843 ja 1844).
- Eliot George, *Myllyjoen rannalla*. Suom. Saimi Järnefelt ja Helka Varho. Werner Söderström oy, Porvoo 1951 (alkuteos 1860).
- Mill John Stuart, *Autobiography*. Penguin Books, London 1989. (alkuteos 1873)
- Thackeray William Makepeace, *Turhuuden Turuilla I-II*. Suom. Aino Tuomikoski. Ex Libris, Helsinki MCMLXIX. (alkuteos 1848)

Tutkimuskirjallisuus

- Lehtonen Mikko, *Kyklooppi ja kojootti – subjekti 1600-1900 –lukujen kulttuuri- ja kirjallisuusteorioissa*. Vastapaino, Tampere 1994.
- Marshall Dorothy, *Industrial England 1776-1851*. Routledge & Kegan Paul, London 1973.
- Mathias Peter, *The First Industrial Nation. The Economic History of Britain 1700-1914*. Routledge, London 1983.